

MIGRACIJE I IDENTITET

KULTURA, EKONOMIJA, DRŽAVA

KNJIGA SAŽETAKA

Međunarodna znanstveno-stručna konferencija

MIGRACIJE I IDENTITET

kultura, ekonomija, država

Zagreb, 6. – 8. prosinca 2018.

knjiga sažetaka

imin INSTITUT ZA
MIGRACIJE I
NARODNOST

Zagreb, 2018.

Nakladnik

Institut za migracije i narodnosti

Trg Stjepana Radića 3

10000 Zagreb

Za nakladnika

dr. sc. Marina Perić Kaselj

Urednici

dr. sc. Filip Škiljan

Viktorija Kudra Beroš

Lektura

dr. sc. Kristian Lewis

Prijevod sažetaka na hrvatski

mr. sc. Boris Nikšić

Prijelom i grafičko oblikovanje

Viktorija Kudra Beroš

ISBN 978-953-6028-37-5

SADRŽAJ

ORGANIZACIJA I POKROVITELJSTVO	4
ZNANSTVENI MEĐUNARODNI ODBOR	5
ORGANIZACIJSKI ODBOR	7
PROGRAM	8
PLENARNA IZLAGANJA	22
SAŽECI IZLAGANJA	48
POPIS IZLAGAČA	200

Organizator

Institut za migracije i narodnosti

Trg Stjepana Radića 3, 10000 Zagreb

Suorganizatori

Nacionalni

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

Hrvatska matica iseljenika, Zagreb

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatska gospodarska komora, Zagreb

Veleučilište Vern, Zagreb

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb

Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb

Međunarodni

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Mostar, Bosna i Hercegovina

Institut za društveno politička istraživanja, Mostar, Bosna i Hercegovina

Sveučilište u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Ekonomski fakultet Univerziteta u Travniku, Bosna i Hercegovina

Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka, Bosna i Hercegovina

Ekonomski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Departman za sociologiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, Ljubljana, Slovenija

Institut der Regionen Europas, Salzburg, Austrija

Pokrovitelji

Ured predsjednika Hrvatskog sabora

Grad Zagreb

Znanstveni međunarodni odbor

Doc. dr. sc. **Marina Perić Kaselj**, viša znanstvena suradnica, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Prof. dr. sc. **Anđelko Akrap**, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Doc. dr. sc. **Stjepan Šterc**, viši znanstveni suradnik, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Dr. sc. **Katica Jurčević**, viša znanstvena suradnica, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Dr. sc. **Natasha Kathleen Levak**, viša stručna savjetnica, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Dr. sc. **Maria Florencia Luchetti**, viša stručna savjetnica, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Doc. dr. sc. **Filip Škiljan**, viši znanstveni suradnik, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Dr. sc. **Dragutin Babić**, znanstveni savjetnik, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Doc. dr. sc. **Rebeka Mesarić Žabčić**, znanstvena savjetnica, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Dr. sc. **Ana Malnar**, znanstvena suradnica, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Prof. dr. sc. **Anđelko Milardović**, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb

Prof. dr. sc. **Stipe Kutleša**, Institut za filozofiju, Zagreb

Prof. dr. sc. **Stipe Tadić**, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu

Izv. prof. **Nenad Pokos**, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Dr. sc. **Kristian Lewis**, viši znanstveni suradnik, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Izv. prof. **Jelena Šesnić**, odsjek za anglistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Doc. **Tado Jurić**, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

Prof. dr. sc. **Zoran Kurelić**, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu

Dr. sc. **Mato Arlović**, znanstveni suradnik, Ustavni sud Republike Hrvatske

Prof. dr. sc. **Vlatko Cvrtila**, Veleučilište Vern, Zagreb

Prof. dr. sc. **Ljubo Jurčić**, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Prof. dr. sc. **Franz Schausberger**, Institut der Regionen Europas, Salzburg

Prof. dr. sc. **Jugoslav Jovičić**, Univerzitet u Travniku

Prof. dr. sc. **Ilija Džombić**, Univerzitet za poslovni inženjering i menadžment u Banja Luci

Doc. dr. sc. **Željana Jovičić**, Ekonomski fakultet Univerzitet u Banja Luci

Prof. dr. sc. **Dragana Zaharijevski**, Filozofski fakultet, Niš

Prof. dr. sc. **Danijela Gavrilović**, Filozofski fakultet, Niš

Izv. prof. dr. sc. **Suzana Marković Krstić**, Filozofski fakultet, Niš

Izv. prof. dr. sc. **Dragan Todorović**, Filozofski fakultet, Niš

Doc. dr. sc. **Miloš Jovanović**, Filozofski fakultet, Niš

Doc. dr. sc. **Jelena Petković**, Filozofski fakultet, Niš

Prof. dr. sc. **Darko Gavrilović**, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu

Prof. dr. sc. **Jovan Filipović**, Fakultet za organizacione studije Univerziteta u Beogradu

Dr. sc. **Nada Raduški**, znanstvena savjetnica, Institut za političke studije, Beograd

Izv. prof. dr. sc. **Marina Lukšič Hacin**, znanstvena savjetnica, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, Ljubljana

Prof. dr. sc. **Sonja Novak**, znanstvena savjetnica, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana

Dr. sc. **Damir Josipovič**, viši znanstveni suradnik, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana

Prof. dr. sc. **Juan Carlos Radovich**, Facultad de Filosofía y Letras de la Universidad de Buenos Aires

Organizacijski odbor

Doc. dr. sc. **Marina Perić Kaselj**, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, ravnateljica

Dr. sc. **Mato Arlović**

Prof. dr. sc. **Zoran Kurelić**, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, dekan

Mijo Marić, prof., Hrvatska matica iseljenika, Zagreb ravnatelj

Izv. prof. dr. sc. **Vladimir Lončarević**

Davorko Vidović, prof., Hrvatska gospodarska komora, Zagreb

Dr. sc. **Katica Jurčević**, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, predstojnica Znanstvenog zavoda

Dr. sc. **Ozana Ramljak**, Voditeljica preddiplomskog studija filmskog, televizijskog i multimedijskog oblikovanja, Veleučilište Vern, Zagreb

Doc. dr. sc. **Ante Samodol**, Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, prorektor za studente, organizaciju i poslovanje

Doc. dr. sc. **Marin Strmota**, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Katedra za demografiju.

Vitomir Tafra, mag. oec., Predsjednik uprave Obrazovne grupe Zrinski, Zagreb

Dr. sc. **Ivica Katavić**, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb, dekan

Vesna Matić, dr. med.

Ing. **Ivica Filipović**

Mr. sc. **Branko Pavlović**, Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb, Zagreb

Prof. dr. sc. **Ljubo Jurčić**

Prof. dr. sc. **Stipe Kutleša**

Prof. dr. sc. **Stipe Tadić**

Marijan Lipovac, prof.

PROGRAM

Četvrtak, 6. prosinca 2018.

KONGRESNA DVORANA EKONOMSKOG FAKULTETA

Trg Johna Kennedyja 6, 10000, Zagreb

09:00 – 10:00 Registracija sudionika konferencije

Voditeljica programa: Lejdi Oreb

10:00 – 11:00 Pozdravni govori

11:00 – 13:00 Plenarna izlaganja (I dio)

Mato Arlović: *Zajedničke europske vrijednosti i/ili vrijednosti nacionalnih država – dilema i/ili cilj?*

Ljubo Jurčić: *Nacionalni identitet, gospodarski rast i društveni razvoj*

Anđelko Akrap: *Lokalni identiteti u kontekstu demografskih promjena*

Stjepan Šterc: *Velike migracije – sigurnosna prijetnja hrvatskom prostoru?*

Marin Strmota: *Utjecaj demografskih promjena na sustav socijalne zaštite u Hrvatskoj*

Daniela Arsenović: *Nacionalna pripadnost stanovništva kroz popise: metodološko i političko pitanje*

13:30 – 14:00 Pauza za kavu/zakusku

14:00 – 16:00 Plenarna izlaganja (II dio)

Damir Josipović: *Hrvatsko-slovenski granični teritorij i njeni stanovnici u spornim područjima nakon presude Arbitražnog suda u Haagu*

Jugoslav Jovičić: *Utjecaj savremenih migracionih kretanja na zemlje Evropske unije*

Dragan Todorović: *Tolerancija, multikulturalizam i interkulturalizam na Balkanu*

Marina Lukšić Hacin: *Kompleksnost fenomena globalnih migracija*

Darko Gavrilović: *Izbjeglice kao propagandno oružje: Studija slučaja-Izbjeglice u propagandi Vlade Milana Nedića u Srbiji tijekom Drugog svjetskog rata*

Juan Carloc Radovich: *Provizorna pitanja o procesima identiteta hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u Argentini*

16:00 – 16:30 Rasprava

19:00 Svečano primanje gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića

Palača Dverce, Katarinin trg 6, 10000, Zagreb

Nastupa jazz pjevačica Dora Škender

Petak, 7. prosinca 2018.

EKONOMSKI FAKULTET

Trg Johna Kennedyja 6, 10000, Zagreb

Paralelni paneli:

09:00 – 12:30 Hrvati kao nacionalna manjina (Dvorana 14)

Moderatori: Marta Račić i Mario Bara

Vinicije B. Lupis: *Bokeljska mornarica kao paradigma hrvatske kulturne baštine*

Marko Mandir: *"Hrvati u Sloveniji - četvrt stoljeća nove paradigme"*

Šime Ivanjko: *Položaj i perspektive Hrvatske zajednice u Republici Sloveniji*

Boris Nikšić: *Hrvatska nacionalna manjina u Rumunjskoj*

Krešimir Bušić: *Bunjevačko-šokački Hrvati u R. Mađarskoj i R. Srbiji/AP Vojvodini- povijesni okvir za istraživanje integracijskih i dezintegracijski procesa*

Mario Bara: *Migracije i etnokulturni identitet podunavskih Hrvata Bunjevaca u Hrvatskoj*

Zvonimir Deković: *Hrvati Boke danas: stanje i perspektive*

Mato Arlović: *"Nove" nacionalne manjine u RH i Hrvati kao nacionalna manjina u novonastalim državama raspalom SFRJ*

Krešimir Gjuranović, Boris Grgurević: *Migracija bokeljskih Hrvata iz Boke Kotorske u Hrvatsku*

Tomislav Žigmanov, Darko Baštovanović: *Položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i izazovi u procesu pristupanja Srbije Europskoj uniji*

Ljubica Kolarić Dumić, Vesna Matić: *Iseljavanje/povratak i identitet Hrvata kroz prizmu obnove rimokatoličke crkve svetog trojstva u Kukujevcima (RS) i podizanje spomen crkve sv. Križa u Zrinu (RH)*

Danijel Jurković: *Majorizacija Hrvata u Bosni i Hercegovini*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

09:00 – 12:30 Migracije, literatura, književnost (Dvorana 54)

Moderatori: Ivan Čulo i Tuga Tarle

Vjekoslava Jurdana: *Hrvatska emigracija u Ameriku kao socio-historijska činjenica te performansi u poeziji, glazbi, izložbi i na filmu: hrvatsko mjesto Zlobin u Americi u stvaralačkoj invenciji Radovana Tadeja*

Jelena Šesnić: *Američka liberalna pedagogija sebstva u djelima Vladimira Gossa*

Božidar Petrač: *Pavao Tijan (1908-1997)*

Ivan Čulo: *Ljudska prava u hrvatskoj emigrantskoj misli*

Aleksandra Rotar: *Suvereni kolaži Ellen Semen razvijani na diskursu novih estetika*

Vladimir Lončarević: *Pitanja hrvatskog državno-nacionalnog razvoja u misli Mirka Meheša*

Katica Jurčević, Ozana Ramljak: *Terminološka promišljanja/rasprava o iseljeničkoj književnosti*

Nikica Mihaljević: *Hrvatska kakvu je malo tko doista želio*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

09:00 – 12:30 *Suvremeno iseljeničtvo (Dvorana 5)*

Moderatori: Tado Jurić i Rebeka Mesarić Žabčić

Tea Cacović, Katica Jurčević, Natasha Kathleen Levak: *Suvremene globalne ženske migracije i iseljavanje žena iz Republike Hrvatske*

Radojka Kraljević, Mladen Knežević: *Studenti i njihova socijalna okolina o percepciji budućnosti*

Stjepan Šterc, Šimun Lončarević, Jelena Slavić Miljenović, Luka Krstulović, Tamara Bodor: *Usporedba iskustva mladih iseljenika-povratnika s obzirom na razloge iseljavanja*

Mislav Rubić: *Očekivanja i dojmovi Hrvata iseljenika i povratnika*

Rebeka Mesarić Žabčić: *Povratak u Republiku Hrvatsku: percepcija i preporuke hrvatskih iseljenika iz Australije i Sjedinjenih Američkih Država*

Tado Jurić: *Vratiti se ili ostati? Promišljanja o povratku novoiseljenih Hrvata u Njemačku*

Tuga Tarle: *Hibridizacija svijeta ili globalizacija dijaspore*

Marica Marinović Golubić, Krešimir Peračković: *Sociokulturne značajke suvremenih povratnih migracija u Hrvatskoj – primjer s otoka Korčule*

Borna Jurčević, Ivan Bračić: *Iseljavanje mladih-činjenice i problematika*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

09:00 – 11:30 *Identitet i religija (Dvorana 55)*

Moderatori: Stipe Tadić i Tea Cacović

David Čiplić: *Katolicizacija prve kršćanske Crkve kao model katolicizacije Crkve u Hrvata*

Darko Richter: *Rascjep pravoslavne porodice između hrvatstva i srpstva*

Dubravka Petrović Štefanac: *Promišljanja kardinala Franje Kuharića i razvoj hrvatskoga identiteta*

Stipe Tadić, Vine Mihaljević: *Neke religijske sastavnice hrvatskog identiteta*

Katica Jurčević, Erik Brezovec, Zvonimir Ancić: *Fenomenologija kao analitičko i empirijsko sredstvo u društvenim i humanističkim istraživanjima: Značenje religije za kolektivni identitet Janjevaca u Republici Hrvatskoj*

Tanja Trošelj Miočević: *Katolička crkva i Hrvati izvan domovine*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

09:00 – 14:00 Demografski aspekti migracija (Dvorana 4)

Moderatori: Nenad Pokos i Damir Josipović

Marin Strmota: *Usporedba domaće i inozemne službene statistike o iseljavanju iz Hrvatske*

Nenad Pokos, Nikola Šimunić: *Regionalni aspekt iseljavanja iz Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju*

Robert Skenderović: *Migracije, urbanizacija i državne strategije - povijesno-demografska perspektiva*

Domagoj Novosel: *Utjecaj migracija na identitet prostora i stanovništva Zagrebačkog prigorja*

Milica Solarević, Sanja Božić, Zoran Pavlović, Tamara Lukić, Anđelija Ivkov-Džigurski: *Demografska otpornost gradova u Srbiji - izazovi budućeg razvoja*

Dražen Živić, Ivo Turk: *Demografska bilanca Hrvata u Republici Srbiji (2002. – 2016.)*

Marin Perko: *Projekt nade: Ravča – Drvenik*

Anđelija Ivkov-Džigurski, Jelena Milanković Jovanov, Milica Solarević: *Karakteristike fertiliteta etničkih grupa Vojvodine*

Milan Sitarski: *Nacionalno-demografske promjene u BiH između Popisa 1991. i 2013. godine s fokusom na mogućnosti za ostanak i povratak Hrvata*

Žarko Dugandžić: *Hrvati Bosne i Hercegovine na putu demografskog kolapsa*

Marija Benić Penava, Franjo Barišić: *Iseljavanje rimokatolika iz Bosne i Hercegovine: primjer Župe Dubrave u Bosanskoj Posavini*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

12:00 – 14:30 Suvremeni migracijski aspekti (Dvorana 51)

Moderatori: Vlatka Lemić i Jure Vujić

Mark Gjokaj: *Suvremene migracije (kao) državni i globalni-europski izazov i/ili prekompozicija granica i identiteta*

Dario Butković: *Utjecaj migracija na promjene u talijanskoj politici*

Tijana Perić Diligenski: *Koruptivni aspekti migracija u postjugoslavenskim tranzicionim kontekstima*

Tvrtko Jolić: *Komu šteti imigracija?*

Jure Vujić: *Geopolitičke i filozofske dimenzije legitimacijskog diskursa migracija u suvremenom zapadnom imaginariju*

Ivan Kraljević: *Utjecaj migrantske krize na budućnost EU*

Vlatka Lemić: *Arhivi, zajednica i društvo u suvremenom globalnom okruženju – interakcija & solidarnost*

Natalija Jovanović: *Društveni i ekonomski faktori globalnih migracija*

Ljubiša Mitrović, Dragana Mitrović: *Učinci procesa asimetrične globalizacije na "odljev mozgova" u suvremenosti*

Dragana R. Mašović: *Nepristajanje (non-compliance) kao motiv iseljavanja mladih: kritička čitanja literature migracije*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

12:30 – 15:00 Nacionalni i europski identitet (Dvorana 5)

Moderatori: Mato Arlović i Mladen Puškarić

Anđelko Milardović: *Fenomen identiteta u globaliziranom svijetu*

Mato Arlović: *Europske vrijednosti, ljudska prava i slobode osnova Ustava Republike Hrvatske i Ugovora o Europskoj Uniji*

Anamaria Sabatini: *Nacionalni naprema europskog identiteta – brendiranje nacije*

Vladimir Filipović: *Tumačenja prošlosti migracija u hrvatskoj u suvremenoj historiografiji*

Mladen Puškarić: *Europska unija na raskrižju*

Helena Burić: *Nacionalni, kulturni, klasni i drugi identiteti u suvremenoj Hrvatskoj u kontekstu EU, globalizacije i suvremenih migracija*

Stjepan Šulek: *Europska unija i nacionalni identitet*

Darko Marinac: *Strateško komuniciranje: Ugled i položaj RH*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

12:00 – 14:00 Identitet, obrazovanje, jezik (Dvorana 55)

Moderator: Marijan Šunjić

Marijanca Ajša Vižintin: *Od tolerancije do međukulturnog odgoja i obrazovanja*

Marijan Šunjić: *Uloga obrazovnog sustava u formiranju i razvoju identiteta*

Ivana Petrović: *Višejezičnost i višestrukost identiteta*

Josip Lasić: *Hrvatski kao manjinski jezik na valu novoga iseljavanja: puno pitanja, a malo odgovora*

Jelena Pavičić Vukičević, Irena Cajner Mraović, Barbara Prprović: *Povjerenje hrvatskih iseljenika u školstvo u Hrvatskoj i Sjedinjenim Američkim Državama*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: 11:30-12:00

12:30 – 15:30 Identitet migracija, kultura (Dvorana 14)

Moderatori: Stipe Kutleša i Marijana Borić

Romana Lekić, Karlo Kolesar, Adrian Beljo: *Folklorni simboli u Hrvatskoj kao simboli istinskog i lažnog identiteta*

Marijana Borić: *Znanstveno nasljeđe kao dio kulturne baštine i nacionalnog identiteta. Primjer Fausta Vrančića i Marina Getaldića*

Krešimir Galin: *Identiteti izgrađeni kulturom, ekonomijom i državom – vjera, običaji, simboli, glazba i glazbala – migriraju; arheomuzikologija, arheologija, etnologija i genetika to dokazuju i datiraju: put od Sumera do Indije i Hrvatske (Vučedol)*

Stipe Kutleša: *Hrvatska filozofija i nacionalni identitet*

Viktorija Kudra Beroš: *Nedostupna arhivska građa kao objekt emocija u (re)konstrukciji hrvatskog nacionalnog identiteta*

Petra Barišić: *Nacionalni identitet kao osnova za brendiranje Hrvatske*

Ivan Perkov, Erik Brezovec, Josip Ježovita: *Sociološki aspekti promjena naziva ulica i trgova u Gradu Zagrebu od osamostaljenja Hrvatske do danas*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

MEĐUNARODNO SVEUČILIŠTE LIBERTAS

Trg Johna Kennedyja 6b, 10000 Zagreb

09:00 – 16:00 Nacionalne manjine država u regiji (Dvorana 18, kat III)

Moderatori: Nada Raduški i Dragutin Babić

Dragan Todorović, Nataša Simeunović Bajić: *Slike o Ciganima i Romima u Srbiji: dekonstrukcija novinskih naslova*

Danijel Vojak: *Komemorativno tkivo sjećanja ili o utjecaju diskursa kulture sjećanja na stradanje Roma u Drugom svjetskom ratu unutar romske zajednice u Republici Hrvatskoj*

Sonja Tošić Grlač, Branko Sušec: *Povijest, stanje i perspektiva romske zajednice u Međimurju*

Jelena Milanković Jovanov, Smiljana Đukičin Vučković: *Savremene odlike obrazovanja romskog stanovništva u Republici Srbiji*

Zlata Berkeš: *Mađari u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (migracije, jezik i identitet)*

Vera Klopčič: *Stare i nove manjine u Sloveniji*

Šenol Selimović: *Politička percepcija esula u Hrvatskoj: između „welcoming culture“ i „culture of exclusion“*

Dragutin Babić: *Osnovnoškolsko obrazovanje nacionalnih manjina u Vukovarsko-srijemskoj županiji - analiza empirijskog istraživanja (fokus grupa)*

Sandra Kralj Vukšić: *Etnički identitet slovačke nacionalne manjine u Hrvatskoj kroz prizmu institucionalizacije slovačke zajednice na našim prostorima*

Nada Raduški: *Multikulturalizam kao okvir za očuvanje jezika i pisma nacionalnih manjina u Srbiji*

Filip Škiljan, Vlatka Dugački: *Muslimani/Bošnjaci u Sisku*

Smiljana Đukičin Vučković, Darko Gavrilović, Ljubica Ivanović Bibić: *Polna i starosna struktura kao faktor održivosti rumunjske populacije u Vojvodini*

Damir Josipović: *Promjena etničke strukture Ljubljane: je li i dalje održiva stara dihotomija starih i novih manjina?*

Slaven Ružić: *Pristajanje dijela srpske manjine u Republici Hrvatskoj uz velikosrpsku politiku Slobodana Miloševića 1990-ih godina; uzroci i posljedice*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

09:00 – 11:30 Migracija, remigracija, azil (Dvorana 17, kat III)

Moderatori: Zoran Kurelić i Natasha Kathleen Levak

Natasha Kathleen Levak, Maria Florencia Luchetti, Marina Perić Kaselj, Sara Paraga: *Sudjelovanje iseljenika na tržištu rada u matičnoj domovini, Hrvatskoj: od procesa do sudjelovanja / Labour market participation of returnees to the cultural homeland, Croatia: processes to participation*

Caroline Hornstein Tomić: *Oslobađanje ili kočenje potencijala: kritički osvrt na mogućnosti promjena kao rezultat procesa re-emigracije / Potentials (un-) leashed: a critical review of change agency in remigration processes*

Lana Pavić: *Kozmopolitska Europa i izazovi migracija / Cosmopolitan Europe and migration challenges*

Zoran Kurelić: *Prokleti imperiji / Cursed empire*

Jasminka Dulić, Marina Perić Kaselj, Zlatko Šram: *Ideološki stavovi u pozadini hostilnog antiimigrantskog stava prema izbjeglicama sa Srednjeg istoka (Sirija, Irak, Afganistan) / Ideological Attitudes Underpinning a Hostile Anti-Immigrant Attitude toward the Middle East Refugees (Syrian, Iraqi, and Afghan)*

Sabrineh Ardalan: *Granična politika EU i SAD – a: Vanjska kontrole migracije i povreda prava na azil / EU and U.S. Border Policy: Externalisation of Migration Control and Violation of the Right to Asylum*

Iris Goldner Lang: *Zapadnobalkanska ruta i Hrvatska: na marginama ili u središtu događaja u EU? / The Western Balkans Migration Route and Croatia: Playing on the Sidelines or at the Centre of EU Events?*

*panel na engleskom jeziku

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

12:00 – 14:30 Izbjeglice, azilanti, migranti (Dvorana 17, kat III)

Moderator: Darko Gavrilović

Kovačević Vlaho, Krunoslav Malenica, Igor Jelaska: *Tražitelji azila kao nacionalna i religijska prijetnja unutar studentske populacije Sveučilišta u Splitu*

Kristian Lewis, Anita Skelin Horvat: *Antiimigrantski diskurs u europskoj politici*

Ivan Markešić: *Migranti - obogaćenje ili prijetnja društvu*

Branka Arlović: *Egzistentnost načela solidarnosti u zajedničkom azilnom sustavu Europske unije*

Romana Pozniak: *Humanitarni rad između pomoći i biznisa*

Darko Gavrilović, Daniela Arsenović: *Izbeglice u kolaboracionističkoj propagandi okupirane Srbije 1941.-1942. godine*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

HRVATSKA GOSPODARSKA KOMORA

Roosveltov trg 2, 10000 Zagreb

prizemlje dvorana C

9:00 – 10:30 Tržišna ekonomija i poduzetništvo

Moderator: mr. sc. Zvonimir Savić

Matija Posavec: *Značajke eurointegracijskih procesa na razvoj poduzetništva, primjer Međimurske županije*

Željana Jovičić: *Partnerstvo javnog i privatnog sektora u tranzicionom društvu: prilika ili izgovor?*

Domagoj Hruška, Tihomir Luković: *Tržišna ekonomija u funkciji ekonomija u tranziciji i razvijenih ekonomija Europe*

Mladen Vedriš: *Ekonomski učinci vanjskih migracija: kratkoročni vs dugoročni*

Ivica Nuić: *Etničko poduzetništvo*

Ivica Katavić: *Održivo obrazovanje poduzetništva*

Ručak: **13:30 – 14:00**

10:40 – 12:00 Migracije i turizam

Moderatorica: Dijana Katica

Dijana Katica, Ivo Bašić, Josip Mikulić, Ante Grancarić, Sanela Vrkljan, Petračić Mateja: *Suvremeni hrvatski turizam - Identitet i migracije (prilike i prijetnje)*

12:10 – 13:30 Migracije i tržište rada

Moderator: Davorko Vidović

Krešimir Ivanda: *Doseljeni u Hrvatsku i pozicija na tržištu rada*

Željko Bogdan: *Utjecaj doznaka iseljenika na hrvatsko gospodarstvo*

Jovan Filipović: *Ekonomski i societalni uticaj društvenih i monetarnih dijaspora doznaka: slučaj Srbije*

Danijel Knežević, Ivica Katavić, Vitomir Tafra: *Utjecaj migracijskih kretanja na održivi ljudski kapital u Republici Hrvatskoj*

Ljubo Jurčić, Antea Barišić: *Ekonomski efekti emigracije u Hrvatskoj*

Ručak: **13:30 – 14:00**

14:00 – 15:30 Iseljavanje visokoobrazovanih stručnjaka

Moderatorica: Nevenka Kovač

Ivona Škreblin Kirbiš: *Životne vrijednosti kao prediktor stavova studenata prema emigraciji*

Sanja Mišević, Goran Jarić: *Iseljavanje zdravstvenih radnika*

Ingrid Prkačin: *Budućnost hrvatskih liječnika - izazovi globalizacije i migracija – „Quo vadis“ Hrvatska?*

Ivan Bekavac: *Hrvatska – zemlja odlazećih liječnika*

Jelena Dinić, Nina Pavlović: *Istraživanje vrednosnih orijentacija mladih visokoobrazovanih emigranata iz Srbije*

Ručak: **13:30 – 14:00**

15:40 – 17:10 Pozitivni primjeri migracija / žensko poduzetništvo

Moderatorica: Sanela Dropulić

Violeta Blatančić, Mateja Đaković, Anamarija Blažević, Sanela Dropulić, Marina Đukić: *Pozitivni primjeri migracija u Hrvatskoj*

Mirta Bijuković Maršić, Jesenka Rici: *Migracije – žene, prostor, mediji*

Ručak: **13:30 – 14:00**

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA

Trg Stjepana Radića 3, 10 000 Zagreb

Velika dvorana II kat

09:00 – 12:00 Povijesni aspekti iseljavanja

Moderator: Josip Jurčević

Matea Bačko: *Pogledi hrvatske intelektualne emigracije na hrvatsko pitanje u Jugoslaviji od 1971. do 1990. na primjeru Nove Hrvatske*

Ivan Tepeš: *Odnos Vladka Mačeka prema hrvatskom pitanju i Jugoslaviji kroz djelovanje u organizacijama emigranata Srednje i Istočne Europe od 1947. do 1964.*

Darija Hofgräff: *Hrvati u svjetlu politike prema iseljeništvu 1920. – 1939. godine*

Tomislava A. Kosić: *«Ja sam internacionalna osoba» – Iskustva i identiteti radnica iz Jugoslavije u Švicarskoj (1960-1980)*

Suzana Jurković: *Crtice bolivijskih iseljenika iz Trogira*

Martin Pavlov, Ante Pavlov: *Sjećanje na osnivanje sportskog nogometnog kluba „Mladi Hrvat“ (Young Croatian) koji se početkom 70-tih natjecao u Prvoj amaterskoj ligi Sydneya - uloga i značaj razvoja nacionalnih sportskih klubova u očuvanju nacionalnog identiteta Hrvata u iseljeništvu*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

12:00 – 15:30 Iseljeničke migrantske institucije i udruge

Moderator: Borna Jurčević

Josip Jurčević: *Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u dijaspori i domovini – HAZUDD*

Mijo Marić: *Migracije, neki psihološki aspekti seljenja, te oblici sadržajnog i funkcionalnog organiziranja doseljenih skupina (iskustva Hrvatske matice iseljenika i UBH Prsten)*

Andelko Markulin: *Udruge Hrvata u Luksemburgu*

Dario Magdić: *Mogućnosti suradnje hrvatskog iseljništva s Hrvatskom: kultura, ekonomija, znanost*

Croatiana Orešković: *Brendiranje nacije – iskoraci ureda*

Marija Matek: *Ured dobrodošlice*

Ivo Grgić: *Hrvati BiH u Hrvatskoj – različitost kao bogatstvo i kako je očuvati: primjer UBH Prstena*

Kemo Sarač, Isma Stanić, Ana Judi Galić: *Uključivanje iseljništva/dijaspore u razvoj u Bosni i Hercegovini*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **11:30 – 12:00**

VISOKA ŠKOLA NIKOLA ŠUBIĆ ZRINSKI,

Selska cesta 119, 10000 Zagreb

13.00 – 14:30 Južna Amerika I: povijest, identitet, izazovi (Dvorana I, prizemlje)

Moderatorice: Maria Florencia Luchetti i Paula Gadže

Jianphier Pletickosich López: *La inmigración croata a Arequipa, siglo XX / Hrvatsko useljavanje u Arequipu, 20. stoljeće*

Oliver Zambrano Alemán: *La diáspora croata en Venezuela 1948 – 2018 / Hrvatska dijaspora u Venezueli od 1948. do 2018.*

Sergio Marinković Contreras: *La diáspora croata en Chile y su proceso de re-croatización tras la guerra patria en 1991 / Hrvatska dijaspora u Čileu i njezin proces re-kroatizacije nakon domovinskog rata 1991. godine*

Cristian Sprljan: *Censar la colectividad croata en la Argentina. Un caso testigo para llevar a una escala global / Izraditi popis hrvatskog stanovništva u Argentini. Primjer koji treba poduzeti na globalnoj razini*

Juan Ahlin: *Un hogar en la Patagonia. Croatas en Comodoro Rivadavia entre el "yugoslavismo" y el nacionalismo (1945-1991) / Dom u Patagoniji. Hrvati u Comodoro Rivadavii između "jugoslavizma" i nacionalizma (1945-1991)*

Davor Jaime Krellac García: *Herencia de sangre / Krvno nasljeđe*

*panel na španjolskome jeziku

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

15:00 – 18:30 Južna Amerika II: Kultura, identitet, države, nacionalizmi (Dvorana I, prizemlje)

Moderatorice: Maria Florencia Luchetti i Paula Gadže

Juan Carlos Radovich: *Algunas cuestiones provisorias en torno a los procesos identitarios de los inmigrantes croatas y sus descendientes en Argentina / Provizorna pitanja o procesima identiteta hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u Argentini*

Marina Perić Kaselj, Maria Florencia Luchetti, Natasha Levak: *La construcción de la identidad croata en América del Sur / Izgradnja hrvatskog identiteta u Južnoj Americi*

Cristina Solián: *Experiencias migratorias, imágenes de la nación e identidades entre croatas y yugoslavos del sur santafesino / Migracijska iskustva, slike nacije i identiteta između Hrvata i Jugoslavena Južne Provincije Santa Fe u Argentini*

Gordan Stojović: *La antigua emigración y la nueva comprensión de la identidad / Staro iseljeničtvo i moderno shvatanje identiteta*

Matías Figal: *¿Para qué volver? Las políticas para el retorno de refugiados y desplazados internos y la construcción estatal de Bosnia-Herzegovina / Zašto se vratiti? Politike za povratak izbjeglica i raseljenih osoba te državna izgradnja Bosne i Hercegovine*

Paula Gadže: *La cultura croata en idioma español: análisis de tres programas de radio de la comunidad croata en Argentina / Hrvatska kultura na španjolskom jeziku: analiza tri radio programa u hrvatskoj zajednici u Argentini*

Nadia Molek: *Procesos de reidentificación con lo esloveno entre descendientes de inmigrantes eslovenos a la Argentina / Reidentifikacijski procesi slovenstva među potomcima slovenskih useljenika u Argentinu*

Leandro Rossano Sukich: *La inmigración eslovena a Argentina desde una Perspectiva Comunicacional: La Asociación Mutual Eslovena de Córdoba / Slovenska imigracija u Argentinu iz komunikološke perspektive. Slovenska uzajamna udruga iz Cordobe*

Liliana María Majic: *La mujer como sostén de la identidad en procesos migratorios / Žena kao održavatelj identiteta u migracijskim procesima*

Pablo David Arrigada: *Dubravka Ugrešić: el exilio desde la voz femenina. Pasado, presente... ¿y futuro? / Dubravka Ugrešić: izgnanstvo kroz priču žene. Prošlost, sadašnjost... a budućnost?*

Katarina Komaić: *Construcción del espacio cultural e identidad Croata en la actividad de emigrantes dálmatas en Sudamérica durante las primeras décadas del siglo XX / Konstrukcija hrvatskog kulturnog prostora i identiteta tragom djelovanja dubrovačkih i dalmatinskih iseljenika u Južnoj Americi u prvim desetljećima XX. stoljeća*

*panel na španjolskome jeziku

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

Studentski paneli

10:00 – 12:00 Studentski panel I: Re/e/i migracije iz studentske perspektive: izbjeglištvo i azil, integracijski modeli i procesi, migracije i globalni kontekst (Dvorana II, prizemlje)

Moderatori: Danijel Jurković i Erik Brezovac

Jana Kapeter, Martina Kočiš: *Sustav azila i azilanti u RH (pravni okvir i statistički podaci kroz godine)*

Martina Vrdoljak, Zrinka Matičić, Dunja Maria Maračić Štriba, Domenika Malnar: *Balkanska ruta - prikaz Hrvatske i susjednih zemalja kroz hrvatske novinske portale*

Damjan Roško, Ana Marija Buljan, Blanka Jurić, Maja Osmančević: *Lokalna zajednica i integracija*

Viktorija Galić: *Push i pull faktori migracija*

Petar Šarić, Stjepan Krovinović, Marija Bionda, Ana Bagarić: *Globalizacija migracija*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **12:30 – 13:00**

13:00 – 15:00 Studentski panel II: Suvremeno iseljavanje iz RH: Kulturni, medijski i ideološki aspekti iseljavanja mladih Hrvata danas (Dvorana II, prizemlje)

Moderator: Tado Jurić

Marko Paradžik, Anja Bakota, Bernarda Anja Buden, Lucija Kardoš: *Kulturni, medijski i ideološki aspekti iseljavanja mladih Hrvata danas*

*Unutar svakog panela predviđena je rasprava u trajanju od 30 min.

*Pauza za kavu/zakusku: **12:30 – 13:00**

Subota 8. prosinca 2018.

PREPORODNA DVORANA HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Opatička ulica 18, 10000 Zagreb

Program vodi: Tea Cacović

Nastupa operna pjevačica Antonella Malis

10:00 – 11:00 Uvodna riječ i prikazivanje dokumentarnog filma „Unbroken Paradise,, u organizaciji IOM-a (u okviru Global Migration Film Festivala IOM-a)

11:00 – 12:30 Izlaganje osnovnih poruka / zaključaka od strane moderatora 23 panela održanih na konferenciji

12:30 – 12:45 Završna riječ i završetak konferencije

12:45 – 14:00 Prigodni domjenak

PLENARNA IZLAGANJA

Anđelko Akrap

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, Hrvatska

Životopis

Anđelko Akrap, rođen je u selu Bisku 1954. godine. Redoviti je profesor u trajnom zvanju zaposlen na Katedri za demografiju Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. U svojim radovima razmatra demografske fenomene sa šireg, povijesno-gospodarskog, povijesno-političkog i socio-tradicijskog aspekta.

Lokalni identiteti u kontekstu demografskih promjena

Život na područjima različitih kulturnih sfera i kulturnih utjecaja, i s obzirom na prirodu u bitno različitim geografskim sredinama, činitelji su razlika i posebnosti u različitim područjima, pa tako i u području tradicijske kulture. Historiografija bilježi od druge polovice 15. do početka 18. stoljeća na današnjem hrvatskom državnom prostoru i njegovu okruženju – pod utjecajem ratova i kolonizacija koje su provodile onovremene imperije – na velikim prostorima sveobuhvatnu izmjenu stanovništva. Novo stanovništvo naseljeno u demografski opustjela naselja ne daje samo nova imena naseljima i toponimima u skladu sa svojim društvenim, gospodarskim i kulturološkim obilježjima, nego donosi sa sobom i kompleks različitih tradicijskih osobitosti. U pogledu tradicijske kulture novo stanovništvo nije homogeno jer je došlo iz različitih tradicijskih sfera. Sa sobom je donijelo svoj tradicijski identitet s nizom prepoznatljivih međulokalnih razlika. Sve do polovice 20. stoljeća sela su bila sigurni nositelji lokalne tradicijske kulture. Nakon toga situacija se bitno mijenja, na velikim prostorima sve više seoskih naselja ostaje bez stanovnika ili s isključivo starijim stanovništvom. To znači da nestaju i prenositelji lokalne tradicijske kulture. Stoga treba identificirati prostore kojima prijeti demografsko izumiranje i nestajanje prenositelja specifičnih lokalnih kultura.

Ključne riječi: lokalni identiteti, lokalna tradicijska kultura, prenositelji specifičnih lokalnih kultura, demografsko izumiranje

Mato Arlović

Ustavni sud Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Životopis

Rođen 4. studenoga 1952. u Oštroj Luci, BiH. Osnovnu i srednju školu završio u Županji. Na Pravnom fakultetu u Osijeku diplomirao, magistrirao i doktorirao društvene znanosti, područje pravo. U dosadašnjoj karijeri obavljao različite poslove iz područja prava i politike. U pet saborskih mandata biran u Hrvatski sabor od 1990. do 2007., u kojemu je obavljao različite dužnosti. Sada radi kao sudac Ustavnoga suda Republike Hrvatske izabran u drugome mandatu. Više puta odlikovan i nagrađivan. Objavio više od šezdeset znanstvenih i stručnih radova, od čega tri knjige. Živi u Zagrebu, oženjen, otac dvaju punoljetnih sinova.

Zajedničke europske vrijednosti i/ili vrijednosti nacionalnih država – dilema i/ili cilj?

Suvremeni svijet opterećen je (danas) znatnim proturječnostima koje su prisutne ili se prelamaju preko EU-a s jedne strane, a s druge strane i u njezinim članicama, pa tako i u Republici Hrvatskoj. Među tim proturječnostima osobito su intenzivne i uočljive one između zahtjeva za slobodnim kretanjem roba, rada i kapitala koji bi trebao biti osnova “novog svjetskog poretka” i “trampističkog” merkantilističkog duha i njegova koncepta jačanja i dominacije nacionalne ekonomije. Zatim, u proturječnosti nacionalnih i supranacionalnih pravnih normi sa zahtjevom za internacionalizacijom ljudskih i manjinskih prava i sloboda, njihovim priznanjem, pravnim uređenjem i zaštitom te realnim stanjem. Situaciju dodatno otežavaju migracijska kretanja, s velikim priljevom ljudi u EU, koji sa sobom donose nove kulture, jezike, običaje i tradicije, vjerska opredjeljenja, pa i političko-pravne oblike i pristupe načinu življenja. Naravno, ona nisu istovjetna naslijeđenim, usvojenim i primjenjivim sustavom vrijednosti, koje je kao općeprihvaćeno kulturno naslijeđe temelj na kojem počiva koncept ujedinjene Europe. Dakako da te proturječnosti, pa i napetosti njima, uvjetovane djeluju: a) na međudnose između članica i EU-a; b) na naslijeđeni i općeprihvaćeni europski sustav vrijednosti, poglavito na koncept ustavne države vladavine prava u kojoj se priznaju i ustavno jamče ljudska i manjinska prava i slobode, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi; c) na mir, sigurnost i stabilnost kao opći preduvjet za ostvarivanje europskog koncepta ustavne države vladavine prava jer ugroza ili gubitak mira, sigurnosti i stabilnosti najveća je opasnost za ostvarivanje ne samo ljudskih i manjinskih prava i sloboda, već svakog društvenog prosperiteta. Zbog toga se EU i njegove članice može promatrati kao svojevrsni laboratorij, neovisno o tome što su slični trendovi, pa i osnove iz kojih proizlaze, prisutni i kod drugih u svijetu. Za naš znanstveni skup važno je razmotriti kako se sve ove situacije prelamaju na međudnose između članica i EU-a. Zatim, kakav je pravni okvir za provođenje politika u EU-u, je li on dostatan da zaštiti zajedničko europsko vrijednosno naslijeđe s jedne strane, a s druge strane dovoljno otvoren da omogući ostvarivanje i afirmaciju vlastitog identiteta i kulturne samobitnosti naroda – država članica i kao sustava njihova kulturnog naslijeđa koji je istovremeno i dio zajedničkog kulturnog dobra i vrijednosti EU-a. Otvara li EU svojim pravnim uređenjem, zasnovanim na zajedničkom sustavu vrijednosti i podijeljenoj nadležnosti između njezinih tijela i država članica, dovoljno prostora za afirmaciju i ostvarivanje nacionalnih gospodarskih, sigurnosnih i općih kulturnih interesa i ciljeva kao sastavni dio i/ili barem kao neremetilačkih faktora zajedničkih politika EU-a. Tu se samo po sebi postavlja pitanje mogu li i do koje mjere države članice u EU-u voditi svoje politike ili su one samo vođene kroz politiku EU-a. To dalje vodi do pitanja: Što EU jest? Zatim, mogu li i smiju li politička liderstva država članica s obzirom na europski pravni okvir dopustiti da budu samo vođeni kroz politike EU-a i time postati instrumenti za njezino provođenje umjesto njezinih kreatora, s ciljem da putem nje i kroz nju ostvaruju kako zajedničke interese i ciljeve EU-e, tako i interese i ciljeve svojih naroda i država.

Sve opisano prisutno je i u Republici Hrvatskoj te u njezinu međudnosu s EU-om, ali i u problemima i proturječnostima kojima je EU izložen u međunarodnim odnosima. Nekim od tih problema i otvorenih pitanja baviti ću se u ovome radu. Ne s namjerom da ih u cijelosti obradim i na pitanja koja iz njih naviru dam moguće, a ponajmanje konačne odgovore, već prije svega da bi ih detektirao kao potrebne i nužne za daljnje analiziranje i proučavanje. Uostalom, moja znanja i iskustva (vjerujem i bilo kojeg drugog pojedinca) nisu takva ni po kvantiteti ni po kvaliteti da bi mogla detektirati sva ova otvorena pitanja i probleme. Jednostavno zato što su ona pitanja i problemi danas svake države, asocijacije kojoj pripada, pa i cjelokupne međunarodne zajednice, a obuhvaćaju sve oblike izražavanja postojećih društvenih odnosa u društvenoj i državnoj zajednici. U prilog potvrdi te konstatacije je i naša znanstveno-stručna konferencija koja je i internacionalna i interdisciplinarna, ali koja, usprkos tome, nema ambiciju na sva ova pitanja i probleme dati konačne odgovore. No, one do kojih dođe, spremna je prezentirati javnosti i omogućiti joj njihovu dostupnost za korištenje u opsegu i mjeri koju ona (prije svega politička i znanstvena) ocijeni potrebnom, upotrebljivom i svrhovitom. Ovim radom nastojat ću u tom pravcu i

sam dati skroman doprinos, barem toliki da sudionike znanstveno-stručnog skupa zainteresiram za njih te da o njima cjelovito, otvoreno, znanstveno-stručno progovorimo i izložimo svoja stajališta i moguće odgovore. Ako u tome, makar i dijelom, uspijem, ovaj rad je postigao svoju namjenu.

Ključne riječi: zajedničko europsko naslijeđe, identitet, država, ljudska i manjinska prava i slobode, vođenje politika, zajednički i parcijalni interesi, mir, sigurnost i stabilnost

Daniela Arsenović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Životopis

Dr Arsenović Daniela (1983, Vurden, Holandija) diplomirala je na Univerzitetu u Novom Sadu, Prirodno-matematičkom fakultetu na geografiji. Na istom fakultetu završila je master i doktorske studije. U statusu je docenta. Predaje na Prirodno-matematičkom fakultetu u Novom Sadu. Autor je i koautor većeg broja naučnih i stručnih radova iz oblasti demografije. Trenutno je angažovana na tri nacionalna i jednom međunarodnom projektu. Član je uredništva (od 2017) časopisa "Demografija", bila je urednik specijalnih brojeva Zbornika Matice srpske za društvene nauke (u 2014 i 2018) posvećenih demografskim pitanjima. Član je Evropske asocijacije za populacione studije, Društva demografa Srbije i član komisije za geografiju stanovništva u okviru IGU.

Nacionalna pripadnost stanovništva kroz popise: metodološko i političko pitanje

Korišćenje popisnih podataka u svrhu analitičkog, stručnog i naučnog zaključivanja često je otežano zbog metodoloških izmena i novina u samim popisima, ali i zbog teritorijalnih i administrativnih promena. Od svih obeležja stanovništva obuhvaćenih popisom, podatak o nacionalnoj pripadnosti (odnosno etničkom sastavu stanovništva) i pored činjenice da na osnovu međunarodnih preporuka ne pripada takozvanim osnovnim obeležjima i svaka država samostalno odlučuje da li će prikupljati ovaj podatak, spada u red najkompleksnijih, a samim tim i najosetljivijih pitanja, što se jasno može videti i na primeru popisa u bivšoj Jugoslaviji, a kasnije i Srbiji. U ovom radu analizirano je obeležje nacionalne (etničke) pripadnosti u popisima od 1948. do 2011., njegovo postojanje, brojnost i faktori koji su uticali na promenu kategorija. Korišćenje i tumačenje podataka o nacionalnoj pripadnosti zahteva veliki oprez jer je reč o obeležju duboko prisutnom u političkom poretku države. Podaci dobijeni o etničkom sastavu stanovništva veoma su važni i neizostavni kod razumevanja određenih kulturoloških karakteristika stanovništva, migracija, prirodnog kretanja stanovništva i položaja etničkih grupa u društvu, a upravo zbog toga je bitno bolje razumevanje opštih, ali i strukturnih faktora koji utiču na podatak i postojanje ovog obeležja.

Ključne reči: nacionalna pripadnost, popis, stanovništvo, etnička kategorizacija, Srbija

Suautorica: Anđelija Ivkov Džigurski

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Darko Gavrilović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Životopis

Darko Gavrilović je redoviti profesor na Departmanu za geografiju (Prirodno-matematički fakultet) u Univerzitetu u Novom Sadu. Gostujući je profesor na Fakultetu za evropske pravno-političke studije. Predaje predmete Politička geografija, Povijest civilizacija i kultura, Religija i politika, Povijest država i prava. Gostujuća predavanja držao je na univerzitetima u Krakovu, Pragu, Lođu i Solunu. Objavio je 16 monografija i više desetina znanstvenih radova. Direktor je Centra za istoriju, demokratiju i pomirenje. Član je Alijanse za historijski dijalog i odgovornost na Columbia univerzitetu i Europske mreže za sjećanje i solidarnost iz Varšave. Dobitnik je više nagrada za književnost i za znanstvenu djelatnost.

Izbjeglice kao oružje propagande – istraživanje slučaja: izbjeglice i propaganda vlade Milana Nedića u Srbiji tijekom Drugog svjetskog rata

U dvadesetom stoljeću izbjeglice su postale važan dio međunarodne politike, ozbiljno utječući na povezanost među nacijama i državama. U Europi se od 80-ih godina 19. stoljeća broj izbjeglica znatno povećao, a ljudi su se raspršili na velike udaljenosti i na dulja razdoblja nego ikad prije. Uzastopni valovi pogroma uzrokovali su brza i masovna iseljavanja od početka 20. stoljeća u carskoj Rusiji, a nastavila su se tijekom balkanskih ratova, Prvog i Drugog svjetskog rata te tijekom revolucija i pada komunizma na kraju 20. stoljeća. U ovom izlaganju, uz prikaz situacija kako su izbjeglice korištene kao propagandno oružje u modernom dobu politike, autor će prikazati propagandnu djelatnost marionetske vlade Milana Nedića u okupiranoj Srbiji tijekom Drugog svjetskog rata. Srpska vlada predvođena Nedićem prihvatila je mnoge izbjeglice uglavnom srpskog podrijetla, no istovremeno ih je koristila u ratnoj propagandi protiv komunizma i četništva, kao i u svrhu jačanja svoje pozicije među srpskom populacijom.

Ključne riječi: izbjeglice, Srbija, Drugi svjetski rat, propaganda, vlada Milana Nedića

Suautorica: Daniela Arsenović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Damir Josipovič

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Životopis

Damir Josipovič je socijalni geograf i demograf. Njegovi glavni istraživački interesi pokrivaju niz tema vezanih za socijalnu i ljudsku geografiju, kao i za njihove interdisciplinarne aspekte (migracije, granice, tržište rada, socio-ekonomski razvoj i obrazovanje, metodologija istraživanja, analiza podataka itd.) Dosada je kao autor ili ko-autor sudjelovao na izradi više od osamdeset izvornih znanstvenih radova i sedam znanstvenih monografija. Radi kao viši znanstveni suradnik na Institutu za etničke studije u Ljubljani.

Hrvatsko-slovenski granični teritorij i njeni stanovnici u osporenim područjima nakon presude Arbitražnog suda u Haagu

Hrvatsko-slovenski granični teritorij i njeni stanovnici u osporenim područjima nakon presude Arbitražnog suda u Haagu

Arbitražni sud u Haagu donio je presudu o sporu između Slovenije i Hrvatske o njihovoj međusobnoj granici. S obzirom na to da se hrvatska strana povukla iz arbitraže i da slovenska strana u potpunosti priznaje ishod i sadržaj samog presude, od velike je važnosti da šira javnost bude svjesna parametara donesene odluke. Fokus ovog izlaganja je da se uzme u obzir najzahtjevnija područja uz granicu, na primjer: Razkrižje / Banfi, Brezovica pri Metliki / Brezovica Žumberačka, gdje je granični prijelaz krajnje umjetan i odvojen. Prijelaz prelazi kuće, staje, dvorišta i druge vrste nekretnina te omogućuje prekograničnu komunikaciju i vođenje vlastitih imanja lokalnog stanovništva. Doprinos cilja na otkriće vjerojatnosti presude i predlaže neka rješenja.

Ključne riječi: slovensko-hrvatska granica, arbitražni sud, granični spor, rješavanje sukoba

Jugoslav Jovičić

Univerzitet u Travniku, Bosna I Hercegovina

Životopis

Prof. dr. sc. Jugoslav Jovičić rođen je 11. 3. 1962. godine u Banjaluci, BiH. Diplomirao je i magistrirao na Ekonomskom fakultetu u Banjaluci, a doktorirao je 2007. godine na Fakultetu poslovne ekonomije u Banjaluci. Izvanredni je profesor na Nezavisnom univerzitetu Banjaluka te bivši savjetnik ministra u Ministarstvu trgovine i turizma Republike Srpske. Njegove osnovne aktivnosti bile su preventivna kontrola procesa u Ministarstvu te savjetovanje ministra. Od 2012. godine prof. dr. sc. Jovičić je profesor i direktor Instituta za menadžment i poslovnu ekonomiju na Univerzitetu u Travniku. Od 2003. godine predstavnik je za jugoistočnu Europu za TC team Consult Group. Prof. dr. sc. Jugoslav Jovičić bio je dekan Fakulteta za poslovne i financijske studije u Banjaluci od 2009. do 2012. godine.

Uticaj savremenih migracionih kretanja na zemlje Evropske unije

Dinamika migracije je zadnjih godina u značajnom porastu i veoma je teško je sagledati njene dugoročne razvojne posljedice. Stanovništvo Evropske unije suočava se sa jednom od najvećih migrantskih kriza, koja već duže vrijeme predstavlja najvažniji demografski, ekonomski i politički problem evropskog društva.

Jedan od osnovnih demografskih izazova koji sa sobom nosi migrantska kriza jeste i činjenica da najveći broj migrantskog stanovništva čini mlado stanovništvo, odnosno stanovništvo u reproduktivnom periodu i mlado radno sposobno stanovništvo. S druge strane, evropsko stanovništvo je među najstarijim na svijetu i Evropa se suočava sa nedostatkom radnika koji se izražava milionima. Taj trend će se nastaviti i pretpostavka je da će trajati do 2050. godine.

Ključne riječi: stanovništvo, migraciona kretanja, ekonomija, Evropska unija

Suautor: Stevan Petković

Univerzitet u Travniku, Bosna I Hercegovina

Ljubo Jurčić

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Životopis

Ljubo Jurčić profesor je međunarodne ekonomije i povijesti ekonomske misli na dodiplomskom studiju, a makroekonomskog menadžmenta, determinante nacionalne konkurentnosti i teorije vanjske trgovine na poslijediplomskim studijima na Ekonomskome fakultetu u Zagrebu.

Od početka rada na Fakultetu predavao je desetak različitih predmeta, uglavnom iz područja ekonomske teorije, ekonomske politike i kvantitativnih metoda ekonomske analize. Trenutačno je pročelnik Katedre za međunarodnu ekonomiju.

Objavio je više od sto znanstvenih i stručnih radova iz područja ekonomske politike, međunarodne ekonomije, političke ekonomije i ekonomske analize. Iz istih područja drži redovito predavanja na domaćim i međunarodnim konferencijama.

Član je uredništva nekoliko međunarodnih znanstvenih časopisa.

U početku radnog vijeka, uz rad na Fakultetu paralelno je radio deset godina u društvenom proizvodnom poduzeću, a zatim deset godina vodio svoja poduzeća. Bio je član većeg broja nadzornih odbora i državnih savjetničkih tijela. Sada je predsjednik Nadzornoga odbora Zagrebačkog holdinga.

Predsjednik je Hrvatskog društva ekonomista od 2006. godine i član je Geoekonomskog foruma. Bio je ministar hrvatskoga gospodarstva 2002. – 2003. i saborski zastupnik u dva mandata.

Objavio je u suautorstvu tri knjige: *Kina na Balkanu*, *Međunarodna trgovina kroz povijest* i *Priručnik iz Međunarodne ekonomije*. Redovito piše kolumne na aktualne političke i ekonomske teme.

Dobitnik je prvih pet godišnjih nagrada za ekonomskog analitičara godine “Gorazd Nikić” *Privrednog vjesnika* po izboru poduzetnika.

Nacionalni identitet, gospodarski rast i društveni razvoj

Svaka nacija razvila se kroz povijest miješanjem ljudi različitih etničkih grupa. Suradnjom, miješanjem i životom na istom teritoriju prihvaćali su iste vrijednosti, vjerovanja, običaje, religije, jezik i stvarali jedinstvenu kulturu. Pojam identitet znači istovjetan, što se razlikuje od pojma sličan, a ima potpuno suprotno značenje od pojma različit. Za dva čovjeka koji ne razumiju jedan drugog ne može se reći da dijele nacionalni identitet. Nacionalni identitet mogao bi se definirati kao kolektivni sentiment jednog naroda temeljen na karakteristikama i vrijednostima koji su svojstveni samo tom narodu i čini ga različitim od drugih naroda. Moglo bi se reći da narod ne može postojati niti se razvijati ako nema jasan identitet, vrijednosti oko kojih se ljudi okupljaju, i osjećaj pripadnosti vlastitom narodu. Narod se organizira u državu radi vlastite zaštite i razvoja. Nacionalni identitet se razvija i mijenja kroz povijest i on je osnova prepoznavanja i razlikovanja jedne nacije od druge. Najsnažniji poticaj razvoju nacionalnog identiteta dolazio je od opasnosti koja je prijetila narodu, koja je dolazila izvan njega, ali, ponekad, i iz vlastitih redova. Nacionalni identitet ima više dimenzija: psihološku, kulturnu, teritorijalnu, povijesnu, ekonomsku i političku.

Zrele nacije i države imaju veću opću svjesnost nacionalnog identiteta, vrijednosti, običaja, tradicije, kulture itd. koji ih čine jedinstvenim, pojedinačno i zajedno jačim i otpornijim na sve opasnosti s kojima može biti suočen neki narod ili država. Kod "mladih" naroda i država ta svjesnost je manja. Razvijene i zrele države znaju važnost nacionalnog identiteta za stabilnost, za gospodarski i društveni razvoj države, zbog čega njegov razvoj ne prepuštaju slučaju. Bez obzira koji im je osnovni cilj, u sve politike i institucije ugrađena je i politika zaštite i razvoja nacionalnog identiteta. Nacionalni identitet je kohezijska snaga i razvojna energija naroda i njegove države.

Mlade i male zemlje, još uz to, ako su u razvoju i tranziciji, suočene su s puno većim izazovima. Tehnološki razvoj mijenja relativni ekonomski i politički položaj svake zemlje. Razvoj komunikacijske tehnologije omogućio je pristup informacijama gotovo svakom čovjeku, ali isto tako omogućio je svakom čovjeku i proizvodnju i plasiranje informacija. Informacije su ključni faktor izgradnje nacionalnog identiteta i imidža neke zemlje. Kako je nacionalni identitet ključni faktor u razvoju nacije, njezine jedinstvenosti i snage, njegovo kreiranje mora biti organizirano i od raznih ugroza zaštićeno.

Nacionalni identitet gradi se na nacionalnim uspjesima, slavnim događajima i ljudima iz povijesti: velikim vladarima, vojskovođama, znanstvenicima, umjetnicima, sportašima, ali isto tako na mitovima. Sve je to koncentrirano u nekoliko simbola: grb, zastava, himna, nekoliko datuma, nekoliko ličnosti i nekoliko mjesta, koje cijeli narod prihvaća kao svoje.

Mlada država u razvoju i tranziciji, koja je uz to nastala razdruživanjem od stare države, suočena je s puno više izazova i neprijatelja nego razvijene i "stare" države. Ako se isključi oružana prijetnja, neprijatelji usmjeravaju napade na nacionalni identitet s ciljem njegova rušenja. Ti napadi usmjereni su na sve ono što čini ili bi moglo činiti nacionalni identitet. Na sve ono što povećava samopouzdanje i samopoštovanje naroda, što povećava vjeru u vlastite sposobnosti. Ako država nema vidljivu i nevidljivu politiku zaštite i razvoja nacionalnog identiteta, pod ovim napadima, narod počinje gubiti vjeru u vlastite sposobnosti, entuzijazam se smanjuje, a poduzetnički duh pada, društvo se počinje dijeliti i propadati. Zajedništvo i solidarnost se smanjuju, a i dobre politike se teško ili nikako provode.

Hrvatska je suočena s takvim izazovima. Sve vrijeme oružane agresije Hrvatska je bila izložena i agresiji na nacionalni identitet. Prestankom oružane agresije nije prestala agresija na nacionalni identitet. Ona se i danas nastavlja. Od osamostaljenja Hrvatska je suočena s ekonomskom krizom, proteklih desetak godina toj krizi se pridružila i financijska, a sada je suočena i s političkom krizom. Sve te krize dodatno ugrožavaju nacionalni identitet. Uz krizu nacionalnog identiteta teško je razvijati i nacionalno gospodarstvo i nacionalnu državu. Unatoč velikom stupnju globalizacije, nacionalna država će i u 21. stoljeću biti dominantna politička institucija.

Ključne riječi: nacionalni identitet, nacionalno gospodarstvo, nacionalna država, globalizacija

Marina Lukšič Hacin

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, Slovenija

Životopis

Dr.sc. Marina Lukšič Hacin, znanstvena je savjetnica u Institutu za slovensko iseljeničtvo i migracije pri slovenskoj akademiji znanosti i umjetnosti (ZRC SAZU) i izvanredni profesor sociologije na Fakultetu za humanistiku Sveučilišta u Novoj Gorici, u Sloveniji.

Njezina istraživanja i akademska područja su sociologija, migracijski studiji, etničke studije, multikulturalnost, integracija i identitet. Njezina bibliografija sadrži više od 250 jedinica. Predaje na različitim sveučilištima u zemlji i inozemstvu. Voditeljica je Slovenskog instituta za migracije ZRC SAZU i direktorica međunarodne studije »Europski magisterij u migraciji i međukulturalnim odnosima« na školi humanističkih znanosti, Sveučilišta u Novoj Gorici.

Kompleksnost fenomena (globalnih) migracija

Brojni istraživači naglašavaju da je za istinsko razumijevanje međunarodnih migracija nužno da se stekne svijest o kompleksnosti proučavanog fenomena, jer bi se inače analiza cjelovite pojave raspala na više prividno odvojenih, a u stvarnosti međuovisnih i povezanih procesa, koji samo i isključivo uzeti zajedno tvore cjelinu fenomena međunarodnih migracija – procesa koji su samo kao kompleksan splet fenomena predmet sociološke/humanističke obrade. Možemo ih razumjeti samo kroz cjelovit pristup. Ono što su prividno odvojeni dijelovi zapravo je slijed više konteksta ili faza procesa migracije, kada je riječ o spletu različitih nacionalnih i međunarodnih društveno-političkih sustava:

- konteksti emigracija (prilike u državama/društvima iz kojih se dolazi s kompleksnim uzrocima iseljavanja, koji su splet pojedinačne, grupne (npr. društvene), lokalne, regionalne, nacionalne i globalne razine)
- konteksti migracijskih puteva s različitim mehanizmima nadzora prijelaza granica, migracija i doseljavanja
- konteksti doseljavanja u državama/društvima prijema s različitim službenim državnim politikama upravljanja različitošću i različitim društvenim odnosima prema pridošlicama; i jedno i drugo se može kretati od potpunog odbijanja i isključenosti na jednoj strani, do inkluzivnosti na drugoj strani – pri tom mogu biti međusobno usklađeni i u suglasju ili su pak u suprotnosti, onda kad zamjećujemo „odvojene paralelne stvarnosti između normativne političke razine i dinamike civilnog društva.

Redukcija istraživanja na jedan od spomenutih konteksta ili faza, bez povezanosti s drugima, uzrokuje to da se izgubi predmet proučavanja, premda istraživači toga često ni ne postanu svjesni i zapadaju u metodološki redukcionizam, koji je u slučaju proučavanja međunarodnih migracija temelj metodološkog nacionalizma/rasizma (Wimmer, Glick-Schiller 2003). Međunarodne migracije su proces koji analitički možemo razdijeliti u pojedinačne faze/kontekste, a ako u sintezi i interpretaciji izostavimo jednu ili više faza/konteksta, onda doista gubimo svoju predmet proučavanja. Na neki način vršimo teoretsku spekulaciju onda kad preko dedukcije i sinteze cjelovit proces međunarodne migracije (kao pojave) u interpretaciji reduciramo na njezine dijelove, one koje smo izabrali, i samo te dijelove prikažemo kao cjelovitu pojavu. Tako su iz interpretacije izostavljeni oni dijelovi koje i želimo izostaviti – najčešće iz razloga ideologije ili politike.

Ključne riječi: međunarodne migracije, migracijski putevi, globalne migracije, metodologija

Juan Carlos Radovich

Universidad de Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras; Instituto de Ciencias Antropológicas, Sección Antropología Social (ICA-SEANSO); Instituto Nacional de Antropología y Pensamiento Latinoamericano (INAPL), Buenos Aires, Argentina

Životopis

Juan Carlos Radovich rođen je u Buenos Airesu u obitelji hrvatskog podrijetla. Studirao je socijalnu antropologiju na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Buenos Airesa (UBA) gdje je doktorirao. Profesor je na tom sveučilištu a na Sveučilištu Središnjeg Buenos Airesa (UNCPBA) u Olavarriji predavao je od 1991. do 2007. Na Filozofskom fakultetu u UBA-i je voditelj istraživačkog programa “Politička ekonomija i društvene granične formacije: etniciteti i područja u redefiniciji” u Institutu antropoloških znanosti, Sekcija socijalne antropologije (ICA-SEANSO). Glavni je istraživač Nacionalnog vijeća za znanstveno i tehničko istraživanje (CONICET) u Nacionalnom institutu antropologije i latinoameričku misao (INAPL). Član je Grupe za migracijske studije i identitete (GEMI). Njegova istraživačka područja su: ruralna antropologija, primijenjena antropologija, društveni utjecaj turizma na autohtone populacije, društveni utjecaj velikih brana, socijalni efekti proizvodnje plina i nafte, ruralno-urbana migracija, autohtone politike i politički pokreti u Argentini, etnički sukobi u modernom svijetu, rasizam i diskriminacija u suvremenom društvu. Bio je gostujući istraživač na mnogo sveučilišta i istraživačkih centara u Australiji, Brazilu, Čileu, Kolumbiji i Sloveniji. Autor je nekoliko knjiga, preko stotinu članaka i prezentacija te mu je dodijeljeno 11 nagrada od strane akademskih institucija i etničkih organizacija. Bio je voditelj istraživačkih projekata te mentor diplomskih i postdiplomskih studenata na nacionalnim te sveučilištima izvan Argentine.

Provizorna pitanja o procesima identiteta hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka u Argentini

U ovom predavanju će se provizorno raspravljati o pitanjima identitarnih procesa hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka koji su stigli na argentinsko tlo od kraja XIX do sredine XX stoljeća, uzimajući u obzir heterogenost spomenutih kontigenata u kulturnom, geografskom i jezičnom smislu, te o njihovoj percepciji državnosti s obzirom na različita povijesna razdoblja u kojima su pristizali u Argentinu: Austrougarsko carstvo (do 1918.); Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca (1918-1941); Nezavisna Država Hrvatska – NDH (1941.-1945.) i Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija – SFRJ (1945-1991).

Ključne riječi: identiteti, Hrvati, imigranti, položaj države, razlike

Marin Strmota

Katedra za demografiju, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Životopis

Dr. sc. Marin Strmota docent je na Katedri za demografiju Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u okviru koje sudjeluje u izvođenju nastave na preddiplomskom i diplomskom studiju iz kolegija *Demografija*, *Ekonomika rada* i *Demografsko-socijalnog razvoja*. Autor je više znanstvenih i stručnih radova. Tijekom dosadašnjeg znanstvenoistraživačkog rada dobitnik je nagrade “Mijo Mirković” Ekonomskog fakulteta u Zagrebu 2011. godine za znanstveni rad monografskog sadržaja na temu *Fertilitet i zaposlenost žena*, objavljenom u časopisu *Društvena istraživanja*. 2015. godine dodijeljeno mu je priznanje Ekonomskog fakulteta u Zagrebu za najbolje ocijenjenog izvođača seminarara na preddiplomskom i diplomskom studiju u akademskoj godini 2014./2015. Sudjelovao je u izradi većeg broja znanstvenih i stručnih projekata. Znanstveno se usavršavao u inozemstvu iz područja statističkih metoda i tehnika u društvenim znanostima, na Sveučilištu Essex, Colchester, Ujedinjeno Kraljevstvo. U razdoblju od studenoga 2016. do veljače 2018. godine obnašao je dužnost državnog tajnika za demografiju pri Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Član je udruženja European Association for Population Studies (EAPS). Aktivno se koristi engleskim i njemačkim jezikom.

Utjecaj demografskih promjena na sustav socijalne zaštite u Hrvatskoj

Sastavnice ukupnog kretanja stanovništva potrebno je proučavati u širem kontekstu kratkoročnih i dugoročnih socioekonomskih procesa. Razvoj našeg stanovništva obilježavaju negativni i nepovoljni demografski trendovi unatrag više od četiri desetljeća, s tendencijom pogoršanja kao posljedice Domovinskog rata i nepovoljnog gospodarskog razvoja, osobito od 1990-ih do danas. Tako danas Republika Hrvatska bilježi nekoliko, po cjelokupni razvoj stanovništva, razornih procesa: ukupnu i prirodnu depopulaciju, neprekidno iseljavanje stanovništva, ubrzano starenje stanovništva te prostorno pustošenje većih dijelova zemlje. Dugotrajnost navedenih procesa ugrozilo je funkcioniranje sustava socijalne zaštite do granice potpunog sloma. Koncepti zaštite socijalno ranjivih skupina (stari, bolesni, nezaposleni, siromašni i dr.) koji su oblikovani u javnim sustavima mirovinske i zdravstvene zaštite, sustavu zaštite od nezaposlenosti, sustavu zaštite obitelji i djece, sustavu socijalne pomoći i skrbi, stambene politike i drugih, temelje se na solidarnosti društva u uvjetima održivog demografskog razvoja. Demografsko starenje i iseljavanje mladog i radno sposobnog stanovništva zadaje snažan udarac temeljima socijalne države – međugeneracijskoj solidarnosti.

Ključne riječi: demografske promjene, socijalna zaštita, mirovinski sustav, međugeneracijska solidarnost

Stjepan Šterc

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Životopis

Rođen je godine 1953. u Desnoj Martinskoj Vesi, a osnovnu školu i I. gimnaziju završio je u Zagrebu, kao i studij geografije 1979. godine. Za asistenta na Geografskom odsjeku PMF-a izabran je 1980. godine i vodio je vježbe iz demogeografije, a samostalno kolegije *Geografske grafičke metode* i *Statistiku za geografe*. Magistrirao je 1987., doktorirao 2012. godine, a od 1991. do 2003. godine radio je u Vladi RH, Ministarstvu vanjskih poslova te bio pomoćnik ministra razvitka i obnove i obrane. Jedan je od osnivača Instituta *Ivo Pilar*, Hrvatskih studija i časopisa *Društvena istraživanja* (sve iz Zagreba) i jedan od autora Nacionalnog programa demografskog razvitka Republike Hrvatske, Zakona o otocima, Studije o razvitku područja posebne državne skrbi itd. Bio je član Vijeća za demografski razvitak RH, član Savjeta za prostorni razvoj RH, član Predsjedničkog vijeća, član Povjerenstva za sukcesiju Vlade RH i svjedok u Haagu u obrani hrvatskih generala. Predavao je na Hrvatskim studijima, Ratnoj školi i Geografskom odsjeku PMF-a Sveučilišta u Zagrebu kolegije *Uvod u geografiju*, *Demogeografiju*, *Stanovništvo Hrvatske*, *Teorijsku geografiju*, *Historijsku geografiju Hrvatske* i *Uvod u istraživački rad*, a sada ponovo predaje na Hrvatskim studijima. Objavio je 40-ak znanstvenih radova, 19 studija i elaborata i 46 stručnih radova. Sudjelovao je s izlaganjima na 39 znanstvenih skupova, održao 19 predavanja na seminarima i 78 javnih predavanja na tribinama i okruglim stolovima te objavio dva sveučilišna udžbenika. Bio je mentor 159 završnih studentskih (diplomskih i prvostupničkih) radova i sudionik brojnih TV i radijskih emisija, intervjua i rasprava vezanih uz geografski predmet interesa i općenito za istraživanja stanovništva i prostora.

Velike migracije – sigurnosna prijetnja hrvatskom prostoru?

Nikakva se pouka nije izvukla iz silnih prelazaka sjevernoafričkog i jugozapadnoazijskog stanovništva morskim i kopnenim putem prema Europi 2014. i 2015. godine i velikih tragedija na tom putu koje su doživljavali migranti. Tragične slike koje su nam dolazile s Lampeduse i kopnenih europskih granica nikog ne mogu ostaviti ravnodušnim. Procjenjuje se kako je morskim putem prema Europi prešlo više od 600.000 ljudi različite dobi, spola, etničkog i religijskog sastava, a kopnenim gotovo 1,5 milijuna. Europa je sve to mirno promatrala bez ozbiljnijih odluka, planova i rješenja. Svaki je zastoj u prelascima objašnjavan kao završetak tragedija iako one nisu stale.

Nema ozbiljnijih planova, rješenja, postupanja, objašnjavanja, političkih upita niti odluka... Gotovo nikakvih dogovora oko silne koncentracije gospodarske, financijske, vojne i svake druge moći u jednom dijelu svijeta (razvijenom i, kako se tvrdi, demokratskom), koji u pravilu demografski stagnira ili nestaje, dok u drugom svega toga nema ili ima puno manje, ali zato ima velike koncentracije stanovništva koje uz to još i eksponencijalno raste. Može li se više od 3/4 svjetskog stanovništva, točnije 75,92 %, a taj se udio do 2050. procjenjuje i na 80 %, zadržavati samo u Africi i Aziji (oko 50 % površine kopnenog dijela Zemlje), bez ozbiljnijih pokreta stanovništva primarno prema Europi? Zato što će Europa do kraja stoljeća po procjenama izgubiti gotovo 100 milijuna ljudi kroz prirodni pad stanovništva (procjene bez migracija) i zato što svi znaju kako Europa demografski stari, umire i nestaje. Mediteranski se otoci i hrvatski nacionalni prostor na tom putu čine kao posebni izazov u budućnosti. Istovremeno će Afrika za 15 godina narasti za 500 milijuna ljudi, za 35 godina za 1,3 milijarde ljudi, a za 85 godina čak za 3,2 milijarde ljudi! Hoće li to stanovništvo ostati samo u Africi? Naravno da neće. Za sada su to samo statističke vjerojatnosti temeljene na demografskom potencijalu i različitim trendovima demografskog rasta i pada.

Ključne riječi: migracija, projekcije, sigurnost, prostor, Hrvatska

Dragan Todorović

Departman za sociologiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Životopis

Rođen u Nišu 1971. godine. Diplomirao sociologiju na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Nišu 1998. godine. Stekao doktorat iz sociologije na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu 2011. godine.

Vanredni je profesor *Osnova sociologije* i *Sociologije manjinskih identiteta* na Departmanu za sociologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Nišu, Republika Srbija.

Predsednik je *Jugoslovenskog udruženja za naučno istraživanje religije* iz Niša i glavni i odgovorni urednik časopisa *Facta Universitatis, Series: Philosophy, Sociology, Psychology and History*, međunarodnog glasila Univerziteta u Nišu. Član je *Odbora za proučavanje života i običaja Roma* Srpske akademije nauka i umetnosti. Bio je predsednik Srpskog sociološkog društva (2013-2015).

Bavi se sociologijom manjinskih identiteta, sociologijom religije i romologijom. Empirijski i teorijski istražuje etničke, religijske i konfesionalne odnose u bivšoj Jugoslaviji i na Balkanu.

Knjige: *Sociologija i istorija*, koautor Lj. Mitrović, 2003; *Romas and Others – Others and Romas (Social Distance)*, koautori D. B. Djordjević i L. Milošević, 2004; *Romani Narratives about Pre-death, Death and After-death Customs*, 2005; *Društvena udaljenost od Roma (Etničko-religijski odnosi)*, 2007; *Jemka has Risen (Tekkias, Tarikats and Sheiksof Niš Romas)*, koautor D. B. Djordjević, 2009; *Niška romološka škola: Bibliografija 1996-2015*, 2017; and *Zajde Badža: romsko kultno mesto*, koautor D. B. Đorđević, 2017.

Zbornici: *Roma Religious and Religious Customs*, koautor D. B. Djordjević, 2003; *Evangelization, Conversion, Proselytism*, 2004; *Islam at the Balkans in the Past, Today and in the Future*, koautori D. B. Djordjević i Lj. Mitrović, 2007; *Kvalitet međuetničkih odnosa i kultura mira na Balkanu*, koautor D. B. Djordjević, 2008; *Hodočašća – između svetog i svetovnog*, koautor D. Radisavljević-Ćiparizović, 2011; *Orthodoxy from an Empirical Perspective*, koautor M. Blagojević, 2011; *Religion, Religious and Folk Customs on the Border*, koautori D. B. Đorđević i D. Gavrilović, 2012; *A Priest on the Border*, koautori D. B. Đorđević i M. Jovanović, 2013; *Vašar u pograničju*, koautor D. B. Đorđević i D. Krstić, 2014; *Cult Places on the Border*, koautori D. B. Đorđević i D. Krstić, 2014; *Cemeteries and Burial Customs on the Border*, koautori D. B. Đorđević i D. Gavrilović, 2015.

Tolerancija, multikulturalizam i interkulturalizam na Balkanu

Tolerantno odnošenje prema “drugom” i “drugačijem” podrazumeva i *dijalog* sa “onima pokraj nas”. Na samom početku novog milenijuma najznačajnije vrednosti postaju *pluralnost*, koja poštuje integritet raznih tradicija, i *dijaloški pristup* prema drugim narodima, religijama i konfesijama. Dijalog je put ka harmoniji, proces unutar koga se neprestano smenjuju uloge “učitelja” i “učenika”, spremnost da se “daje”, ali i da se “prima”. Dijalog upućuje na prožimanje kultura, na uzajamno primanje i davanje – “dar i uzdarje”, što je daleko viši nivo od puke tolerancije. Dakle, tolerancija je predložak za dijalog – bez podloge koju ona podastire, nema ni prožimanja kultura. No, iako prirodni, dijalog nije i obavezni nastavak tolerancije; moguća je tolerancija bez dijaloga i bez želje da se drugi iznutra bolje upozna. Tako stupamo na teren teorijskih rasprava o suštini *multikulturalizma* i *interkulturalizma*.

Multikulturalno društvo bi trebalo imati karakteristike društva u kome različite etničke grupe žive zajedno, ali bez interakcije. U njemu se manjinske grupe pasivno tolerišu, ali nisu prihvaćene od većinske grupe. *Interkulturalno društvo* bi trebalo definisati kao društvo gde različite grupe žive zajedno, razmenjuju životna iskustva, poštujući međusobno različite stilove života i vrednosti. Zato bi korektna polazna definicija interkulturalizma bila da je interkulturalizam *kritika i alternativa multikulturalizma*. Moguće je da pripadnici različitih kultura žive *jedni pored drugih*, i to je najbitnija odlika multikulturalnih društava. Interkulturalno društvo označava društvo u kome živimo i stvaramo ne *jedni pored drugih*, već *jedni sa drugima* i *jedni za druge*. U središtu interkulturalnih zahteva nalazi se *vrednovanje različitosti*. Iskustvo različitosti i susret sa drugim omogućuju pojedincu da razvija sopstveni identitet upoređujući ga sa drugim modelima identiteta i dovodeći ga do samospoznaje da *približavanje drugom ne znači udaljavanje od sebe*. Interkulturalizam obuhvata *jedinstvenost u različitostima*, izbalansiranu i kvalitetnu zastupljenost svih etničkih činilaca u jednom društvu.

Postavlja se pitanje kulturnih i civilizacijskih resursa balkanskih društava za prihvatanje “drugog” ne kao neprijateljskog “drugog”, već kao mogućeg partnera i saradnika. U procesu saobražavanja svojih društvenih sistema evropskom ustrojstvu i evropskim demokratskim normama i vrednostima, pred balkanskim narodima jedino je dijalog ispravno sredstvo međusobne komunikacije. Shodno izrečenom, savremenom balkanskom društvu predstoji *prerastanje iz multikulturalnog u interkulturalno*, odnosno *širenje i usvajanje ideje i prakse interkulturalizma u višekulturalnoj zajednici*. Preciznije rečeno, razvijanje koncepta kulturne i obrazovne politike koji će unapređivati poštovanje kulturnog diverziteta i voditi stvaranju društva u kojem se različite kulture prožimaju.

Podrška interkulturalističkom obrazovnom obrascu – sa najviših državnih instanci i na lokalnom planu – može odsudno doprineti prihvatanju zajedničke pluralne stvarnosti i razvijanju oblika komunikacije koji će afirmisati ono pozitivno u toj stvarnosti. Istovremeno, ideja *interkulturalizma* više ne bi predstavljala tek usamljena vizionarska nastojanja dobronamernih intelektualaca, već bi prerasla i razvila se u jedan novi integracijski socijalni proces.

“Odgonetanje interkulturalizma” ne podrazumeva vraćanje na prevaziđene hijerarhije i isključivosti, odnosno jednostrano inkorporiranje kulturnih dostignuća većinskog od strane manjinskih naroda. Dominantna kultura treba da, na sopstvenom primeru i pre ostalih, ustrajno podržava kulturnu heterogenost, nepristrasno jačajući i unapređujući manjinske kulture i obogaćujući sebe sadržajima raznolikih kulturnih formi života. Jer, interkulturalna harmonija podrazumeva istinsku interakciju između kulturnih grupa i predstavlja istinski čin poštovanja i uvažavanja različitosti. Konačno, zašto opisani model preplitanja domaćih kulturnih tradicija zemlje Balkana ne bi “izvezle” Zapadu, baš kao odgovor na bespoštedno i nekritičko “obasipanje” zapadnom demokratijom kojem su izložene?

Ključne reči: Balkan, dijalog, tolerancija, multikulturalizam, interkulturalizam.

SAŽECI IZLAGANJA

Juan Ahlin

Universidad Nacional de la Patagonia San Juan Bosco, Comodoro Rivadavia, Argentina

Dom u Patagoniji. Hrvati u Comodoro Rivadaviji između „jugoslavizma“ i nacionalizma (1945-1991)

U gradu Comodoro Rivadavia nalazi se danas najznačajnija hrvatska zajednica Patagonije. Hrvatsko iseljeničtvo doseljeno u Comodoro Rivadaviju reflektiralo je sve ideološke sukobe koji su rascijepili njenu naciju tijekom 20. stoljeća.

S nestankom „Nezavisne Države Hrvatske“ (NDH) tisuće antikomunističkih Hrvata, neprijatelji novog režima osnovanog u obnovljenoj Jugoslaviji (kao posljedica sporazuma u Jalti), bježe prema inozemstvu. Posebice prema Argentini, gdje će naići na vrlo dobar prijem za vrijeme peronističkog režima (1945.-1955.).

Iako se prije 1945. može se govoriti o značajnom broju Hrvata u regiji (a koji je pokazao neku vrstu lojalnosti prema jugoslavenskom režimu), nakon drugog svjetskog rata javio se novi hrvatski migracijski val. Ovo novo iseljavanje, za razliku od onih koji su mu prethodili, bit će u načelu političko, organizirano i obiteljsko. Bila je riječ je o homogenoj skupini, politički aktivnoj i s nepopustljivim antijugoslavenskim diskursom.

Ovi Hrvati, s prebivalištem u našem gradu, što je bio rezultat prisilnog političkog egzila, zadržat će nadu da će to biti „privremeno iseljavanje“, barem dok se politički uvjeti u Jugoslaviji ne promijene u njihovu korist, a to se neće dogoditi do 1991. godine.

Ovaj rad daje kratki povijesni pregled te hrvatske nazočnosti u Comodoro Rivadaviji, okolnosti koje su je potaknule i napetosti koje je uzrokovao sukob između „jugoslavena“ i „nacionalista“.

Ključne riječi: iseljavanje, jugoslavizam, nacionalizam, NDH

Sabrineh Ardalan

Harvard Law School, Cambridge, MA, USA

Granična politika EU-a i SAD-a: Vanjska kontrole migracije i povreda prava na azil

Ovaj rad uspoređuje granične politike SAD-a i EU-a. Posljednjih godina SAD je usmjerio znatne resurse u Meksiko kako bi zaustavio dolazak žena i djece na američku granicu, čineći teško putovanje još opasnijim za one najranjivije. EU je na sličan način utvrdio svoje granice, proširivši kontrolu migracije u nekoliko zemalja, uključujući Maroko. U ovome radu istražiti će se utječu li navedene politike SAD-a i EU-a na ispunjavanje domaće i međunarodne zakonske obveze, uključujući načelo zabrane vraćanja (*non-refoulement*) prema Konvenciji o izbjeglicama iz 1951. i Protokolu iz 1967. o statusu izbjeglica, pravo na traženje azila propisano u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima (UDHR) kao i obvezu prema ljudskim pravima iz Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (ICCPR) te pojedinačne regionalne regulacije ljudskih prava. Rad će se također baviti utjecajem vanjske kontrole migracije na razvoj domaćih sustava azila i pratećim poteškoćama u procesu implementacije u Meksiku i Maroku.

Ključne riječi: migracije, azil, granice, SAD, EU

Branka Arlović

Hrvatski Crveni križ, Zagreb, Hrvatska

Egzistentnost načela solidarnosti u zajedničkom azilnom sustavu Europske unije

U radu se analizira egzistentnost načela solidarnosti u području migracija i azila Europske unije kao otvorenog problema u implementaciji Zajedničkog azilnog sustava EU-a i njegovih zajedničkih politika migracije i azila te pitanja proizašla uslijed ustrajnog dugogodišnjeg pritiska na zemlje s vanjskim granicama EU-a. Te članice gube sposobnost podnošenja tereta države prvog ulaska i nadnacionalnog uređenja zajedničkog azilnog sustava po kojemu samo jedna država članica EU-a može biti odgovorna za cjelokupni postupak po pojedinom zahtjevu za azilom. Aktualna reforma njegova dijela, očekivano, trebala bi dati mjerljivu primjenu načela solidarnosti.

Zajednički azilni sustav u upravljanju migracijskim tijekovima otvorio je u Europskoj uniji ozbiljna pitanja egzistentnosti načela solidarnosti na više razina svojega pojavljivanja: primjena načela između država članica EU-a u vrijeme migracijskih problema zbog nedostatnog nadnacionalnog normativnog uređenja, kao i njegova dijela u primjeni načela solidarnosti kao jedne od vrijednosnih kategorija EU-a.

Sustav pati od načelnog prigovora da solidarnost sama po sebi isključuje prinudu jer ona jest i morala bi biti i ostati izraz autonomne volje subjekta koji postupa po načelu solidarnosti, što otvara ozbiljno pitanje u primjeni načela solidarnosti u odnosu prema migrantima, tražiteljima azila glede njegove potkapacitiranosti u očuvanju dosegnutih standarda zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Taj problem zadire u same temeljne ideale, vrednote i načela na kojima počiva EU. Naime, sami dokumenti o osnivanju EU-a (Ugovor o funkcioniranju EU-a te Povelja o temeljnim ljudskim pravima EU-a) počivaju i proizlaze iz vrijednosti i načela zajedničkog naslijeđa. Pri tomu su ljudska prava, temeljne slobode i vladavina prava među najvažnijima i utkana u njezine temelje. Ona su propisana i prihvaćena principijelno sukladno stajalištu da ljudska prava i temeljne slobode na području EU-a pripadaju svakoj osobi samom činjenicom da je ljudsko biće. Nema dvojbe da migranti nisu u mogućnosti niti po opsegu, niti po sadržaju ta prava i slobode ostvarivati ni na elementarnoj razini ako u zemljama EU-a nema sigurnih pravnih putova pristupa europskom Zajedničkom sustavu azila.

Problem upravljanja tijekovima ukazuje na oblikovanje Zajedničkog azilnog sustava i potrebu za pravnim putovima ulaska na područje EU-a u potrebi za pristupom sustavu azila, pristupu izbjeglica zaštiti i pomoći drugih država, kada im takvu zaštitu ne može ili ne želi zajamčiti njihova zemlja podrijetla. To nužno podrazumijeva i pravno uređenje putova prihvaćanja izbjeglica na svoj teritorij kako bi se u pravičnom i učinkovitom postupku odlučilo o postojanju potrebe za pružanjem međunarodne zaštite, poštujući standarde izbjegličkog prava i ljudskih prava na granicama, a ne kažnjavajući neregularni ulazak tražitelja azila i osiguravanja učinkovitog prava na žalbu protiv uskraćivanja ulaska. Otvoreni problemi uređenja odnosa među članicama EU-a ukazuju na njihovu političku, pravnu i ekonomsku, pa i kulturnu dimenziju. U ovom radu pokušavam s pravnog aspekta i to kako *de lege lata* tako i s aspekta *de lege ferenda*, analizirati aktualne prijedloge daljnjeg uređenja odnosa u EU-u.

Ključne riječi: migranti, zajednički europski sustav azila, solidarnost, podjela odgovornosti, ljudska prava i temeljne slobode

Mato Arlović

Ustavni sud Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Europske vrijednosti, ljudska prava i slobode – osnova Ustava Republike Hrvatske i Ugovora o Europskoj uniji

Najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske te u njezinu Ustavu uređena ljudska prava i slobode, uključivo i prava i slobode manjina, napose nacionalnih, kompatibilna su u cijelosti sa supstancijalnim pristupom ovim pitanjima koji imaju Ugovori o Europskoj uniji. U tom smislu mogli bismo reći da se ovi najviši pravni akti Republike Hrvatske i EU-a temelje na istovjetnom europskom zajedničkom naslijeđu vrednota, ideala, prava i sloboda koji su baština današnjeg demokratskog svijeta. Interesantno je primijetiti da su najviše vrednote, ljudska prava i slobode, prihvaćena i pravno uređena u Ustavu RH prije nego što su doneseni Ugovori o EU-u. Osim toga, ljudska i manjinska prava i slobode su izravno uređena u Ustavu RH, dok su u Ugovorima o EU-u ona prihvaćena putem Povelje o temeljnim pravima koja ima na osnovi odredbe Ugovora o osnivanju EU-a istu pravnu snagu kao i sami Ugovori, dok je istom odredbom Ugovora utvrđeno da EU pristupa Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Slijedom rečenoga, čini se da su navedeni pravni akti EU-a i RH u međusobnom odnosu dijela i cjeline koji se međusobno prožimaju i zajednički čine najviši njihov pravni okvir kojim uređuju pitanja od zajedničkog interesa, kako za EU, tako i za RH kao njezinu članicu.

Navedeni pravni okvir među ostalim počiva i na načelu podjele nadležnosti između EU-a i njezinih članica. To mu daje određenu elastičnost koja otvara potreban (ili samo nužan) prostor za ostvarivanje autonomnih nacionalnih politika i interesa za svaku pojedinu članicu. Naravno, uz svijest da se oni mogu ostvarivati samo dok izravno nisu u suprotnosti s interesima EU-a kao cjeline. Ta činjenica izazov je sama po sebi. On se ogleda ponajprije u tome kako u ostvarivanju prihvaćenih zajedničkih politika EU-a ostvariti i svoju nacionalnu politiku. Drugo, ona otvara pitanje kako u slobodnom prostoru ostvarivati svoje politike i interese i kako, eventualno, utjecati da one postanu osnova za kreiranje zajedničkih europskih politika i interesa. Zapravo se otvara jednostavno pitanje kako kreirati i provoditi politike svoje zemlje u okviru politika EU-a, a da se ne bude samo puka transmisija njezine politike. Pojednostavljeno, kako se izboriti za poziciju da u tim odnosima vodiš, a ne budeš samo onaj subjekt kojeg vode kroz politike EU-a? Pitanje je lako i jednostavno, ali je zato odgovor na njega i složen i težak. To više što realiteti političkih i društvenih odnosa jasno upućuju na stvarne razlike između velikih i malih država članica, odnosno između starih i novih članica EU-a, neovisno o njihovoj formalnopravnoj, načelnoj jednakosti. Stvarna nejednakost je egzistentna i neupitna. Uostalom, to na neki način priznaju i u samom EU-u, osobito postavljanjem zahtjeva da se državama koje brže mogu ostvarivati vrednote ciljeve, ideale i slobode EU-a dodijeli privilegirani status u odnosu na one koje su u ostvarivanju tih zadaća sporije zbog slabijeg razvoja. Navedena pitanja su tim aktualnija ako se ima u vidu pod kojim je uvjetima i kriterijima hrvatski ustavotvorac uredio ostvarivanje prava iz pravne stečevine EU-a svojim Ustavom. Prije svega se iz te regulacije može iščitati da hrvatski Ustav daje prednost pravu iz europske stečevine u odnosu na domaće pravo, naravno, istog hijerarhijskog ranga. U ovom radu pokušat ću obradom ove teme doći do nekih od mogućih odgovora na postavljena pitanja. Oni su po mom sudu važni i za države članice i za EU. Obradu postavljene teme obradit ću analizirajući u potrebnoj mjeri kako Ugovore EU-a, tako i odgovarajuće odredbe sadržane u člancima Ustava Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Ugovori EU-a, zajedničke politike i interesi, vrednote, ideali, prava i slobode, ljudska prava i slobode, vladavina prava i pravna sigurnost

Mato Arlović

Ustavni sud Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

“Nove” nacionalne manjine u RH i Hrvati kao nacionalna manjina u državama nastalim raspadom SFRJ

Raspadom bivše SFRJ dijelovi njezinih bivših konstitutivnih naroda ostali su izvan svojih matičnih republika koje su je tvorile. U novim državama koje su nastale osamostaljenjem republika u nove države oni više nisu mogli imati status konstitutivnog naroda. U Republici Hrvatskoj njima je novim ustavnim aktima utvrđen status nacionalne manjine. Sve su ga, osim srpske nacionalne manjine, prihvatile. Nažalost, srpska nacionalna manjina pod političkim utjecajem velikosrpske politike nije. To je za velikosrpsku politiku bila osnova da je, manipulirajući njome, potakne na pobunu protiv Republike Hrvatske i s drugim činiteljima protiv nje pokrene agresivni rat s ciljem ostvarenja secesije od Hrvatske i s dijelom njezina teritorija pripojenju tzv. velikoj Srbiji kao novoj državnoj tvorevini u kojoj žive svi Srbi.

Velikosrpska politika doživjela je poraz u Domovinskom ratu te u dokumentima koje je donijela međunarodna zajednica. Naime, u njima je međunarodna zajednica neupitno potvrdila da Srbi u Hrvatskoj nakon njezina osamostaljenja mogu biti samo nacionalna manjina, a da su republičke granice bivših socijalističkih republika njihove državne granice koje se mogu mijenjati samo dogovorom. Unatoč tome i dan danas neki predstavnici srpske nacionalne manjine u Hrvatskoj zajedno s predstavnicima velikosrpske poražene politike provode politiku zahtijevanja da Srbi u svim novonastalim državama imaju status konstitutivnog naroda sa svim pravima koja iz takvog statusa proizlaze. Istovremeno pripadnicima hrvatskog naroda koji žive u Srbiji ne žele priznati ni prava nacionalne manjine. Takav status ne žele priznati ni dijelovima drugih bivših konstitutivnih naroda bivše države koji žive kod njih. Takav svoj stav temelje na konceptu novih nacionalnih manjina koje nisu mogle steći status nacionalnih manjina, a time ni prava koja im iz tog statusa proizlaze. Takav stav bilo po toj osnovi ili po osnovi tzv. autohtonih nacionalnih manjina s istim učinkom za Hrvate i pripadnike dijelova drugih konstitutivnih naroda slijede i druge novonastale države nastale raspadom bivše SFRJ, sve do potpisivanja posebnih sporazuma između njih i RH i/ili do nastupanja novih ustavnopravnih situacija u prvom desetljeću 21. stoljeća. Takvi stavovi i ustavnopravna praksa, po mojem mišljenju, nije imala niti može imati uporište u međunarodnim dokumentima koji uređuju zaštitu nacionalnih manjina. Napose ga nemaju u Okvirnoj konvenciji za zaštitu nacionalnih manjina.

Obrađujući predloženu temu u ovom radu prikazat ću u osnovnom sadržaju kakav status imaju Hrvati u pojedinim novonastalim državama, i obratno, kakav status dijelovi konstitutivnog naroda tih država koji žive u Hrvatskoj imaju u njoj. Uz to, ukazat ću da po međunarodnom pravu ne postoji pravno utemeljenje za razlikovanje nacionalnih manjina po kriteriju “novih” i/ili autohtonih nacionalnim manjina. Sukladno tome izvodim stajališta da se ovi kriteriji koriste ne radi uređivanja prava i zaštite nacionalnih manjina, već da bi se nekim od njih (najčešće većini) ta prava i zaštita, suprotno Okvirnoj konvenciji, uskratila.

Ključne riječi: nacionalne manjine, pripadnici nacionalnih manjina, nove i autohtone nacionalne manjine, ljudska prava i slobode, ustavnopravna zaštita nacionalnih manjina, ustavna i konvencijska zaštita nacionalnih manjina i njihovih pripadnika

Pablo David Arraigada

Universidad de Buenos Aires, Argentina

Dubravka Ugrešić: izgnanstvo kroz priču žene. Prošlost, sadašnjost... a budućnost?

Ratovi u Bosni pogodili su Balkan '90 -ih i doveli su do radikalnog prijeloma u regiji. Suočena sa sukobima koje je doživjela u rodnoj Hrvatskoj, književnica Dubravka Ugrešić odlazi u egzil, koji se ogleda u njezinom književnom djelu i suprotstavlja svoj nacionalni identitet globalnom identitetu kojemu pripada kao intelektualac.

Ovaj rad pristupa –u djelu autorice- slici žene u migracijskim procesima izbjeglica, povezujući tu ideju s aktivnostima i poduzetništvom koje bi se moglo pokrenuti u inozemstvu. S fokusom na njezina dva djela objavljena na španjolskom jeziku - *El ministerio del dolor* (2006) (*Ministarstvo boli*) y *No hay nadie en casa* (2009) (*Nikog nema doma*)–, razmišljat će se posebno o izgradnji ženskih likova i njihovom umetanju u stvarnost, u rad i u društvo. Osim toga, glas pripovjedača govori nam čak i šutnji. Težina glasa u inozemstvu, težina jezika, njegovog gubitka i način stvaranja posljednjeg utočišta.

S druge strane, dio rada će pristupiti razmišljanju slovenskog filozofa Mladena Dolara o političkoj težini glasa, ideji usko povezanoj sa situacijom prognanika i njegovom otuđenom ulogom u ovoj novoj stvarnosti.

Egzil je predstavljen na tripartitnoj osi: u prošlosti – onom idiličnom, onom izgubljenom, jugonostalgiji, sadašnjosti - višestruke stvarnosti koje žive: sukobi i rat u njihovoj zemlji naspram konformizma novog prostora, boravak na prisilnom putovanju u novu zemlju, uočljive su kategorije. Kao pitanje koje ostaje riješiti je postoji li ili ne mogućnost treće točke, tj. budućnosti, druge prilike, ostavljanja iza sebe duhova Balkana.

Ključne riječi: Dubravka Ugrešić, rat u Bosni, izgnanstvo, žene u migracijskim procesima, glas, jugonostalgija, otuđenje.

Dragutin Babić

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Osnovnoškolsko obrazovanje nacionalnih manjina u Vukovarsko-srijemskoj županiji – analiza empirijskog istraživanja (fokus grupa)

U ovom radu analizira se problematika obrazovanja nacionalnih i etničkih manjina u multinacionalnom društvu kakvo je hrvatsko. Situaciju u toj sferi otežava sjećanje na ratne sukobe devedesetih godina prošlog stoljeća i promjene u polju međunacionalnih odnosa, od međusobnog omjera pojedinih nacionalnih i etničkih zajednica u ukupnom stanovništvu do značajne promjene u normativnoj, a onda i u sociopolitičkoj poziciji dijela nacionalnog korpusa ("nove" nacionalne manjine). U nacionalnomanjinskom obrazovanju egzistiraju tri modela (A, B, C), u kojima se obrazuju pripadnici etničkih i nacionalnih zajednica u Hrvatskoj, koje imaju status manjine. U okviru šireg istraživanja Instituta za migracije i narodnosti provedena je fokus grupa u Vukovarsko-srijemskoj županiji, u kojoj su sudjelovali akteri tamošnjih osnovnih škola (nastavnici, roditelji, predstavnici institucija). Analiza osnovnoškolskog obrazovanja u Vukovarsko-srijemskoj županiji pokazat će s kojim se problemima suočavaju svi akteri u tom procesu, s posebnim osvrtom na funkciju ovog tipa obrazovanja u procesu očuvanja nacionalnih identiteta ovih zajednica.

Ključne riječi: obrazovanje, nacionalne manjine, Vukovarsko-srijemska županija, asimilacija, identitet

Matea Bačko

Zagreb, Hrvatska

Pogledi hrvatske intelektualne emigracije na hrvatsko pitanje u Jugoslaviji od 1971. Do 1990. Na primjeru *Nove Hrvatske*

U radu autorica na temelju recentne literature i emigrantskog časopisa *Nova Hrvatska* analizira događaje u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj, odnosno Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji. Obuhvaćeno je razdoblje od hrvatskog proljeća, 1971., do početka osamostaljenja suverene Republike Hrvatske, 1990. Analizirani časopis *Nova Hrvatska* slovio je kao jedan od najcjenjenijih i najčitanijih časopisa hrvatske političke emigracije. Glavni cilj časopisa bio je zalaganje za samostalnost s nadom da će što prije doći do odcjepljenja hrvatske države od ostalih republika socijalističke Jugoslavije.

Ključne riječi: hrvatska intelektualna emigracija, *Nova Hrvatska*, hrvatsko proljeće, politička suđenja, Titova smrt, višestranačje

Mario Bara

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Migracije i etnokulturni identitet podunavskih Hrvata Bunjevaca u Hrvatskoj

Podrijetlu Bunjevaca, njihovoj užoj postojbini, migracijama te procesima etnogeneze i oblikovanja njihova identiteta u novim sredinama poklanjalo se dosta prostora u znanstvenim raspravama. Većina znanstvenika suglasna je da je postojbina Bunjevaca prije velikih migracija od 16. do 17. stoljeća obuhvaćala kopnene dijelove Dalmacije, zapadnu Bosnu i Hercegovinu. Najbrojnija skupina Hrvata Bunjevaca danas živi u Vojvodini, sjevernom dijelu Srbije, dok su druge skupine prisutne u Mađarskoj, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini s različitim stupnjem očuvanosti bunjevačkog subetničkog identiteta. Uz Bunjevce, koji se u nacionalnom smislu osjećaju Hrvatima, u Srbiji postoji zasebna zajednica Bunjevaca koja od 2003. godine ima priznat status nacionalne manjine te uz podršku državnih tijela gradi vlastitu manjinsku infrastrukturu. Uvodni dio rada daje teorijsku perspektivu etnički motiviranih migracija unutar koje se promatraju migracije podunavskih Hrvata Bunjevaca u Hrvatsku. Drugi dio rada daje pregled vremenske i prostorne razdiobe migracija podunavskih Hrvata Bunjevaca u Hrvatsku, njihovo društveno i kulturno organiziranje u novoj sredini uz kritički osvrt na dosadašnja istraživanja teme. Suvremeni identitet promatra se kroz nekoliko dimenzija – socijalnu, teritorijalnu i kulturnu. Zatim se prezentiraju rezultati istraživanja i zaključci o dimenzijama etnokulturnog identiteta, suvremenim kulturnim praksama, zavičajnom identitetu te nacionalno-vjerskom identitetu.

Ključne riječi: migracije, identitet, podunavski Hrvati Bunjevci, Hrvatska

Petra Barišić

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Nacionalni identitet kao osnova za brendiranje Hrvatske

Identitet Hrvatske predstavlja odraz njezinih nacionalnih, regionalnih i kulturnih atributa simboličkog značenja. Identitet je ono što razlikuje jednu naciju od druge te predstavlja osnovu za razlikovanje Hrvatske od drugih zemalja u okruženju. To je ono što Hrvatsku čini jedinstvenom i po čemu se ona pamti. Hrvatska kao nova država, početkom 90-ih godina, nastojala je stvoriti svoj nacionalni identitet. Novim identitetom Hrvatska je "izumila" samu sebe. Identitet Hrvatske osnova je za njezino brendiranje te je sredstvo kojim se imidž Hrvatske projicira njezinoj javnosti i kojim se prenosi njezina slika i vrijednost. Zemlje su marke, stoga i Hrvatska predstavlja marku, što čini njenu srž i bit. Marka Hrvatske sačinjena je od njezinog identiteta, imidža, imena, zastave, komunikacija, ljudi, proizvoda i usluga poslovnih subjekata, turizma, prirodnih ljepota, tj. svega što je čini Hrvatskom. Stoga je cilj ovog rada kroz analizu slučaja Hrvatske pokazati koji su se elementi nacionalnog identiteta isticali od nastanka Hrvatske države do danas, koja je vrijednost tog identiteta te u kojoj mjeri identitet Hrvatske utječe na osnaživanje marke Hrvatske. Glavni nalazi rada pokazuju da Hrvatska nema prepoznatljiv identitet u svijetu, kao i to da sami Hrvati sa sigurnošću ne znaju koji su to elementi nacionalnog identiteta. Iako vrijednost marke Hrvatske tijekom godina jača, ona i dalje značajno zaostaje za najsnažnijim markama država kao što su Velika Britanija ili Njemačka.

Ključne riječi: Hrvatska, identitet, marka, nacionalni identitet, vrijednost marke

Ivan Bekavac

Hrvatska liječnička komora, Zagreb, Hrvatska

Hrvatska – zemlja odlazećih liječnika

Svakodnevno svjedočimo interesu javnosti o broju liječnika dostupnih pacijentima u zdravstvenoj zaštiti. Svekolika javnost prepoznaje važnost takvog interesa. Pacijenti osjećaju nedostatak liječnika i drugih zdravstvenih radnika. Prati li interes države ranije spomenuti interes građana? Suvremena Europa, ali i razvijene zemlje svijeta, s radošću dočekuju stotine hrvatskih kolegica i kolega liječnika koji su privremeno ili trajno napustili domovinu. Kolegice i kolege odlaze s osjećajem gorčine jer društvo prepoznaje nedostatak liječnika, a istodobno liječnici ne prepoznaju mjere kojima to društvo želi potaknuti liječnike na ostanak.

Koliko je Hrvatska zanimljivo odredište za poslovni nastan i život, govori statistika Hrvatske liječničke komore. Redovito ažuriranje digitaliziranih podataka o članovima liječnicima unatrag dvije godine omogućuje nam precizno praćenje liječničkih migracija i slojevitou analizu zbivanja po razinama zdravstvene zaštite, regijama zdravstvenog planiranja, raznim specijalnostima te dobno-spolne različitosti. Zbroj navedenih podataka i ukupnost brojnih drugih podataka poput karakteristika radnog opterećenja te unutarnjih migracija na dnevnoj i trajnoj bazi prikazan je promotivno na Saboru hrvatskog liječništva krajem prošle godine u Rovinju, kada je predstavljen prvi Demografski atlas hrvatskog liječništva, kapitalno i antologijsko djelo u izdanju Hrvatske liječničke komore koje je udarilo neizbrisiv pečat tekućem mandatu uprave Hrvatske liječničke komore. Demografski atlas hrvatskog liječništva ostao je pisani temelj podatkovnog upravljanja u svrhu praćenja trendova u našem liječništvu. Spomenuti digitalni i pisani napor Hrvatske liječničke komore i danas, krajem 2018. godine, nema konkurencije na domaćem terenu te je neizostavni alat svake ozbiljne namjere planiranja zdravstvenih potreba našeg pučanstva.

Nalazeći u digitalnoj bazi podataka o liječnicima potrebne informacije o interesu i kretanju naših liječnika, ali i stranaca, za obavljanjem liječničkog zvanja u Hrvatskoj može se pretpostaviti trend migracija u nadolazećem razdoblju te jedino tako moguće ispravno planirati donošenje i provedbu mjera u okviru nacionalnog plana zdravstvene zaštite. Trend migracija bit će svakako uvjetovan i pripremom i provedbom poticajnih mjera za ostanak liječnika, pri čemu je Hrvatska liječnička komora u proteklom razdoblju zdravstvenoj administraciji ponudila novu paradigmu razmišljanja i shvaćanja zdravstvene stvarnosti s naglaskom na pitanje o(p)stanka i razvitka djelatnosti liječništva te isto planiramo činiti i u godinama pred nama.

Ključne riječi: liječnici, migracija, komora, digitalizacija, planiranje

Marija Benić Penava

Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilišta u Dubrovniku, Hrvatska

Franjo Barišić

Grad Dubrovnik, Hrvatska

Iseljavanje rimokatolika iz Bosne i Hercegovine: primjer Župe Dubrave u Bosanskoj Posavini

Bosanska Posavina u prošlosti bila je područje stalnih migratornih kretanja uzrokovanih ratnim sukobima, blizinom granice te čestim upadima vojski na njezin teritorij. Ta nesigurnost uzrokovala je iseljavanja domicilnog stanovništva u sigurnije krajeve. U razdoblju socijalističke Jugoslavije na prostoru Bosanske Posavine odlijevalo se stanovništvo, uglavnom ekonomski motivirano. Riječ je o *radnicima na privremenom radu* odnosno *gastarbajterima* (njem. *Gast, gost* i *Arbeiter, radnik*). U radu će se analizirati struktura *gastarbajtera* rimokatolika i članova njihovih obitelji iz Župe Dubrave u Bosanskoj Posavini, motivi njihova iseljavanja, prikazati pojedine etape iseljavanja te analizirati kvantitativni podaci iz službene statistike i podaci iz Knjige krštenih u Župi Dubrave.

Od 70-ih godina 20. stoljeća u crkvenim knjigama pojavljuje se trend krštenja djeteta rođenog u inozemstvu, izvan Župe Dubrave. U početku je krštenje djece rođene u inozemstvu bilo izrazito prisutno, a tijekom vremena je opadalo. Istovremeno se povećavao broj podataka o krštenju koji su dostavljeni u Župu Dubrave iz inozemnih župa. Veze iseljenih rimokatolika sa Župom Dubrave slabe, pa se krizme, a zatim i vjenčanja, nekad rođenih i krštenih u Župi Dubrave postupno događaju u inozemstvu. Istraživanje će obuhvatiti područje Župe Dubrave u razdoblju od 1962. do 2018. godine. Iseljavanje rimokatolika iz Bosne i Hercegovine je zabrinjavajuće, čemu pridonosi njezina politička i ekonomska nestabilnost.

Ključne riječi: iseljavanje, *gastarbajteri*, Župa Dubrave, Bosanska Posavina, Bosna i Hercegovina

Zlata Berkeš

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Zajednica Mađara Pisanica, Općina Velika Pisanica, Hrvatska

Mađari u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (migracije, jezik i identitet)

U radu se predstavljaju razlozi doseljavanja Mađara krajem 19. stoljeća na područje sadašnje Bjelovarsko-bilogorske županije i prikazuje način očuvanja mađarske kulture i jezika do Domovinskog rata, s posebnim osvrtom na obrazovanje na mađarskom jeziku. Metodom komparacije prikazuje se broj pripadnika mađarske nacionalne manjine od kraja 19. stoljeća zaključno s podacima posljednjeg popisa stanovništva i način očuvanja mađarske kulture kroz rad udruga s područja Bjelovarsko-bilogorske županije. Autorica u radu donosi informacije o načinu čuvanja nacionalnog identiteta kroz dvadeseto stoljeće i na početku dvadeset i prvog stoljeća na području bjelovarskog, daruvarskog i grubišnopoljskog kraja.

Ključne riječi: migracija, Mađari, mađarske škole, Bjelovarsko-bilogorska županija, nacionalne manjine

Željko Bogdan

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Utjecaj doznaka iseljenika na hrvatsko gospodarstvo

Dinamika hrvatskog stanovništva u povijesti je bila pod utjecajem mnogih nepovoljnih čimbenika koji su pridonosili znatno sporijem razvoju hrvatskog nacionalnog prostora. Posljedica je izostanak “razvoja u prostoru” jer se nisu razvili brojni manji gradovi koji bi bili privlačni stanovništvu iz okolice. Rezultat toga je demografsko pražnjenje koje se posebno uočava kad se analiza provodi na razini županija, što za posljedicu ima alarmantne razmjere osnovnih demografskih pokazatelja. Demografske konzekvence takvih kretanja, koje se ogledaju u smanjenom fertilitetu i dodatnom pogoršanju dobno-spolne strukture, već su istraživane u domaćoj literaturi i domaći demografi od kasnih 60-ih godina 20. stoljeća upozoravaju na nepovoljne demografske efekte. Od ekonomskih posljedica u istraživanjima je veći naglasak stavljen na neodrživost mirovinskog sustava u budućnosti. Premda promjene u dobnoj strukturi nagovještaju smanjenje radnog kontingenta koje bi se u budućnosti manifestiralo u nedostatku radne snage, ono se u pojedinim djelatnostima već sada osjeća. Usprkos tome, o ograničavajućem učinku takvih demografskih kretanja (pretežito proizašlih iz iseljavanja) na gospodarski rast rijetko se govori. Međutim, razmatranje ekonomskih posljedica iseljavanja mora uzeti u obzir i utjecaj doznaka iz inozemstva čiju razinu HNB procjenjuje na oko 3 – 4 % BDP-a, iako je u stvarnosti njihov udio, zbog problema u obuhvatu, možda i veći. Premda su u ekonomskoj teoriji već definirani kanali preko kojih se priljev doznaka može pozitivno odraziti na ekonomsku aktivnost, njihov učinak u Hrvatskoj nije znanstveno valoriziran. Svakako je najjednostavniji kanal preko domaće potražnje, a naročito osobne potrošnje. Ako se on pokaže kao dominantan, vjerojatno je utjecaj doznaka iseljenika na gospodarski rast ograničen. Međutim, doznake nisu jedini način na koji hrvatsko iseljništvo može pozitivno utjecati na hrvatsko gospodarstvo, ali Hrvatska mora sama kreirati politike i stimulativan institucionalni okvir kojim će poticati poduzetniji sloj “iseljene Hrvatske” na ulaganja kojima će se potaknuti gospodarski rast.

Ključne riječi: demografski problemi, doznake iseljenika, ekonomski rast, regresijska analiza

Marijana Borić

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, Hrvatska

Znanstveno nasljeđe kao dio kulturne baštine i nacionalnog identiteta: primjer Fausta Vrančića i Marina Getaldića

Izlaganje će se temeljiti na dosadašnjem iskustvu vezanom uz istraživanja i popularizaciju hrvatske kulturne i znanstvene baštine, ne samo u akademskim krugovima, već i sa širim krugom građana, a posebice s mlađim uzrastima, školskom djecom i studentima, koje upoznajemo s vlastitim znanstvenim nasljeđem. Istaknut će se primjeri vezani uz život i opus znamenitih hrvatskih velikana Fausta Vrančića i Marina Getaldića, koji su djelovali u razdoblju nastanka moderne znanosti, jednog od najznačajnijih događaja u povijesti naše civilizacije, te dali vrijedan prinos ne samo znanosti, već i kulturnom i civilizacijskom razvoju.

Govorit će se o načinu na koji se od 2014. u Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti organiziraju i provode različite aktivnosti u sklopu projekta *Upoznajmo hrvatsku znanstvenu baštinu*, u suradnji s uglednim znanstvenim i baštinskim institucijama u zemlji i inozemstvu. Prinosi istaknutih hrvatskih učenjaka svojom važnošću prelaze granice epoha i granice nacionalne baštine te su potvrda teze da su Hrvati još od srednjeg vijeka ne samo bili uklopljeni u zapadnoeuropsku kulturu, već su joj aktivno pridonosili i sudjelovali u njezinu oblikovanju i razvoju.

Ključne riječi: Faust Vrančić, Marin Getaldić, nacionalni identitet, hrvatska znanstvena baština

Helena Burić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Nacionalni, kulturni, klasni i drugi identiteti u suvremenoj Hrvatskoj u kontekstu EU-a, globalizacije i suvremenih migracija

Izvori na kojima ljudi kao skupina ili kao pojedinci konstruiraju predodžbe i osjećaje o vlastitome identitetu, odnosno identitetima, neograničeni su. Izvore identiteta Huntington dijeli u šest skupina: pripisane, kulturne, teritorijalne, političke, gospodarske i društvene, a svaka od njih podrazumijeva mnoštvo drugih okosnica.

Ovisno o različitim društvenim i povijesnim okolnostima aktualiziraju se različiti vidovi naših identiteta pa neki kroz vrijeme bivaju oslobođeni, neki potisnuti, neki se grade, a neki razgrađuju, mijenjaju, dobivaju ili gube na važnosti. Zahvaljujući suvremenim tehnologijama, posebice razvoju komunikacijskih sredstava, pojedinac je sve više izdvojen iz lokalnog okruženja i uključen u globalnu mrežu, što izaziva nova fragmentiranja i redefiniranje identitetskog mozaika, kako na osobnoj, tako i na kolektivnoj razini. Danas živimo u vremenu eksplozije različitih identiteta te povećanog zanimanja znanstvenika, sociologa, antropologa, psihologa, političara i drugih za razne nove i stare identitete. U vremenu globalizacije, masovnih medija, slavljenja individualnih sloboda, povećanih migracija i fluktuacije stanovništva općenito pred različitim se "identitetskim porivima" otvorio novi, prividno neograničen i, podjednako prividno, slobodan prostor afirmacije, pa su u jednome trenutku mnogi povjerovali kako je starim, nacionalnom poviješću i granicama kontroliranim, zastarjelim identitetskim paradigmatama zauvijek odzvonilo. Međutim, unatoč svim svojim nastojanjima da proizvede novi nadnacionalni identitet te bude okvir za ujedinjavanje, uniformizaciju i homogenizaciju, globalizacijska mašinerija dovela je do osnaživanja kulturne senzibilnosti ili do onoga što mnogi antropolozi, sociolozi i povjesničari nazivaju "kulturnim zaokretom" (Burke 2004; Touraine 2005 prema Kalanj 2010) te postala okvir za pružanje otpora kroz naglašavanje kulturnih raznolikosti i nacionalnih identiteta koji ponovno osnažuju.

U svojoj novijoj povijesti Hrvatska je prošla kroz dramatična vremena sloma komunizma, raspada SFRJ, rata za neovisnost, stvaranja samostalne Republike Hrvatske, tranzicije iz komunizma u demokratski sustav tržišnog gospodarstva te ulazak u novu, veliku multinacionalnu nadzajednicu – Europsku uniju. Predmet su ovoga rada hrvatski nacionalni, kulturni i drugi identiteti u kontekstu Europske unije, suvremenih identitetskih paradigmi, procesa globalizacije, ali i novijih povijesnih zbivanja na ovim prostorima. Osvrnut ćemo se i na razvoj višestrukih i paralelnih identiteta te kako i koliko u suvremenom društveno-političkom kontekstu vrednujemo individualne identitetske razine u odnosu na one kolektivne.

Ključne riječi: identitet, kultura, EU, globalizacija, politika identiteta

Krešimir Bušić

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Bunjevačko-šokački Hrvati u Republici Mađarskoj i Republici Srbiji / Autonomnoj pokrajini Vojvodini – povijesni okvir za istraživanje integracijskih i dezintegracijskih procesa

Autor na temelju dugogodišnjih vlastitih povijesnih istraživanja etničkih zajednica Hrvata Bunjevaca i Šokaca, nastanjenih na nekadašnjem prostoru južne Ugarske, tj. današnje Republike Mađarske i Republike Srbije / Autonomne pokrajine Vojvodine, u radu daje okvir za slojeviti interdisciplinarni pristup istraživanja njihova manjinskog položaja u prošlosti i sadašnjosti. U radu se na temelju izvorne arhivske građe analizira utjecaj povijesnih migracija, kao i više identitetskih obilježja. Današnji manjinski položaj Hrvata Bunjevaca i Šokaca definiran je ne samo geografskom rubnosti i izdvojenosti u zemljama doseljenja, već i identitetskim obilježjima oblikovanim u prošlosti. Identitetska obilježja bitno su utjecala i danas utječu pri izgradnji cjelovitog i održivog hrvatskog kulturnog i nacionalnog identiteta etničkih zajednica Hrvata u Bačkoj / Autonomnoj pokrajini Vojvodini. Autor u radu posebice upozorava na potrebu sagledavanja često zanemarenih povijesnih izvora koji govore o važnosti migracijskih procesa pri oblikovanju etničkih zajednica u prošlosti. Uvidom u brojne pisane izvore o tijeku tih migracijskih procesa mogu se neposredno uočiti povodi i uzroci koji su potaknuli velike selidbe stanovništva na jugoistoku Europe. Također, posebice se mogu utvrditi uzroci ranijih društveno-povijesnih dezintegracijskih procesa unutar autohtone bunjevačko-šokačke hrvatske zajednice. Novom valorizacijom tih povijesnih činjenica može se također potaknuti i prevencija neželjenih trendova nasilne kulturne i nacionalne majorizacije i asimilacije u današnjem suvremenom i globaliziranom društvu.

Ključne riječi: Hrvati, Bunjevci, Šokci, južna Ugarska, Republika Mađarska, Republika Srbija, Autonomna pokrajina Vojvodina, Bačka, povijest, migracije, identitet, integracija, dezintegracija, manjine

Dario Butković

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagreb, Hrvatska

Utjecaj migracija na promjene u talijanskoj politici

Italija je zemlja koja se zbog geografskog položaja nalazi u središtu tzv. mediteranske izbjegličke rute, kojom migranti iz sjeverne Afrike nastoje ući u Europsku uniju. Iako problem postoji desetljećima, osobito se intenzivirao posljednjih nekoliko godina nakon ratnih sukoba i porasta nestabilnosti u zemljama sjeverne Afrike. Prihvat migranata, koji u velikom broju slučajeva ne uspijevaju izaći iz Italije i nastaniti se u drugim zemljama Europske unije ili traže međunarodnu zaštitu u Italiji, postao je jedna od tema koje su značajno obilježile talijanske parlamentarne izbore 2018. godine. Politike azila i migracija Europske unije velik broj talijanskih građana već duže smatra neučinkovitim i izuzetno štetnim za Italiju.

U takvim okolnostima izrazito euroskeptična i antiimigrantska stranka Sjeverna liga (Lega Nord) na talijanskim parlamentarnim izborima 2018. godine postiže velik izborni uspjeh i postaje vodeća stranka u regijama na sjeveru Italije, a vrlo značajne rezultate bilježi i u regijama i provincijama središnje Italije. Pod vodstvom Mattea Salvinija Sjeverna liga se od stranke koja je bila fokusirana ponajprije na pitanja decentralizacije i federalizacije Italije transformira u stranku koja u središte interesa postavlja suprotstavljanje politikama Europske unije i pooštavanje politike prema imigrantima. Pojačani imigrantski pritisak i neučinkovitost politika Europske unije i nesnalaženje ostalih aktera talijanske politike doveli su do izbornog trijumfa Sjeverne lige u onim talijanskim regijama i provincijama u kojima je broj imigranata i stranaca najveći. Oštrom antiimigracijskom retorikom Sjeverna liga je uspjela "zahvatiti" znatno veće geografsko područje i privući znatno veći broj birača te postati po broju osvojenih mandata druga politička stranka u Italiji. S populističkim pokretom Pet zvijezda (M5S), koji je osvojio najviše mandata, Liga u talijanskom parlamentu ima većinu, što im je omogućilo stvaranje koalicijske vlade. Koalicijsku vladu pokreta Pet zvijezda i Sjeverne lige u kojoj vođa Lige Matteo Salvini obnaša dužnost potpredsjednika i ministra unutarnjih poslova, analitičari su već okarakterizirali kao prvu "populističku vladu u zapadnoj Europi". Početak rada te vlade obilježava snažna antiimigracijska politika.

Ključne riječi: mediteranska izbjeglička ruta, europske politike azila i migracija, Sjeverna liga, talijanski parlamentarni izbori, antiimigracijska politika

Tea Cacović

Znanstveni zavod, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Katica Jurčević

Znanstveni zavod, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Natasha Kathleen Levak

Znanstveni zavod, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Suvremene globalne ženske migracije i iseljavanje žena iz Republike Hrvatske

Hrvatska znanstvena i akademska zajednica generalno gledajući do sada je nedovoljno istraživala migracije žena. Zbog globalne gospodarske krize kao posljedice društveno-političke nestabilnosti te feminizacije tržišta rada, povećana je prisutnost žena u migracijskim procesima. Nadalje, emancipacija žena doprinijela je tome da žene sve više postaju nezavisne nositeljice u migracijskim procesima. Trendovi pojačanog iseljavanja u posljednja dva desetljeća iz Republike Hrvatske također ne zaobilaze ni žensku migrantsku populaciju. Pretpostavljamo kako su žene u hrvatskom društvu danas sklonije migracijama nego ikada prije, posebno one u fertilnoj dobi. Ovim radom želimo postaviti dva osnovna cilja: dati pregled suvremenih globalnih ženskih migracija i analizirati pojavu feminizacije migracije u suvremenom hrvatskom društvu te steći dublji uvid u njihovu ulogu u integracijskim procesima.

Ključne riječi: iseljavanje, globalne migracije, ženske migracije, feminizacija migracija, vanjske migracije, spol, stanovništvo, žene

David Čiplić

Gospić, Hrvatska

Katolicizacija prve kršćanske Crkve kao model katolicizacije Crkve u Hrvata

Prva kršćanska Crkva, konstituirana od pojedinaca koji su nosili židovski identitet, Kristovim poslanjem (Matej 28,19) suočava se sa izazovom reinterpetacije svojeg identiteta. Izraelci, Božji izabrani narod – migracijski narod – osvajač Obećane zemlje, sada biva osvojen. Kako uslijed helenizacije – političke i kulturalne mini-globalizacije – i nesamostalnosti sačuvati identitet? Isusovo rješenje nalazi se u denacionalizaciji i katolicizaciji identiteta Božjeg naroda. Isusov govor na Gori donosi revolucionarnu perspektivu na pitanje “mi – oni”. Lukin zapis u Djelima apostolskim svjedoči o tranziciji kršćanskih vođa koji s prethodnog “mi – oni” usvaja “svi” model vrednovanja ljudi. Takva katolicizacija iz isključivosti ka uključivosti doprinijela je širenju kršćanstva. Ono se oslobodilo osvajačke naracije i prešlo u naraciju služenja. Ipak, s vremenom nekadašnji zelotski sindrom ponovno je zavladao sada kršćanskom crkvom, a u Hrvatskom kontekstu on je prisutan i danas. Stapanje religijskog i nacionalnog identiteta, koji njeguje “mi – oni” model, dokida svoje katoličanstvo i ugrožava svoju budućnost naspram suvremenih migracijskih trendova. U podijeljenom društvu Crkva treba biti pomirbeni akter. U teološkom opusu postoji dovoljno resursa da preispita svoj identitet i unutrašnjom revolucijom napravi *update* te pomogne u reinterpetaciji nacionalnog identiteta koji ne treba nužno ostati definiran naspram Neprijatelja, već naspram Drugačijeg drugog.

Ključne riječi: kršćanski identitet, uključivost, Crkva u Hrvata, globalizacija, migracija

Ivan Čulo

Institut Fontes Sapientiae, Zagreb, Hrvatska

Ljudska prava u hrvatskoj emigrantskoj misli

Pojam “ljudska prava” imao je ključnu ulogu u etici i političkoj filozofiji, pravu i politici, osobito u drugoj polovici XX. stoljeća, a svaka ozbiljnija rasprava o suvremenosti sadržavala je bar spomen na ljudska prava. Ove godine obilježava se 70 godina od donošenja *Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima*, najprevođenijeg i najutjecajnijeg akta o ljudskim pravima. Univerzalna deklaracija akt je kojim su uspostavljena tzv. moderna ljudska prava, odnosno kojim svaki čovjek postaje subjekt međunarodnog prava. Time je raskinuta veza s pozitivističko-pravnim konceptom “prava čovjeka”, koji je bio isključivo u domeni svake pojedine države.

Bivša Jugoslavija, prilikom njezina usvajanja 1948. u Ujedinjenim narodima, bila je jedna od rijetkih država koja nije glasala za Deklaraciju. U samostalnoj Hrvatskoj službeni prijevod Univerzalne deklaracije objavljen je tek 2008.

Među hrvatskom emigracijom praćen je tijek izrade, donošenja i usvajanja Univerzalne deklaracije te su do raspada Jugoslavije napisani brojni članci u kojima se analizira Univerzalna deklaracija i njezini pojedini aspekti te se komparira s drugim međunarodnopravnim aktima i stanjem u različitim državama, osobito ondašnjoj Jugoslaviji. Prezentirano je i više kritičkih osvrta, a filozofsko i pravno vrijedan doprinos toj problematici iznijeli su hrvatski emigrantski mislioci, osobito Franjo Hijacint Eterović (Pučišća na Braču, 1913. – Chicago, 1981.) i Bonifacije Perović (Zadar, 1900. – Bologna, 1979.).

Hijacint Eterović u Španjolskoj, a zatim u Sjedinjenim Američkim Državama, kao i Bonifacije Perović u Argentini i Italiji, svestrani intelektualci najviše svjetske akademske razine, sustavno analiziraju Univerzalnu deklaraciju smatrajući je ne samo velikim dostignućem u shvaćanju čovjeka kao “osobe”, već i značajnim korakom u napretku međunarodnog prava. Iako bezrezervno prihvaćaju Univerzalnu deklaraciju i njezine personalističke temelje, ipak upozoravaju i kritički se osvrću na neka rješenja i nedostatke u njoj. Razmatraju i kontekst prihvaćanja, bliskosti i udaljenosti Univerzalne deklaracije u odnosu na tadašnje politike, ideologije, filozofije i svjetonazore. Istraživanje i analiza Eterovićevih i Perovićevih tekstova upućuje ne samo na nedvojben zaključak da su to najraniji ozbiljniji pristupi problematici ljudskih prava od strane hrvatskih autora, već i na njihov izraziti personalistički pristup, u suprotnosti s liberalnim i komunističkim.

Autor u izlaganju i radu zaključuje da je proučavanje i bavljenje ljudskim pravima u hrvatskim okvirima započelo i duže trajalo u emigraciji te da misao hrvatskih emigranata zaslužuje verifikaciju u hrvatskoj tradiciji promišljanja ljudskih prava.

Ključne riječi: ljudska prava, hrvatski emigrantski mislioci, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, Hijacint Eterović, Bonifacije Perović

Zvonimir Deković

Predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, Tivat, Crna Gora

Hrvati Boke danas: stanje i perspektive

Kada govorimo o stanju i perspektivi hrvatske zajednice u Crnoj Gori, daju se naslutiti najpesimističnija događanja kao perspektiva zajednice. Zašto je tako? Pitanja traže odgovore koji se moraju staviti u kontekst povijesnih događanja tijekom XIX. i XX. stoljeća. Boka, kao kulturni prostor, odavna je prestala asimilirati i na žalost asimilirana je skoro u potpunosti. Ta promjena nastala je kao rezultat, u prvom redu, političkih okolnosti, koje su, pak, pogodovale promjeni etničke strukture njezina stanovništva. Brojni doseljenici, naselivši zemlju starosjedilaca, zaposjeli su i duhovni prostor i u njega ugradili sustav vrijednosti koji podržava tradiciju koju su sa sobom donijeli. Njihovo nastojanje da mijenjaju novu sredinu olakšano je brojnim iseljavanjem starosjedilačkog stanovništva. Ovo je bilo stanje koje u najkraćim crtama možemo prezentirati na ovom skupu, a perspektiva, ili što učiniti da se ovaj trend zaustavi, puno je teža zadaća.

Hrvatska zajednica, svjesna rizika koje smo naveli, organizirala se i djeluje na više polja, naročito u zadnjih petnaest godina. Osnovano je više kulturnih društava s ambicioznim zamislima, ali i dostignućima na polju kulture, prosvjete i društveno angažiranog života Hrvata u Crnoj Gori. Tu možemo apostrofirati, uz bezbroj manjih djelatnosti, tiskani medij *Hrvatski glasnik*, elektronički medij *Radio Dux*, obnovu Hrvatskoga doma u Donjoj Lastvi, koji je postao i sjedište Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore itd.

Hrvati su se u Crnoj Gori organizirali i kroz svoju političku stranku – Hrvatsku građansku inicijativu – i time pokazali da žele uzeti i svoju političku sudbinu u svoje ruke.

Ključne riječi: stanje, perspektiva, asimilacija, promjena etničke strukture, aktivnosti i organizacija hrvatske zajednice u Crnoj Gori

Jelena Dinić

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Nina Pavlović

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Istraživanje vrednosnih orijentacija mladih visokoobrazovanih emigranata iz Srbije

Selidba iz jedne zemlje u drugu je socijalni fenomen koji je široko rasprostranjen. Sve više migranata u modernom svetu vodi dvostruke ili trostruke živote, oni često govore dva ili više jezika i prilagođeni su životu u različitim kulturnim, političkim i društvenim sredinama. S obzirom na to da na formiranje vrednosti utiču i individualni i društveni činioci, postavlja se značajno pitanje kakav vrednosni sistem imaju ili izgrađuju emigranti u situaciji izuzetno složenog društvenog stanja, koje se ogleda u kompleksnoj ponudi društvenih vrednosti. Cilj ovog istraživanja je bio da se identifikuju vrednosni sistemi koji karakterišu mlade visokoobrazovane emigrante iz Srbije. U tu svrhu kreiran je upitnik koji se sastoji od standardizovanih skala – test vrednosnih orijentacija (Kuzmanović 1995), skala postmaterijalističkih vrednosti (Inglehart, Baker 2000) i skala socijalne distance (Bogardus 1933). Uzorak su činila 224 visokoobrazovana emigranta iz Srbije, starosti od 21 do 35 godina. Rezultati pokazuju da su naši ispitanici osobe koje su otvorene ka svetu i imaju izražene sekularno-racionalne i vrednosti samoaktuelizacije. Oni nisu konformisti niti su autoritarni. To su individue koje karakteriše nizak nivo socijalne distance i izrazito izražen pozitivan odnos prema rodnoj ravnopravnosti. Teorijska analiza je pokazala da se njihov vrednosni sistem razlikuje od dominantnih vrednosnih sistema kako zemlje porekla, tako i zemlje prijema. Ovi rezultati mogu biti pokazatelji da emigranti prihvataju migrantski životni stil te da se formiraju transnacionalni migrantski identiteti, što je u skladu sa novim pristupom u proučavanju migracija – transnacionalizmom.

Ključne reči: migracija, mladi, visokoobrazovani, vrednosne orijentacije, Srbija

Žarko Dugandžić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Hrvati Bosne i Hercegovine na putu demografskog kolapsa

Broj Hrvata Bosne i Hercegovine se i nakon zadnjeg popisa iz 2013. nastavio smanjivati. To smanjenje se može promatrati i kroz negativnu prirodnu promjenu i kroz negativnu migracijsku bilancu.

Prirodnim putem od 2013. do 2017. Hrvata je manje za oko 12 000, a svake godine Bosnu i Hercegovinu u prosjeku ih napušta od dvanaest do trinaest tisuća. Dakako, najintenzivniji je odlazak mlade populacije, radno aktivne i fertilno sposobne. Ono što je neobično u odnosu na nekadašnje migracije s ovih prostora je da sve veći broj mladih hrvatskih obitelji napušta Bosnu i Hercegovinu. Istina, slično se događa i među ostala dva konstitutivna naroda Bosne i Hercegovine, ali ne ovolikim intenzitetom. Odlazak mladih obitelji znači put bez povratka ili tek povremeni posjet bližoj rodbini.

Zadnji popis iz 2013. pokazao je kako u Republici Srpskoj živi samo 29 645 Hrvata, što je oko 5,44 % od sveukupnog broja Hrvata u Bosni i Hercegovini, i taj će se broj u sljedećem popisu stanovništva sigurno prepoloviti.

U Federaciji Bosne i Hercegovine po zadnjem popisu je bilo 497 883 ili 91 % Hrvata Bosne i Hercegovine, ali praćenjem vitalne statistike od 2013. do 2017. uočava se kako se prirodnim putem već izgubilo oko 2,2 %, a temeljem migracija oko 10,5 % Hrvata.

Činjenica je da se rađa sve manje djece u obitelji (2017. godine rođeno je 363 djece manje nego 2013.), a sve više mladih se iseljava, sve više se povećava tzv. neobiteljski sektor i broj samačkih obitelji, a tome svjedoči smanjenje stope braka, kasniji ulazak u brak i rađanje djece u kasnijoj dobi. To je dobrim djelom uzrokovano velikom nezaposlenošću i percepcijom neizvjesne budućnosti kod mladih ljudi i tome slično.

S obzirom na to da se na horizontu ne vide nikakvi pozitivni i obećavajući znaci, već nakon pet godina od posljednjeg popisa možemo ustvrditi da su Hrvati na "dobrom putu" da izgube svoju konstitutivnost u Bosni i Hercegovini te da istovremeno jedan drugi narod postane apsolutni "vlasnik" države koja se zove Bosna i Hercegovina.

Glavne riječi: Bosna i Hercegovina, Hrvati, demografski kolaps, rođenje, smrtnost, prirodni prirast

Jasminka Dulić

Sekcija za sociologiju, psihologiju i političke znanosti Hrvatskog akademskog društva, Subotica, Srbija

Marina Perić Kaselj

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Zlatko Šram

Hrvatski centar za primijenjena društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Ideološki stavovi u pozadini hostilnog antiimigrantskog stava prema izbjeglicama sa Srednjeg istoka (Sirija, Irak, Afganistan)

U ovom smo istraživanju postavili dva cilja. Prvo, nastojali smo razviti kratki, validni i unutarne pouzdani mjerni instrument koji ukazuje na *hostilni antiimigrantski stav* prema izbjeglicama sa Srednjeg istoka; dakle pouzdani mjerni instrument koji će se moći primijeniti u području socijalne i političke psihologije u različitim europskim državama suočenim s ovom vrstom migrantske krize. Drugo, nastojali smo utvrditi jesu li i u kojem stupnju ideološki stavovi kao što su *desna autoritarnost* i *orijentacija na socijalnu dominaciju* značajni prediktori hostilnog antiimigrantskog stava prema izbjeglicama sa Srednjeg istoka. Ovo je istraživanje dio šireg istraživačkog projekta provedenog u okviru redovite istraživačke djelatnosti Instituta za migracije i narodnosti. Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku studenata zagrebačkog Sveučilišta (N=386) na sljedećim fakultetima: Filozofski fakultet, Fakultet političkih znanosti, Kineziološki fakultet, Prirodoslovno-matematički fakultet, Fakultet prometnih znanosti i Geotehnički fakultet. Upitnici su primijenjeni za vrijeme redovite nastave na fakultetima. Primjenom faktorske analize utvrdili smo konstruktnu validnost primijenjenih skala u ovom istraživanju. Konfirmatorna faktorska analiza skale za mjerenje hostilnog antiimigrantskog stava prema izbjeglicama sa Srednjeg istoka, skale od 9 čestica, ukazala je na jednodimenzionalni latentni konstrukt s dobrim indeksima pristajanja (RMSEA=0.06; CFI=0.99) i na postojanje visoke unutarne pouzdanosti ovog mjernog instrumenta (Cronbachova alfa=0.94). Rezultati multiple regresijske analize pokazali su kako desna autoritarnost i orijentacija na socijalnu dominaciju u značajnoj mjeri utječu na pojavljivanje hostilnog antiimigrantskog stava prema izbjeglicama sa Srednjeg istoka. Psihološka strukturiranost i psihodinamika hostilnog antiimigracijskog stava interpretirana je u okviru triangularne teorije mržnje Roberta Stenbergera, a utjecaj društvenih svjetonazora na hostilni antiimigracijski stav interpretiran je u okviru kognitivno-motivacijske teorije ideologije i predrasuda Johna Duckitta. Razmatrane su neke od implikacija istraživanja.

Ključne riječi: desna autoritarnost, orijentacija na socijalnu dominaciju, antiimigrantski stav, izbjeglice, Srednji istok, triangularna teorija mržnje, kognitivno-motivacijska teorija, predrasude

Smiljana Đukičin Vučković

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteat u Novom Sadu, Srbija

Darko Gavrilović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteat u Novom Sadu, Srbija

Ljubica Ivanović Bibić

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteat u Novom Sadu, Srbija

Polna i starosna struktura kao faktor održivosti rumunske populacije u Vojvodini

U razmatranju opstanka i održivosti određene populacije značajnu ulogu ima poznavanje polne i starosne strukture stanovništva. Pripadnici jedne etničke grupe na određenom prostoru imaju brojna zajednička obeležja. Demografska obeležja jednog naroda zajedno sa istorijskim, političkim, socijalnim i etnološkim karakteristikama bitno određuju njegovu budućnost.

U proteklih nekoliko decenija desila se velika promena u starosnoj strukturi stanovništva Srbije i Vojvodine. Ove promene nisu zaobišle ni pripadnike manjinskih etničkih grupa u Vojvodini. Nastanjivanje istog geografskog prostora, uz česte migracije i slična istorijska zbivanja, uticali su na bliskost i međusobnu povezanost rumunskog i drugih naroda u Vojvodini.

Popisi stanovništva posle Drugog svetskog rata ukazuju na opadanje broja rumunske populacije u Vojvodini. Prema popisu 1948. godine u Vojvodini je bilo 57.999, godine 1981. zabeleženo je 47.289, a prema popisu iz 2011. godine svega 25.410 Rumuna.

Ova pojava praćena je i starenjem rumunskog stanovništva. U većini opština u Vojvodini proces starenja stanovništva je sve izraženiji. Udeo starih lica u rumunskoj populaciji se povećava u posleratnim popisima, a istovremeno se beleži smanjenje udela mladog stanovništva.

Rad analizira polnu i starosnu strukturu rumunskog stanovništva Vojvodine, kao i uticaj pomenutih struktura na održivost rumunske populacije. Rezultati i zaključci su pokazatelji budućih demografskih trendova kod manjinskih etničkih grupa na prostoru Vojvodine.

Ključne reči: polna struktura, starosna struktura, etničke grupe, Rumuni, Vojvodina

Marina Đukić

Akademija za umjetnost i kulturu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Mirta Bijuković Maršić

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Jesenka Ricl

CroCulTour, Hrvatsko društvo kulturnog turizma, Osijek, Hrvatska

Migracije – žene, prostor, mediji

Rad će pokazati utjecaj migracija na žene kao i utjecaj žena koje unatoč i/ili usprkos migracijama uspijevaju u lokalnim zajednicama oblikovati prostor i utjecati na prostor. Predmet je istraživanja međunarodni projekt *Grandma's story* financiran iz programa Europske unije Erasmus+. Nositelj je projekta engleska neproftna organizacija *Legacy WM*, a ključni partneri su iz Engleske, Turske, Estonije, Italije, Švedske i Hrvatske. Hrvatski partneri koji sudjeluju u projektu su Muzej Slavonije i Udruga za rad s mladima *Breza*, a njihovi su partneri u istraživanju Odjel za kulturologiju i Odjel za informatologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.

Cilj je projektnih aktivnosti uključiti mlade osobe – izbjeglice i migrante – u rad i aktivnosti lokalne zajednice kroz razvoj vještina u interpretaciji, razumijevanju i vrednovanju kulturne baštine i medija u tolerantnom i raznolikom okruženju. Sekundarni je cilj osposobiti djelatnike za suradnju s muzejima i galerijama, baštinskim neprofitnim organizacijama, posebno onima koji se nalaze u neposrednoj blizini boravišta nacionalnih manjina. Istraživanje obuhvaća intervjue sa ženama koje su se tijekom života selile iz različitih razloga, prikupljanje podataka o problemima s kojima su se susretale, suodnosu s lokalnom zajednicom, čuvanju kulturne baštine i kulturne memorije te medijsku analizu izvješćivanja o migracijama i izbjeglicama u dnevnim novinama.

Ključne riječi: migracije, žene, prostor, mediji, kulturna baština

Matías Figal

Consejo Nacional de Investigaciones Científicas y Técnicas (CONICET), Universidad de Buenos Aires, Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Nacional de Tres de Febrero, Centro de Estudios sobre Genocidio), Buenos Aires, Argentina

Zašto se vratiti? Politike za povratak izbjeglica i raseljenih osoba i državna izgradnja Bosne i Hercegovine

Jedan od ciljeva onoga što se smatra *etničkim čišćenjem* tijekom rata u Bosni (1992-1995) bilo je nasilno raseljavanje: više od polovice stanovništva moralo je napustiti svoje domove. Zato je Daytonski sporazum nastojao potaknuti povratak izbjeglica i raseljenih osoba.

Imajući na umu da je jedan od razloga sukoba bila proturječnost različitih državnih koncepata Bosne, službeni diskurs (bosanskih institucija, UN-a, Europske Unije) o politikama povratka mora se shvatiti u okviru veće rasprave o državnoj organizaciji i legitimnosti zemlje.

Analizirajući službene dokumente bosanske države, u početku se može primijetiti da oni aludiraju na povratak kao način obnove fragmentiranog društva. Postupno, diskurs se mijenja i kamen temeljac postaju legalne obaveze, tj. zahtjevi koji se trebaju ispuniti za ono što se predstavlja kao nepobitan cilj – pristupanje Europskoj Uniji. S druge strane, ono što ostaje konstantno je koncepcija politika povratka kao dio tranzicije do tržišne ekonomije.

Također, u ovim politikama vide se izazovi koji su specifično vezani uz upravljanje kretanjem stanovništva u državi koja je u procesu formiranja i treba izgraditi potrebne instrumente za to, dok istodobno planira intervencije u prostoru.

Ovaj rad, kroz analizu dokumenata, literaturu i druge izvore, nastoji istražiti službene prikaze, smatrajući da ovi diskursi imaju važnu ulogu što se tiče *simboličnih* i *materijalnih* posljedica.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, politike povratka, državni diskurs, legitimnost

Jovan Filipović

Fakultet organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu, Srbija

Ekonomski i societalni uticaj društvenih i monetarnih dijaspora doznaka: slučaj Srbije

Rad pruža pregled društvenih i monetarnih dijaspora doznaka i njihovog društvenog i societalnog uticaja. Pošto migracije nikada ne predstavljaju isključivo odliv fizičke radne snage, već uvek uključuju i "odliv mozgova", ova studija analizira moguće efekte migracija visokoobrazovanih kadrova. Uz to, u radu je dat i pregled i analiza pozitivnih i negativnih efekata monetarnih doznaka. S obzirom na činjenicu da je među zemljama sa najvećom dijasporom, u odnosu na broj stanovnika, Srbija predstavlja istraživački bogatu studiju slučaja ekonomskih i societalnih uticaja društvenih i monetarnih dijaspora doznaka.

Ključne reči: društvene doznake, monetarne doznake, ekonomski uticaj, societalni uticaj, srpska dijaspora

Vladimir Filipović

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Tumačenja prošlosti migracija u hrvatskoj u suvremenoj historiografiji

Prostor Hrvatske od XVII. stoljeća bio je privlačan različitim skupinama useljenika. Kontekst se mijenjao, ali od tada pa do 1990. godine u Hrvatsku se useljavao značajan broj ljudi iz različitih etničkih i vjerskih skupina. Suvremena hrvatska historiografija (od 1990. do danas) prepoznala je taj fenomen pa se te teme dotiče direktno ili rubno u više prigoda. Na temelju nekoliko primjera u radu se kritički pokušava analizirati dominirajući znanstveni diskurs o useljenicima u Hrvatsku. Primjećuje se bitno različit status različitih etničkih skupina. Pri tumačenju uzroka doseljavanja pojedinih skupina česte su metodološke pogreške u kojima se miješa uzrok i posljedica doseljavanja. Zaključuje se kako se migracije koje su se odvijale u prošlosti tumače u pravilu kroz potrebe interpretacije u sadašnjosti i gradnji diskursa u sadašnjosti, a uglavnom nije dovoljno uvažen kontekst u kojima se migracije odvijaju.

Ključne riječi: uzroci migracija, historiografija, povijesni kontekst, etničke skupine

Paula Gadže

Facultad de Filosofía, Universidad de Buenos Aires, Argentina

Hrvatska kultura na španjolskom jeziku: analiza tri radio programe u hrvatskoj zajednici u Argentini

Prema procjenama Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske danas u Argentini živi oko 250.000 Argentinaca hrvatskog podrijetla. Doseljavanje u ovu zemlju počelo je na kraju XIX stoljeća. Većina hrvatskih imigranata u te krajeve – i nadalje njihovi potomci - očuvali su hrvatsku kulturu i identitet te su bili u kontaktu s Domovinom. Usprkos nepovoljnim uvjetima, kao što je udaljenost ili poteškoće u očuvanju materinskog jezika, našli su različite načine njegovanja hrvatske tradicije. Jedan od tih načina su mediji (časopisi, novine i radio emisije) koji su od osnutka do danas izdavani, odnosno emitirani, na španjolskom jeziku. Kroz ovaj rad propitat će se uloga radijskih programa („Croacia en mi corazón“, „Croacias totales“ i „Bar croata“), točnije koliko su oni bitni za održavanje i prenošenje hrvatskog etničkog i kulturnog identiteta na Hrvate u Buenos Airesu i Rosariju. Također, analizirat će se utjecaj novih tehnologija na navedene medije, posebice interneta i novih mogućnosti koje oni pružaju te načina komunikacije koji se putem Interneta razvijaju.

Ključne riječi: Hrvati u Argentini, iseljništvo, mediji, hrvatski identitet, virtualne zajednice.

Krešimir Galin

Muzička akademija Sveučilišta u Zagreb, Hrvatska

Identiteti izgrađeni kulturom, ekonomijom i državom – vjera, običaji, simboli, glazba i glazbala – migriraju; arheomuzikologija, arheologija, etnologija i genetika to dokazuju i datiraju

1. Identitet izražen simbolom – “hrvatskom šahovnicom”, nizom crveno-bijelih četvorina poslaganih poput polja šahovske ploče – povijest, migracije i značenje

Iz povijesnog pregleda upotreba motiva šahovskih polja, tj. Protošahovnice, a zatim uokvirene šahovnice na keramici kao standardiziranog simbola hrvatskog etničkog, nacionalnog i kulturnog identiteta (s promjenjivim brojem polja) može se zaključiti da je najstariji motiv protošahovnice nastao na tlu Mezopotamije (Arpačija, iz kasnog Halaf perioda, oko 4500 g. Pr. Krista) i Irana (na području Sistan i Kirman oko 2500 g. Pr. Krista), a migracijom poljoprivrednog stanovništva u Europu (“neolitska revolucija”), prenesen i sačuvan, na povijesnom području Hrvatske. Počevši od najstarijih arheoloških potvrda neolitske protošahovnice na keramici iz Vinče, Smilčića, Starčevačke kulture, Butmirske kulture, Retz-gajary i Reštani, taj motiv dosegno je simboličku standardizaciju u Vučedolskoj kulturi (uokvirivanjem i vjerojatnim značenjem, tj. Registriranjem broja plemenskih poglavara prisutnih na saboru) koju u identičnom obliku koriste Japigi, u Italiji (1200 do 800 g. B. C.), zatim na otoku Kreti i konačno u Iranu (Tepe Sialk, 1100 do 900 B. C.). Protošahovnice, zajedno s motivom drva života, utvrđene su kao tipični ukrasi keramike za kraljevstva Hurita (predaka Hrvata), Mitani, u Mezopotamiji (15. i 14. St. Pr. Krista). Puno ranije (3000 do 2500 g. B. C.) Slični motivi migrirali su s područja Irana u Baludžistan sve do Indije.

Temelj simbolike šahovskih polja je učenje samkhie (Baghavadgita), tj. Teistička interpretacija pojmova polje i znalca polja kao Kršne: “Kšetra-kšetrajna: polje – znalac polja”, dok je Dyuta – kockanje, bila društvena igra starih arijaca, ali i način presude (putem “sudbine”) Kršne kao gospodara kocke, tj. Gospodara ljudskih sudbina. Kršnu su prikazivali kao pauka koji nevidljivim nitima, poput paukove mreže (tantunabh), vlada duhom i materijom (vrč iz Megida u Izraelu – brončano doba).

2. Identitet izražen glazbalima i simboličkom glazbenom strukturom

Neka hrvatska tradicijska glazbala, tj. Folklorna glazbala mogu se tumačiti kao simboli i pokazatelji etničke kulture. Koncentracija arheoloških nalaza i ikonografskih izvora, tj. Prikaza određenih tipova hrvatskih narodnih glazbala u Sumeru (Ur-Elam; 2600 – 2400 g. Pr. Kr.), poput dvocijevnih klarineta (hrvatske diple ili mišnjice: dalmatinske; “hercegovačke”; “krčke”), tambure dvožice (“grobnička cindra”: sumersko ime za glazbalo – gusilim) osim istovremenih vučedolskih šahovnica i pletera u Sumeru, pružaju arheomuzikologiji vremenske početne točke za rekonstrukciju migracijskih smjerova difuzije glazbala i naroda prijenosnika, kao i njihovu kronologiju u usporedbi s genetičkim podacima. Svi ti izvori ukazuju na moguće podrijetlo hrvatskog dvoglasja (dijafonije) u folklornoj glazbi, kao i muško-ženskog simbolizma u dvoglasnoj instrumentalnoj glazbi (na dvocijevnim flautama i paru sopela/roženica) u Sumeru, tj. Mezopotamiji. Arheomuzikologija prati migracije tih kulturnih elemenata pomoću arheoloških nalaza. Glazbala, simboli i običaji u tom postupku služe kao markeri etničkog i kulturnog identiteta, koji se poklapaju s rasprostiranjem hidronima, toponima, etnonima i drugih kulturnih činjenica na migracijama kroz vrijeme i prostor.

Ključne riječi: protošahovnica, vučedolska standardizirana uokvirena šahovnica, arheološki nalazi, huriti (prahrvati), mitani, samkhia, kršna, kšetre kšetrajna, polje – znalac polja, hrvatska tradicijska glazbala, diple, tambure dvožice, arheomuzikologija, dvoglasje – dijafonija, muško-ženski simbolizam, migracije, markeri kulturnog i etničkog identiteta

Darko Gavrilović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Daniela Arsenović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Izbeglice u kolaboracionistickoj propagandi okupirane Srbije 1941-1942 godine

Na kraju Drugog svetskog rata na prostoru Evrope našlo se više od 15 miliona izbeglica i raseljenih lica. Evakuacije, prisilna raseljavanja, proterivanja, deportacije, masovna stradanja civila su zajedno s Holokaustom obeležili Drugi svetski rat. Sa slomom Kraljevine Jugoslavije i rasparčavanjem njene teritorije 1941. godine u Srbiju je došlo nešto više od 240 000 izbeglica. Njihov prijem je zahtevao opsežnu politiku koja je trebala da vodi računa prvo o njihovom zbrinjavanju, a potom i stvaranju uslova za njihovo zapošljavanje i uspostavljanje relativno normalnih uslova za dalji život. Vlada Milana Nedića ulagala je napore u tom smislu. Međutim, u isto vreme, izbeglice su korišćene za ratnu propagandu. Vlada narodnog spasa je u propagandne svrhe koristila izbeglice da bi jačala kult ličnosti Milana Nedića, stvarala sliku o svom radu na borbi za opstanak srpskog naroda i snažila političke mitove koji su razvejavali mržnju prema njenim političkim i ideološkim neprijateljima. Cilj ovog rada je da prikaže kako su u jeku izbegličkog talasa u Srbiji težak položaj izbeglica i ratna situacija zloupotrebljavani u propagandne svrhe Vlade nacionalnog spasa tokom 1941. i 1942. godine.

Ključne reči: izbeglice, Drugi svetski rat, propaganda, Vlada nacionalnog spasa, štampa

Mark Gjokaj

Podgorica, Crna Gora

Suvremene migracije (kao) državni i globalni europski izazov i/ili prekompozicija granica i identiteta

Migracije su kontroverzna i složena pojava, a nastaju zbog političkih, ekonomskih i kulturnih uvjeta, tj. zbog rata, kriza, sukoba, lošeg stanja u smislu kršenja ljudskih prava ili prirodnih pojava – ugroženosti kvalitete života, klimatskih promjena itd. Kao (ne)kontrolirana kretanja danas su postala najveći i najznačajniji politički, ekonomski, razvojni, socijalni, kulturni, vjerski i sigurnosni izazov državnih politika i strategija zemalja EU-a (Unije), ali od važnosti i za tranzit zemlje Balkana. U ovisnosti o analizi migracije imaju obostrane uzroke te pozitivne i negativne posljedice u oba smjera, kako za iseljeničke zemlje, tako i za zemlje u koje se migrira, tj. useljeničke zemlje (zemlje Unije). Iako najveći opseg migracija potječe iz Azije, bliskoistočnog okruženja, uslijed sirijskoga rata (od 2011. do danas), Afrike i zemalja Balkana, uključujući i Hrvatsku, rad neće analizirati uzroke i posljedice migriranja u ovim (iseljeničkim) zemljama, nego će se baviti državnim politikama i strategijama Unije i kulturno-identitetskim posljedicama u zemljama Unije.

Stoga, osnovni je cilj rada prikazati da su suvremena, današnja nekontrolirana i milijunska kretanja stanovništva ka Europi i (ne)spremnost za njihov prihvata prinudila europske vlade i lidere za donošenje državnih i globalnih programa i/ili mjera i državnih politika o migracijama. Iako u tom pravcu, još nema (ili ima) učinkovitih rezultata, Europska komisija je od rujna 2016. predstavila i usvojila niz prioriteta i programa koji se provode i danas (rujan 2018.), a također i za zemlje zapadnoga Balkana, koje su spremne da prihvate liberalni europski pristup politici migracija i azila i politiku dogovora koja se odnosi na granice. Najveći su današnji europski izazovi raznih odnosa i razina: neslaganja između EU-a i Turske i tog okruženja; neslaganja između i unutar pojedinih članica EU-a; kao privremeni izazov i za zemlje tranzita, tj. balkanske izbjegličke rute, uključujući i Hrvatsku, koje su danas istovremeno iseljeničke i useljeničke zemlje; nejednaka kvota (ras)podjele migranata i (ne)prihvata unutar EU-a; tri ili dvije podjele ili vizije: Njemačka je za prihvata, a Mađarska raspisuje referendum o (ne)prihvatu i gradi zidove; međutim, Mađarska danas, 2018., odustaje od zidova zbog pomicanja “migrantskih” granica na zemlje zapadnoga Balkana; migracije su i izazov demografske obnove, ekonomije razvoja – potreba tržišta rada za EU; prekomjerni priljev izbjeglog stanovništva, kao krizna situacija ima za posljedicu i može dovesti do nove političke i kulturne smjese multikulturalne i heterogene Europe; dovesti do kulturnih i/ili rasnih i vjerskih identitetskih razlika, između autohtonog, starosjedilačkog i pridošlog stanovništva, što može imati za posljedicu promjenu političkog i kulturnog identiteta i poremećaj multikulturalizma i novog riskantnog rascjepa granica i identiteta.

Ključne riječi: Europska unija, migracijske politike, država, kulturni identitet, multikulturalnost, migranti, ekonomija razvoja

Krešimir Gjuranović

Zagreb, Hrvatska

Boris Grgurević

Zagreb, Hrvatska

Migracija Bokeljskih Hrvata iz Boke Kotorske u Hrvatsku

U posljednjih stotinu godina dogodila su se tri značajna vala migracija bokeljskih Hrvata, vremenski vezana uoči i za vrijeme velikih ratova na ovim prostorima (Prvi i Drugi svjetski rat te Domovinski rat 1991.). Pojedinačnih migracija uvijek je bilo, poglavito radi daljnjeg školovanja pojedinaca ili boljeg radnog mjesta.

Tema ovog rada su migracije koje su posljedica događaja koji su uzrokovali progon bokeljskih Hrvata tijekom i nakon Domovinskog rata, ali i elaboracija migracija koje su se događale za vrijeme bivše Jugoslavije. Upozorit će se na sustavno odnarođivanje bokeljskih Hrvata, kao domicilnog naroda Boke kotorske, kao alata kojim se planirano i sustavno mijenjala struktura stanovništva. Povijesne činjenice koje potvrđuju autohtonost Hrvata na prostoru Boke kotorske (najstarija hrvatska katedrala iz 1166. godine je ona sv. Tripuna u Kotoru, odvajanje Boke kotorske od matice i pripajanje Crnoj Gori...) nisu dovoljno naglašene, a u kombinaciji s falsificiranjem povijesti koje se događalo tijekom prošlog stoljeća današnja je situacija alarmantna i zahtijeva jasno uspostavljanje parametara koji će osigurati kulturnu, identitetsku, ali i političku opstojnost bokeljskog hrvatskog življa.

Ključne riječi: Boka kotorska, Hrvati, migracije, identitet

Iris Goldner Lang

Katedra za europsko javno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Zapadnobalkanska ruta i Hrvatska: na marginama ili u središtu događaja u EU-u?

U ovom se radu razmatraju glavni pravni i društveni izazovi u kontekstu nedavnog velikog priljeva izbjeglica u Europu i, posebice, u kontekstu stvaranja zapadnobalkanske rute 2015. i 2016. godine. Usredotočuje se na pravne implikacije zapadnobalkanske rute i položaj Hrvatske raspravljajući o dvjema presudama Suda Europske unije u predmetima *A.S. i Jafari* i *Mengesteab*. Unatoč činjenici da je Hrvatska u posljednjih nekoliko godina bila na marginama razvoja europske politike migracije i azila, razvoj hrvatskog prava azila i prakse u Hrvatskoj može se razumjeti samo u kontekstu europskog prava azila, nastanka zapadnobalkanske rute i napetosti između želje za zaštitom ljudskih prava, s jedne strane, i kombinacije sigurnosnih pitanja i ksenofobičnih strahova, s druge strane. Zbog toga su izazovi o kojima se raspravlja u ovom radu rezultat interakcije između četiriju čimbenika: prvo, obveze usklađivanja zakonodavstva na razini EU-a; drugo, hrvatskih pravnih i praktičnih problema na nacionalnoj razini; treće, izbjegličke situacije u EU-u i na Zapadnom Balkanu; i četvrto, pravnih implikacija zapadnobalkanske rute, kako je protumačio Sud Europske unije u predmetu *A.S. i Jafari*.

Ključne riječi: zapadnobalkanska ruta, migracije, izbjeglice, Hrvatska, azil

Ivo Grgić

Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Hrvati BiH u Hrvatskoj – različitost kao bogatstvo i kako je očuvati: primjer UBH-a Prsten

Već dulje na tlu Hrvatske najintenzivnije su imigracije Hrvata iz BiH. Jezik i ukupna povijest zajedništva s domicilnim Hrvatima povoljni su za njihovu brzu i potpunu asimilaciju. Zanemarivanje i gubitak različitosti prijetnja su, po nekima, “poslanju” poveznice između dvije domovine. Da bi sačuvali kulturne i druge vrednote krajeva iz kojih su došli, oni se povezuju najprije preko zavičajnih klubova, a onda i preko organizacijski kompleksnijih oblika, od kojih je aktivnošću i brojnošću članstva najpoznatiji UBH *Prsten*. Organizacijska struktura Udruge prilagođava se potrebama članstva, uvažavajući i geopolitičko okruženje dviju država.

Ključne riječi: migracije, asimilacija, udruge, UBH *Prsten*

Darija Hofgräff

Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Hrvatska

Hrvati u svjetlu politike prema iseljeništvu 1920. – 1939. godine

Dosadašnja znanstvena istraživanja vezana uz iseljeničku problematiku uglavnom su se temeljila na analizama demografskih ili društveno-političkih aspekata u određenom segmentu vremena, bez dodatnih analiza i uočavanja pozadine paradigmatskih obrata koji su uzrokovali korjenite promjene u postupcima organizacije iseljavanja stanovništva, koje je najčešće zbog loših socijalno-ekonomskih uvjeta življenja napuštalo domovinu i odlazilo “trbuhom za kruhom”. To je postupno zahtijevalo uplitanje države, dakle uspostavu socijalne politike, za što se mijenjao i odnos nadležnih tijela pomičući se prema shvaćanju da je skrb za iseljenike i povratnike bila njihova velika odgovornost, ali i obveza. U kontekstu svega istaknutog predavanjem se žele predočiti rezultati znanstvenog istraživanja, temeljeni ne samo na aspektima politike prema iseljeništvu u razdoblju prije 1920., već težišno nakon toga 1920. – 1939. godine. Istodobno, žele se argumentirati sljedeće teze:

- da je tadašnja država bila prije instrument negoli strateg oblikovanja iseljeničkog pitanja, a da su odlučujuću ulogu odigrali pojedini administrativni upravljači i reformatori iz Hrvatske (A. B. Grado, F. Aranicki, M. Bartulica, J. Šilović)
- da je Hrvatska podnijela najveći teret iseljeničkog prometa kroz svoj teritorij, kojem je uspješno odolijevala zahvaljujući dugogodišnjem iskustvu stečenom u vremenu Austro-Ugarske Monarhije
- da pojedini socijalni i kulturni programi (iseljenički dom za osiromašene povratnike u Jelsi, dom za iseljeničku siročad na Korčuli) ne bi ni zaživjeli da nisu bili financirani novcem raznih udruga i dobrotvora, kako u Hrvatskoj, tako i u inozemstvu, ali i tada s hrvatskim atributom
- da institucije u Hrvatskoj nisu bile samo intenzivno uključene u rješavanje različitih pitanja s područja politike prema iseljeništvu, već da su na toj platformi nastojale poticati i razvoj pojedinih grana gospodarstva, primjerice turizma (osnutak turističko-domaćinske škole u Vignju)
- da je u navedenom razdoblju politika prema iseljeništvu u Hrvatskoj prestala biti nadzorna služba, već da se razvila u višu socijalno-kulturnu, općenarodnu instituciju od državne važnosti.

Moguće je pretpostaviti da ovaj povijesni pregled vezan uz problematiku iseljavanja/povratništva tijekom prošlog stoljeća može poslužiti u kreativnijem promišljanju današnje politike prema iseljeništvu/povratništvu.

Ključne riječi: Ministarstvo socijalne politike i narodnog zdravlja, Iseljenički komesarijat, Savez organizacija iseljenika, privatno-pravna zaštita, informativni iseljenički/povratnički uredi, vrbovanje na iseljavanje

Caroline Hornstein Tomić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Oslobađanje ili kočenje potencijala: kritički osvrt na mogućnosti promjena kao rezultat procesa re-emigracije

Kvalitativno istraživanje re-emigracije i njezina utjecaja na procese sociokulturne, političke i ekonomske transformacije često se uklapa u „povezanost između migracije i razvoja“. Ja pokušavam ispitati takvo uokvirivanje tako što istražujem transformativni potencijal, socijalnih i kulturnih transfera u svakodnevnoj praksi re-emigranata koji se angažiraju u različitim profesionalnim ili radnim kontekstima (npr. u akademskoj djelatnosti, privatnom poslu, nevladinom sektoru). Okruženja postkomunističke tranzicije u srednjoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi, kao što je to slučaj i kod drugih situacija u kojima dolazi do promjene političkog sustava, stvorila su nebrojene narative izmišljenih očekivanja promjena koje bi trebale nastati kao rezultat re-emigracije. U svojem doprinosu uporedo obrađujem iskustva iz tranzicija Litve, Rumunjske, istočnog dijela Njemačke (bivši DDR), Poljske i Hrvatske, a osobito nakon pristupa Europskoj Uniji, na temelju kvalitativnog istraživanja. Bavim se slabim odnosom između namjera i stvarnog iskustva, time što istražujem ulogu mreža i socijalnog kapitala, prilika i prepreka za socijalne i kulturne transfere, te što identificiram strategije za otvaranje prostora za izvršenje promjena. Svi konteksti pružaju iskustvene uvide u vezu između migracije i razvoja i nameću pitanje mogućnosti promjena u kontekstu re-emigracije. U tom svjetlu kritički ću se osvrnuti na održivost politika i programa koji žele podupirati socijalne i kulturne transfere putem poticanja re-emigracije kroz cijelu srednju, istočnu i jugoistočnu Europu.

Ključne riječi: re-emigracija, društvo u tranziciji, mogućnost promjena, socijalni/kulturni transferi

Domagoj Hruška

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Tihomir Luković

Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilišta u Dubrovniku, Hrvatska

Tržišna ekonomija u ekonomijama u tranziciji i razvijenim ekonomijama Europe

Formiranje Europske unije i tržišno objedinjavanje 28 nacionalnih ekonomija članica iznjedrilo je dvije tržišno različite cjeline, razvijene ekonomije i ekonomije u tranziciji. Odnosno, države koje su nastale nakon pada Berlinskog zida, i njihove ekonomije, pokazale su razvojnu nemoć. Ubrzo nakon njihova formiranja pokazalo se da odvajanje od etatičkih totalitarističkih režima, odnosno netržišno ustrojenih ekonomija, nije moguće brzo provesti. Ograničenja i breme prošlosti traži vrijeme, a posebno znanje i političku volju za odcjepljenje od prošlosti i za usvajanje tržišne ekonomije na makro i mikro nivou. Taj problem prilagodbe novih ekonomija Europe i njihove preorijentacije na tržišno orijentirano gospodarstvo označen je kao "tranzicija" te danas imamo brojne ekonomije koje nazivamo "ekonomije u tranziciji". Razlike između ekonomija u tranziciji i razvijenih ekonomija Europe postale su toliko velike da su, na neki način, postale breme razvijenih ekonomija EU-a, pa i prijetnja njegovoj budućnosti. Da je riječ o značajnom problemu, govore i najnoviji naponi Europske unije i Sjedinjenih Američkih Država i Kine koji podržavaju projekt *Tri mora* radi bržeg razvoja ekonomija u tranziciji i pridruživanja razvijenim ekonomijama Europe i svijeta.

Iako su uvaženi svjetski analitičari poput Lestera Thurowa tvrdili da će se upravo te ekonomije razvijati brže od razvijenih ekonomija, to ipak nije tako. Stoga Lesterova *teorija isprekidane ravnoteže* mora ipak počekati neka bolja vremena i prilike.

Postavlja se istraživačko pitanje zašto ekonomije u tranziciji zaostaju u razvoju. Ovom će se temom pozabaviti ovaj rad, a analiza će se većim dijelom bazirati na makro modelima, njihovoj uspješnosti i pozadini njihove opstojnosti. Pritom će se pokazati svi važniji limiti razvoja, a kao ključni činitelj i kočnica razvoja ističe se znanje i edukacija koji podržavaju razvoj i tržišnu ekonomiju, a koji su *sine qua non* današnjeg gospodarstva.

Ključne riječi: ekonomije u tranziciji, razvijene ekonomije Europe, ekonomski makro modeli, znanje i edukacija, politička volja

Krešimir Ivanda

Katedra za demografiju, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Doseljeni u Hrvatsku i pozicija na tržištu rada

Hrvatska je kroz povijest bila iseljenička zemlja, ali isto tako i useljenička. U ranijoj povijesti, zemlje srednje i jugoistočne Europe bile su zemlje iz kojih se useljavalo u tada uglavnom prazne prostore u Hrvatskoj, dok u novije vrijeme doseljenici dolaze najviše iz susjednih zemalja. Doseljeno stanovništvo, slično kao i Hrvati u drugim zemljama, vrlo brzo se integriralo ili uopće nije bilo potrebe za integracijom. No, bez obzira na kulturnu i društvenu integraciju, na tržištu rada dugo se može razlikovati doseljeno od domaćeg stanovništva. Pozicija na tržištu rada otkriva specifičnosti doseljeničke zajednice i postoji li neka socioekonomska komponenta koja bi značajno razlikovala doseljeno stanovništvo od domaćeg. Razlika može biti pozitivna, negativna, ali i neutralna, poput primjerice preferencije prema samozaposlenju. U slučaju Hrvatske, u kojoj je većina doseljenih iz vrlo sličnog socioekonomskog okruženja, postavlja se pitanje o postojanju značajne razlike na tržištu rada između doseljenog i domaćeg stanovništva. Hrvatska nema i ne provodi suvremenu populacijsku, odnosno migracijsku politiku te su doseljavanja bila uglavnom neselektivna po pitanju zaposlenja i obrazovanja. Rad se fokusira na doseljenom stanovništvu u posljednjih nekoliko desetljeća te iz mikropodataka Ankete o radnoj snazi istražuje poziciju doseljenih na tržištu rada.

Ključne riječi: integracija, migracije, tržište rada, doseljavanje, Hrvatska

Šime Ivanjko

počasni konzul RH u Sloveniji

Položaj i perspektive hrvatske zajednice u Republici Sloveniji

Osamostaljivanjem Republike Slovenije i njezinim konstituiranjem kao samostalne države pripadnici hrvatskog naroda postali su stranci ako već prije 25. lipnja 1991. nisu bili njezini državljani ili ako nisu uspjeli dobiti slovensko državljanstvo do 26. prosinca 1991. na temelju zakona kojim je Slovenija omogućila po skraćenom postupku dobivanje slovenskog državljanstva hrvatskim državljanima koji su živjeli u Sloveniji za vrijeme zajedničke države. Pripadnicima hrvatskog naroda u Sloveniji, koji nisu uspjeli dobiti slovensko državljanstvo, posebnom odlukom Ministarstva za unutrašnje poslove Republike Slovenije 26. veljače 1992. oduzeto je pravo na stalno prebivalište te su u velikom broju, zbog gubitka prava dotadašnjeg prebivališta, koje se povezivalo s državljanstvom, bio onemogućen ostanak u Sloveniji, što je značilo i gubitak zaposlenja i drugih prava koja su povezana s državljanstvom i prebivalištem.

Kako je Ustavni sud RS utvrdio povredu ustavnih prava zbog oduzimanja prava na stalno prebivalište, RS je donijela posebni Zakon o urejanju statusa državljanov drugih država naslednic nekdanje SFRJ v Republici Sloveniji, kojim je oštećenim izbrisanim osobama odredio minimalnu novčanu odštetu.

Posljednjih 26 godina položaj Hrvata u Sloveniji ostao je neopredijeljen usprkos raznim nastojanjima i prijedlozima Hrvata udruženih u razna kulturna društva za uređenje njihova statusa i kolektivnih prava.

Rješavanje položaja Hrvata u Sloveniji u nekom je vakuumu, bez jasnih opredjeljenja kako pristupiti rješavanju budućeg statusa Hrvata u Sloveniji, čiji se broj povećava, s mogućnošću zapošljavanja državljana Republike Hrvatske u Sloveniji bez posebnih zapreka.

U vezi sa sadašnjim položajem Hrvata u Sloveniji treba spomenuti i donošenje Deklaracije o položaju narodnih zajednica pripadnika naroda bivše SFRJ 2011. godine, kojom je slovenski parlament deklarativno potvrdio postojanja otvorenih pitanja s kolektivnim pravima pripadnika drugih naroda koji žive u Sloveniji.

Perspektiva budućeg prepoznatljivoga postojanja Hrvata u Sloveniji ovisi o mnogim uvjetima kao što su:

- sređivanje spornih odnosa među državama (granica, Ljubljanska banka i dr.)
- stvaranje pozitivne klime u međusobnim odnosima država, a posebno na području gospodarstva
- sudjelovanje na području kulture i obrazovanja
- utemeljenje savjetodavnih organa u kojima bi sudjelovali predstavnici države Slovenije i predstavnika pripadnika Hrvata u Sloveniji radi stvaranja pozitivne klime o međusobnim odnosima
- nužnost da hrvatski gospodarstvenici posvećuju posebnu pozornost kod zapošljavanja mladim obrazovanim kadrovima, potomcima Hrvata doseljenima u Sloveniju posljednjih 60 godina
- uključivanje Hrvata znanstvenika u Sloveniji u hrvatska znanstvena istraživanja
- vođenje brige oko hrvatskih studenata koji studiraju u Sloveniji

- finansijska i druga pomoć hrvatskim udrugama u Sloveniji radi uključivanja mladih u rad tih udruga i radi organiziranja kulturnih i drugih djelatnosti u slovenskom društvenom okruženju
- prisutnost hrvatskih finansijskih institucija (banke i osiguranja) koje bi nudilo usluge pripadnicima hrvatske narodnosti
- nuditi i povoljnije uvjete za dobivanje hrvatskog državljanstva potomcima Hrvata i omogućiti povoljnije uvjete za početak otvaranja poduzetničkih poduhvata na osnovi njihova znanja i iskustava.

Osim navedenih uvjeta trebalo bi oblikovati jasnu dugoročnu viziju o užem sudjelovanju Hrvatske i Slovenije s obzirom na niz zajedničkih interesa u EU-u i na povezivanju Balkana s EU-om.

Ključne riječi: Hrvati u Sloveniji, Slovenija, pravni položaj

Anđelija Ivkov-Džigurski

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Jelena Milanković Jovanov

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Milica Solarević

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Karakteristike fertiliteta etničkih grupa Vojvodine

Fertilitet je jedna od tri glavne komponente koje utiču na dinamiku populacije, pre svega na veličinu i strukturu stanovništva neke zemlje, pa je od izuzetne važnosti u savremenim demografskim istraživanjima. Karakteristike fertiliteta postale su neizostavan deo mera populacione politike i planiranja porodice, kao i strategija i ciljeva nacionalnog, regionalnog i lokalnog karaktera.

U poslednjih nekoliko decenija uočen je pad opšte stope fertiliteta u Evropi, pa tako i u Srbiji, u svim regionalnim celinama, izuzev Kosova i Metohije (procena, ne raspolaže se zvaničnim podacima). Stopa fertiliteta dramatično je opala u poslednjih 50 godina, pa se danas sve evropske države suočavaju sa nivoom rađanja nedovoljnim za prostu zamenu generacija. Jedan od najnepovoljnijih trendova u Srbiji primećuje se u Vojvodini, gde se uočava opadanje fertiliteta, smanjenje udela žena sa većim brojem dece, kao i porast srednjih godina rađanja za prvo dete.

Prema poslednjim zvaničnim podacima (Demografska statistika, 2016), opšta stopa fertiliteta u Vojvodini iznosila je 41,37‰, a prema popisu iz 2011. godine njena vrednost je bila 39,51‰. Stopa ukupnog fertiliteta (SUF) iznosila svega 1,44 (a po popisu 2011. vrednost je bila 1,38), što je daleko ispod nivoa potrebnog za prostu reprodukciju stanovništva (2,1 dete po ženi).

Predmet istraživanja ovog rada obuhvata opšte karakteristike fertiliteta u Vojvodini i karakteristike posmatrane prema etničkoj pripadnosti. Cilj rada je da se utvrde sličnosti i razlike u karakteristikama opšte i specifičnih stopa fertiliteta etničkih grupa u Vojvodini, što bi dalo značajan doprinos u segmentaciji mera populacione politike. U Vojvodini živi preko 26 etničkih grupa. Analiza u radu obuhvata 21 etničku grupu, prema raspoloživim podacima poslednjeg popisa (Popis 2011). Podaci su obrađeni komparativnom i deskriptivnom metodom, osnovnim demografskim tehnikama i prikazani grafički.

Ključne reči: fertilitet, etničke grupe, Vojvodina, rađanje

Tvrtko Jolić

Institut za filozofiju, Zagreb, Hrvatska

Komu šteti imigracija?

Postoji niz filozofskih argumenata u prilog imigracijskoj politici otvorenih vrata i protiv nje. Zagovornici politike otvorenih vrata često ukazuju na to da je imigracija (ljudsko) pravo koje štiti svakoga pojedinca od ozbiljnih ugroza njegove ili njezine dobrobiti, bez obzira na narodnost, državljanstvo ili vjeroispovijest. S druge strane, protivnici te politike ukazuju na to da masivni i često nekontrolirani priljev imigranata šteti socioekonomskoj strukturi zemalja i naroda koji prihvaćaju imigrante. Do nesuglasja između tih dviju strana često dolazi jer problem analiziraju različitim kategorijama: dok jedna strana ustrajava na individualističkom pristupu, druga se strana zauzima za etnocentrični pristup. U izlaganju prokušat ću problemu pristupiti sa stajališta skupnih djelatnika, kao što su države, kako bih procijenio štete i koristi od imigracijske politike otvorenih vrata.

Ključne riječi: imigracija, šteta, skupni djelatnici, država, politička filozofija

Damir Josipovič

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Promjena etničke strukture Ljubljane: je li i dalje održiva stara dihotomija starih i novih manjina?

Ljubljana je s svojih 300.000 stanovnika i metropolitanskom zonom od nekih 600.000 ljudi doživjela brzu koncentraciju stanovništva u odnosu na zadnji tradicionalni popis stanovništva iz 2002. Već kad je imala 266.00 stanovnika Ljubljana je bila najveći grad u Sloveniji, ali migracijski obrasci nisu dali naslutiti da će doći do takve koncentracije stanovništva kakvu smo doživjeli u zadnjem desetljeću i pol. Budući da od 2002. u Sloveniji nije bio proveden nijedan tradicionalni popis od vrata do vrata, teško je pretpostaviti kakve su se promjene dogodile u etničkoj strukturi stanovništva Ljubljane. Pa ipak, postoje i alternativni načini da se to utvrdi. Budući da su stara poimanja etniciteta razmjerno zastarjela i da povećanje međunarodnih migracija stalno donosi nove promjene, javlja se potreba da se razluči između stare, dosta rigidne percepcije etničkog i drugih vrsta pripadanja, i nove koncepcije u kojoj u žarište više dopijeva na osobno iskustvo. Na taj način smo analizirali podatke takozvanog popisa temeljnog na registru iz 2015., koji nam otkriva zanimljiv obrat u odnosu na ono što bi se moglo očekivati gledano očima laika. Ova referat predstavlja nove podatke o stanovništvu Ljubljane s posebnim obzirom na unutargradska seljenja i specifične vrste prostorne segregacije i izrazitije gentrifikacije.

Ključne riječi: etnička struktura Ljubljane, migracije, nove migracije, unutargradska mobilnost, unutarnja migracija.

Natalija Jovanović

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Društveni i ekonomski faktori globalnih migracija

Rad bi bio sociološka i ekonomska analiza faktora koji dovode do velikih migracija u Evropi u drugoj deceniji XXI veka. Migracijska kretanja su poznata od najstarijih društava i glavni razlog je bio ekonomski i društveni – ratovi. Mnoga su bila masovna i često su menjala demografsku sliku društvenih prostora. Početkom novog milenijuma države Zapadnog Balkana doživljavaju pravi egzodus mlađeg stanovništva kroz “tiho” iseljavanje u države EU i Amerike. Po izveštajima Svetske banke iz 2015. godine sa prostora Zapadnog Balkana iselilo se oko 25 % stanovništva. To su migracije koje su posledica ekonomskih recesija, ali i brojnih nacionalnih i verskih sukoba. Neke migracije su praćene sukobima, a neke neprimetnom integracijom dolazećeg stanovništva. Migranti nose sa sobom svoju kulturu, običaje, životni stil i navike. Tip kulture može olakšati ili otežati integraciju i adaptaciju pri kontaktu kultura, ali i izazvati sukobe različitog tipa. Multikulturalizam ili tenzije između starosedelaca i “došljaka” jesu dva vida realnosti globalnih migracija. Verski, nacionalni i rasni konflikti, migrantska kriza, negativna su reakcija na globalna migraciona kretanja, koja se odvijaju pred našim očima i u izveštajima agencija. Faktori koji dovode do globalnih migracija jesu: politički, ekonomski, kulturološki, životni. Sukobi na Balkanu, ekonomske krize, ekonomska tranzicija postsocijalističkih država, razorena privreda i osiromašenje stanovništva, “Arapsko proleće”, ratovi u Siriji, postratne traume u Avganistanu, Iranu i Iraku, crvena linija siromaštva centralnoafričkih država, razlozi su za masovna migraciona kretanja ka državama EU.

Ključne reči: migracija, migrantska kriza, društveni faktori, ekonomski faktori

Željana Jovičić

Ekonomski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina

Partnerstvo javnog i privatnog sektora u tranzicionom društvu: prilika ili izgovor?

Zbog specifičnosti načina rada i ciljeva prema kojim je usmjeren, javni sektor je, za razliku od poslovnog, neprofitno orijentisan, ali i tradicionalno loš menadžer. Privatni sektor, s druge strane, društvene ciljeve podređuje zaradi kao vrhunskom cilju poslovanja. Javno-privatno partnerstvo je jedan od načina iskorištavanja prednosti koje svaki od sektora posjeduje; u ovom zajedničkom poslovnom poduhvatu sektora koji su po svojim ciljevima različiti, osnovni katalizator uspjeha je mogućnost alokacije rizika na partnera koji sa njim efikasnije upravlja. Pravilna alokacija rizika je uslov ostvarenja veće vrijednosti za uloženi novac, koja se realizuje po osnovu uštede na troškovima kao rezultata efikasnijeg upravljanja.

Osnovni problem istraživanja je definisanje uloge javno-privatnog partnerstva u tranzicionom društvu, a iz navedenog problema definiše se predmet istraživanja – pogodnost javno-privatnog partnerstva kao instrumenta finansiranja određenih javnih potreba u konkretnom društveno-ekonomskom okruženju.

Kao osnovna metoda istraživanja odabrana je studija slučaja. Prilikom izbora metoda istraživanja definisanog predmeta i problema, presudnu ulogu je imala činjenica da se radi o malom broju slučajeva iz prakse, koji se uz to nalaze u ranim fazama implementacije.

Cilj rada je identifikacija uzročno-posljedične zavisnosti primjene modela javno-privatnog partnerstva i povećanja obima i/ili kvaliteta javnih investicija, koja može da podstakne i usmjeri oba sektora na inovativniji način djelovanja u oblasti upravljanja finansijama.

Rezultati istraživanja pokazuju da je u Republici Srpskoj pokazana inicijativa i prepoznata potreba za inovativnim rješenjima i primjenom modela javno-privatnog partnerstva, ali i da postoji nedostatak kapaciteta javnog sektora da ambiciozno postavljen pravni okvir adekvatno primijeni u praksi. Formalno, u gotovo svim posmatranim slučajevima iz prakse je dokazana ekonomska isplativost planiranih projekata (ostvarenje veće vrijednosti za uloženi novac). Međutim, analizom je utvrđeno da se gotovo po pravilu radi o nerealnim i paušalnim procjenama podataka korišćenim za potrebe izrade studija. Može se pretpostaviti da će posljedice takvih odluka, posebno u dužem roku, imati negativne efekte na uspješnost pokrenutih projekata.

Ključne riječi: javno-privatno partnerstvo, javne potrebe, finansiranje, vrijednost za novac

Borna Jurčević

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ivan Bračić

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Iseljavanje mladih – činjenice i problematika

Republika Hrvatska je pridruživanjem Europskoj uniji 2013. godine otvorila mnoge poslovne i razvojne mogućnosti. Otvoreno tržište rada u tako velikoj zajednici država omogućuje niz pogodnosti, međutim sa sobom donosi i određene probleme za gospodarski slabije razvijene države. Samo tijekom 2017. godine, prema podacima Hrvatskog zavoda za statistiku, iz Hrvatske su se u inozemstvo iselile 47.352 osobe, dok se uselilo tek njih 15.553. Samo u jednoj godini Hrvatska je ostala bez gotovo 32.000 stanovnika, što nije mali broj ako se uzme u obzir ukupno stanovništvo Hrvatske (4.105.493 stanovnika). Većinu iseljenih (48 %) činili su mladi ljudi u dobi od 20 do 39 godina.

Takav negativan trend iseljavanja mladih problem je koji otvara niz demografskih i ekonomskih pitanja jer je hrvatsko stanovništvo sve starije. Prosječna dob Hrvata u 2016. godini iznosila je čak 42,8 godina, čime se svrstavamo među najstarije nacije Europe, a iseljavanje mladih jedan je od glavnih faktora koji tome doprinosi. Velik udio starog stanovništva u populaciji stvara niz ekonomskih i demografskih problema jer je s manjim brojem radne snage mnogo teže održavati mirovinski sustav i ekonomsku stabilnost. Postavlja se i pitanje obrazovnog sustava te procesi zapošljavanja mladih jer Hrvatska mnogo ulaže u obrazovanje svoje mladeži koja nakon završetka obrazovanja posao nalazi izvan granica domovine.

Zaustavljanje negativnog trenda iseljavanja mladih sigurno je jedan od ključnih preduvjeta za poboljšanje demografske slike Hrvatske, što bi u konačnici dovelo i do stabilnijeg i mnogo kvalitetnijeg gospodarskog razvoja. Stoga smatramo kako je iznimno važno iznijeti glavne statističke podatke te analizirati njihov uzrok i ponuditi kvalitetan smjer razvoja kako bi se problem riješio i omogućio bolju budućnost za stare i mlade unutar Hrvatske.

Ključne riječi: iseljavanje mladih, demografija, iseljavanje, mladi, Hrvatska

Josip Jurčević

Odsjek za povijest, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u dijaspori i domovini – HAZUDD

Hrvatski intelektualci iseljenici sudjelovali su u životu i djelovanjima brojnih hrvatskih iseljeničkih organizacija diljem svijeta te su u njima ostavili dubok djelatni trag, koji je napose velik i trajno vidljiv u golemom i raznolikom izdavačkom opusu koji je nastao u hrvatskom iseljeništvu. Međutim, tijekom povijesti hrvatskog iseljeništvu, unutar mnogobrojnih i raznorodnih hrvatskih iseljeničkih organizacija iznimno je mali broj organizacija koje su bile ekskluzivno akademske, tj. intelektualističke. Razloge tomu treba tražiti na dvjema razinama. Jedna je povezana s uvjetima, potrebama i koncepcijama hrvatskog iseljeničkog života, a druga s činjenicom da su iseljeni intelektualci bili puno brže i više – nego ostali slojevi hrvatskih iseljenika – integrirani u društvenu strukturu zemalja useljenja.

Stoga je posebno zanimljivo i znakovito doznati uzroke nastanka i koncepciju djelovanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u dijaspori (i domovini). Naime, HAZUD je *de facto* nastao 1973., a *de iure* je osnovan 1978. u Švicarskoj. Pokretači HAZUD-a bili su nobelovac Lavoslav Ružička i Dragan Hazler, koji je zatim pola stoljeća bio ključna osoba HAZUD-a.

Godine 2018. – nakon što se Dragan Hazler zbog visoke životne dobi povukao – u Švicarskoj je registrirana Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u dijaspori i domovini (HAZUDD), koja je idejni i praktični (ali ne i formalnopravni) sljednik HAZUD-a.

Ovo izlaganje i rad prikazat će kontekst nastanka te okolnosti i koncepciju djelovanja HAZUD-a do 1990. i nakon 1990. godine, a zatim će obrazložiti probleme koji su se pojavili nakon povlačenja Hazlera te okolnosti, uzroke i projiciranu svrhu, koji su doveli do osnivanja HAZUDD-a.

Ključne riječi: hrvatsko iseljeništvu, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u dijaspori (HAZUD), Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti u dijaspori i domovini (HAZUDD), Dragan Hazler

Katica Jurčević

Znanstveni zavod, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Erik Brezovec

Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Zvonimir Ancić

Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, Hrvatska

**Fenomenologija kao analitičko i empirijsko sredstvo u društvenim i humanističkim istraživanjima:
Značenje religije za kolektivni identitet Janjevaca u Republici Hrvatskoj**

Glavni elementi rada odnose se na korištenje dualnog pristupa fenomenologiji; na epistemološkoj i metodološkoj razini pristupa prirodi religijskog života Janjevaca u Republici Hrvatskoj. U radu se teorijsko-fenomenološki raspravlja o važnosti religije u životu Janjevaca te se ostvaruje analitička podloga za razvoj fenomenologije ove problematike unutar empirijske prakse. S tim na umu, u prvom dijelu rada, religijskom životu Janjevaca pristupa se kroz kategoriju intersubjektivnosti značenja religije u svakodnevnom životu Janjevaca. Individue, pripadnici Janjevaca kao autohtone hrvatske zajednice, pridaju određena značenja religijskom životu koji definira vrijednosne obrasce života kako na transcendentalnoj, tako i na sekularnoj razini. Religijski život kod Janjevaca bitna je sastavnica konstrukcije zbilje svakodnevnog života i komponenta kolektivnog identiteta. U tom smislu govorimo o kolektivnom religijskom identitetu kao determinanti zbilje *par excellence* (Berger, Luckmann, 1992). Ta determinanta razvija se kroz posebnu formu odnosa religije i zalihe znanja koja se koristi za izvedbu ostalih komponenti svakodnevice. Ova epistemološka razrada analizira se kroz empirijski model u obliku kvalitativnog istraživanja utemeljenog na fenomenologiji kao metodološkoj tehnici istraživanja. Naime, istraživanjem se analizira značenje i iskustvo religije za svakodnevni život Janjevaca u Republici Hrvatskoj. Analizira se odnos pojedinca prema danosti religijskog života te na koje načine pojedinac internalizira obrasce i prakse koje religijska zaliha znanja pretpostavlja. Isto tako, analiziraju se načini na koje se taj odnos reflektira na ostale danosti zbilje svakodnevnog života ove zajednice.

Ključne riječi: fenomenologija, Janjevci, religioznost, svakodnevni život, identitet

Katica Jurčević

Znanstveni zavod, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ozana Ramljak

Studija filmskog, televizijskog i multimedijskog oblikovanja, Veleučilište Vern, Zagreb, Hrvatska

Terminološka promišljanja/rasprava o iseljeničkoj književnosti

Književnost u iseljeništvu (onom europskom i onom preookeanskom – Sjeverna i Južna Amerika, Kanada, Australija, Novi Zeland, da nabrojimo samo najznačajnije) dugo je tražila teorijski i povijesni kod koji bi se njome bavio na relevantan način, a dugo se mučila i s terminologijom u kojoj su postupno zaživjeli operativni pojmovi poput književnost u dijaspori, emigrantska književnost, književnost između dvije domovine, egzil – literatura te spomenuti književnost u iseljeništvu. Baštineći prostor dviju zemalja, one iz koje se iselilo i one u koju se uselilo, bila je dvostruko prihvaćena i dvostruko neprihvaćena, bila je razumijevana iz suprotnih gledišta, opterećena dvostrukim političkim, socijalnim, kulturnim, duhovnim kontekstima i uvijek u opasnosti da, u svim tim višestrukim mogućnostima sagledavanja, ne nestane kao književnost. U radu će se propitati terminologija kojom se opisivala, imenovala i kategorizirala takva književnost te ponuditi neka nova terminološka rješenja nastala na temelju dosadašnjih teorijskih postavki te uz uvažavanje onoga što se prepoznaje kao nesporna poveznica iseljeničke književnosti – obiteljskog, emotivnog, duhovnog, socijalnog, intelektualnog i kulturološkog naslijeđa transferiranog u zemlju useljenja te uspostave veza u kojima se između ta dva prostora, kroz koncept sjećanja, prepoznaje i artikulira vlastiti identitet.

Ključne riječi: književnost, iseljenišтво, migracije, terminologija

Ljubo Jurčić

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Antea Barišić

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ekonomski efekti emigracije u Hrvatskoj

Migracije su uz izravna strana ulaganja i međunarodnu trgovinu jedan od ključnih elemenata globalizacije. Dok su se tijekom međunarodnog kretanja roba i kapitala na globalnoj razini povećali nekoliko puta uslijed provedene liberalizacije pod okriljem međunarodnih organizacija u posljednjim desetljećima, s migracijama to nije bio slučaj te danas još uvijek migrira tek oko 3 % svjetskog stanovništva. U pojedinim zemljama i regijama udio imigranata značajno se povećao te iznosi i više od 10 %, kao što je to u slučaju Europske unije, u kojoj migracije unutar zemalja članica predstavljaju jednu od osnovnih sloboda. Migracije unutar zemalja članica Europske unije značajno su se povećale ponajprije kao posljedica pristupanja istočnih zemalja kod kojih je prisutan niz *push* faktora koji emigrante usmjeravaju prema "starim" zemljama članicama, koje pritom privlače imigrante nizom *pull* faktora. Takav trend prisutan je i u Hrvatskoj, gdje se u posljednjem desetljeću bilježi negativan saldo migracija, koji je značajno povećan njezinim ulaskom u Europsku uniju. Zabilježeni porast emigracije u Hrvatskoj predstavlja iznimno važno ekonomsko, društveno i političko pitanje koje zahtijeva analizu i planiranje zbog mogućih značajnih budućih efekata na razvoj u svim navedenim područjima.

Dok je u znanstvenoj literaturi uvelike istraženo područje ekonomskog utjecaja imigracije na zemlje u koje migranti odlaze, osjetno je manje istražen utjecaj na zemlje emigracije. Najčešće istaknuti negativni efekt je *odljev mozгова*, ali i *trošenje mozгова*. Iako se u kratkom roku očekuje pozitivan efekt emigracije na plaće i na smanjenje nezaposlenosti, u dugom roku odlazak onih najsposobnijih može imati iznimno negativne posljedice na razvoj te smanjiti mogućnosti konvergencije prema razvijenim zemljama. S druge strane, ističe se važnost tekućih transfera koje emigranti šalju natrag u zemlju emigracije, time povećavajući nacionalni dohodak. Njihov priljev je za razliku od izravnih stranih ulaganja i portfolio investicija relativno stabilan te često može biti i kontracikličan. U Hrvatskoj doznake iz inozemstva iznose više od 4 % bruto domaćeg proizvoda, što je najveći iznos u Europskoj uniji, u kojoj prosjek u posljednjih nekoliko godina iznosi 0,65 %, dok se u većini članica koje su pristupile nakon 2004. kreće od 2 % do 4 %. Ipak, upitan je utjecaj doznaka iz inozemstva na gospodarstvo u dugom roku s obzirom na to da mogu dovesti do aprecijacije domaće valute, ali i imati efekte kao *nizozemska bolest*.

Konačni efekti emigracije i iskorištavanja potencijala dijaspore u najvećem obujmu ovise o nizu odrednica u zemlji emigracije – makroekonomskoj situaciji, političkoj situaciji, pravnom sustavu, razini korupcije, razvijenosti infrastrukture i slično. *Priljev mozгова* kroz povratne migracije i investicije potaknute od strane dijaspore teško da će se dogoditi u slučaju *statusa quo* u zemlji emigracije. Glavni cilj ovog rada je pojasniti važnost analize i predviđanja migracijskih trendova za budući gospodarski rast Hrvatske te istaknuti moguće implikacije neprovođenja reformi i zadovoljavanja trenutačnim pozitivnim efektima emigracije kao što su smanjenje nezaposlenosti te priljev doznaka iz inozemstva.

Ključne riječi: migracije, Hrvatska, odljev mozгова, ekonomija

Vjekoslava Jurdana

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Hrvatska emigracija u Ameriku kao sociohistorijska činjenica te performansi u poeziji, glazbi, izložbi i na filmu: hrvatsko mjesto Zlobin u Americi u stvaralačkoj invenciji Radovana Tadeja

U 19. i 20. stoljeću mnogi su Hrvati emigrirali u Sjevernu Ameriku. Ondje su radili u američkoj industriji koja je bila u punom zamahu. Tema ovoga izlaganja je emigracija stanovnika hrvatskoga mjesta Zlobin u Sjedinjene Američke Države. Zlobin je geografski smješten sjeveroistočno od Rijeke, na granici Hrvatskoga primorja i Gorskoga kotara. Povijesne činjenice o hrvatskim emigrantima iz Zlobina u Americi istražio je Radovan Tadej, koji je napisao i objavio studiju o tome na engleskom jeziku *In search of the lost people of Zlobin*. Tu je knjigu predstavio potomcima hrvatskih emigranata iz Zlobina u Sjedinjenim Američkim Državama. Činjenice koje je istražio Radovan Tadej pjesnički preoblikuje i u svojim mnogim objavljenim pjesničkim zbirka jer on je, prije svega, pjesnik. Na temelju usmenih zapisa, dokumenata o životu hrvatskih emigranata iz Zlobina, Tadej stvara pjesničke tekstove koji će biti detaljno analizirani u ovome radu. Sve to nadalje preoblikuje i za filmski iskaz jer je napisao scenarij za dokumentarni film. Tadejeve pjesme doživjele su i performans u vrlo popularnim glazbenim skladbama čiji je autor mladi kantautor iz Zlobina Alen Polić. Uz to, Tadej je sudjelovao i u stvaranju velike izložbe o hrvatskoj emigraciji koja je prikazana u Rijeci. Povijesne činjenice u invenciji Radovana Tadeja doživjele su višestruki performans: od dokumentarnog zapisa do pjesničke istine.

Ključne riječi: hrvatska emigracija, Zlobin, poezija, filmski scenarij, izložba

Tado Jurić

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Vratiti se ili ostati? Promišljanja o povratku novoiseljenih Hrvata u Njemačku

Rad predstavlja prvo empirijsko istraživanje emocionalnih stavova o povratku u domovinu Hrvata koji su se iselili u Saveznu Republiku Njemačku nakon pristupanja Hrvatske EU-u. Temelji se na istraživanju provedenom u Njemačkoj metodom ankete, *online* ankete i polustrukturiranim intervjuom tijekom 2017., na uzorku od 1200 Hrvata iseljenih u Njemačku.

Do nekog većeg povratka novih hrvatskih iseljenika teško da će doći. Prema našoj studiji većina se sve do mirovine odlučuje za ostanak u Njemačkoj (85 %). Samo 15 posto razmišlja o povratku u nekom kratkoročnom ili srednjoročnom razdoblju, a 45 % bi se eventualno moglo vratiti samo kada budu u mirovini. Za 40 % ispitanika povratak ne dolazi u obzir ni u kojem slučaju.

Razlozi zbog kojih se ne žele vratiti isti su oni koji su doveli do napuštanja domovine, u prvom redu to je korupcija, nepotizam i kliještizam. Percepcija iseljenika je da se hrvatsko društvo moralno slomilo, a naša istraživanja upozoravaju na jasnu vezu između političke etike, slabih institucija i masovnog iseljavanja. Nemoral političkih elita, pravna nesigurnost, nepotizam i korupcija pri vrhu su društvenih motiva koji su pridonijeli iseljavanju.

Nezaposlenost ili nemogućnost pronalaska odgovarajućeg posla u struci u Hrvatskoj nisu glavni motivi iseljavanja – uz napomenu da je problem slabe pravne države i slabog gospodarstva svakako povezan. Tako novi hrvatski iseljenici ne bježe od siromaštva nego od nepravde. Jednostavno su izgubili vjeru da Hrvatska može postati zdravo društvo. Tako je zajednički nazivnik razloga za migriranje većine Hrvata zapravo želja za sociopolitičkom sigurnošću. Iseljenicima Njemačka zapravo nije toliko privlačna, koliko im je Hrvatska postala odbojna.

Set pitanja koja provjeravaju emocionalne stavove pokazuje da se većina osjeća “generalno bolje” nego u domovini, da nostalgija nije prevladavajuća emocija (kao što se inače u hrvatskom diskursu o migrantima često tvrdi) te da znatna većina osjeća kako u Njemačkoj više dobiva u subjektivnom i objektivnom smislu, nego što gubi u domovini. Čak polovica (50,4 %) novoiseljenih Hrvata ima negativan osobni stav prema Hrvatskoj, dok negativan stav prema Njemačkoj ima manje od 1 % iseljenika. Vidjeli smo i da se hrvatski iseljenici u Njemačkoj ne osjećaju otuđeno te da nemaju izrazit osjećaj da su stranci. Zanimljivo je vidjeti i da jedan velik postotak novoiseljenih Hrvata počinje doživljavati Njemačku svojom novom domovinom.

Ključne riječi: uzroci iseljavanja, razlozi iseljavanja, povratak, Hrvati, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Njemačka

Danijel Jurković

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Majorizacija Hrvata u Bosni i Hercegovini

Novim nedavno završenim izborima u Bosni i Hercegovina dogodila se (ponovna) majorizacija Hrvata u Bosni i Hercegovini. Današnja politička podjela te struktura vlasti u Bosni i Hercegovini dogovoreni su kao dio Daytonškoga sporazuma (ili Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini), s prešutnim izmjenama, često na štetu Hrvata. Izbori u Bosni i Hercegovini ne osiguravaju pravo konstitutivnih naroda i ostalih da biraju svoje legalne predstavnike u institucijama, već se događa da jedan konstitutivni narod bira predstavnike drugoga konstitutivnog naroda, što vodi stagniranju kvalitete političkih odnosa u zemlji. Nedostatak hrvatskih političkih institucija te sustava koji omogućuje da Hrvate u vlasti predstavljaju osobe koje nemaju potporu hrvatskoga biračkog tijela, već su izabrane po volji političkih elita drugih dvaju naroda (Muslimana i Srba). “Slučaj Komšić” ustaljeni je obrazac zaobilaznja pravnoga sustava u Bosni i Hercegovini, koji omogućuje preglasavanje Hrvata, kao najmalobrojnijeg naroda, pri izboru hrvatskoga člana Predsjedništva BiH ili u izboru zastupnika u gornji dom entitetskog parlamenta. Inače, dva člana Predsjedništva Bosne i Hercegovine (bošnjački i hrvatski) biraju se na području Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), pri čemu birač može birati hrvatskoga ili bošnjačkoga člana Predsjedništva, a kako je brojčani omjer u korist Bošnjaka naspram Hrvata (3 : 1), upravo to ostavlja velik prostor za manipulaciju. Glavnina Komšićevih glasova osvojena je u dominantno bošnjačkim područjima, dok je na područjima s hrvatskim stanovništvom dobio neznatan broj glasova, čime se događa paraliza sustava u kojem netko može predstavljati jedan narod izabran glasovima drugoga naroda. Nefunkcionalnost (izbornoga) sustava, koja dalje dovodi do ostalih otegotnih okolnosti, označena je kao ključni čimbenik budućnosti Bosne i Hercegovine te svaka (buduća) reforma na ovaj je način zaustavljena (odnosno ide na štetu Hrvata) te se jasno odgađa ulazak u Europsku uniju.

Ključne riječi: majorizacija, Hrvati, Bosna i Hercegovina, konstitutivnost, izborni sustav

Suzana Jurković

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Crtice bolivijskih iseljenika iz Trogira

Sredinom XX. stoljeća iz naše domovine Hrvatske za zemlje Južne Amerike – Čile, Brazil, Paragvaj, Argentinu i Boliviju – krenule su mnoge obitelji koje su htjele bolji život. To je vrijeme nakon Drugog svjetskog rata, vrijeme obnove, ali i novog političkog ustroja. Malobrojni obrtnici koji su htjeli zadržati svoj obrt i živjeti od svojeg rada te na taj način prehranjivati obitelj, pritisnuti nametima, nisu se uspjeli održati. Spas su vidjeli u napuštanju doma, odlaskom u Boliviju.

Cilj ovog rada je ocrtati odlazak, ali i povratak iz Bolivije obitelji Avanić koja je zatvorila svoju pekarnicu u Trogiru misleći da će imati bolji život i uvjete za svoje kćeri u Boliviji. Krajem šezdesetih godina XX. stoljeća poznata pekarnica Avanić u Trogiru zatvorila je vrata nakon gotovo sto godina rada. Tri generacije muškaraca svojim su pekarskim umijećem, slasticama i kruhom, osvajali srca i domove Trogirana te osvajali prestižne nagrade na međunarodnim natjecanjima u Italiji. Promjenom društvene i političke situacije te razvojem socijalizma pekarnica Avanić nije se mogla održati.

Svjedočanstvo tog vremena je intervju te obiteljska materijalna ostavština obitelji koja se vratila rodnoj grudi. Metodom intervjua obuhvatila sam svjedočanstva sestara Tomislave i Tončice Avanić te njihove devedesetogodišnje majke Vinke koja žive slike tog vremena i odlazak u Boliviju proživljava na specifičan način. Sestre Tomislava i Tončica imale su sedam godina kada su napustile Trogir sa svojim roditeljima na poziv strica iz Bolivije. To je za njih bilo novo iskustvo, a njihovo sjećanje priziva sliku odlaska iz grada kada im je na ispraćaj prihrllilo mnoštvo naroda želeći ih pozdraviti zadnji put i zahvaliti im na mirisima i okusima peciva i kolača koji su se širili ulicama grada. Nakon što su se nastanili u gradu Cochabamba u Boliviji, zaživjela je nova pekarnica Avanić. Međutim, to nisu bile više iste slastice ni isti način proizvodnje kruha iako su živjeli onako kako su željeli živjeti na svojoj rodnoj grudi. Sestre blizanke Tončica i Tomislava dobile su još dvije sestre, Klaudiju i Lindu. Ovaj rad posvećen je njima koje se nisu htjele vratiti kući nakon što su im se roditelji vratili 1975. godine. Život ih je odnio dalje od Hrvatske, ali i Bolivije.

Ključne riječi: sestre Avanić, pekarnica, imigranti, Bolivija, povratak

Ivica Katavić

Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb, Hrvatska

Održivo obrazovanje poduzetništva: izazovi i perspektive visokog obrazovanja za poduzetništvo

Svrha je ovog rada postići bolje razumijevanje o važnosti obrazovanja za poduzetništvo u Republici Hrvatskoj. Europska unija navela je poduzetništvo kao jednu od osam ključnih životnih kompetencija važnih za osobno ispunjenje i razvoj pojedinca. Ključni problem istraživanja je nepostojanje jedinstvenog koncepta poduzetničkog obrazovanja. Posljedično, nije jasno koji su ciljevi, organizacija, metode i pedagogija takvog obrazovanja te koje kompetencije trebaju imati izvođači poduzetničkog obrazovanja. Glavni cilj istraživanja je utvrditi ključne pretpostavke održivog obrazovanja poduzetništva u Republici Hrvatskoj. Rezultati istraživanja upućuju na zaključak da održivo poduzetničko obrazovanje zahtijeva obrazovne poduzetničke programe na svim razinama odgoja i obrazovanja (vrtići, osnovne i srednje škole, visoka učilišta te cjeloživotno obrazovanje). Također, održivo poduzetničko obrazovanje usvaja nove i različite načine, metode i pedagogiju učenja i poučavanja sa svrhom stvaranja suradničkog modela poduzetničkog obrazovanja te razvoja poduzetničkih vještina, ponašanja i stavova (konvencionalna predavanja/vježbe, aktivnosti igranja uloga, posjeti poduzetničkim partner poduzećima, studentska poduzeća te studentski poduzetnički inkubatori i akceleratori). Konačno, za održivo poduzetničko obrazovanje nužno je imati kompetentne predavače koji osim akademske titule, izbora u znanstveno-nastavno zvanje te predavačkih vještina moraju imati i iskustvo rada u gospodarstvu. Praktična primjena ovog rada usmjerena je na odmak od tradicionalnih teorijskih pristupa u prilog suradničkom modelu poduzetničkog obrazovanja.

Ključne riječi: održivo poduzetničko obrazovanje, poduzetničke kompetencije, Republika Hrvatska

Vera Klopčič

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Stare i nove manjine u Sloveniji

Zaštita prava nacionalnih manjina u Sloveniji uključuje različite razine zaštite koje sadržavaju individualne i kolektivne dimenzije zaštite manjinskih prava. Ustav Republike Slovenije svima jamči ljudska prava bez diskriminacije u pogledu bilo kojih osobnih okolnosti. Zjamčena je jednakost svim građanima pred zakonom, a sukladno Kaznenom zakonu Republike Slovenije, poricanje i nepoštovanje tog prava okarakterizirano je kao kazneno djelo povrede jednakosti. Istovremeno, Ustav jamči posebnu zaštitu samo za dvije manjinske zajednice (Talijane i Mađare) te za etničku zajednicu Roma i time osigurava određeni opseg kolektivnih prava samo za te tri skupine, što se u većem dijelu pravne doktrine prihvaća kao zadovoljavajući model manjinske zaštite. To je temeljni razlog zašto u Sloveniji još nije usvojen šire zasnovan zakon o manjinama. Takav pristup više puta je osporavan, kako u akademskom diskursu u Sloveniji i u zemljama regije, tako i sa strane međunarodnih organizacija. U posljednja dva desetljeća pripremljen je niz prijedloga za uključivanje drugih etničkih zajednica u sklop manjinske zaštite u Sloveniji, kao nositelja kolektivnih prava. U veljači 2018. godine pripremljen je nacrt Zakona o provedbi kolektivnih kulturnih prava manjinskih naroda bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u Sloveniji.

U radu razmatramo trend razvoja modela manjinske zaštite u Sloveniji koji bi uključivao i druge manjinske skupine, prije svega pripadnike njemačko govoreće zajednice i pripadnike naroda iz zemalja bivše Jugoslavije (osim Slovenaca) koji žive u Sloveniji, sukladno preporukama međunarodnih nadzornih mehanizama.

Ključne riječi: manjine, Slovenija, pravni položaj

Danijel Knežević*Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb, Hrvatska***Ivica Katavić***Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb, Hrvatska***Vitomir Tafra***Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb, Hrvatska***Utjecaj migracijskih kretanja na održivi ljudski kapital u Republici Hrvatskoj**

U suvremenom poslovnom okruženju, obilježenom razvojem informacijske tehnologije, povećanom mobilnosti radne snage i globalizacijom, ljudski kapital jedan je od najznačajnijih čimbenika održivosti i konkurentnosti poduzeća. Ista tvrdnja vrijedi i za razinu cjelokupnih državnih gospodarstva. Ako ljudski kapital u određenoj državi nije u stanju pratiti trendove, promjene i kompetencije koje suvremeno poslovno okruženje zahtijeva, doći će do stagnacije ili pada gospodarskih aktivnosti te posljedično time do smanjenja BDP-a i životnog standarda građana. Posljednjih nekoliko godina Republika Hrvatska je, osim demografskih i gospodarskih izazova, suočena i s odlaskom visokoobrazovane radne snage koja ima potencijal za stvaranje dodane vrijednosti u gospodarstvu. U isto vrijeme radna snaga koja dolazi u Republiku Hrvatsku uglavnom popunjava radna mjesta u uslužnim djelatnostima s malom dodanom vrijednosti (posebno u turizmu). Stoga je potrebno uskladiti migracijske trendove i kretanja s potrebama tržišta rada te stvoriti uvjete za kvalitetan ljudski kapital koji može udovoljiti traženim uvjetima, a jedan od glavnih načina je privlačenje radne snage iz drugih država, uključujući drugu, treću i četvrtu generaciju hrvatskih iseljenika.

Glavni cilj rada je istražiti utjecaj migracijskih kretanja na održivi ljudski kapital u Republici Hrvatskoj. Podaci na kojima se temelji istraživanje su sekundarni, a u istraživanju će se koristiti metode deskriptivne i inferencijalne statistike. Rezultati istraživanja upućuju na zaključak da postoji povezanost između migracijskih kretanja i ljudskog kapitala u Republici Hrvatskoj. Temeljem rezultata istraživanja znanstvenici i stručnjaci iz područja migracija i ljudskog kapitala te korporativni i politički donositelji odluka mogu kreirati dugoročnu useljeničku politiku koja će utjecati na trend i smjer migracijskih kretanja u Republici Hrvatskoj. Posljedično, ljudski kapital bio bi na razini koja je potrebna za održivi rast i razvoj hrvatskog gospodarstva.

Ključne riječi: migracijska kretanja, ljudski kapital, dodana vrijednost, održivo gospodarstvo, Republika Hrvatska

Ljubica Kolarić Dumić

Društvo hrvatskih književnika, Zagreb, Hrvatska

Vesna Matic

Udruga Majke hrvatskih sokolova, Zagreb, Hrvatska

Iseljavanje/povratak i identitet Hrvata kroz prizmu obnove rimokatoličke crkve Svetog Trojstva u Kukujevcima (RS) i podizanje spomen crkve Sv. Križa u Zrinu (RH)

U radu govorimo o iseljavanju i preduvjetima povratka Hrvata iz Kukujevaca (Srijem, Republika Srbija) naglašavajući njihov identitet/opstanak kroz prizmu obnove rimokatoličke crkve Svetog Trojstva u Kukujevcima i usporedbu s podizanjem spomen-crkve na mjestu župne crkve Našašća Sv. Križa u Zrinu (Zrin, Republika Hrvatska).

Kukujevci se spominju još u 14. stoljeću pod nazivom Kukurkudhel. U njemu su većinom živjeli Hrvati (95 %). Rimokatolička crkva Svetog Trojstva u Kukujevcima kao spomenik kulture od velike je važnosti poglavito za Hrvate ovog područja. Sagrađena je 1770. godine i pod zaštitom je Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Sremskoj Mitrovici, Republika Srbija. Crkva Svetog Trojstva bila je znatno oštećena tijekom Drugoga svjetskog rata i nakon tadašnje poslijeratne obnove nije joj vraćen prvotni izgled. Zatim se tijekom agresije srpskih oružanih snaga na Hrvatsku devedesetih godina prošlog stoljeća crkva znatno oštećuje i pretvara u pilanu. Na inicijativu Župnog ureda Presvetog Trojstva u Kukujevcima planira se obnova crkve i provedene su pripremne aktivnosti.

Sličan obrazac kulturnog genocida dogodio se okupacijom i uništenjem Zrina na Baniji, na obroncima Zrinske gore, spaljenog 1943., a nakon toga je razoreno i stoljetno groblje, dok se grobno kamenje, kao i kamenje porušenih crkava, koristilo kao građevni materijal za kuće i gospodarske zgrade. Zrinjani koji nisu pobijeni i pobjegli iseljeni su. Crkva se podiže u spomen njihova stradanja i radi povratka njihovih potomaka na inicijativu Zaklade za obnovu crkve u Zrinu Sisačke biskupije.

Ključne riječi: Kukujevci, Hrvati, crkva, Zrin, obnova

Katarina Komaić

Rochester Institute of Technology, Dubrovnik, Hrvatska

Sveučilište u Dubrovniku, Hrvatska

Konstrukcija hrvatskog kulturnog prostora i identiteta tragom djelovanja dubrovačkih i dalmatinskih iseljenika u Južnoj Americi u prvim desetljećima XX. Stoljeća

Na primjeru hrvatske iseljeničke zajednice u Latinskoj Americi s kraja 19. i početka 20. stoljeća u Južnoj Americi promatramo kako iseljavanje može postati važan *resurs* za nacionalnu zajednicu, koji u početku fragmentira i rastače, ali istovremeno i stvara i ujedinjuje. Kroz proces deteritorizacije i reteritorizacije, baštinjeni vrijednosni sustavi i kulturni kodovi se pretaču i oplemenjuju, a kulturni habitus nadograđuje u interakciji sa novom sredinom, stvarajući nove vrijednosti. Upravo u početno teškim okolnostima razdvojenosti i gospodarske izloženosti u kojima iseljenička zajednica egzistira, ona pronalazi stvaralačku snagu i kreira vlastiti *kulturni prostor* utemeljen na zajedničkim interesima i iskustvima, kao i potrebi za pripadnošću. Primjenjujući interdisciplinarni pristup koji uzima u obzir važnost *prostora* kao društvenog konstrukta u stvaranju modernih identita, pokušat ćemo identificirati početak procesa nastanka latino-hrvatskog kulturnog identiteta u Argentini i Čileu. Daljnjom afirmacijom kroz izdavačku i političku djelatnost, hrvatska zajednica u Južnoj Americi uvelike utjecala na društvene procese u domovini uoči prijelomnih događanja u razdoblju prije i za vrijeme Prvog svjetskog rata. Horizontalna i vertikalna umreženost hrvatskih iseljenika, njihova višestruka interakcija na svim nivoima, rezultirala je sustavom organizacija koje su aktivno provodile politiku oslobođenja Hrvatske od austrougarske vlasti, potaknuti vlastitim potrebama i idealima koje ćemo pokušati identificirati. Istovremeno, hrvatska zajednica funkcionira kao važan čimbenik solidarnosti i integracije među imigrantima, pogotovo onim novopridošlim, preuzimajući na sebe brojne uloge u lokalnoj zajednici, često i zbog osjećaja zahvalnosti prema zemlji koja ih je primila, što ćemo vidjeti na konkretnim primjerima. *Domovina nije zemlja (teritorij), već sloboda, red i prosperitet postignut kroz organizaciju na nekom teritoriju i u ime te iste zemlje!* – upečatljive su riječi jednog od tvoraca argentinskog Ustava koje sadrže i misao vodilju američkih utemeljitelja, ali i ideal kojemu je težila iseljenička Hrvatska na prijelazu stoljeća.

Ključne riječi: hrvatski iseljenici, hrvatska zajednica, Južna Amerika, Argentina, Čile, prostorni obrat, kulturni prostor, transnacionalni identitet

Tomislava A. Kosić

Sveučilište u Zürichu, Švicarska

“Ja sam internacionalna osoba” – Iskustva i identiteti radnica iz Jugoslavije u Švicarskoj (1960. – 1980.)

Između 1960. i 1980. godine broj jugoslavenskih građana u Švicarskoj narastao je za 60.000. Velik dio su bili takozvani “radnici na privremenom radu u inostranstvu” ili “gastarbajteri”. Životna iskustva tih osoba važna su za tumačenje prvih desetljeća poslijeratne radne migracije u Švicarskoj, no do danas su nedovoljno historiografski proučena, kao i *gastarbeiter experience* uopće (Brunnbauer 2016). U kritičnim debatama zadnjih godina istaknut je nedostatak vidljivosti migrantskih iskustava u migracijskoj povijesti Švicarske i istaknuta je potreba za istraživanjima koja predstavljaju migrantske perspektive u nacionalnim narativima (Skenderovic 2015). Manjak reprezentiranja osobito se može konstatirati kad su u pitanju žene “na radu u inostranstvu” jer je njihova perspektiva često dodatno marginalizirana (Ivanović 2012). Ovaj doprinos konferenciji pokriva spomenute nedostatke i pozornost stavlja sljedeća pitanja: Kakva individualna iskustva opisuju radnice koje su iz Jugoslavije migrirale u Švicarsku 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća? Kako se u tim opisima raspravlja o identitetima i osjećajima pripadnosti? Kakve mogućnosti otvaraju individualna životna iskustva migracije radnica iz Jugoslavije za uklapanje migrantske perspektive u javne kulture sjećanja u Švicarskoj, ali i u postjugoslavenskim područjima? Korišteni izvori su autobiografije, intervjui te literarni i audiovizualni izvori, dok su za teorijski dio istraživanja relevantni koncepti transmigracije (Glick-Schiller 1995) i multidirekcionalnog sjećanja (Rothberg 2009).

Ključne riječi: identitet, Jugoslavija, migrantska perspektiva, radna migracija, Švicarska

Vlaho Kovačević*Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska***Krunoslav Malenica***Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska***Igor Jelaska***Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska***Tražitelji azila kao nacionalna i religijska prijetnja unutar studentske populacije Sveučilišta u Splitu**

Pitanje postojanja ili nepostojanja nacionalne i religijske prijetnje od strane tražitelja azila povezano je s razumijevanjem ideologije nacije i procesom politiziranja religije kao i religizacije političkoga u aktualnim procesima globalizacije. Cilj ovog istraživanja je istražiti utjecaj nacionalne i religijske prijetnje unutar studentske populacije Sveučilišta u Splitu. U članku se na temelju prethodno obavljenog istraživanja na stratificiranom uzorku od 286 studenata Sveučilišta u Splitu analizira nacionalna i religijska prijetnja kao društveni i vjerski odnos prema tražiteljima azila. Primijenili smo upitnik o studentima Sveučilišta u Splitu, a ono se nalazi vrlo blizu kompleksnog etničkog i religijskog konteksta Bosne i Hercegovine. Rezultati su pokazali kako nacionalno i religijsko prepoznavanje i etnički i religijski kontekst značajno utječu na postojanja nacionalne i religijske prijetnje od strane tražitelja azila. U članku se pokušavaju objasniti razlozi koji dovode do takvih rezultata istraživanja u kontekstu američkog sociologa Manuela Castellsa koji upozorava kako nove globalizirajuće mreže "osnažuju prethodne društvene obrasce", koje su itekako vezane uz nacionalne i vjerske sadržaje. U radu zato polazimo od teze da nalaženje novih modela društvene komunikacije prema tražiteljima azila ne može biti pokušaj ponovnog uspostavljanja nadzora nad životom i zemljom, kako u ideologiji nacionalizma, tako i političkoj religiji i ideologiji potrošačke kulture, stilova života i hibridno-transnacionalnih kultura promjenjivih identiteta.

Ključne riječi: tražitelji azila, ideologija nacije, religizacija političkog, globalizacija, studenti i identitet

Sandra Kralj Vukšić

Slovački centar za kulturu, Našice, Hrvatska

Etnički identitet slovačke nacionalne manjine u Hrvatskoj kroz prizmu institucionalizacije slovačke zajednice na našim prostorima

Na oblikovanje etničkog identiteta pripadnika nacionalnih manjina u Hrvatskoj utjecaj ima mnoštvo faktora. Etnički identitet slovačke nacionalne manjine problematizira se u relaciji s aktualnim javnim organiziranjem te društvenim djelovanjem pripadnika slovačke etničke zajednice u Hrvatskoj. Rad problematizira odnos postojanja i djelovanja etničkih organizacija te njihov utjecaj na formiranje i održanje slovačkog manjinskog etničkog identiteta pripadnika različitih generacija slovačke manjine.

Ključne riječi: slovačka nacionalna manjina, etnička zajednica, etnički identitet, etničke organizacije, institucionalizacija

Ivan Kraljević

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Utjecaj migrantske krize na budućnost EU-a

Migrantska kretanja nastala kao produkt bliskoistočnih ratnih previranja predstavljaju globalni izazov u suvremenom svijetu. Masovni priljev migranata prema razvijenijim zemljama Europske unije izazvao je najveću krizu na europskom kontinentu nakon II. svjetskog rata te ozbiljno zaprijetio ugrožavanju polustoljetnih procesa suradnje i integracije europskih država u *sui generis* zajednicu kakva je Europska unija. Naime, masovnim priljevom migranata s bliskoistočnih područja na površinu su isplivale brojne slabosti i mane u "europskoj obitelji". Čelnici članica Europske unije na čije su granice dolazili migranti pokazali su se nejedinstvenima u politici prema migrantima, što je rezultiralo zatvaranjem granica, porastom rasizma i ksenofobije te strahom za budućnost europskog projekta mira i solidarnosti. Aktualna migrantska kretanja prema europskom kontinentu, gledajući iz perspektive njihove masovnosti, svojim obujmom vjerojatno čine peto ključno razdoblje velikih migracija kroz povijest. No, migrantska kriza nije samo problem Europske unije, nego i svih ostalih međunarodnih subjekata. Zato je sasvim sigurno kako živimo globalni problem koji nas obvezuje na globalni odgovor.

Ključne riječi: migranti, migrantska kretanja, migrantska kriza, Europska unija i budućnost Europske unije

Radojka Kraljević

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Mladen Knežević

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Studenti i njihova socijalna okolina o percepciji budućnosti

Svakodnevno smo svjedoci globalizacijskih procesa koji su intenzivirali mobilnost i migracije stanovništva. Istraživanja migracija uglavnom potvrđuju pretpostavku da osobe u dobi od 15 do 35 godina migriraju više od ostalih. Brojni su razlozi zbog kojih se migrira. Među njima su potraga za boljim životom, bijeg od siromaštva, politički i ratni sukobi, prirodne katastrofe.

U ovom istraživanju zanima nas percepcija studenata (mladih osoba) dobrog socioekonomskog statusa i visokoobrazovanih roditelja te njihove socijalne okoline (roditelja i prijatelja) vezano uz percepciju njihove budućnosti i želje za iseljavanjem iz zemlje. Dobiveni rezultati razmatrat će se i uspoređivati s već provedenim recentnim istraživanjima u ovom području. Od posebnog interesa bit će razlozi koje sudionici ispitivanja navode u vezi s iseljavanjem iz zemlje i percepcijom budućnosti.

Ključne riječi: migracija, studenti, socioekonomski status, percepcija budućnosti

Davor Jaime Krellac García

Universidad Mayor de San Simón, Sociedad Croata de Socorros Mutuos, Oruro, Bolivia

Krvno nasljeđe

Među avanturističkim iseljenicima bio je moj djed Šimon Hreljac Barać, koji je, slijedeći svoje snove iz rodnih Baraca došao u Boliviju 1908. godine, otplovivši s obale Crikvenice.

Zasnovao je obitelj s bolivijskom građankom koja je rodila Jaimea, moga oca, koji je bio obrazovan u hrvatskom duhu.

Jednoga dana, na žutom listu neke knjige mojega djeda pronašao sam rukopis na hrvatskom jeziku, preveo sam ga i vidio da u njem piše: „nema veće tuge nego što je sva strana zemlja”. Tek tada sam shvatio da se on nikada nije vratio kući, da je pronašao utočište na nepoznatom mjestu s jezikom i kulturom različitim od svojih, da je ostavio roditelje i braću s obećanjem povratka, što nije ispunio i da ih nikada više nije vidio. Taj dan sam shvatio da je povijest bila nepotpuna.

Vratio sam dio krvi svojega hrvatskog djeda poslavši svoju kći Marian Miroslavu u Zagreb, gdje trenutno boravi. Naučila je jezik i kulturu, stekla je Domovnicu te se potpuno integrirala u hrvatsko društvo, dobivši stalno prebivalište. Osjećam da je time ostvaren cilj koji sam u jednom trenutku sebi postavio.

Ništa ne bi bilo moguće bez te naslijeđene ljubavi i dubokog osjećaja prema zemlji iz koje su potekli naši roditelji i djedovi, bez našeg identiteta i pripadnosti hrvatskom narodu koji se manifestira svaki dan našeg života kada čujemo naša imena, slovamo naša prezimena, posjećujemo naša groblja, nosimo dres na kockice, kada se trobojna zastava viori. To je duboki i neobjašnjiv osjećaj koji samo mi razumijemo na naš način, istina je i dokazano je da krv nije voda.

Ključne riječi: useljništvo, integracija, potomci, iseljenici, Hrvatska

Viktorija Kudra Beroš

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Nedostupna arhivska građa kao objekt emocija u (re)konstrukciji hrvatskog nacionalnog identiteta

Na tragu Sare Ahmed (2004.), koja ističe kako možemo govoriti o “emocionalnosti teksta”, ali i druge građe, možemo promišljati što tekstovi o arhivskoj građi u javnom diskursu čine (*doing*), odnosno kako putem emocija “proizvode učinke” (2004: 19) i na taj način, bez obzira na sadržaj građe, kreiraju njezinu kulturnu vidljivost. Naglašavajući kako emocije sudjeluju u materijalizaciji kolektivnog (i individualnog) tijela, stvarajući njegovu površinu i uspostavljajući granicu spram Drugih, Ahmed (2004.) propituje kako tekst, svojim imenovanjem, proizvođenjem i izvođenjem (performativnošću) emocija, odnosno njihovim djelovanjem, konstruira objekt osjećaja. Objekt osjećaja, spram kojega su emocije usmjerene i za kojega se “lijepe”, putem narativa “kruži” javnim prostorom. Na taj način i emocije se pomiču kroz vrijeme (prošlost – sadašnjost – budućnost) i zajednički javni prostor, istovremeno uspostavljajući razne subjektne pozicije te povezujući kolektivnu i individualnu raznu putem interpretacije emocija. Upravo ta relacija individualnog i kolektivnog putem interpretacije omogućava politizaciju emocija (Ahmed, 2004:171). Periodičko pojavljivanje arhivske građe, odnosno dosjea obavještajno-sigurnosnog sustava Jugoslavije (“dosjea UDBE”) kao objekta rasprava unutar javnog i političkog prostora vezano je za (re)konstruiranje hrvatskog nacionalnog identiteta. U tom kontekstu u središtu razmatranja ovoga rada nalaze se upravo “dosjei UDBE” kao objekt emocija proizvedenih narativima o arhivu kao ustanovi i arhivskoj građi. Te emocije sudjeluju u (re)konstruiranju hrvatskog nacionalnog identiteta, odnosno uspostavljanju konstitutivne norme sjećanja/povijesti (pripadanje zajedničkoj povijesti) te (re)artikuliranja Drugog (“neprijatelja”, “onog koji ugrožava”), uspostavljajući nove paradigme isključivanja te istovremeno kreirajući ideološke fantazme koje strukturiraju realnost putem politizacije emocija.

Ključne riječi: hrvatski nacionalni identitet, konstitutivne norme identiteta, emocije, politizacija emocija, ideološka fantazma, Drugi

Zoran Kurelić

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Prokleti imperiji

U ovom radu bavim se idejom kletve u političkom kontekstu. Kletvu u političkom kontekstu možemo rekonstruirati tako da je prezentiramo kao dio zakletve koja je izrazito važan dio tradicije pravnih poredaka. U ovom radu prezentiram i komentiram ideje dvaju autora – talijanskog filozofa Giorgia Agambena i američkog kulturologa Greila Marcusa. Agamben se zakletvom i kletvom bavi u knjizi *The Sacrament of Language*, a Marcus promišlja fenomen samoprokletstva na primjeru SAD-a u knjizi *The Shape of Things to Come*. Ja povezujem ta dva autora tako da nakon što prikazem pojam kletve uz pomoć Agambena, promišljam izbjegličku krizu uz pomoć Marcusove ideje samokletve. Marcus originalno tvrdi da je SAD iznevjerio vlastitu zakletvu o stvaranju zajednice slobodnih i jednakih “Sjajnog grada na brdu” i da trebaju shvatiti sve posljedice tog podbačaja. Europska unija izgrađena je na setu temeljnih vrijednosti sličnih onima koje su temelj američkog Ustava, a ono što bi im trebalo biti zajedničko su ljudska prava koja proizlaze iz buržoaske revolucije. Ta prava stvaraju obveze koje države utemeljene na njima imaju, a jedna od obveza je i prihvat prognanika i izbjeglica. Odustajanje od svojih navodnih temeljnih uvjerenja je odustajanje od izvornog zavjeta koji ima univerzalnu nadnacionalnu dimenziju kako u EU-u tako i u SAD-u. Izbjeglička kriza i sve što se oko nje događalo ima dimenziju koja nadilazi sigurnosna i humanitarna pitanja, a to je osvjetljavanje krhkosti navodnog ideološkog temelja liberalnih demokracija, vjere da ljude treba tretirati kao da su svi slobodni i jednaki.

Ključne riječi: izbjeglička kriza, Europska Unija, izbjeglice, Giorgio Agamben, Greil Marcus

Stipe Kutleša

Institut za filozofiju, Zagreb, Hrvatska

Hrvatska filozofija i nacionalni identitet

U radu se prikazuje uloga filozofije u duhovnoj kulturi uopće. Daje se sažeti prikaz razmišljenja hrvatskih filozofa s naglaskom na doba od 19. st. do danas, kada se pišu filozofska djela na hrvatskom jeziku i kada se promišlja i o ulozi duhovne kulture u osvještavanju nacionalnog identiteta. Stariji hrvatski filozofi pisali su djela na stranim jezicima, pretežito na latinskom, ali su nedvojbeno pripadali hrvatskom narodnom korpusu. U 19. st. počinje nacionalno osvještavanje i težnja da se i u području filozofije i znanosti dadne doprinos uspostavi i očuvanju nacionalnog identiteta.

Ključne riječi: filozofija, nacionalni identitet, hrvatski jezik, kultura

Josip Lasić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Hrvatski kao manjinski jezik na valu novoga iseljavanja: puno pitanja, a malo odgovora

Hrvatski jezični portal (HJP) definira *nacionalnu manjinu* kao “skupinu ljudi koji su državljani zemlje u kojoj žive, ali se od ostalih stanovnika razlikuju prema određenim osobinama (nacionalnim, rasnim, religijskim, jezičnim i sl.)”. U skladu s tom definicijom ovaj se rad bavi pitanjem i statusom hrvatskoga kao *manjinskoga jezika* (eng. *minority language*) u kontekstu najnovijega vala iseljavanja iz Republike Hrvatske u zemlje EU-a. Prema podacima Hrvatskoga zavoda za statistiku u prvoj je polovici 2017. godine Republiku Hrvatsku napustilo oko 40 000 njezinih nekadašnjih stanovnika (od kojih se najveći broj iselio u Njemačku). Dolaskom u novu zemlju i u nove životne okolnosti useljenici iz Hrvatske dolaze i sa svojim materinskim jezikom koji bi u novim okolnostima trebao prijeći iz statusa materinskoga u status manjinskoga jezika. Što se zapravo događa u trenutku kada useljenici i članovi njihovih obitelji uđu u sustav koji je jezično različit od onoga koji su napustili, kako se uopće snalaze “ubačeni” po useljenju u tu dvojezičnost, stvara li se odmah po dolasku sustav dvojezičnosti, postoji li uopće prava dvojezičnost ili pak useljenici ostaju u domeni doma i obitelji u unesenome materinskome, a u domeni posla u prihvaćenome službenome jeziku zemlje primateljice? Odgovore na ta i druga pitanja vezana s hrvatskim kao manjinskim jezikom u novovalnome iseljavanju pokušat će dati ovaj rad.

Ključne riječi: hrvatski jezik, manjine, iseljavanje, Europska Unija, manjinski jezici

Romana Lekić

Edward Bernays visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Karlo Kolesar

Edward Bernays visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Adrian Beljo

Edward Bernays visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Folklorni simboli u Hrvatskoj kao simboli istinskog i lažnog identiteta

Tema rada je folklor kao nositelj istinskih simbola identiteta koji u zadnje vrijeme u Hrvatskoj postaje fenomen etničkog, a time i nacionalnog identiteta jer etnički identitet samo je jedna od mogućnosti identiteta što se ljudima nudi u višetetničkom kontekstu. U radu se posebno apostrofira i folklorizam kao lažni simbol identiteta i ukazuje se na oprez jer istraživanje instrumentalizacije još ne odgovara na pitanje o značenju suvremene prisutnosti folkloru i folklorizma i njihove uporabe i simboličke funkcije. Slijedeći teoriju o folkloru i folklorizmu ukazuje se na oživljavanje folkloru i na mogućnosti identifikacije s takvim folklorom.

Cilj rada je upozoriti na snažnu potrebu za čuvanjem tradicijskih vrijednosti te proučavanjem različitih promjena u sustavu folklornih i pučkih žanrova, njihovu upotrebnu vrijednost u svakodnevnom životu, pa tako i u turizmu. Ti aspekti trebaju se sagledati u svjetlu interdisciplinarnе suradnje s etnologima, antropologima i etnomuzikologima, izravno su primjenjivi u nastavi, raznim medijima, regionalnim i lokalnim zbornicima i časopisima koji njeguju tradicijsku kulturu, kao i u kulturnom turizmu u kojemu do izražaja dolazi posebno interpretativna razina usmene i pučke tradicije. Na taj se način nematerijalna baština pojavljuje u Hrvatskoj u novoj ulozi, kao jedan od temelja turističke destinacije, a pomaže i u razvoju kulturnog i nacionalnog identiteta u okviru globalizacije.

Ključne riječi: folklor, folklorizam, identitet, turizam, nematerijalna baština

Vlatka Lemić

Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Hrvatska

Arhivi, zajednica i društvo u suvremenom globalnom okruženju – interakcija i solidarnost

Arhivi su svuda oko nas – različiti u svojoj tipologiji, gradivu, djelovanju i specijalizaciji – ali jedinstveni i nezamjenjivi izvor za oblikovanje individualnog i kolektivnog pamćenja, razumijevanje prošlosti i dokumentiranje sadašnjosti. Suvremeni arhivi opisuju se i doživljavaju kao otvorene ustanove dostupne svim korisnicima, koje aktivno pridonose kulturnom životu i oblikovanju identiteta zajednice u kojoj djeluju, otvorene su za raznovrsna istraživanja i razvijaju partnerske odnose sa stvarateljima gradiva i korisnicima. Također, arhivsku djelatnost uvelike obilježavaju društvene i tehnološke promjene, velika stručna raznolikost te trendovi umrežavanja i otvorenosti, koji se mogu pratiti kroz aktivnosti arhiva na svim razinama jer se od njih očekuje fleksibilnost i prilagodljivost u odgovaranju na izazove i potrebe u svom okruženju. Uz pitanja vezana uz kulturnu baštinu i digitalno društvo, fokus stručne zajednice sve više se usmjerava i na privatne i specijalne arhive, interakciju arhiva i zajednice, arhivski aktivizam, ulogu arhiva u zaštiti ljudskih prava, arhive manjinskih skupina, migranata i “običnih” ljudi, aktivno uključivanje arhiva u društvene procese i srodne teme. U radu će se prikazati međunarodni arhivski trendovi, politike, aktualnosti i dobre prakse iz rada stručne zajednice, stvaratelja i imatelja arhivskog gradiva te njegovih korisnika vezanih uz društvenu ulogu, aktivnosti i percepciju arhiva.

Ključne riječi: arhivi, društvo, arhivska djelatnost, globalno okruženje, suvremeni trendovi

Natasha Kathleen Levak

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Maria Florencia Luchetti

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Marina Perić Kaselj

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Sara Paraga

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Sudjelovanje iseljenika na tržištu rada u kulturnoj domovini, Hrvatskoj: od procesa do sudjelovanja

Vlade koje se bore s usporenim gospodarskim rastom, kao što je hrvatska vlada, postaju sve zainteresiranije za financijski potencijal povratnika iz iseljeničtva koji mogu doprinijeti ekonomskom rastu i razvoju u domovini. Smatra se da povratnici iz iseljeničtva mogu u domovinu donijeti znanja i vještine koje su prilika za smanjenje odljeva mozga (*brain drain*) i unapređenje dobre prakse na profesionalnim područjima (Pifat-Mrzljak, Juroš & Vizek-Vidović, 2006.). Definirana je potreba za proširenjem analitičkog okvira za istraživanje različitih oblika migracija s posebnim naglaskom na povratničku migraciju kao proces u više faza kojim bi se identificirali uobičajeni preduvjeti za povratak iseljenika. Priprema za povratak iseljenika važan je dio procesa koji je u današnje doba potpomognut i razvojem tehnologije te ga je važno podržati u svim segmentima (Cassarino, 2004.). Ovo istraživanje usmjereno je na participaciju iseljenika na tržištu rada u njihovoj kulturnoj domovini. Sudionici u istraživanju su prva, druga i treća generacija Hrvata koji su se vratili ili doselili u Hrvatsku.

U istraživanju su korišteni dubinski intervjui kako bi identificirali više faza povratničke migracije, materijalne i nematerijalne izvore te proaktivne procese za prikupljanje informacija, pripremu preseljenja, transnacionalna ponašanja prije preseljenja u Hrvatsku i nakon povratka. U ovom radu prikazuju se i identificiraju teme vezane uz planiranje povratničke migracije, participaciju iseljenika na tržištu rada, njihova transnacionalna ponašanja i emocionalne perspektive.

Ključne riječi: dijaspora, Hrvatska, povratak, migracije

Kristian Lewis*Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, Hrvatska***Anita Skelin Horvat***Zavod za lingvistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska***Antiimigrantski diskurs u europskoj politici**

Od početka tzv. migracijske krize 2015. godine, potaknute agresivnim širenjem ISIL-a, a kasnije dodatno potencirane valovima gospodarskih imigranata iz Azije i Afrike te, naizgled, ali i realno s njom povezanim sve brojnijim terorističkim napadima Al-Qa'ide diljem Europe, europske su države na nju odgovarale na različite načine. Pojedine države, u prvome redu Savezna Republika Njemačka, isticale su proimigrantska stajališta, izražavajući dobrodošlicu migrantima i apelirajući na građane i cjelokupni sustav državne uprave da se prilagode nastalim okolnostima i pokažu razumijevanje za pridošlice. Druge su države, poput Mađarske, Slovenije, Češke i Slovačke, zauzimale defanzivan stav, nastojeći nadzirati i strogo regulirati ulaske na svoj teritorij, pritom snažno ističući da je svaki prelazak državne granice mimo graničnih prijelaza i bez potrebnih isprava nezakonit, bez obzira na okolnosti koje su imigranti navodili kao uzrok migracije (rat, vjerski i nacionalni progon, životna ugroženost...). Zbog pritiska na prihvatne kapacitete pojedinih država članica EU-a, koje su bile najizloženije imigrantskome valu (Grčka, Hrvatska, Slovenija, Mađarska), nisu se mogle primjenjivati odredbe Dublinske uredbe (Uredba Vijeća (EZ) br. 343/2003), kao ni odredbe tzv. nove Dublinske uredbe (Uredba (EU) br. 604/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. lipnja 2013.), a privremeno su suspendirane i odredbe Schengenskoga sporazuma (Grčka, Njemačka, Austrija, Slovenija i Mađarska dijelom su schengenskoga prostora, a Hrvatska, Rumunjska i Bugarska, premda članice EU-a, nisu). Sve u svemu, migrantska kriza poljuljala je političke, pravne, socijalne, gospodarske, ali i opće građanske temelje Europe.

U izlaganju će se posvetiti pozornost antiimigrantskome diskursu u europskoj politici, točnije, razmotrit će se koje se konstrukcije, figure, frazemi i općenito argumenti upotrebljavaju kako bi se gradio jasan, prepoznatljiv i persuazivan antiimigrantski stav. Pretpostavka je da će se u izjavama čelnika ekstremno desnih stranaka pronaći najviše takvih potvrda (usp. Fennema 1996, Van der Brug i Fennema 2009, Venho 2016). Posebno će se razmotriti uloga političkoga diskursa u kreiranju diskriminacijskog i antiimigrantskog raspoloženja (Borčić 2010, Lawton 2013, Kovač 2016). Metodom analize diskursa iz dostupnih izjava političara i obnašatelja državne vlasti nastojat će se izdvojiti tipična mjesta te zaključiti postoji li unificiran europski antiimigracijski diskurs i koje su njegove uopćene značajke.

Ključne riječi: antiimigrantski diskurs, europska politika, analiza diskursa

Vladimir Lončarević

Sustavni studij duhovnosti, Zagreb, Hrvatska

Pitanja hrvatskog državno-nacionalnog razvoja u misli Mirka Meheša

Mirko Julius Meheš (Valpovo, 1921. – Sudbury, 1999.), hrvatski kršćanski intelektualac, najveći je dio života proveo u iseljeništvu. Studirao je u Zagrebu, Grazu i Parizu. Za vrijeme NDH služio je u Promičbenoj bojnoj, u kojoj je djelovao kao pjevač, glazbenik i glumac. U svibnju 1945. napušta Hrvatsku. Zarobljen je na Bleiburgu, no uspijeva izbjeći, najprije u Mađarsku i Austriju, zatim u Pariz, gdje se uključuje u sindikalni rad među hrvatskim radnicima. Zaslužan je za osnutak Hrvatskoga radničkoga saveza u Parizu i pokretanje glasila "Hrvatski radnik – Glasilo Hrvatskog radničkoga saveza Francuske i Belgije". Godine 1951. doselio se s obitelji u Kanadu. Predavao je na sveučilištu Laurentian u Sudburyju. Pisao je u brojnim iseljeničkim periodicima. Najviše se bavio socijalnim i identitetskim pitanjima hrvatske emigracije. Upozoravao je na pogubne posljedice "trećeg Bleiburga" – gubitka stotina tisuća mladih ljudi zbog poratne političke i ekonomske emigracije ("prvi Bleiburg" uzrokovala je osmanlijska najezda, a "drugi Bleiburg" masovni zločini 1945.). Bavio se pitanjima starenja i umiranja u emigraciji, međugeneracijskim odnosima, odnarođivanjem, razumijevanjem domovinstva. U tom kontekstu pisao je o problematici povratka iseljenika i nestanku hrvatske političke emigracije. Ističe se njegova koncepcija "hrvatske biološke ekonomije", o čemu potanje piše u raspravi "Je li J. M. izdajica. Problemi hrvatske biološke ekonomije" 1976. Smatrao je da Hrvati zbog svoje malobrojnosti i ugroženosti moraju uspostaviti sustav koji će im omogućiti da egzistencijalno, a time i identitetski, bude spašen svaki hrvatski čovjek.

Ovim izlaganjem i radom prikazat će se osnove njegovih pogleda na teme i probleme vezane uz socijalne, političke, demografske i kulturne teme hrvatskog nacionalnog razvitka.

Ključne riječi: Mirko Meheš, Hrvatska, država, nacija, iseljništvo, razvoj

Vinicije B. Lupis

Područni centar Dubrovnik Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, Dubrovnik, Hrvatska

Bokeljska mornarica kao paradigma hrvatske kulturne baštine

Baština Bokeljske mornarice paradigma je hrvatske materijalne i nematerijalne kulturne baštine, koja je ostala izvan nacionalnih granica, a predstavlja njezinu bitnu sastavnicu. Poseban problem hrvatske kulture jest prekogranična hrvatska kulturna baština i njezina uklopljenost u cjelovitost nacionalne baštine. Hrvatskoj tek predstoji sustavno popisivanje i obrađivanje nacionalne baštine u Europi i svijetu kako bi se mogao pravovaljano sagledati hrvatski kulturni identitet. Međunarodno iskustvo kulta sv. Vlaha, kao simbola hrvatske povijesne države – Dubrovačke Republike – čija državnost nažalost nije uklopljena u preambulu hrvatskog Ustava, od prevažnog je značenja za postavljanje ovog problema na listu nacionalnih kulturnih prioriteta. Paradigmatski drugi kulturni prepoznatljiv simbol Hrvata Boke kotorske je kult sv. Tripuna kao komunalni kult jednog od gradova država za “samovlade” u vrijeme hrvatsko-ugarske dinastije Anžvinaca (Zadar, Dubrovnik, Kotor), od kojih je jedino Dubrovnik ostvario potpunu i trajnu emancipaciju. Kult sv. Tripuna imao je isto isprva simboličko značenje državnosti za komunu Kotor te se njegov lik nalazio na novcu, pečatu, zastavi i bivao je kultom koji je okupljao Kotorane koji su se u nacionalnom procesu stvaranja nacije XIX. stoljeća kao katolici izjašnjavali Hrvatima te kao takvi pohađali Zavod sv. Jeronima – zatim Papinski hrvatski zavod. Bokeljska mornarica jedan je od simbola te komunalne vojske – koja je postojala i u Dubrovniku uz simboličkog admirala – te je jedan od neraskidivih elemenata kulta sv. Tripuna. Hrvatski narod imao je tešku povijest, odnosno od XV. stoljeća bio je izložen istom procesu uništavanja državnog teritorija, odvođenja u ropstvo, islamizaciji i zatiranju kulturne memorije kao i Armenci od strane Osmanlija. Paradigmatska sudbina Armenaca povezuje i Hrvate. Tako je osmanska invazija na hrvatsko kraljevstvo najintenzivnija tijekom prve polovice XVI. st., a za posljedicu ima raseljavanje Hrvata u susjedne zemlje, odvođenje roblja i islamizaciju dijela populacije i procesa prijelaza na pravoslavlje i doseljavanje vlaškog življa na hrvatske prostore te nesagledive posljedice na broj Hrvata u sljedećim stoljećima. Brojnost, ujedno kompaktnost nacionalnog teritorija imat će poput Armenaca nesagledive posljedice na integracijske procese koji će biti okasnjeli. Hrvatski i armenski narod, prije svega kroz dubrovačko iskustvo pamćenja, kroz kult sv. Vlaha i kult sv. Tripuna, dijele zajedničku sudbinu malih naroda. Ta sudbina se očituje kroz više zajedničkih paradigmi: osmanska invazija, onemogućavanje razvoja nacije, biološko uništavanje, prešućivanje žrtve, izostanak pravodobne intervencije međunarodne zajednice, postgenocidni sindrom uništavanja memorije i konačno posvajanje tuđe baštine i kulture. Isto tako i Armenci i Hrvati su imali u svojem povijesnom iskustvu dugotrajan proces nacionalne emancipacije, odnosno stvaranja dviju zajednica: iseljene i domovinske. Armenci danas imaju osnovne strategijske postavke o svojoj budućnosti s kritičkom raščlambom geostrateške situacije, za razliku od Hrvatske. Upravo u ovom slučaju došlo je do ujedinjenja dvaju elemenata hrvatskog korpusa iz Boke.

Ključne riječi: Bokeljska mornarica, Boka kotorska, bratovština, Kotor, identitet

Dario Magdić

Sektor za provedbu i nadzor programa i projekata Hrvata izvan RH, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Mogućnosti suradnje hrvatskog iseljništva s hrvatskom: kultura, ekonomija, znanost...

Predmet predavljanja je pilot-projekt Registar hrvatskih subjekata izvan Republike Hrvatske, izvorni projekt Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, kojim se promiče umrežavanje Hrvata diljem svijeta te njihovo povezivanje s domovinom.

Registar je digitalna baza podataka i komunikacijska mreža, dostupna na mrežnoj stranici www.registarhrvataizvanhrvatske.hr. Bazu podataka Registra čini strukturirani skup podataka o njegovim upisanim korisnicima, odnosno zapisi o Hrvatima izvan RH kao fizičkim osobama te zapisi o udrugama, organizacijama civilnog društva, poduzećima, vjerskim organizacijama i drugim vrstama pravnih osoba koje su povezane s Hrvatima izvan RH.

U izlaganju će biti predstavljene najvažnije sastavnice, prednosti, mogućnosti i funkcionalnosti web-aplikacije Registra. Prezentirat će se mogućnosti i prilike korisnika Registra za uspostavljanjem gospodarske, kulturne, obrazovne i znanstvene suradnje s Hrvatima iz domovine i cijeloga svijeta. Registrom je također omogućena i izravna komunikacija između svih njegovih korisnika i primanje obavijesti o mogućnostima ostvarenja profesionalnih i osobnih interesa.

Ključne riječi: Registar hrvatskih subjekata izvan Republike Hrvatske, baza podataka, dijaspora, udruge

Liliana María Majic

Universidad Nacional de La Plata, Buenos Aires, Argentina

Žena kao održavatelj identiteta u migracijskim procesima

Ovaj međunarodni znanstveno-stručni skup “Migracije i identitet: ekonomija, kultura i država”, vitalno je važan, jer pruža mogućnost razmišljanja o sastavu identiteta kroz različita iskustva i pristupe.

Počevši od jedne obiteljske priče o hrvatskim migrantima u Argentini, nalazimo nekoliko koncepata koji mogu razjasniti složenosti novih identitetskih konstrukcija te poteškoće s kojima se suočilo, i dan danas se suočava, mnogo ljudi koji su prisiljeni napustiti zavičajna mjesta zbog situacija koje su im često puta strane. Jedan od tih koncepata koji je i hipoteza ovog rada jest ključna uloga žena u održavanju hrvatskog identiteta kako bi opstali u novim okolnostima.

U Argentini, najznačajnija kretanja imigranata uslijed svjetskih ratova dogodila su se u prvoj polovici XX. stoljeća. U ovom radu prikazat će se slučaj onih generacija koje su napustile bivšu Jugoslaviju. Neki su oduvijek podržavali koncept Jugoslavije, dok su ga drugi negirali smatrajući se Hrvatima.

Osim toga, postoji utjecaj koji su spomenute manjine vršile na svoje potomke. Unatoč prolasku vremena i povećanju kulturne, ekonomske i emocionalne udaljenosti, nove generacije i dalje istražuju svoje podrijetlo i nailaze na zapreke u razumijevanju ove podjele koja je bila razlog velikim sporovima među njihovim precima. Iako su bile vrlo aktivni sudionici, žene su, zbog dominacije *machismo* u zapadnim društvima, učinjene nevidljivima.

Bez težnje za nalaženjem apsolutne istine, put koji sam izabrala za izlaganje je provođenje intervjua i proučavanje poezije. Hrvatska zajednica u Argentini je vrlo brojna, uz prisustvo jake značajke identiteta. Ispričana iskustva omogućuju ispitivanje ovog transkulturalizma. S jedne strane, nalazimo ga u pojmu „polja“, vrlo značajnom u Argentini, pogotovo u “Pampa Húmeda”, središnjoj regiji Argentine. S druge strane nalazimo ga i u gradu, u “conventillosima” Buenos Airesa, zajedničkim kućama u kojima se smjestilo mnogo migranata kako bi započeli novi život.

Ključne riječi: Identitet, transkulturalizam , *machismo*, žena, migracija

Marko Mandir

Hrvatskog kulturno društvo u Mariboru, Slovenija

Hrvati u Sloveniji – četvrt stoljeća nove paradigme

U izlaganju bih se ukratko osvrnuo na povijesno-zemljopisni aspekt u kontinuitetu odnosa između slovenskog i hrvatskog naroda s naglaskom na hrvatskoj zajednici u Sloveniji. Iz te bi se perspektive locirale neuralgične točke koje otežavaju bilateralnu propulzivnost te naposljetku ponudila moguća rješenja za jačanje dobrosusjedskih odnosa kao zalog svjetlijoj budućnosti koju kao susjedi ionako moramo dijeliti.

Ključne riječi: hrvatska zajednica u Sloveniji, manjine, bilateralni odnosi, geopolitika, povijesni kontinuitet, nova budućnost

Mijo Marić

Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, Hrvatska

Udruga bosanskih Hrvata Prsten, Zagreb, Hrvatska

Migracije, neki psihološki aspekti seljenja te oblici sadržajnog i funkcionalnog organiziranja doseljenih skupina (iskustva hrvatske matice iseljenika i UBH Prsten)

Iako dolazak na ovaj svijet i odlazak s njega nisu naš izbor, život koji je smješten između tih dvaju događaja čini bezbroj naših izbora. O nekima od njih ovisi nam i život, a neki nam određuju kvalitetu življenja. Frustracije pojedinaca i manjinskih skupina vode ka općoj frustraciji. Kroz čitavu ljudsku povijest izlaz tražimo i u seljenju. Koliko god je ono frustrirajuće, ponekada i traumatično, ipak ga često doživljavamo kao rješenje, a u današnje vrijeme, kada je svijet globalno selo, seljenje je postalo način življenja. Iako se traži i nalazi bolje mjesto za život.

Kroz iskustva Hrvatske matice iseljenika i UBH Prsten želim vam prikazati neke dobre, a i loše strane formalnog, sadržajnog i funkcionalnog organiziranja doseljenih skupina. HRVATSKA MATICA ISELJENIKA (HMI), utemeljena 1951., nacionalna je ustanova čija je misija očuvanje nasljednoga jezika i kulture te identiteta među pripadnicima hrvatskoga naroda izvan Republike Hrvatske, kojih u svijetu ima više od tri i pol milijuna. HMI stoga, u zemlji i inozemstvu, provodi brojne jezične, kulturne, obrazovne, baštinske, nakladničke, informativne, ekološke, neprofitne gospodarske i sportske programe – prilagođavajući ih specifičnostima suvremene mobilnosti hrvatskih zajednica iz višejezičnih i višekulturalnih sredina u kojima žive. Činimo to kroz različite programe.

PRSTEN je u RH utemeljen 2005., a u BiH 2018. godine kao nevladina, nepolitička, neprofitna organizacija. Financira se članarinama, sponzorstvima i donacijama dobrih ljudi. Cilj joj je promicanje i zaštita tradicije, kulture, gospodarske suradnje, druženja i humanitarnog djelovanja u Republici Hrvatskoj i BiH, prosperitet i očuvanje temeljnih vrijednosti i jedinstva hrvatskog naroda.

Ključne riječi: HMI (Hrvatska matica iseljenika), UBH Prsten, migracije, psihološki aspekti seljenja, sloboda i prava manjinskih skupina, frustracije pojedinaca i manjinskih skupina

Darko Marinac

Zagreb, Hrvatska

Strateško komuniciranje: ugled i položaj RH

Strateško komuniciranje organizacije ili države usklađeno je komuniciranje, usuglašeno s djelovanjem. Osamdesetih godina informacija je – uz diplomaciju, vojsku i gospodarstvo – postala četvrti instrument državne moći. Informacijsko djelovanje postoji od prvih pisanih dokumenata, razvojem masovnih medija i iskustvima ideološkog upravljanja stvorena je propaganda, koju dokidaju raznovrsnost medija i demokratski razvoj društava. Pojam propagande, oblikujući povijest, etimološki pripada vremenima ideologija.

Put od propagande do informacijskih i medijskih operacija put je razvoja javne komunikacije i tehnoloških mogućnosti, kao i samih medija, uključujući internet i društvene mreže. Uspoređujući informaciju s diplomacijom, vojskom i gospodarstvom, ona nema upravno-organizacijsku jedinicu. U razvijenim državama trend je rasapa organiziranih sposobnosti strateškog komuniciranja, ali upravljanje strateškom komunikacijom omogućavaju nacionalne informacijske strategije.

U RH polovicom devedesetih godina prestaje djelovati Ministarstvo informiranja. Javna vlast u javnom interesu ima obveze u javnom informiranju, tj. ispunjavanju “javnosnog standarda” u načelima publiciteta, općeg prava na javnu riječ i potraživosti javnih informacija. Strateški dokumenti RH i izvješća, prvi put, prepoznaju potrebu za strateškim komuniciranjem, vanjsko difamirajuće informacijsko djelovanje i lažne vijesti, ali ne prepoznaju potrebu za proaktivnim komuniciranjem i organiziranjem sposobnosti strateškog komuniciranja, što omogućava stabilnost ugleda, položaja i utjecaja RH, ostvarivanje nacionalnih ciljeva, stvaranja optimističkog i kreativnog okruženja, snaženje gospodarstva, demografske politike, efikasno djelovanje sa susjedima, partnerima i saveznicima, potporu identitetu, upravljanju migracijama u svjetlu najnovijih izbjegličkih valova, odnose s dijasporom, otvorenost institucija, uključujuće komuniciranje društvenih aktera i dr.

Državne sposobnosti strateškog komuniciranja u javnom interesu mogu se organizirati kroz više formata poput: specijalizirana informativna i komunikacijska agencija, mogući primjer (Domovinska informativna i komunikacijska agencija – DIKA); osnaženi informativni ured Vlade ili koordinacija postojećih informativnih kapaciteta u ministarstvima. Sve opcije omogućavaju efikasne sposobnosti strateške komunikacije, uz projektiranje i usvajanje nacionalne informacijske strategije, usklađene sa zakonima iz domene javne komunikacije i javnih informativnih servisa.

Ključne riječi: strateško komuniciranje, sposobnosti strateškog komuniciranja, nacionalna informacijska strategija, informacijsko djelovanje, ugled i položaj RH

Sergio Marinkovic Contreras

Universidad de Chile, Santiago, Chile

Hrvatska dijaspora u Čileu i njezin proces re-croatizacije nakon domovinskog rata 1991. godine

Hrvati u Čileu, povijesno su se, od samog dolaska u Čile, koji počinje u drugoj polovici devetnaestog stoljeća, dobro uklopili u tu zemlju, što im je omogućilo da imaju dobre položaje u različitim područjima čileanskog društva, i to u politici, ekonomiji, kulturi i društvu, što traje do današnjeg dana.

Bez obzira na gore navedeno, nakon što se ta dijaspora smatrala dijelom Austro-Ugarske, doživjela je proces ponovne nacionalne identifikacije od 1917. godine, a taj novi identitet trajao je do osamostaljenja Hrvatske 1991. godine, što je značilo oko 80 godina jugoslavenskog identiteta. U tom kontekstu i nakon Domovinskog rata, veći dio čileansko-jugoslavenskih zajednica doživio je nagli fenomen re-kroatizacije između 1991. i 1992. godine. Zbog toga, predmet ovog rada je tumačenje čimbenika kojih su omogućavali proces ponovne identifikacije ili uspješno redefiniranje hrvatskog identiteta u kratkom vremenskom razdoblju, a taj identitet je još uvijek vrlo jak.

Ključne riječi: hrvatska dijaspora, re-kroatizacija, jugoslavizam, identitet, Čile, Hrvatska

Marica Marinović Golubić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Krešimir Peračković

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Sociokulturne značajke suvremenih povratnih migracija u Hrvatskoj – primjer s otoka Korčule

U migracijskim studijima fenomen povratnih migracija znatno je manje zastupljen i u teorijskim i u empirijskim radovima. Namjera ovog priloga je kroz analizu postojeće teorijske literature i kroz vlastito empirijsko istraživanje povratnika s otoka Korčule istaknuti posebnost povratnih migracija unutar ostalih tipova migracija te prepoznati neke važne sociokulturne procese, prisutne kroz povratnikovo iskustvo različitih situacija, kako u zemlji iseljenja tako i u Hrvatskoj kao zemlji povratka. Poseban fokus istraživanja upravo je na povratnikovoj (re)integraciji, odnosno adaptaciji i/ili susretu s lokalnom kulturom kao s novim kulturnim obrascem, ako je riječ o drugoj generaciji. U prvom dijelu izlaganja dan je kratak pregled dosadašnjih spoznaja s naglaskom na razlike u ranijim teorijskim pristupima povratnim migracijama (npr. Zelinski, 1971.; Massey, 1990.; Lindstrom i Reyes, 1997.) i nekim novijim spoznajama (npr. Markowitz i Stefansson, 2004.; Čapo Žmegač, 2010.; King i Christou, 2010.). Posebno će se prezentirati relativno noviji Cassarinov model kao jedan sveobuhvatniji teorijski model povratnih migracija, koji može poslužiti kao adekvatno konceptualno ishodište u operacionalizaciji za empirijska istraživanja (Cassarino, 2004.).

U drugom dijelu bit će više riječi o empirijskom istraživanju povratnika na otok Korčulu. Povratnike na otoke neki autori (npr. Lajić, 1992.) vide i kao idealne doseljenike, upravo zbog njihova prethodnog iskustva specifičnog otočnog načina života. Terensko istraživanje provedeno je tijekom 2014. metodom polustrukturiranog intervjua s 13 povratnih migranata na otok Korčulu, a obuhvaćeni su povratnici prve i druge generacije. Najznačajniji uvidi pokazuju da povratak, koliko god planiran bio, ne znači nužno i automatsku integraciju. Povratnici prve generacije druže se najviše među sobom, sa susjedima ili rođacima, a manje inzistiraju na novim prijateljstvima, no jednom kada je povratak uslijedio, on je vrlo vjerojatno trajan. Povratnici druge generacije vraćaju se u radno aktivnoj dobi, stvaraju razgranate društvene veze te dolaze s brojnim inicijativama za poboljšanje uvjeta života. Ipak, opciju ponovnog odlaska ostavljaju mogućom i otvorenom.

Ključne riječi: remigracija, povratne migracije, povratnici, otok Korčula, integracija

Ivan Markešić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Migranti – obogaćenje društva ili prijetnja društvu

Fenomen migracija nije novina našega doba. Povijest ljudske uljudbe je povijest migracija, seoba, mijenjanja mjesta boravka. Migracije počinju već u prvim biblijskim danima – izgonom (progonom) Eve i Adama iz Raja zemaljskoga. I nastavljaju se sve do danas.

Današnje migracije, međutim, poseban su fenomen. Migrante se shvaća kao strance, a time kao prijetnju društvu. Najnovija zbivanja pokazuju da je strah od “novih stranaca”, od ljudi koji u Baumanovu razumijevanju stranca dolaze iz drugoga i drukčijeg kulturnoga kruga, toliko velik da migranti u bitnome utječu ne samo na demografsko stanje u pojedinim zemljama Europske unije, nego i na politička zbivanja u njima, na izbore. Stoga migrantima strancima u odnosu na “domaće strance”, koji su istoga kulturnog i religijskog kruga i s kojima se svakodnevno živi, gotovo nitko u tzv. kršćanskoj Europi ne izražava dobrodošlicu.

Međutim, sasvim suprotno stajalište ovome zastupa papa Franjo. On cijelo vrijeme svojega pontifikata nastoji uvjeriti europske kršćane da migranti kao “novi stranci” nisu prijetnja nego obogaćenje društvu u koje dolaze, da ih je stoga radi nas samih potrebno upoznati i od njih učiti te da su ti siromašni, odbačeni i društveno izgraničeni migranti Božja stvorenja kao i članovi europskih društava blagostanja.

Autor će u ovome radu pokušati predočiti prednosti koje u Papinu razumijevanju stranca Europi i europskim kršćanima donose stranci iz drukčijih kulturnih, a time i religijskih krugova.

Ključne riječi: migranti, stranci, kršćanstvo, Europska unija, papa Franjo, Zygmunt Bauman

Anđelko Markulin

Hrvatsko društvo Luksemburg, Luksemburg

Udruge Hrvata u Luksemburgu

Osam dana nakon hrvatskog proglašenja neovisnosti, 16. listopada 1991. osnovana je *Luksemburška inicijativa za Hrvatsku* s ciljem prikupljanja humanitarne pomoći domovini. Udruga *Prijatelji Hrvatske* osnovana je 15. siječnja 1992. radi organiziranja i pružanja potpore ubrzanom razvoju Hrvatske. *Zajednica Hrvata "Zrinski i Frankopani"* osnovana je 30. kolovoza 1992. i radila je na stvaranju uvjeta za zaustavljanje iseljavanja iz Hrvatske, okupljanje izbjeglica i njihov povratak u zemlju. *Hrvatska katolička misija Luksemburg* osnovana je 27. svibnja 1994. s ciljem davanja potpore dušobrižniku Misije u svim materijalnim pitanjima. Od 2016. svoje aktivnosti objavljuje na internetskoj stranici www.hkm.lu. Završetkom Domovinskog rata prestaju potrebe za prikupljanjem pomoći te se Hrvati iz Luksemburga okupljaju na nastupima nogometne reprezentacije, pripremi malonogometnih turnira te organizirajući gostovanja kulturno-umjetničkih društava iz Hrvatske. Naposljetku, 29. travnja 2006. osnivaju *Hrvatski kulturni sportski klub Croatia Luxembourg*, koji aktivno djeluje do 2010.

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju Luksemburg postaje odredištem brojnih Hrvata koji dobivaju zaposlenje u institucijama EU-a. Stoga se 16. svibnja 2014. obnavlja zadnja navedena udruga, pod novim nazivom *Hrvatsko društvo Luksemburg*. Izrađena je internetska stranica www.hrvatska.lu te su pokrenute grupa i stranica na Facebooku na kojima se mogu naći informacije o životu, stanovanju, obrazovanju i zapošljavanju u Luksemburgu. Organiziraju se kulturne i edukativne aktivnosti te štandovi s promocijom hrvatske kulture, povijesti, glazbe, gastronomije, turizma... Kroz udругu je prošlo 150 članova od oko 1500 Hrvata koji žive u Luksemburgu.

Izborom novog Predsjedništva početkom 2017. naglasak se stavlja na suradnju s vladama Luksemburga i Hrvatske u realizaciji zahtjevnijih projekata te na statusno jačanje udruge. Tako smo dali predstavnika u *Savjet za strance Vlade Luksemburga*, člana Predsjedništva *Odbora za povezivanje udruuga stranaca* te člana *Savjetodavnog povjerenstva za integraciju Općine Mamer*.

Dana 4. listopada 2017. osnovan je *NK Sokol Luxembourg* (www.sokol.lu), čija je malonogometna ekipa prošle sezone pobijedila u drugoj i sada se natječe u prvoj luksemburškoj malonogometnoj ligi.

Ključne riječi: udruge Hrvata, aktivnosti udruge, članstvo udruge, Veliko Vojvodstvo Luksemburg, Hrvatsko društvo Luksemburg

Dragana R. Mašović

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Nepristajanje (*non-compliance*) kao motiv iseljavanja mladih: kritička čitanja literature migracije

Vrlo kompleksnom problemu imigracija u radu se pristupa sa stanovišta donošenja odluke (*immigration decision-making*), odnosno faktora od uticaja na odluku o iseljenju (na primeru iseljavanja mladih). Iako se u radu dobrim delom navode postojeće kategorije faktora iseljavanja, predmet istraživanja nije, navodeći Žižeka, istorijska realnost *per se*, nego njeni odjeci u *umetničkim tekstovima*, u ovom slučaju, u referentnoj literaturi kao i opštem diskursu motivacije migracija iskazanom u kulturalno-književnim transponovanjima motiva i njihovoj učestalosti u ispitivanim delima (romanima, poeziji, satiričnoj literaturi, muralima, grafitima i sl.). Središnje mesto u analizi zauzima paradigma koja obuhvata skup referentnih kategorija: disidentstvo, protest, gubitak, nestanak i sl., odnosno *odbijanje učešća u izvornom društvu i kulturi*, odnosno *nepristajanje (non-compliance)*. Pod tim pojmom se supsumiraju navedene i druge brojne kategorije, ali i, makar i indirektno, javno saopštena lična odluka da se ne pristane na vodeće kulturne (društvene, ekonomske, političke, ideološke) modele *sending cultures* ostavljajući, pri tom, samom formulacijom, tj. negativnim određenjem, otvorenu mogućnost istovremenog *pristajanja (compliance)* na modele *receiving cultures*.

Ključne reči: imigracija, motivacija, literatura migracije, iseljenje mladih, nepristajanje

Marija Matek

Ured dobrodošlice, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Ured dobrodošlice Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

U cilju olakšanja povratka, snalaženja i integracije iseljenih Hrvata povratnika u cjelokupan državni sustav Republike Hrvatske, unutar Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske osnovan je Ured dobrodošlice. Ured dobrodošlice pomaže u rješavanju mnogobrojnih pitanja kao što je ishođenje hrvatskog državljanstva, ishođenje osobne iskaznice, putovnice, upis podataka u matične knjige, registriranje vozila, priznavanje inozemnih svjedodžbi ili diploma i sl. U okviru Ureda pružaju se informacije o carinskim povlasticama pri uvozu predmeta za kućanstva i gospodarskog inventara kod povratka i useljenja u Republiku Hrvatsku te o poreznim olakšicama za hrvatske povratnike/useljenike, fizičke i pravne osobe, pri njihovu nastanjenju i stupanju u poslovni odnos u Republici Hrvatskoj.

Ured dobrodošlice predstavlja *focal point*, odnosno uporišnu točku svim Hrvatima izvan Republike Hrvatske te svim Hrvatima povratnicima kako bi njihov povratak i uključivanje u cjelokupan državni sustav Republike Hrvatske bio olakšan te s tim u svezi komunicira i koordinira poslove s drugim nadležnim tijelima državne uprave i javnim ustanovama, osobito Ministarstvom unutarnjih poslova, Ministarstvom financija – Poreznom upravom te Ministarstvom znanosti i obrazovanja.

Ured dobrodošlice aktivno je uključen i u pregled aktivnosti Hrvata izvan Republike Hrvatske te prati i nadzire rezultate integracije hrvatskih povratnika u društveni sustav Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Ured dobrodošlice, emigracija, dijaspora

Rebeka Mesarić Žabčić

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Povratak u Republiku Hrvatsku: percepcija i preporuke hrvatskih iseljenika iz Australije i Sjedinjenih Američkih Država

Povratna migracija, kao sastavni dio migracijskog procesa, već je dugo predmetom istraživačke pažnje i interesa. Dio znanstvenika smatra da je povratna migracija, s obzirom na količinu istraživačkog interesa, zakinuta u odnosu na proces emigracije odnosno imigracije stanovništva. Zbog različitih pristupa povratnim migracijama i neujednačene kategorizacije povratnih migranata u migracijskim politikama i statistikama država otežano je njihovo praćenje i usporedba na međunarodnoj razini (OECD, 2008.; Kuschminder, 2013.). Također, povratne migracije u nepovoljnijem su istraživačkom položaju zbog poteškoća prisutnih u statistikama i njihovu praćenju, kako u svijetu tako i u Hrvatskoj. Pouzdaniji statistički podaci o povratnim migracijama izostaju jer mnoge imigracijske zemlje ne bilježe odlazak migranata, dok zemlje podrijetla ulazak vlastitih građana često ne tretiraju kao imigraciju (OECD, 2008.).

S obzirom na povećanu mobilnost ljudi u okviru suvremenih međunarodnih migracija (Castles, 2000.), ranije predodžbe o povratku kao "proces(u) zatvaranja migracijskog ciklusa" (Nejašmić, 1981. prema Peračković, 2006.) i trajnom naseljavanju zemlje podrijetla, danas je zamijenilo gledište prema kojem je povratak tek jedan korak u migracijskom ciklusu, a ne nužno njegov završetak (Riiskjaer i Nielsson, 2008.; Stefansson, 2006. prema Kuschminder, 2013.).

Rad se temelji na istraživanju provedenom tijekom 2017. i 2018. godine, koje je uz anketu obuhvaćalo i polustrukturirane individualne intervju hrvatskih iseljenika i njihovih potomaka iz Australije i Sjedinjenih Američkih Država. Fokus u radu je stavljen isključivo na analizu odgovora iz ankete i intervju, koja je obuhvaćala i odnosi se na percepciju i preporuke za povratak u domovinu hrvatskih iseljenika iz Australije i Sjedinjenih Američkih Država.

Iako generalno kod svih iseljenika postoji mogućnost da se vrate u zemlju podrijetla, moramo uzeti u obzir da su sve odluke iseljenika, kao i percepcije i preporuke o povratku, u stvarnosti uvijek podložne promjenama.

Rezultati istraživanja mogu se vezati i uz *mit o povratku* (Bolognani, 2015.), putem kojeg iseljenici dobivaju snagu, moć i vrijednost u mjestima gdje im je to zanjekano, dok istovremeno *mit o povratku* utječe i na strukturu života iseljenika u inozemstvu te utječe na sam povratak, ali i moguća ulaganja u zemlji podrijetla. Sam povratak u domovinu (novo preseljenje ili još jedno preseljenje tijekom iseljeničkog života) ujedno je i nova mobilnost istih osoba koje time završavaju svoj životni migracijski ciklus/cirkulaciju te ulaze u proces prilagodbe u (ne)poznatu staru ili novu sredinu.

Ključne riječi: Australija, migracije, povratak, Republika Hrvatska, Sjedinjene Američke Države

Nikica Mihaljević

Zagreb, Hrvatska

Hrvatska kakvu je malo tko doista želio

Autor u radu analizira pitanje državne paradigme kojoj je težila hrvatska liberalno-demokratska politička emigracija druge polovice XX. stoljeća. U hrvatskoj političkoj emigraciji govorilo se i pisalo, često i prečesto, kako se njezini aktivisti bore za “slobodnu” i “samostalnu”, “nezavisnu” i “suverenu” državu Hrvatsku. Bili su to pojmovi mutni, nejasni, ali zavodljivi i mobilizatorski. Najčešće upotrijebljeni kao propagandni elementi. Ali što su stvarno bili ili što su trebali postati – to je drugo pitanje.

Naime, u idealnom smislu karakter države trebao bi biti izraz karaktera naroda koji državu oblikuje i izgrađuje. Ali od prosvjetiteljskih vremena do danas, zbog nekompaktnosti entiteta narod, od toga ideala se toliko udaljilo da je postalo samorazumljivo i prihvaćeno da je država izraz karaktera vladajuće elite, a ne izraz karaktera naroda, pa je onda i osnovnoškolicima jasno da je vlast u takvoj državi beziznimno uvijek izraz posebnih interesa vladajućih (slojeva, klasa, elita), a ne svih građana koje kolokvijalno nazivamo narod.

Već ovi ovlašni stavovi pokazuju da pitanje karaktera neke države, njezina unutrašnjega uređenja, njezinih društvenih svojstava, predstavljaju mnoštvo problema i zahtijevaju znanstveno utemeljene odgovore. Jedan od zamašnjih pokušaja definiranja pojmova hrvatske države i njezina društvenoga uređenja poduzet je u hrvatskoj političkoj emigraciji 80-ih godina XX. stoljeća. Bio je to *Hrvatski politički leksikon* autora Ivana Cerovca (Zagreb, 1946.).

Hrvatski politički leksikon (Worldwide, London, 1988.) knjiga je pravoga leksikonskog formata, s leksikonski obrađenim natuknicama, s pridodanom literaturom na kraju svake opširnije natuknice. No, jedan dio članaka obrađen je enciklopedijski te brojem redaka, stilizacijom, pridodanim referencama i kritičkom aparaturom prelazi leksikonske okvire. Navedeni izdavač, kao i mjesto izdavanja, zapravo ne odgovaraju stvarnim činjenicama, pretpostavljamo, zbog razloga sigurnosti i obmane udbaških progonitelja.

Ključne riječi: hrvatska emigracija, politički leksikon, Ivan Cerovac, država, uređenje

Jelena Milanković Jovanov

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteat u Novom Sadu, Srbija

Smiljana Đukičin Vučković

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteat u Novom Sadu, Srbija

Savremene odlike obrazovanja romskog stanovništva u Republici Srbiji

Nivo i struktura obrazovanosti romskog stanovništva u Republici Srbiji uslovljeni su njihovim položajem u društvu i kulturnim specifičnostima. Niskom obrazovnom profilu podjednako doprinose siromaštvo i delimično ukorenjena shvatanja da im škola nije ni potrebna. Neefikasno i sporo rešavanje problema obrazovanja romske etničke grupe od strane države dovodi do toga da obrazovanje postaje kočnica bržeg društveno-ekonomskog razvoja. Statistički pokazatelji su samo izraz obrazovne inferiornosti romske etničke grupe u odnosu na pripadnike drugih etničkih grupa u Srbiji.

Pismenost je osnovni pokazatelj nivoa obrazovanja koji, i pored smanjenja udela nepismenih u ukupnoj romskoj populaciji staroj 10 i više godina, u poslednjem međupopisnom periodu sa 19,6% na 15,1% ukazuje da Romi i dalje ostaju znatno iznad nacionalnog proseka (2,0%). Posmatrano po regionima Srbije, ne postoje bitnije razlike, jer svuda Romi predstavljaju etničku zajednicu sa najvećim udelom nepismenih.

Pored toga, deca pripradnika romske etničke zajednice tokom školovanja suočavaju se sa brojnim preprekama, što rezultira da po školskom uspehu značajno zaostaju za svojim vršnjacima.

U radu će biti predstavljene osnovne obrazovne odlike Roma u Srbiji, problemi sa kojima se suočavaju u toku školovanja i predlozi za njihovo rešenje.

Ključne reči: obrazovna struktura, etničke grupe, Romi, pismenost, Srbija

Andelko Milardović

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Fenomen identiteta u globaliziranom svijetu

Na epistemološkoj razini rasprava o identitetu vodi u četiri pravca. *Prvi* je najstariji, onaj *filozofski*, u kojem se identitet pojavljuje kao pojam u području logike. U povijesti filozofije navodi se princip identiteta. "Princip identiteta, koji prvi spominje Aristotel, može se formulirati ovako: svako biće je ono samo, tj. determinirano je da bude ono što jest a ne istovremeno nešto drugo, svako je biće to što jest – "A = A" – izražava istu sadržajnost nekog pojma."

Drugi je pravac u socijalnoj psihologiji, koji svoje utemeljenje ima u teoriji socijalnog identiteta H. Tajfela iz 1974., izvedenoj iz socijalne kategorizacije (razvrstavanja), pristranosti, socijalne identifikacije, slike o sebi i slike o drugima, natjecanja, prijateljstva i neprijateljstva među društvenim grupama. Primjerice, domaći i stranci.

Treći je pravac u sociologiji. Kod Giddensa se spominje osobni i društveni identitet. Osobni se referira na sliku o sebi. Društveni sadržava sliku o društvenoj pripadnosti kulturi društva. Te slike nisu statične. Identiteti se mijenjaju kroz vrijeme. Stoga možemo govoriti o dinamičkoj strukturi identiteta, podijeljenim i višestrukim identitetima u globaliziranom svijetu. Kako globalizacija, kao dijete druge modernizacije, utječe na osobni, kolektivni, nacionalni i kulturni identitet? Ona istodobno transformira, dekonstruira identitete (nacionalni i kulturni), konstruira nadnacionalni, kozmopolitski, hibridni (hibridizacija) u odnosu na zajednicu, kako ističe J. A. Sholte u knjizi *Globalization* (2000.).

U vidu antiglobalizacije i protumodernizacije javljaju se različiti akteri obrane osobnog, obiteljskog, nacionalnog i kulturnog identiteta. Castels piše i o *identitetu otpora* modernizaciji i globalizaciji u obliku religijskih fundamentalizama, jačanja suverenizma, populizma kao odgovora na dekonstrukciju nacije-države, nacionalne kulture, tradicionalnih struktura društva. K tomu, u globalnom informacijskom društvu možemo govoriti o umreženim i virtualnim identitetima (avatari).

Svi ovi istodobni procesi globalizacije i antiglobalizacije izazivaju napetosti u polju identiteta. To se može vidjeti unutar podijeljenog EU-a, poglavito na pitanju migranata i migracijske krize. Što se Hrvatske tiče, stara je rasprava o tri sastavnice identiteta. Prva je mediteranska, druga srednjoeuropska i treća balkanska sastavnica. Rasprave o identitetu počesto mogu u radikalnom obliku proizvoditi mentalno i fizičko nasilje.

Četvrti pravac u promišljanju identiteta je onaj politologijski. Njegova je okosnica *politika identiteta*, pri čemu se kultura shvaća kao (politička) ideologija ili metapolitika u širem smislu fundamentalističkog tumačenja religije, koja to prestaje biti postajući tako politička ideologija, primjer kojega je *islamizam* i njegova politika borbe protiv zapadnog "sotone".

Epistemologijski i fenomenologijski pogled na pitanje identiteta pokazuje da je riječ o jednoj od najvažnijih kategorija u humanističko-društvenim znanostima jer se referira na traganje i konstruiranje smisla osobnog i grupnog postojanja s pitanjima *Tko sam ja?*, *Tko smo mi?*, *Koji je smisao postojanja?* izražen u gradualnim razlikama očitovanja identiteta.

Ključne riječi: identitet, Europa, globalizacija, Hrvatska

Sanja Mišević

Odvjetničko društvo Mišević i Jarić, Osijek, Hrvatska

Goran Jarić

Odvjetničko društvo Mišević i Jarić, Osijek, Hrvatska

Iseljavanje zdravstvenih radnika

Autori rada motivirani su za ovo izlaganje činjenicom osobnog svjedočenja odlaska iz Republike Hrvatske mladih stručnjaka, bračnih parova te mladih i perspektivnih medicinskih sestara, tehničara i inženjera, kao nositelja zdravstvenog sustava.

Odvjetničko društvo čiji smo nositelji zastupa gotovo tisuću zdravstvenih radnika u cijeloj Republici Hrvatskoj, kojima poslodavci – bolnice – ne isplaćuju plaće sukladno pozitivnim propisima ove države. I ne samo to, unatoč pravomoćnim presudama u korist radnika, bolnice isplate dosuđene razlike plaće i nastave i nadalje s pogrešnim obračunom na štetu zdravstvenih radnika.

A upravo ta populacija naših državljana iseljava se s cijelim obiteljima, odlaze roditelji čije školovanje u našoj državi nije jeftino, vodeći sa sobom djecu osnovnoškolske dobi. I kako sad stvari stoje, odlaze na dulje vrijeme. Ostaje zdravstveni sustav bez nositelja, bez zdravstvenih radnika. Ostaju bolnice bez liječnika, bez medicinskih sestara, inženjera... A svi ćemo jednom biti pacijenti!

Posljednje u valu izvješća o iseljavanju je i ono provedeno od strane Hrvatske udruge poslodavaca, objavljeno početkom lipnja 2018. godine. Pojedini podaci tog istraživanja upravo su šokantni.

Čak 82 % iseljenika odlazi sa supružnicima, a 72 % njih sa sobom vodi i djecu. Najveći broj iseljenika je u dobi do 40 godina života, trećina njih su fakultetski obrazovani ljudi, a čak petina ima magisterij ili doktorat.

Ako uzmemo u obzir da je čak 73 % novih iseljenika imalo posao prije napuštanja Republike Hrvatske, a to je upravo populacija o kojoj govorimo, onda je jasno s kojim problemom smo suočeni.

Odgovarajući na pitanje što poslodavci (ustvari država) mogu napraviti kako bi zaustavili val odlaska perspektivnih zdravstvenih radnika, možemo samo kratko reći – za početak, platiti te ljude sukladno propisima donesenim od strane te iste države.

Ključne riječi: iseljavanje, zdravstvo, radnici, plaće, sporovi

Ljubiša Mitrović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Nišu, Srbija

Dragana Mitrović

Centra za balkanske studije, Niš, Srbija

Učinci procesa asimetrične globalizacije na odljev mozgova u suvremenosti

Unatoč hipertehničkom napretku, čovječanstvo još živi uvjetima enormnih procesa dioba: enormnih socijalnih i regionalnih nejednakosti. One su, uz ratne sukobe, još uvijek glavni čimbenik migracija (unutarnjih i vanjskih) u suvremenosti.

U radu autori razmatraju učinke procesa asimetrične globalizacije na migracijske procese, s posebnim fokusom na *brain drain* – iseljavanje visokoobrazovanih iz zemalja u tranziciji. U radu se istražuje fenomen odljeva mozgova iz Srbije i izlažu rezultati empirijskog istraživanja (stavova studentske populacije o uzrocima i posljedicama te pojave). Autori ukazuju na polivalentnu strukturu kako faktora, tako i posljedica na razvoj postsocijalističkih društava, ali i ukazuju na nužnost promjene neoliberalne strategije razvoja i upravljanja i u društvima u tranziciji, i u globalnom svjetskom sustavu ako se želi održivi razvoj, mir i globalni napredak čovječanstva.

Ključne riječi: odljev mozgova, asimetrična globalizacija, neoliberalizam, nejednakosti, socijaldemokratska alternativa

Nadia Molek

Licenciada en antropología, doctoranda (Instituto de Ciencias Antropológicas, Facultad de Filosofía y Letras, Universidad de Buenos Aires, Argentina)

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, Slovenija

Reidentifikacijski procesi sa slovenstvom između potomaka slovenskih useljenika u Argentinu

Argentina, koja je povijesno gledano useljenička zemlja, primila je nekoliko valova slovenske imigracije: skupine seljačkih obitelji krajem XIX stoljeća, ekonomsku i političku migraciju između dvaju svjetskih ratova te posljednji kontingent antikomunističkih izbjeglica nakon Drugog svjetskog rata.

Mnogo je slovenskih istraživača u prošlosti proučavalo specifičnu problematiku slovenskih migracijskih procesa u Argentini. Ove su studije općenito naglasile "prirodnu evoluciju" nacionalno-etničkog utapanja među migrantima i njihovim potomcima tijekom vremena. Međutim, moja etnografska studija među Slovincima u Argentini dokazala je da, unatoč diskontinuitetima u identifikaciji sa Slovenijom i slovenstvom, asimilacijske ili kulturalističke perspektive ispuštaju iz vida druge dinamičnije procese, poput nedavnih procesa etničkog oživljavanja.

Stoga, u ovom radu predlažem predstavljanje i raščlambu dvaju relevantnih slučajeva iz perspektive identiteta. Karakterizirat ću i usporediti nedavne procese etnogeneza u dvjema skupinama. Jedna je sastavljena od potomaka prvog i drugog imigracijskog vala Slovenaca u pokrajini Entre Ríos. Druga je u sjevernoj Patagoniji te okuplja potomke drugog i trećeg vala migracije. Oba slučaja su zanimljiva za analizu jer pokazuju da su potomci, koji se u prošlosti nisu identificirali sa Slovenijom, tijekom posljednjih desetljeća započeli procese etničke reidentifikacije i izgradnje zajedništva, krenuvši od izdavanja obiteljskih autobiografija od strane nekolicine potomaka.

Ključne riječi: Slovenci u Argentini; identifikacijski procesi; komunalni procesi; etnički preporod

Boris Nikšić

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Hrvatska nacionalna manjina u Rumunjskoj

Hrvati u Rumunjskoj među najslabije su proučenim hrvatskim nacionalnim manjinama. To s jedne strane čudi ako se uzme u obzir geografska blizina rumunjskih Hrvata matici zemlji, ali se može razumjeti u kontekstu slabih kontakata koji su postojali između Hrvatske i Rumunjske tijekom 20. stoljeća, kao i slabog poznavanja Rumunjske kao zemlje u Hrvatskoj. Na relativno malom prostoru, u okolici Temišvara, živi vrlo šarolika skupina Hrvata, podijeljena u najmanje tri podskupine. Razlikuju se po običajima, ali, najvažnije, po dijalektu kojim govore. Karaševci govore starim, arhaičnim dijalektom, za koji neki jezikoslovci kažu da je sličan bugarskom jeziku ili timočko-prizrenskom dijalektu srpskog jezika, stanovnici Rekaša govore varijantom štokavskog, dok se u Keči govori kajkavski. Hrvatska nacionalna manjina u Rumunjskoj promijenila je u zadnjih nekoliko stotina godina svojega življenja na tom prostoru dvije države: do 1918. živjela je u Austro-Ugarskoj (preciznije: u Ugarskoj), a od 1918., slijedom rezultata Prvog svjetskog rata i Versajskog mirovnog sporazuma, našla se u državi Rumunjskoj. Status rumunjskih Hrvata kao nacionalne manjine mijenjao se tijekom vremena, ali nikad nisu imali osobito velika manjinska prava. Tome je dobrim dijelom pridonijela činjenica da je riječ o vrlo maloj skupini za koju nije bilo osobita interesa, a nije bila ni u stanju da se sama za sebe izbori za eventualno bolji položaj. U zadnjih 30-ak godina hrvatska nacionalna manjina u Rumunjskoj izložena je spontanoj i tihoj asimilaciji, a smanjuje se broj njezinih pripadnika i zbog iseljavanja u zapadnoeuropske zemlje.

Ključne riječi: Rumunjska, Hrvati, nacionalna manjina, jezik, iseljavanje

Domagoj Novosel

Sektor za demografski razvoj, Uprava za demografski razvoj, obitelj, djecu i mlade, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb, Hrvatska

Utjecaj migracija na identitet prostora i stanovništva Zagrebačkog prigorja

Područje Zagrebačkog prigorja, hrvatske pokrajine kojoj povijesno pripadaju i dijelovi grada Zagreba sjeverno od rijeke Save, u svojoj je prošlosti prolazilo niz razvojnih faza. U teritorijalnom pogledu Zagrebačko prigorje nikad nije ostvarilo definiranje svojih geografskih međa, a tome su uzrok bili mnogobrojni čimbenici. Oni su se ponajprije ogledali u migracijskim kretanjima koja su u nekoliko većih i konstantnom nizu manjih valova mijenjala demografske i kulturološke postavke cijele sjeverozapadne Hrvatske. Sukladno tome, granice Zagrebačkog prigorja različito su definirali povjesničari, različito geografi, a različito, primjerice, etnolozi.

Zbog toga se i jedinstveni identitet Zagrebačkog prigorja i njegovih stanovnika nikad u potpunosti nije kreirao i definirao kao u slučaju nekih drugih hrvatskih pokrajina. Iako je u svojem folklorističkom dijelu Zagrebačko prigorje i danas vrlo prepoznatljivo, čak i izvan granica Republike Hrvatske, identitet stanovništva ostao je na razini naselja i sela unutar pokrajine.

U radu će se razmatrati migracijski procesi u Zagrebačkom prigorju od srednjovjekovnog razdoblja do suvremenog doba te njihov utjecaj na identitet prostora i stanovništva.

Ključne riječi: Zagrebačko prigorje, migracije, identitet, demografija, stanovništvo

Croatiana Orešković

Služba za pravni položaj, kulturu i obrazovanje hrvatskog iseljeničtva, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Brendiranje nacije – iskoraci ureda

U području hrvatskog iseljeničtva Ured je usmjeren na (re)aktivaciju brojnog (pasivnog) dijela hrvatske iseljeničke zajednice te jačanju postojećih kapaciteta. Iz navedenih razloga, u okviru izrade Strategije o odnosima RH s Hrvatima izvan RH utvrđena je potreba za izradom hrvatske identitetske kampanje te analize percepcije hrvatskog identiteta u hrvatskom iseljeničtvu i na temelju toga kreirati i provesti jaku promidžbu šireg dosega u svim državama u kojima postoji brojna iseljenička zajednica. Hrvatski identitet – komercijalno predstavljen u okviru razvoja nacionalne marke “Hrvatska” – najdinamičnija je platforma koja će doprinijeti osnaživanju osjećaja za nacionalnu pripadnost kod Hrvata diljem svijeta. Ta platforma temelj je za sve druge aktivnosti Ureda u području iseljeničtva (učenje jezika, sudjelovanje u radu zajednice kroz udruženja i dr.) te se može polivalentno koristiti, poglavito u područjima javne diplomacije, gospodarstva i turizma.

Ključne riječi: dijaspora, identitet, Hrvatska; nacija, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Jelena Pavičić Vukičević

Grad Zagreb, Hrvatska

Irena Cajner Mraović

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Barbara Prprović

Crveni križ Čakovec, Hrvatska

Povjerenje hrvatskih iseljenika u školstvo u Hrvatskoj i Sjedinjenim Američkim Državama

Predmet ovoga rada je povjerenje hrvatskih iseljenika u školstvo u Hrvatskoj i Sjedinjenim Američkim Državama. U svibnju 2017. godine sudionici konferencije Hrvatsko-američkog društva profesionalaca i stanovnici sjevernih dijelova SAD-a hrvatskoga porijekla zamoljeni su za sudjelovanje u istraživanju "Hrvatski iseljenici, povjerenje u javne institucije i percepcija korupcije". Anonimnim anketiranjem prikupljeni su podaci od 134 hrvatska iseljenika u SAD-u o njihovu iseljeničkom iskustvu i o iseljeničkom iskustvu njihovih obitelji ako ispitanici ne pripadaju prvoj generaciji iseljenika. Anketnim upitnikom prikupljeni su i podaci o povezanosti ispitanika s Hrvatskom (njihovi posjeti Hrvatskoj, praćenje hrvatskog tiska i portala, pripremanje tipičnih hrvatskih jela, druženje s Hrvatima, namjere povratka u Hrvatsku). Upitnik je također sadržavao pitanja o povjerenju u javne institucije (vojska, vlada, školstvo, sudovi, parlament, policija, političke stranke, sveučilišta, predsjednik, zdravstvo) u Hrvatskoj i u SAD-u. Deskriptivna analiza pokazuje niže razine povjerenja ispitanika u javne institucije u Hrvatskoj u usporedbi s njihovim povjerenjem u javne institucije u SAD-u, osim u slučaju predsjednika države: ispitanici iskazuju manje povjerenja prema predsjedniku SAD-a nego prema predsjednici Hrvatske. Rezultati T-testa potvrđuju statističku značajnost svih uočenih razlika u razini povjerenja hrvatskih iseljenika u javne institucije u Hrvatskoj i SAD-u. Razlike su najmanje u slučaju školstva i sveučilišta, a najveće u slučaju sudova i vlade. Multivarijantna analiza je dalje pokazala kako se obilježja iseljeničkog statusa i povezanosti s domovinom ne nalaze u statistički značajnoj relaciji s povjerenjem hrvatskih iseljenika u hrvatsko i američko školstvo.

Ključne riječi: hrvatski iseljenici, SAD, povjerenje, javne institucije, školstvo

Lana Pavić

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Kozmopolitska Europa i izazovi migracija

Pojačani migracijski tokovi iz bliskoistočnih zemalja u države Europske unije posljednjih su godina brojnim europskim političarima postali temeljni argument za snažnijom zaštitom nacionalnog identiteta, nacionalnih granica, ali i vanjskih granica Unije. Antimigrantska retorika sve glasnija je i u Hrvatskoj na čijim rubovima, prema izvještajima udruga civilnog društva, vlada neprimjeren i nasilan odnos prema migrantima. Naime, pojačano prisutna na takozvanim zelenim granicama, hrvatska policija nasilno odvraća migrante od ulaska u Republiku Hrvatsku. Prekomjernom upotrebom sile migrantima se krše temeljna ljudska prava te im se onemogućuje pristup sustavu azila. Na ovaj se način migracije, a posebno izbjeglištvo, kriminalizira, dok se načelo hospitaliteta, stoljećima prisutno u europskoj tradiciji, izravno poništava.

Koliko su navedene prakse opasne, ne samo za strance, nego i za državljane EU-a, jasno upozorava postmoderna politička teorija i etika diskursa. Kako ističe Jacques Derrida, kriminalizacijom izbjeglištva policija dobiva ovlast *stvaranja* zakona. Ovlasti koje nadilaze njezinu nominalnu zadaću policiji predaje država kako se ne bi morala opterećivati pravnom procedurom, nužnom pri odluci o deportaciji ili ostanku migranata. Time migranti gube temeljno pravo da iznesu svoj slučaj i kvalificiraju se za dobivanje azila.

Derridini uvidi iznimno su važni jer pokazuju da se u vremenu novih tehnologija treba opravdano bojati svemoći policije i nasilja koje vrši. Nadalje, oni podsjećaju kako su skupine koje smatramo stranima, a time i opasnima, najčešće prve, ali ne i posljednje na udaru nacionalističkih stranaka i vlada. Zbog toga je opravdano zaključiti da je u svrhu borbe za ljudska i politička prava državljana nužno inzistirati na poštivanju prava stranaca migranata. U tom kontekstu, kao kontrapunkt jačanju nacionalizma na domaćoj i europskoj razini potrebno je snažno oživjeti ideju kozmopolitizma kao istinskog hospitaliteta, kako bi takvo načelo postalo pravičan odgovor na političko-pravne izazove koji stoje pred suvremenim državama Europe.

Ključne riječi: hospitalitet, kozmopolitizam, izbjeglištvo, granice, policija

Martin Pavlov*Hrvatska***Ante Pavlov***Hrvatska***Sjećanje na osnivanje sportskog nogometnog kluba *Mladi Hrvat (Young Croatian)* koji se početkom 70-ih natjecao u Prvoj amaterskoj ligi Sydneyja – uloga i važnost razvoja nacionalnih sportskih klubova u očuvanju nacionalnog identiteta Hrvata u iseljeništvu**

Osjećaj pripadnosti hrvatskom narodu u burnim sedamdesetim godinama 20. stoljeća grupe hrvatskih iseljenika u Australiji podrijetlom iz Tisnog pokraj Šibenika očitovao se osnivanjem hrvatskog nogometnog kluba *Mladi Hrvat (Young Croatian)* u Sydneyju, uz potporu tadašnje Matice iseljenika Hrvatske. Svjedočanstva autentičnih sudionika događaja, gospodina Ante Pavlova, trenera kluba, i Martina Pavlova, člana predsjedništva kluba – svjedočanstva su o teškim vremenima i ljubavi s kojom su nosili Hrvatsku i svoj zavičaj u srcu, potkrijepljena brojnim fotografijama igrača kluba i dresova. Pokazujući fotografije, čuvaju uspomene na ta vremena i pojašnjavaju važnost jednog takvog kluba za hrvatskog čovjeka u dalekoj Australiji. Bila je to njihova borba za očuvanje identiteta, svojih korijena, za održanje veze sa zavičajem koji ih je oblikovao kao ljude nepokolebljiva duha i silne snage da se suprotstave svim izazovima, sportskim i životnim.

Za predsjednika kluba izabran je Joso Simat, a predsjedništvo su činili Martin Pavlov, Marko Obradov, Ante Pavlov i Šime Malizija, kapetan momčadi. Za *Mladog Hrvata*, koji se natjecao u Prvoj amaterskoj nogometnoj ligi Sydneyja, igrali su osim Tisnjana i Hrvati iz Vodica, Tribunja, Sinja, Blata na Korčuli i drugih mjesta Dalmacije. Nogometni uspjeh naše reprezentacije na ovogodišnjem Svjetskom prvenstvu osvajanjem srebrne medalje vratio je i osvježio sjećanja i radost, radost koju i danas dijele potomci iseljenih Hrvata u Australiji, koju su pokazivali prateći utakmice naše reprezentacije na Svjetskom prvenstvu, gdje se uistinu očitovao nacionalni ponos i snaga sporta u promociji i očuvanju nacionalnog identiteta.

Ključne riječi: NK *Mladi Hrvat*, *Young Croatian*, Sydney, reprezentacija, identitet

Tijana Perić Diligenski

Institut za političke studije, Beograd, Srbija

Koruptivni aspekti migracija u postjugoslovenskim tranzicionim kontekstima

Predmet analize izlaganja je uspostavljanje kauzalnog nekusa između korupcije i migracija kao dva univerzalna prostorna i vremenska fenomena koja ne gube na aktualnosti i značaju u državama nastalim na području nekadašnje Jugoslavije. *Genus proximum* korupcije i migracija je njihova prisutnost u svim političkim miljeima postjugoslovenskih republika kao i činjenica da predstavljaju sigurnosne rizike kako u državama porekla tako i u državama odredišta. Namera autora je da na temelju kompozitnog indeksa percepcije korupcije međunarodne organizacije *Transparency International* utvrdi prirodu odnosa (korelacije) između migracija i percepcije korupcije u selektivno odabranim državama emigracije na ex-yu prostoru. Fokusirajući se na koruptivni aspekt migracijskog fenomena, autor konstatuje da postojanje podsticaja i mogućnosti za koruptivnim aranžmanima i neformalnim institucionalnim praksama dovodi do povećanog priliva migranata u onim postjugoslovenskim kontekstima koji su percipirani kao korumpirani.

Sinergetski efekat ova dva fenomena u krajnjoj instanci dovodi do niza negativnih konsekvenci sa aspekta vladavine prava i razvojnih potencijala migracija. Korupcija olakšava migracije koje nemaju legalistički osnov i mnoge glomazne administrativne procedure čini jednostavnijima, *a priori* kroz podmićivanje zarad dobijanja lažnih viza i dokumenata. Korupcija je agens migriranja i često predstavlja prepreku za povratak migranata. Trgovina ljudima je neretko zasnovana na koruptivnim mehanizmima, ali i ostvarivanje ljudskih prava tražilaca azila i migranata. Podmićivanje kroz negativnu alokaciju resursa dovodi do formiranja klijentelističkih društvenih struktura u zemlji odredišta prevashodno kroz koruptivne aranžmane službenika na granici radi ulaska u željenu državu.

Ključne reči: korupcija, migracije, kriza, rizik, ljudska prava

Marina Perić Kaselj

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Maria Florencia Luchetti

Znanstveni zavod, Hrvatski Studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Natasha Kathleen Levak

Znanstveni zavod, Hrvatski Studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Izgradnja hrvatskog identiteta u Južnoj Americi

Prateći klasična istraživanja Ljubomira Antića, migracijski procesi iz Hrvatske u Južnu Ameriku uglavnom su bili istraživani iz povijesne perspektive i usmjereni prema nekim zemljama Latinske Amerike, osobito Čileu i Argentini, zemljama s najvećim brojem hrvatskih iseljenika u toj regiji. Ova perspektiva dominantna je i u nizu djela koja su nastala u latinoameričkim zemljama i poticala je razvoj ovog područja istraživanja.

Ovaj rad prikazuje preliminarne rezultate istraživanja koje je u tijeku i čiji je cilj analizirati izgradnju hrvatskog identiteta u Južnoj Americi iz sociološke perspektive. U tom smislu, povijesni prilozi uzimaju se u obzir kao globalni i eksplanatorni okvir migracijskih procesa unutar kojih su hrvatski iseljenici i njihovi potomci definirali svoj identitet. Neka od pitanja koja istraživanje postavlja su: Kako se definira hrvatski identitet? Je li to nacionalni, regionalni ili lokalni identitet? Koje razlike, ako ih ima, možemo utvrditi između iseljenika i potomaka? Kako geografske i vremenske varijable utječu na tu definiciju? S kojim drugim aspektima je definicija identiteta povezana? Koje osobine oblikuju hrvatski identitet kod potomaka druge, treće, četvrte i pete generacije? Može li se govoriti o hrvatskom identitetu u tim slučajevima? Kako bi se moglo odgovoriti na ova pitanja koristi se strategija koja kombinira kvantitativne i kvalitativne istraživačke metode i instrumente, kao što su ankete, intervjui i terensko istraživanje (participativno promatranje).

Ključne riječi: hrvatsko iseljništvo, migracija, identitet, Južna Amerika, Hrvatska

Marin Perko

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Projekt nade: Ravča – Drvenik

U izlaganju će se predstaviti važnost infrastrukturnog projekta “Ravča – Drvenik”. Premda projekt postoji još od 80-ih godina prošlog stoljeća sve do današnjih dana nije realiziran. Cilj projekta, koji uključuje pristupne ceste i tunele, jest premostiti južni dio planine Biokovo i povezati vrgorački kraj s južnim makarskim primorjem. Projekt se nadovezuje na drugi idejni projekt – izgradnju nove trajektne luke u mjestu Drvenik, koja bi uz već postojeću liniju s otokom Hvarom imala kapacitet za nove linije prema Korčuli, Lastovu i Pelješcu. Blizina susjedne BiH daje dodatnu stratešku važnost projektu. Taj projekt uistinu zaslužuje epitet “projekt nade” s obzirom na to da sva okolna administrativna područja – Grad Vrgorac, općina Pojezerje, općina Gradac i općina Sućuraj – bilježe strahovit pad stanovništva. Društveno-ekonomski utjecaj biokovskog tunela Sveti Ilija na područje Imotskog i Zagvozda priložit će neoborive dokaze za potrebu realizacije projekta “Ravča – Drvenik”. Demografska kretanja spomenutih krajeva, trenutni status projekta i sve ostale relevantne informacije bit će izložene na samom predavanju.

Ključne riječi: Ravča, Drvenik, Vrgorac, Gradac, Sućuraj

Ivan Perkov

Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Erik Brezovec

Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Josip Ježovita

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Sociološki aspekti promjena naziva ulica i trgova u Gradu Zagrebu od osamostaljenja Hrvatske do danas

Cilj je ovoga rada istražiti sociološke aspekte promjena naziva ulica i trgova u Gradu Zagrebu od osamostaljenja Republike Hrvatske do danas. Ulice i trgovi dobivaju nazive zbog praktičnosti i pojednostavljanja snalaženja u svakom, a posebno u urbanom prostoru. Međutim, nazivi ulica i trgova imaju i veliko simboličko značenje – moglo bi se reći da oni oslikavaju kolektivnu društvenu memoriju, ali i aktualnu društvenu stvarnost. S druge strane, simboli dobivaju značenje uronjeni u kontekst. Iako je ova tema već analizirana u znanstvenim, stručnim i novinskim radovima (npr. Marjanović, 2007.; Stanić, 2009.; Samardžić, Živković, 2016. i dr.), čiji će nalazi u radu biti prezentirani, specifičnost ovoga pristupa je u širem sociološkom sagledavanju fenomena. Naime, pomoću metode fokus grupe istražiti će se iskustva i značenja koja zagrebački studenti pridaju preimenovanjima ulica i trgova. Hrvatska i Zagreb su se početkom 90-ih godina 20. stoljeća našli u vremenu velikih gibanja – promijenjeno je kompletno društveno uređenje, ekonomski, politički i administrativni sustav, a promjene su dodatno obilježene i teškim ratnim sukobima. Period tranzicije iz socijalističkoga u kapitalističko društveno uređenje obilježio je prva dva desetljeća hrvatske samostalnosti, a odjeci tranzicije snažno se osjećaju i u aktualnom trenutku. Stoga će se u ovom radu posebno, kroz metodu fokus grupe, analizirati i najaktualniji, ali i najpoznatiji primjer promjene naziva nekog trga ili ulice – promjena naziva Trga maršala Tita u Trg Republike Hrvatske kao trenutačno konačnog čina oslikavanja društvene promjene u prostoru Zagreba.

Ključne riječi: Grad Zagreb, ulice, trgovi, simboli, identitet, tranzicija, društvene promjene, studenti

Božidar Petrač

Zagreb, Hrvatska

Pavao Tijan (1908. – 1997.)

Pavao Tijan bio je jedan od najistaknutijih kulturnih djelatnika tridesetih i četrdesetih godina u Hrvatskoj. Početkom tridesetih bio je djelatnik u Hrvatskom književnom društvu sv. Jeronima, a 1938. s Matom Ujevićem pokreće jedan od najznačajnijih nakladničkih projekata Hrvatski izdavački bibliografski zavod, da bi 1941. bio glavni tajnik *Hrvatske enciklopedije*. Bio je glavni urednik "Književnog tjednika" (1941. – 1942.) i "Spremnosti" (1943. – 1945.). Godine 1945. emigrirao je i studirao diplomatiku i arhivistiku u Rimu. Godine 1947. preselio se u Madrid, gdje je organizirao slavističke studije i pokrenuo niz enciklopedijskih izdanja. Od 1956. do 1975. uređivao je hrvatski program na Španjolskom nacionalnom radiju. Surađivao je u nizu hrvatskih emigrantskih časopisa – "Osoba i Duh", "Hrvatska revija", "Sloboda", "Glas sv. Antuna", "Studia Croatica" i dr. Autor u glavnim crtama analizira Tijanovo djelovanje u Hrvatskoj i emigraciji.

Ključne riječi: Pavao Tijan, hrvatska književnost, hrvatska kultura, hrvatska emigracija

Ivana Petrović

Odsjek za engleski jezik i književnost, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Višejezičnost i višestrukost identiteta

Veza između jezika i identiteta višeslojna je i kompleksna te je predmet interesa brojnih znanstvenih disciplina. Ovaj je rad posvećen lingvističkom istraživanju odnosa između jezika i identiteta u manjinskoj iseljeničkoj zajednici. Utemeljen je na kvalitativno i kvantitativno provedenom terenskom empirijskom istraživanju u hrvatskoj zajednici u Kanadi, a razmatra načine oblikovanja i iskazivanja identiteta u višejezičnom okruženju.

Ključne riječi: jezik, identitet, dvojezičnost, višejezičnost, manjinska zajednica, iseljenici, Hrvati, Kanada

Dubravka Petrović Štefanac

Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, Hrvatska

Promišljanja kardinala Franje Kuharića i razvoj hrvatskoga identiteta

Crkva je u društvu i njegov je sastavni dio, a kršćanski poziv upućen čovjeku poziv je na djelovanje u svijetu i među ljudima. Kršćanin mora ostati vjerodostojan svojem kršćanskom identitetu kako na osobnoj tako i na društvenoj razini. Drugim riječima, u svakodnevnim susretima, mislima i inicijativama jasno i nedvosmisleno zauzimati se i živjeti poruku evanđelja. U prvotno vrijeme traženja i nesnalaženja u novom demokratskom ozračju, početkom devedesetih prošlog stoljeća, kardinal Franjo Kuharić u svojim je korizmeno-uskršnjim poslanicama i propovijedima analizirao novonastale prilike. Polazište njegova promišljanja je kršćanska antropologija i poruka spasenja, koje svoj temelj i korektiv imaju u Evanđelju. U izlaganju autorica raščlanjuje sadržaj poslanica i propovijedi te se usmjerava na nosive elemente odnosa Crkve i društva/države, zajedničkog dobra, obitelji.

Ključne riječi: kardinal Franjo Kuharić, hrvatsko društvo, Katolička Crkva, zajedničko dobro, obitelj

Jianphier Pletickosich López

Universidad Católica San Pablo, Arequipa, Perú

Hrvatsko useljavanje u Arequipu, 20. stoljeće

Ovo istraživanje se bavi migracijskim procesom i dolaskom Hrvata u Arequipu tijekom XX. stoljeća. U tu svrhu, ovaj rad će prikazati međunarodni, nacionalni i lokalni kontekst hrvatske migracije u Peru. Također, opisuje značajke hrvatskih imigranata koji su došli u grad u dva vala: prvi val (do 1945.) i drugi, poslije rata (od 1945. nadalje). Naposljetku, ovo istraživanje putem oralne povijesti rekonstruira proces integracije Hrvata u društvo u Arequipu tijekom XX. stoljeća, kroz rad i formiranje bračnih i obiteljskih odnosa.

Ključne riječi: Povijest Arequipe; Imigracija, Hrvatska imigracija, XX stoljeća.

Nenad Pokos

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Nikola Šimunić

Područni centar Gospić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Gospić, Hrvatska

Regionalni aspekt iseljavanja iz Hrvatske nakon ulaska u Europsku uniju

Republika Hrvatska posljednjih godina bilježi izrazito negativan saldo vanjske migracije, koji se iz godine u godinu sve više produbljuje. Točni razmjeri nisu potpuno poznati jer mnogi stanovnici prije iseljenja ne odjavljuju prebivalište u Hrvatskoj ili to čine znatno poslije iseljenja. Međutim, i tako okrnjeni podaci pokazuju drastičan porast broja iseljenih nakon ulaska Hrvatske u članstvo Europske unije. Tako je u samo šest godina, između 2012. i 2017., broj iseljenih povećan s 12 877 na 47 352 ili čak za 267,8 %. U razdoblju nakon ulaska u Europsku uniju došlo je i do znatnih promjena u strukturnim obilježjima iseljenika jer su suvremeni iseljenici, primjerice, znatno mlađi i obrazovaniji od onih koji su se iselili prije hrvatskog članstva u EU-u. Osim toga, veliku promjenu pokazuju i podatci prema regionalnom ishodištu hrvatskih iseljenika. To se posebno odnosi na sve veći udio iseljenih iz pet istočnohrvatskih županija u kojima je prema popisu 2011. godine živjelo 18,8 % stanovnika Hrvatske. Udio iseljenika iz tih pet županija 2012. godine bio je tek nešto veći od navedenog udjela u ukupnom stanovništvu, tj. iznosio je 19,5 %, dok je 2017. udio iseljenika povećan na više od trećine ukupnog broja, odnosno iznosio je čak 34,5 % svih iseljenika. S druge strane, iz Dalmacije je 2012. registrirano 25 % svih hrvatskih iseljenika, dok je 2011. u toj regiji živjela petina svih stanovnika Hrvatske. Suprotno od istočne Hrvatske, u Dalmaciji je 2017. došlo do znatnog relativnog smanjenja iseljenika jer je njihov udio u ukupnom broju smanjen na 13 %, tj. gotovo je prepolovljen u odnosu na 2012. Uz istočnu Hrvatsku, od područja s iznadprosječnim udjelom iseljenika 2017. u odnosu na broj stanovnika iz 2011. izdvajaju se još Banovina te Lika, ali u oba je područja u odnosu na 2012. došlo do znatnog smanjenja udjela iseljenika. Slično je zabilježeno samo još u dijelovima sjeverne Dalmacije, a razloge treba tražiti u znatno ostarjeloj i slaboj obrazovanoj strukturi stanovništva, odnosno relativno malom broju radno aktivnog stanovništva koje uglavnom prevladava među iseljenicima. Uz to, u ovim područjima popisan je 2011. relativno visok udio Srba, koji su se proteklih šest godina iznadprosječno iseljavali ne samo prema zapadnoeuropskim državama, već i prema Srbiji te Bosni i Hercegovini. Također je zbog fiktivnog prijavljivanja prebivališta dio Srba brisan iz evidencije, što se također prikazuje pod iseljenim stanovnicima. Navedeno dokazuju i podatci po gradovima i općinama među kojima po broju iseljenika u razdoblju 2013. – 2016. u odnosu na broj stanovnika iz 2011. prednjače upravo teritorijalne jedinice s visokim udjelom Srba (Ervenik, Gračac, Donji Lapac, Dvor, Civljane, Vrhovine, Krnjak, Biskupija itd.). Od područja iz kojih se iseljava u znatno manjoj mjeri u odnosu na ukupan broj stanovnika izdvajaju se Istra, Hrvatsko zagorje i Zagreb.

Ključne riječi: stanovništvo, iseljavanje, depopulacija, Hrvatska

Matija Posavec

Međimurska županija, Čakovec, Hrvatska

Značajke eurointegracijskih procesa na razvoj poduzetništva – primjer Međimurske županije

U panel raspravi govorit će se o važnosti eurointegracijskih procesa na razvoj poduzetništva, ali i općenito gospodarskih tokova u Međimurskoj županiji. Primjerima dobre prakse upozorit će se na trend napretka nakon pristupanja EU-u te će se u tom kontekstu razmatrati i korištenje fondova EU-a, uputiti na trendove, najbolje prakse i moguće scenarije razvitka.

Ključne riječi: eurointegracijski procesi, gospodarski razvoj Međimurske županije, trendovi razvoja

Romana Pozniak

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska

Humanitarni rad između pomoći i biznisa

Transformacija *humanitarizma* nastupa još 90-ih godina prošlog stoljeća procesom institucionalizacije i uspostavom postindustrijske forme koja postaje prepoznatljiva na tržištu rada kao zaseban sektor. Zasnovan na idejama o nesebičnosti i humanosti te imperativima o spašavanju života i reduciranju patnje, međunarodni humanitarni sektor profesionalizira se i u praksi manifestira u aspektima tipičnima za poslovnu i korporacijsku kulturu. U skladu s dijalektikom između dvije, na prvi pogled suprotstavljene pretpostavke o (1) humanitarnom radu koji proizlazi iz želje pojedinca da pomogne drugome u nevolji i o (2) humanitarnom radu kao profesionalnom međunarodnom sektoru, ovaj rad nastoji ponuditi preliminarnu kulturnoantropološku analizu radnog iskustva u humanitarnom sektoru i doprinijeti raspravi o “izbjegličkoj krizi” u Hrvatskoj, fokusirajući se na ekonomske i egzistencijalne aspekte rada s izbjeglicama u slavonskobrodskom kampu.

Uslijed “izbjegličke krize” 2015. i 2016. godine izbjeglice i migranti postaju značajna skupina u području humanitarnog djelovanja u Hrvatskoj generirajući sve veću pozornost i razne programe humanitarne pomoći. U pozadini pogona humanitarne pomoći koji je i nakon zatvaranja Zimskog prihvatno-tranzitnog centra nastavio djelovati kroz sektor neprofitnih organizacija, nalazi se projektiziran oblik nematerijalnog rada i mobilizacija administrativne, komunikacijske i menadžerske radne snage financirane međunarodnim i europskim fondovima. Imajući na umu postojeću kritiku odnosa između humanitaraca i korisnika pomoći te potencijalno negativnih učinaka procesa humanitarizacije i viktimizacije, zanimljivo je u raspravu uključiti fenomen ekonomizacije humanitarne pomoći u skladu s činjenicom da je ova “izvanredna situacija” mnogim pomagačima, osim pretpostavljenog osjećaja zadovoljenja potrebe za pomaganjem, omogućila posao, radno iskustvo ili napredak u karijeri.

Ključne riječi: humanitarizam, rad, izbjeglička kriza, humanitarna pomoć, izbjeglički kamp

Ingrid Prkačin

Interna poliklinika Kliničke bolnice Merkur, Zagreb, Hrvatska

Budućnost hrvatskih liječnika – izazovi globalizacije i migracija: *Quo vadis*, Hrvatska?

Fenomeni migracije i globalizacije oblikuju svakodnevni život, utječući na promjene u društvu i prožimanje različitih kultura. Područje Hrvatske stoljećima je bilo prožeto migracijskim valovima uz poštovanje različitosti i čuvanje vlastitog opstanka. Danas, u odnosu na prethodna stoljeća, problem predstavlja iseljavanje visoko obrazovanih zdravstvenih djelatnika, čemu svjedočimo posebno nakon ulaska Hrvatske u EU. Zdravlje građana ne ovisi samo o zdravstvenoj zaštiti i zalaganjima zaposlenih u zdravstvu, nego i postignućima u znanosti i istraživanju koje je gotovo nemoguće ostvariti u Hrvatskoj ako ne postoji podrška društvene zajednice i povezanost s drugim djelatnostima, što je primarni uzrok odlaska perspektivnih intelektualaca koji ne vide budućnost u postojećim sustavima.

Zdravstvena zaštita može biti i mora biti povezanija i učinkovitija u upravljanju sustavima i u smanjenju nepotrebnih troškova. Potrebno je razlučiti razliku između financiranja zdravstvene zaštite od financiranja zdravlja. Najveći problem današnjeg zdravstvenog administrativnog sustava je nepovezanost izmjene podataka, nedovoljno educiran administrativni zdravstveni kadar koji hipertrofira neučinkovitost, a ne postoji ni temeljna povezanost sustava, kao ni dostupnost postojećih zdravstvenih podataka, što predstavlja drugi uzrok odlaska.

Zašto je tako izazovno otići iz Hrvatske najboljima i najvrjednijima? Zato što ih prije svega guši administrativna blokada i nepravda prilikom napredovanja. Buduće generacije imaju pravo na izbor, a naša je obveza da im vlastitim primjerom pokažemo da je moguće uspjeti u administrativno "nesređenom" sustavu, koji je u pilot-projektu više od deset godina! Ostaju otvorena pitanja poput je li svatko od nas mogao učiniti više u postojećim sustavima, postoje li mogućnosti motiviranja i nagrade za kvalitetan rad, a ne samo kvantiteta (kao što pruža sadašnji sustav zdravstvene informatike). Koji je smjer razvoja postojećih zdravstvenih sustava? Od osobite je važnosti predložiti strukturu, koje vjerujemo da planski i promišljeno vode zdravstveni sustav Hrvatske, potrebu podsjećanja na dobru i staru mudrost velikana prošlosti poput Andrije Štampara o značaju prevencije.

Ključne riječi: zdravstvena zaštita, zdravlje, prevencija

Mladen Puškarić

Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Europska unija na raskrižju

Proces europske integracije počeo je i odvijao se u iznimno složenim unutarnjim i vanjskopolitičkim okolnostima. Uvjetovan je prije svega realnim promjenama u međunarodnim odnosima nakon Drugog svjetskog rata, novom geopolitičkom podjelom svijeta, ideološkim sukobima između demokratskog Zapada i komunističkog Istoka, u kojima je Europa bila središtem podjela i sukoba. Brojni autori naglašavali su ulogu umnih pojedinaca, grupa i federalističkih organizacija u razvoju ideje europske integracije. Međutim, ni jedan među njima nije imao važniju ulogu u realnim integracijskim procesima koji su doveli do prve uspješne europske integracije – Europske zajednice za ugljen i čelik. Iza procesa europske integracije bio je SAD. Samo su dvije zemlje mogle biti nositelj tog procesa – Velika Britanija i Francuska.

Jean Monnet najznačajnija je figura procesa europske integracije. Proces europske integracije bio je pretpostavka za obnovu njemačke državnosti i stvaranja suvremene demokratske njemačke države. Ključni čimbenik u uspjehu integracije bio je interes. Bez europske integracije ne bi bilo modernizacije i gospodarske obnove francuske države kao ni obnove njemačke državnosti.

Proces europske integracije od početka je proces europskih elita bez uloge i utjecaja europskih građana. Zato je i cijeli proces europske integracije obilježen pojmom demokratskog deficita. Od samog početka cilj procesa europske integracije bio je stvaranje političke unije, koji nikada nije javno i jasno obznanjen građanima Europske unije.

Ključne riječi: integracija, interes, elite, demokratski deficit, model ustroja

Nada Raduški

Institut za političke studije, Beograd, Srbija

Multikulturalizam kao okvir za očuvanje jezika i pisma nacionalnih manjina u Srbiji

Burne geopolitičke promene i savremeni globalizacijski procesi značajno utiču na položaj i stabilnost svake države, a istovremeno predstavljaju izazov očuvanju nacionalnog i jezičkog identiteta u procesu međunarodnih integracija. Tome u velikoj meri doprinose i demografska kretanja, intenzivne migracije stanovništva, međunarodna politika i ekonomski tokovi na početku 21. veka. Imajući u vidu činjenicu da su multinacionalne, multikonfesionalne i multikulturalne države danas više pravilo nego izuzetak, nameće se potreba kreiranja novog pristupa integracije različitih etnokulturnih i manjinskih zajednica u društvo. Rad je posvećen očuvanju jezičkog identiteta pripadnika nacionalnih manjina u kontekstu multietničnosti stanovništva Srbije, sa ciljem da ukaže na značaj očuvanja i upotrebe jezika i pisma kao jednog od ključnih manjinskih prava, ali i na značaj višejezičnosti u cilju uspešnog i održivog koncepta multikulturalizma. Etnolingvistički mozaik Srbije ukazuje na neophodnost pune i uspešne integracije manjina u sve segmente društva, uz istovremeno poštovanje različitosti, očuvanja i unapređenja njihovih etničkih, kulturnih, verskih i jezičkih osobnosti. Status manjina i njihova povezanost sa politikom multikulturalizma podrazumeva respektovanje manjinskih i ljudskih prava, a neophodna pretpostavka jednog takvog društva jeste izgradnja građanske države, zasnovane na priznavanju institucija ekonomskog i pravnog sistema, kao i prava na jezičku i kulturnu raznolikost.

Ključne reči: multikulturalizam, nacionalne manjine, jezički identitet, višejezičnost, integrativna manjinska politika, normativna regulativa, Srbija

Darko Richter

Donji Laduč, Hrvatska

Rascjep pravoslavne porodice između hrvatstva i srpstva

Šira porodica feldmaršala Svetozara Boroevića oslikava dramatične nacionalno-konfesionalne identitetske podjele druge polovice 19. stoljeća među hrvatskim pravoslavicima. Boroevići su u prošlosti bili Vlasi iz dijela Sandžaka koji danas pripada Crnoj Gori. Došavši najprije u Bihać u 18. stoljeću, pa ubrzo preseljenjem na Banovinu, oni su isprva preuzeli hrvatski nacionalni osjećaj. Moja prabaka po tatinoj liniji bila je Milka Boroević (1858. – 1913.), izvanja sinovica feldmaršala Boroevića (1856. – 1920.). Njezin otac Mile, zanimanjem učitelj, i feldmaršal Svetozar bili su bratići – njihovi očevi: Johan i Adam, bili su braća. Ona je, kao i feldmaršal, po nacionalnom osjećaju bila Hrvatica. U svoj spomenar iz vremena srednje učiteljske škole (preparandije) upisala je 27. prosinca 1873. ovaj moto: “Po pjevu se pozna ptica, po govoru Hrvatica”. Pokopana je na pravoslavnoj parceli nedaleko od pravoslavne kapelice na Mirogoju, po “grko-istočnom obredu”. Njezin otac Mile umro je samo pet godina ranije (1908.) u Ogulinu, gdje je pokopan na “ovdašnjem srpskopravoslavnom groblju”. Milka Boroević imala je brata Ljubomira. Njegova su djeca bila Čedomilj, Vukosava, Mile i Jelena. Mile je bio novinar, a u vrijeme Drugog svjetskog rata pridružio se štabu Draže Mihailovića kao provoditelj. Nakon 1945. bio je osuđen na dugogodišnju robiju. Umro je u Sarajevu 70-ih godina 20. stoljeća. Čedomilj je umro vrlo mlad, dok su Vukosava i Jelena bile udane za Hrvate i katolike (Sironić, odnosno Bajer). One su imale izražene velikosrpske ideje. U vrijeme rođenja Milke i Svetozara Boroevića u Hrvatskoj nije bilo nikakvih rođenih ni doseljenih Srba, niti institucionalne srpskopravoslavne prisutnosti jer je Srpska pravoslavna crkva osnovana tek 1920. godine. Poistovjećivanje pravoslavlja sa srpstvom javlja se u drugoj polovici 19. stoljeća, a širi se srbijanskim svećenstvom i monaštvom koje kadrovski popunjava pravoslavne bogomolje i manastire, te politički: iznutra podjarivanjem Khuenova režima te izvana sustavom jataka srbijanskih knezova i kraljeva, koji kulminira pojavom terorističkih pokreta poput “Mlade Bosne” i terorističke organizacije “Ujedinjenje ili smrt”.

Ključne riječi: Boroević, Vlasi, pravoslavni, srpskopravoslavni, Hrvat

Leandro Rossano Sukich

Universidad Nacional de Córdoba, Argentina

Slovenska imigracija u Argentinu iz komunikološke perspektive. Slovenska uzajamna udruga iz Cordobe

Ovaj rad istražuje slovensku imigraciju u Córdoba, Argentina, u dvadesetom stoljeću, njezine faze i institucije stvorene pod zajedničkom paradigmom. Ipak, glavni cilj istraživanja je prikazati studiju slučaja koja proizlazi iz problematizacije odnosa između unutarnje komunikacije i organizacijske kulture unutar Slovenske uzajamne udruge iz Córdoba (Asociación Mutual Eslovena de Córdoba -AMEC). Ova institucija, osnovana 1940. godine, od strane slovenskih imigranata, bila je kasni izraz etničkog zajedništva održan tijekom vremena s krajnjim ciljem očuvanja slovenskog identiteta u Córdoba. Međutim, različite promjene u nacionalnom i međunarodnom kontekstu tijekom dvadesetog stoljeća, nametnule su razna ograničenja za njegov razvoj. Organizacija je razmatrana, iz sustavne perspektive, kao cjelina s obzirom na povijesne promjene koje su utjecale na njezin način djelovanja. Nakon dijagnoze, utvrđen je postojani odnos između podsustava organizacijske kulture i unutarnje komunikacije, kao i njihov utjecaj u postizanju institucionalnih ciljeva. U institucionalnoj povijesnoj evoluciji, taj odnos između podsustava oblikovao je snažnu, ali konzervativnu i disfunkcionalnu organizacijsku kulturu.

Ključne riječi: Slovenska imigracija, Argentina, etničko zajedništvo, organizacijska kultura, unutarnja komunikacija

Aleksandra Rotar

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Suvereni kolaži Ellen Semen razvijani na diskursu novih estetika

Angažirana suvremena likovna umjetnica Ellen Semen rođena je u Hamburgu, školovana i akademski obrazovana u Stuttgartu. Svoje najranije djetinjstvo proživjela je u Hrvatskoj, u Lovranu, *okupanom* secesijom, najvišom estetikom arhitekture s početka 20. stoljeća. Svjesna je problema u društvu u kojem živi i stvara. Dijagnostičarka je društvenih problema s naglaskom na promišljanje, postavljanje diskursa između funkcioniranja društvene zajednice od prije stotinjak godina i ove danas. Obje trpe, neminovno, u sebi Rat kao model za uređivanje društva. Rat je promidžba za realizacije globalne sreće ljudi, koji u svojoj suštini stvara mnoge socijalne, ekonomske, kulturne i antropološke poremećaje. Ellen suvereno svojim slikarstvom u diskurs postavlja bidermajerovske, germanske osobine, tj. probleme onoga društva odnosno suvremene probleme malih ljudi, malih naroda, samo naizgled beznačajnih masa, koje sa sobom donose velike energije.

Ključne riječi: angažirano slikarstvo Ellen Semen, Hamburg, Lovran

Mislav Rubić

Služba za migracije, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb, Hrvatska

Očekivanja i dojmovi Hrvata iseljenika i povratnika

Rad se temelji na analizi upitnika provedenog među Hrvatima iseljenicima i povratnicima koji su se odlučili vratiti živjeti u Hrvatsku. Upitnik je posebno zanimljiv jer većina ispitanika pripada mlađoj generaciji te danas imaju manje od 40 godina. Analizom možemo vidjeti s kojim su se problemima susretali prilikom dolaska, zašto se jedan dio njih odlučio vratiti u iseljeništvo te koja su bila njihova očekivanja prije dolaska, a koja su danas.

Ključne riječi: Hrvatska, iseljeništvo, migracije, povratak, upitnik

Slaven Ružić

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, Zagreb, Hrvatska

Pristajanje dijela srpske manjine u Republici Hrvatskoj uz velikosrpsku politiku Slobodana Miloševića 90-ih godina 20. stoljeća – uzroci i posljedice

Izlaganje, u kratkim crtama, prati razvoj hrvatsko-srpskih odnosa na tlu današnje Republike Hrvatske tijekom 20. stoljeća (počevši od stvaranja Hrvatsko-srpske koalicije 1905. godine, preko osnutka Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca 1918. godine, proglašenja Nezavisne Države Hrvatske 1941. godine i izbijanja Drugog svjetskog rata te formiranja i postojanja SFRJ), fokusirajući se na osnovne uzroke pristajanja dijela srpske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj na nacionalističku politiku Slobodana Miloševića i njegova režima tijekom prve polovice 90-ih godina 20. stoljeća. Autor se bavi izbijanjem srpske pobune u Hrvatskoj i početkom Domovinskog rata (odnosno proglašenjem srpske paradržave u Hrvatskoj, tzv. Republike Srpske Krajine), da bi se, na koncu, osvrnuo na tegobne posljedice koje je, poglavito za pobunjene hrvatske Srbe, imalo njihovo sudjelovanje u neuspjeloj provedbi velikosrpskog projekta na hrvatskom tlu.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, Domovinski rat, velikosrpska politika, srpska pobuna, tzv. Republika Srpska Krajina

Anamaria Sabatini

Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Nacionalni identitet prema europskome identitetu – brendiranje nacije

Jedan od osnovnih problema koji se ogleda u usporedbi nacionalno – europsko (globalno) jest sudbina, očuvanje i brendiranje nacionalne supstancije u procesima definiranja i nastajanja europskog identiteta. Pitanja opstojnosti nacionalnih identiteta i regionalnih specifičnosti EU-a nadilaze svoj filozofsko-ontološki diskurs i nameću nove društvene prakse koje se angažiraju u brendiranju esencijalno nacionalnih sadržaja. Nacionalni brendovi nadržavaju pitanja patriotizma i nacionalnih otrežnjivanja jer poprimaju konture jedinstvene prepoznatljivosti nacionalnog originala u globalnim europskim razmjerima.

Postupci i naponi u brendiranju nacije emancipiraju nacionalni identitet u fobičnom diskursu od zatiranja istog zbog činjenice globalnog europskog integriranja. Manevriranje nacionalnim brendovima i njihova afirmacija nadopunjuju dinamičnu europsku politiku, ekonomiju i promjenjivu demografiju. Nacionalna brendiranja konsolidiraju dosadašnje društvene prakse na tlu Europe jer jamče nacionalnu samosvojnost, no istom i utiru put novim globalizacijskim trendovima nudeći moderniju osnovicu za tješnje međudržavno povezivanje.

Hrvatska se suočava s problematikom brendiranja vlastite povijesti, gospodarstva, politike, industrije, gastronomije, sporta, mode i drugih aspekata građanskog organiziranja.

Ovaj se rad tiče, u jednakoj mjeri, definiranja i razrade prioriteta nacionalnih država, članica EU-a, oko društvenih produkata i nacionalnih osobitosti koje bi na globalnoj sceni trebale sugerirati autentičnost zemlje podrijetla i to tako da nacionalni brend figurira i kao europska vrednota.

Ključne riječi: identitet, nacionalno, europsko, brendiranje nacije

Kemo Sarač

Sektor za iseljništvo, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Isma Stanić

Odsjek za privrednu, obrazovnu, naučnu i kulturnu saradnju sa iseljništvom, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Ana Judi Galić

Odsjek za statusna pitanja i informisanje iseljništva, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Uključivanje iseljništva/dijaspore u razvoj u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina ima izrazito brojno iseljništvo/dijasporu. Prema podacima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine izvan granica BiH živi oko 2 miliona osoba koje vode porijeklo iz BiH. Većina iseljenika i dalje održava snažne veze sa BiH, dok su istovremeno dobro integrirani u zemljama prijema, sa značajnim potencijalom i izraženom spremnošću da doprinesu razvoju BiH. Aktivnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, kao institucije nadležne za kreiranje politike prema iseljništvu, odvijaju se u okviru tri strateška cilja: 1. razvoj pravnog sistema i institucionalnih kapaciteta za saradnju sa iseljništvom; 2. odgovaranje na potrebe i zahtjeve iseljništva i 3. uključivanje iseljništva u razvoj BiH.

U okviru prvog cilja usvojena je Politika o saradnji sa iseljništvom, u toku je izrada Strategije saradnje sa iseljništvom, uključeno je iseljništvo u nekoliko strateških dokumenata na nivou BiH kao i u niz lokalnih razvojnih strategija, jačaju se kapaciteti jedinica lokalne samouprave za razvojnu saradnju sa iseljništvom, kao i kapaciteti drugih relevantnih institucija na različitim nivoima vlasti kako bi se obezbijedio neophodan multisektorski pristup u radu sa iseljništvom.

U okviru drugog cilja ojačana je komunikacija sa iseljništvom kroz uspostavu interaktivnog web-portala za dvosmjernu komunikaciju sa iseljništvom, provedeno mapiranje iseljništva, uključeno iseljništvo u razvoj javnih politika, dok se istovremeno ulažu naporu na obezbjeđenju kvalitetnijih usluga iseljništvu i većoj podršci aktivnostima organizacija u iseljništvu, međusobnoj saradnji unutar iseljništva te obezbjeđuje podrška učenju maternjih jezika u iseljništvu.

U okviru trećeg cilja razvijeni su programi prenosa znanja iz iseljništva u javni i privatni sektor u BiH, programi podrške zajedničkim projektima između iseljništva i lokalnih aktera te obezbijeđena podrška investicijama iz iseljništva.

S obzirom na velike ljudske resurse u iseljništvu, naročito dobri rezultati se postižu u aktivnostima prenosa znanja iz iseljništva. Također, uključivanje lokalnih nivoa vlasti u saradnju sa iseljništvom daje dobre rezultate.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, iseljništvo/dijaspora, razvoj, prenos znanja, uključivanje lokalnih nivoa vlasti u saradnju sa iseljništvom/dijasporom

Šenol Selimović

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Politička percepcija *esula* u Hrvatskoj: između “welcoming culture” i “culture of exclusion”

U hrvatskoj državnoj politici početkom 90-ih godina 20. stoljeća, unatoč formalnoj uspostavi demokratskih institucija, nije došlo do bitnog odmaka od percepcije *esula* (talijanski žitelji bivših istočnih talijanskih provincija na istočnome Jadranu) karakteristične za politiku povijesti socijalističke jugoslavenske države. Polustoljetno razdoblje političko-ideološke razdvojenosti dviju država s antagoniziranim sjećanjima na zajedničku (poslije)ratnu prošlost, nije se moglo prevladati u uvjetima dominantnog nacionalističko-populističkog diskursa hrvatske politike. Nove politike nacionalnog pamćenja koje su se oblikovale tijekom 90-ih godina 20. stoljeća u Hrvatskoj, ali i u Italiji, pokazale su se krajnje divergentnima glede postizanja povijesnog konsenzusa o pitanjima *esula*, egzodusa, fojbi i uopće događaja koji su obilježili rat i poraće na području bivših istočnojadranskih provincija Kraljevine Italije. Vladajući desničarski diskurs 90-ih temeljio se u obje države na – kako bi se izrazila Ruth Wodak – “jeziku koji podiže zidove” (*language of walls*).

Naime, pola stoljeća gotovo nije bilo nikakvih službenih kontakata čak ni između *esula* i predstavnika talijanske manjine u socijalističkoj Jugoslaviji, čija je službena politika u djelovanju *esulskih slobodnih općina u egzilu* vidjela iredentističke aktivnosti usmjerene protiv “teritorijalne cjelovitosti” FRJ.

Nakon pada Berlinskog zida i raspada socijalističke Jugoslavije, od 90-ih godina 20. stoljeća do danas, proces uspostave dijaloga između *esulskih* zajednica u Italiji i predstavnika hrvatskih lokalnih vlasti u gradovima iz kojih oni potječu iznjedrio je vrlo različite, štoviše oprečne prakse. Formama, stilom i opsegom ophođenja s *esulima* kao “svojim” prognanim sugrađanima gradske vlasti Rijeke, Pule i Zadra potvrdile su izravnu vezu između političke moći (vladajuće gradske ideologije), kolektivnoga sjećanja i povijesti. Ideologija gradskih vlasti i pripadajuća joj politika povijesti oblikovala je taj odnos “oficijelnog zavičaja” prema *esulima* koji se – da se poslužimo sintagmama Ruth Wodak – kretao od izgradnje “kulture dobrodošlice” (*welcoming culture*) do “kulture isključivanja” (*culture of exclusion*). Dok su, primjerice, Rijeka (SDP) i Pula (IDS) već 90-ih godina uspostavile politiku prihvaćanja i uvažavanja *esulskog protusjećanja*, nastojeći “premostiti” višedesetljetni jaz koji Pierre Nora definira kao odnos “pamćenje – distanca”, vladajuća politika u Zadru (HDZ) oblikovala je konfliktnu perspektivu odnosa sa “svojom” *esulskom* zajednicom.

Ključne riječi: *esuli*, fojbe, egzodus, sjećanje, politika povijesti

Milan Sitarski

Institut za društveno-politička istraživanja, Mostar, Bosna i Hercegovina

Nacionalno-demografske promjene u BiH između Popisa 1991. i 2013. godine s fokusom na mogućnosti za ostanak i povratak Hrvata

Stanovništvo BiH iz 2013. godine broji tek 86,6 % onoga iz 1991. Broj Bošnjaka je 93,0 % od prijeratnog, Srba 79,6 %, Hrvata 71,6 %, a ostalih 37,5 %. Fluktucija pojedinih populacija izrazito varira u odnosu na činjenicu imaju li većinu u administrativno-teritorijalnoj jedinici u kojoj žive (entiteti, Distrikt, kantoni/županije i općine), kao i raspoloživi kapaciteti za ostanak i povratak u prijeratno mjesto boravka. To ugrožava ravnomjerni regionalni razvoj i sklad međunacionalnih odnosa.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, konstitutivni narodi, demografske promjene, popis pučanstva, povratak

Robert Skenderović

Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest, Slavonski Brod, Hrvatska

Migracije, urbanizacija i državne strategije – povijesno-demografska perspektiva

Suvremene trendove migracije i urbanizacije nužno je gledati kroz prizmu povijesno-demografske perspektive kako bi se uočili neki konstantni elementi koji ih određuju kroz dulje povijesno razdoblje, ali i da se izdvoje elementi koji su karakteristični za gospodarske i društvene specifičnosti doba u kojem živimo. U Hrvatskoj je široko prisutan trend odseljavanja sa sela u gradove. U određenoj mjeri taj je trend povezan i sa iseljavanjem iz Hrvatske u inozemstvo. Raseljavanje ruralnih krajeva nije hrvatska specifičnost, a nije ni vremenski nova pojava. Tijekom zadnjih sto i pedeset godina bilo je više primjera masovnih migracija sa sela u gradove i iz manjih gradova u veće gradove, što pokazuje da je riječ o trendu dugog trajanja, povezanom s modernizacijom i industrijalizacijom društva. U tome je osobito važan, a možda i presudan psihološki faktor bježanja mladih iz siromašne i zaostale sredine u sredinu koja je društveno i gospodarski napredna te u tome smislu stvara privlačnost. Na međunarodnoj razini ta bi se privlačnost najbolje mogla predstaviti na primjeru nadimka *Big Apple* za grad New York.

Intervencija države očito je i u ovome pitanju nužna. No, oblikovanje državne demografske politike danas je znatno otežano brojnim čimbenicima. Najnoviji val iseljavanja iz Hrvatske dovodi državu pred pitanje razvijanja novih demografskih mjera koje bi uvažavale slobodu kretanja robe, ljudi i kapitala. Država svakako mora naći novi model upravljanja demografskim procesima koji bi osigurao demografski i gospodarski razvoj Republike Hrvatske. Konkretno, kod problema raseljavanja sela važno je analizirati koliko je raseljavanje ruralnih prostora očekivan i prihvatljiv proces. U izlaganju će se argumentirati da taj trend ugrožava sigurnosne, demografske i gospodarske interese Republike Hrvatske te da je zato nužno oblikovati državnu strategiju koja će osigurati život u ruralnim prostorima.

Težište strategije trebalo bi biti na razvijanju kvalitete života i prometne povezanosti u tim prostorima. Strategija borbe za ostanak mladih ljudi u manjim sredinama mora se zasnivati na približavanju kvalitete života u tim sredinama kvaliteti koju pružaju veliki gradovi. Povijesno iskustvo pokazuje da su se kroz dulje vremensko razdoblje održavala ponajprije ona naselja koja su bila dobro prometno povezana. Dakle, poboljšanje infrastrukture i jačanje prometne povezanosti učinit će mnoga naselja u Republici Hrvatskoj znatno privlačnijima nego što su sada. Dobar primjer podizanja prometne povezanosti ruralnih prostora s gradovima predstavlja model *vlak – bicikl – vlak* koji u nekim europskim zemljama izvrsno funkcionira. Državna strategija bi trebala prepoznati “perspektivna” naselja (sela i manje gradove) koji se na taj način mogu revitalizirati i u njih ulagati kako bi očuvala prostornu rasprostranjenost stanovništva.

Ključne riječi: migracije, urbanizacija, državne strategije, povijesno-demografska perspektiva

Milica Solarević

Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Sanja Božić

Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Zoran Pavlović

Pravni fakultet za privredu i pravosuđe Univerziteta Privredna akademija u Novom Sadu, Srbija

Tamara Lukić

Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Anđelija Ivkov-Džigurski

Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Demografska otpornost gradova u Srbiji – izazovi budućeg razvoja

Urbani razvoj u 21. veku dostigao je nezabeležene razmere u razvijenim regionima i regionima u razvoju. Gradovi danas predstavljaju kompleksne sisteme razvoja, koncentrišući u svojim urbanim i perifernim zonama sve brojniju populaciju, socio-ekonomske i kulturne aktivnosti, turističke funkcije, gušću infrastrukturu. Ovakvi procesi dovode do disbalansa u prostoru i društvu i u direktnoj su vezi sa demografskom tranzicijom i promenama mobilnosti populacije. Uopšteno, pojam urbane otpornosti se objašnjava kao sposobnost i kapacitet pojedinca, zajednice, institucija, infrastrukture da se prilagode rastućem stresu i šokovima prouzrokovanim brojnim pojavama (nezaposlenost, nasilje, nedostatak hrane, prirodni hazardi, teroristički napadi i slično). Demografska otpornost je relativno noviji koncept i objašnjava se kao kapacitet gradova da zadrže populaciju na optimalnom nivou, postignu i održe pozitivan prirodni priraštaj i stabilan migracioni saldo. Najčešće korišćeni indikatori su broj stanovnika, gustina naseljenosti i starosna struktura, a osim njih, analiza u radu obuhvatiće i migratornu komponentu (unutrašnje migracije) i indikatore vitalne statistike, kao i socio-ekonomske, u skladu sa raspoloživim podacima. Zadatak rada je ocena indikatora demografske otpornosti gradova u Srbiji, prema modifikovanom modelu urbane otpornosti i uz pomoć višestrukog statističkog testiranja i ukrštanja. Cilj rada je da se demografska otpornost oceni kvantitativno i kvalitativno. Osim toga, cilj je da se ukaže na činjenicu da su masovne migracije, disproporcija između mladog i starog stanovništva, broja rođenih i umrlih, postali civilizacijski procesi i tekovine i kao takvi oblikuju prostor u kome živimo. Na taj način on postaje manje ili više ranjiv, odnosno u manjoj ili većoj meri otporan. U skladu sa tim, analiza će obuhvatiti gradove različite teritorijalne i populacione veličine i dinamike, različite međusobne refleksije urbanog i šireg gravitacionog područja na ukupan razvoj. Izazovi budućeg razvoja moraju obuhvatiti stabilizaciju demografskih varijabli, jer se na taj način jača demografska otpornost na dugoročnom planu i povećavaju se šanse za održivi razvoj.

Ključne reči: demografska otpornost, gradovi, Srbija, razvoj

Cristina Solián

Universidad Nacional de Rosario, Facultad de Humanidades y Artes, Centro de Estudios Antropológicos en Contextos Urbanos, CEACU, Rosario, Argentina

Migracijska iskustva, slike nacije i identiteti kod Hrvata i Jugoslavena južne Provincije Santa Fe u Argentini

Ovaj rad je dio šireg istraživanja. Odnosi se na prenesena sjećanja migranata iz balkanske regije koji su stigli u Argentinu u različitim migracijskim valovima i naselili se na jugu provincije Santa Fe u Argentini, uglavnom u gradu Rosariju te okolnim naseljima i ruralnim područjima. Zemlje podrijetla ovih migracija bile su obilježene krizama, ratovima, nestalnim granicama i višestrukim pokušajima uspostave državnosti. Ove značajke obilježile su izgradnju identiteta migranata u novoj zemlji koji su slijedom toga imali različite identifikacije: izjašnjavaju se kao Austrijanci, Dalmatinci, Hrvati, Jugoslaveni, a uključuju i druge nacionalnosti. U pričama tih migranata, koje nalazimo na svakodnevnim mjestima u kojima su migranti izgradili novi život, možemo prepoznati, kroz pejzaže i proživljene osjećaje odlaska i dolaska te obiteljske tradicije, slike nacije. Ove priče također govore o migracijskim lancima isprepletenim s ekonomskom migracijom, o školskim uspomnama te prvim društvenim centrima u Rosariju i nekim obližnjim gradovima. Ove centre vremenom su obilježile društvene promjene, krize, puknuća i sukobi u zemlji podrijetla stvorivši tako suprotne identitete među akterima. Migranti se identificiraju sami, a identificiraju ih i drugi, kao Hrvate i Jugoslavene. U tom smislu u ovom radu želimo prikazati te identifikacije i nacionalna samoopredjeljenja, uzimajući u obzir da navedene identifikacije stvaraju napetost i čine istraživanje složenijim.

Ključne riječi: identitet, migracija, nacija, pripisivanje, Balkan

Cristian Sprljan

National University of Cordoba, Argentina

Izraditi popis hrvatskog stanovništva u Argentini: primjer kojeg treba poduzeti na globalnoj razini

Pod sloganom "Sve što je mjerljivo moguće je poboljšati", ovaj projekt predlaže potrebu provođenja popisa hrvatske zajednice u Argentini. Ovaj popis danas je moguć zahvaljujući tehnologiji koja nam omogućuje da dođemo do velikog broja pojedinaca i tako uzmemo značajan uzorak. S prikupljenim podacima moći će se analizirati potrebe raspršene zajednice na području 50 puta većem od Hrvatske.

Dobivena informacija pružit će nam veću sigurnost u sljedećim područjima:

- Je li je osoba rođena kao Hrvat ili kao potomak;
- Stupanj srodstva i blizina hrvatskom useljeniku;
- Podatci o dobnoj starosti;
- Mjesto, naselje, grad ili pokrajina gdje postoji veća ili manja gustoća Hrvata i njihovih potomaka;
- Razmotriti razinu obrazovanja;
- Njihova gospodarska aktivnost;
- Kojem migracijskom valu pripadaju ili su pripadali njihovi preci;
- Stupanj znanja hrvatskoga jezika;
- Razina sudjelovanja u hrvatskim skupinama;
- Imaju li ili nemaju hrvatsko državljanstvo.

Ovom informacijom stvorili bi se planovi ili projekti usmjereni na održavanje, jačanje i širenje veza između Hrvata u Argentini i Hrvatskoj.

Ključne riječi: popis, statistika, informacija, projekcija, identitet

Gordan Stojović

Matica Crnogorska, Podgorica, Crna Gora

Staro iseljenišтво i moderno shvatanje identiteta

U onome što danas zovemo zapadna civilizacija, a posebno u nekim europskim zemljama, prisutan je trend koji teži zamjeni nacionalnih identiteta ili njegovom slabljenju u korist regionalnih ili kontinentalnih identiteta, pa čak i širih pojmova shvatanja identitetske pripadnosti. Ova pojava je samo cikličnost pokušaja zamjene identiteta koju smo već imali prilike vidjeti na mnogim mjestima dosta puta kroz povijest. Uvijek je iseljenišтво bilo jedna od grupa koje su bila na posebnom udaru jer je upravo iseljenišтво s očuvanim identitetom jedan od osnovnih dokaza postojanja zasebnog nacionalnog identiteta. Zbog toga se uvijek pokušava na sve načine diminuirati značaj očuvanja identiteta kod iseljenišтва, a posebno ako se radi o staroj iseljeničkoj skupini. Ako uzmemo za primjer podjele u iseljeništvu porijeklom iz bivše Jugoslavije, primjeri su brojni još od vremena Austro-Ugarske koja je pokušavala prisvojiti sve koji su sa njene teritorije, kasnije se događalo isto u doba SHS i na kraju u vremenu SFRJ koja je ulagala ne mala financijska sredstva u cilju stvaranja i jačanja umjetnog jugoslavenskog nacionalnog identiteta. Kao primjer može se navesti i Crna Gora. Daleke 1918. godine na tzv. „Podgoričkoj skupštini“ njeni sudionici uzviknuli su „od danas više nismo Crnogorci“, ali uprkos tom, represiji režima u SHS, građanskim sukobima u Crnoj Gori nakon aneksije 1918. godine i svega što je usljedilo, Crnogorci su opstali u iseljeničkim kolonijama prije svega u SAD-u i Argentini. Iste te kolonije i danas služe kao svjedoci osnovnih nacionalnih karakteristika koje su raznim unijama u samoj matičnoj zemlji doživjeli značajan stupanj asimilacije. Dakle, ostale kolonije brojnih europskih iseljeničkih grupa u Južnoj i Sjevnoj Americi, ali i drugdje, u slučaju daljeg jačanja procesa slabljenja identiteta, kroz koju deceniju mogu postati veoma vrijedni identitetski rezervati.

Ključne riječi: Evropa, zamjena identiteta, identitetski rezervati, Crna Gora

Marin Strmota

Katedra za demografiju, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Usporedba domaće i inozemne službene statistike o iseljavanju iz Hrvatske

Mehaničko kretanje stanovništva, iako svakodnevni fenomen sve mobilnijeg svjetskog stanovništva, zbog svojih uzroka i posljedica sve češće postaje tema raznih znanstvenih i stručnih rasprava. Migracija zahtijeva posebnu pažnju u istraživanju uzročno-posljedičnih veza i determinanti koje je čine sadržajno i metodološki izrazito kompleksnom sastavnicom ukupnog kretanja stanovništva. Iako iznimno važan pokazatelj društveno-gospodarskog života jedne zemlje, i odgovor na uvjete i kvalitetu rada, u Hrvatskoj proučavanje migracija do danas nije ostvarilo osnovni preduvjet – kvalitetne službene podatke. Na rezultatima njihova istraživanja bilo bi moguće donositi kvalitetne i strateške politike koje bi davale odgovor na uzroke kretanja stanovništva, u prvom redu iseljavanja. Svrha rada je usporediti službene podatke pojedinih useljeničkih zemalja u čijim se registrima bilježi postojanje i priljev hrvatskog stanovništva s podacima Državnog zavoda za statistiku. Već pretpostavljeno odstupanje u broju objašnjava se u nerazmjeru broja odseljenih i objavljenih iz Hrvatske. Navedeni problem nerijetko dovodi u zabludu manje informiranu javnost i podcjenjuje razmjere i posljedice iseljeničkih valova.

Ključne riječi: migracije, službena statistika, valovi iseljavanja

Jelena Šesnić

Odsjek za anglistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Američka liberalna pedagogija sebstva u djelima Vladimira Gossa

U svojim fikcionalnim i nefikcionalnim djelima Vladimir Goss kontinuirano i provokativno razmatra pitanje kulturoloških razlika između Hrvatske (u raznim državno-političkim varijantama) i SAD-a na način da dva društva postaju međusobna zrcalna slika, odražavajući međusobne mane i prednosti tijekom duljega vremenskoga razdoblja autorova izbjivanja, a zatim i povratka u domovinu. U ovome izlaganju pažnja će biti usmjerena na Gossov nedavno objavljeni memoarski tekst *Veliki Gložac* (2017.) u kojemu autor iz osobne perspektive priča o načinu na koji je isprva hrvatska socijalistička i kolektivistička kultura, a zatim američka kultura, sa svojom specifičnom pedagogijom liberalnog individualizma i kapitalizma, obilježila njegov osobni i profesionalni život. Osobito je zanimljiv neprekidni dijalog i napetost između dvije kulturne (političke, ekonomske, vrijednosne itd.) varijante koje prožimaju i ovo Gossovo djelo.

Ključne riječi: Vladimir Goss, *Veliki Gložac*, memoari, individualizam, kolektivizam

Filip Škiljan

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Vlatka Dugački

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, Hrvatska

Muslimani/Bošnjaci u Sisku

Na područje Siska muslimanski/bošnjački radnici s područja zapadne Bosne (okolica Velike Kladuše, Cazina, Bosanskog Novog i Bosanske Krupe) počeli su pristizati pedesetih godina XX. stoljeća. Većinom su se nastanili u radničkom naselju Caprag i radili u sisačkoj metalurškoj industriji te rafineriji. Jedan dio muslimanskih/bošnjačkih radnika isprva je svakodnevno putovao do Siska vlakom, a zatim su se nastanili u gradu zajedno s obiteljima. Krajem 60-ih godina XX. stoljeća u Sisku je osnovan džemat, koji i danas okuplja sisačke muslimane. Za Domovinskoga rata Bošnjaci/Muslimani dali su veliki obol obrani Siska i Banije te su sudjelovali u izgradnji hrvatske države. Danas je muslimansko/bošnjačko stanovništvo u Sisku iznimno dobro organizirano te utječu na gospodarski i kulturni razvoj grada. Uz brojne udruge poput Bošnjačke nacionalne zajednice za Sisačko-moslavačku županiju, Merhamet, Stranke demokratske akcije Hrvatske, Kulturno-umjetničkoga društva "Nur", Udruge Bošnjaka branitelja Domovinskog rata i Islamske zajednica u Sisku predstavljaju značajnu nacionalnu manjinu koja utječe na multikulturalnu scenu Siska.

U skladu s navedenim autori na temelju iskaza kazivača (prve, druge i treće generacije) i dokumentacije koja se čuva u Islamskoj zajednici u Sisku donose podatke na koji su način Muslimani/Bošnjaci došli na područje Siska te kako su se ondje snašli, o njihovu sudjelovanju u obrani grada Siska za Domovinskoga rata, jesu li i u kojoj mjeri diskriminirani zbog svoje nacionalne i vjerske opredijeljenosti te kako su politički, kulturno i vjerski organizirani.

Ključne riječi: Sisak, nacionalne manjine, Bošnjaci/Muslimani, usmena povijest

Ivona Škreblin Kirbiš

Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Zagreb, Hrvatska

Životne vrijednosti kao prediktor stavova studenata prema emigraciji

U radu se na uzorku od 118 studenata privatne visoke škole istražuju životne vrijednosti te njihov odnos sa stavovima prema emigraciji i namjerama života i rada u inozemstvu. Rezultati upućuju na to da je 20 % studenata sklono emigraciji, njih 30 % neodlučno, a 50 % nije sklono emigraciji. U nešto većoj mjeri planiraju tražiti posao u inozemstvu nakon završetka studija nego što imaju želju za životom i radom u inozemstvu. Regresijska analiza upućuje na to da su emigraciji sklonije studentice ženskog spola koje imaju negativniji opći stav prema Hrvatskoj, izražene instrumentalne vrijednosti samousmjeravajuće kompetentnosti (intelekt, logičnost, sposobnost, neovisnost, maštovitost, ambicioznost, otvorenost) i slabije izražene terminalne vrijednosti pozitivne afilijacije (pravo prijateljstvo, sreća, sloboda, zrela ljubav, sigurnost obitelji). Nadalje, predviđamo li negativnost procjene prilika za posao u Hrvatskoj u odnosu na inozemstvo, kao jedan od značajnih potisno-poticaajnih čimbenika za sklonost emigraciji, rezultati upućuju na to da negativniju procjenu prilika za posao donose studenti koji imaju negativniji opći stav prema Hrvatskoj, nisko izražene instrumentalne vrijednosti restriktivnog konformizma (ljubaznost, odgovornost, poslušnost, samokontrola, čistoća), visoko izražene terminalne vrijednosti zrelog postignuća (mudrost, samopoštovanje, društveno uvažavanje, osjećaj postignuća) i nisko izražene terminalne vrijednosti ugodnosti/stimulacije (uzbudljiv život, ugodan život, zadovoljstvo). Ovakva analiza upućuje na profil vrijednosnog sustava mladih visokoobrazovanih ljudi koje kao zemlja potencijalno gubimo uslijed emigracije. Poznavanjem vrijednosnog sustava onih koji razmišljaju o emigraciji otvaraju se i moguće strategije zadržavanja ili privlačenja na ponovni povratak onih koji žele emigrirati ili su već kratkotrajno emigrirali.

Ključne riječi: instrumentalne vrijednosti, potisno-poticaajni čimbenici, stavovi prema emigraciji, terminalne vrijednosti, životne vrijednosti

Stjepan Šterc

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Šimun Lončarević

Svjetski savez mladih Hrvatska, Zagreb, Hrvatska

Jelena Slavić Miljenović

Svjetski savez mladih Hrvatska, Zagreb, Hrvatska

Luka Krstulović

Svjetski savez mladih Hrvatska, Zagreb, Hrvatska

Tamara Bodor

Svjetski savez mladih Hrvatska, Zagreb, Hrvatska

Usporedba iskustva mladih iseljenika povratnika s obzirom na razloge iseljavanja

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju otvorenim je tržištem rada omogućeno jednostavnije zapošljavanje i ubrzano iseljavanje velikog broja stanovnika. Posebno su razmatrana iskustva iseljenika povratnika nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju i razmišljanja o iseljavanju, povratku, uvjetima u obje sredine i slično. Istraživanje je obuhvatilo i stavove mladih koji su se iselili isključivo zbog profesionalnih razloga, komparirajući ih analitički s iskustvima visokoobrazovanih mladih osoba spremnih na promjenu struke i prihvaćanje niže kvalificiranih radnih mjesta.

Ključne riječi: mladi, iseljavanje, migracije, Europska unija

Stjepan Šulek

Zagreb, Hrvatska

Europska unija i nacionalni identitet

Svima nam je poznato da se Europa na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće ne nalazi u dobrom stanju. Nakon sloma komunizma izgledalo je da je Europa na najboljem putu suradnje Istoka i Zapada, ali su buknule razne krize, gospodarske i političke, koje su opasno potisnule ono što bismo mogli nazvati dobrom europskom idejom, kako se izrazio bivši njemački kancelar i pokretač Europske unije Helmut Kohl u knjizi *Briga oko Europe*. U međuvremenu, nakupilo se mnogo političkih, kulturnih i povijesnih knjiga koje obrađuju nacionalni identitet europskih naroda u sklopu Europske unije i u tendencijama globalizma.

Ponovno ujedinjenje Europe nakon sloma komunizma u istočnom bloku i u Jugoslaviji doživljavali smo kao trijumf slobode, napretka i solidarne povezanosti sa zapadnom demokracijom. Ujedinjenje Njemačke ubrzalo je europsko jedinstvo. To se pozitivno odrazilo i na Hrvatsku. No, u svim državama članicama Europske unije, na istoku, zapadu, sjeveru i jugu, javljaju se danas veliki pokreti koji se zasnivaju na nacionalnim idejama, očuvanju nacionalne kulture kao temelja identiteta. Ti pokreti žele zaustaviti uništenje nacionalnih identiteta u eri globalizma. Zašto je do toga došlo, pokušat ću obraditi u ovom prilogu.

Ključne riječi: nacionalni identitet, suverenitet, Europska unija, globalizam

Marijan Šunjić

Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Uloga obrazovnog sustava u formiranju i razvoju identiteta

U posljednje vrijeme ciljevi obrazovnog sustava snažno su se usmjerili prema profesionalnom obrazovanju, zanemarujući pritom njegove ostale važne uloge, prije svega formiranje i razvoj pozitivnog i zdravog identiteta u mladim osobama, i to na više razina, od osobnog do šireg društvenog.

U ovom članku definiram i opisujem te različite razine identiteta, koje uključuju osobni, obiteljski, zatim npr. lokalnu zajednicu, jezične i religijske entitete, nacionalnu državu, šire kulturne i tradicionalne skupine, europski identitet, pa čak i navijačke skupine u sportu itd. Naglašavam njihovu pozitivnu i međusobno povezanu ulogu u zaštiti pojedinaca i društvenih skupina i u promociji njihovih zajedničkih interesa, što je i bio povijesni razlog za njihov nastanak. Svaka od tih razina može pozitivno pridonijeti, iako ponekad i negativno, ponašanju pojedinaca kao i raznih društvenih skupina koje dijele taj identitet.

Raspravljam također o nekim uvriježenim mitovima i predrasudama vezanim uz razne oblike identiteta, npr. općenito negativne medijske stavove prema njima, kao i tvrdnje da su međusobno u sukobu. Povezujem uloge raznih grupnih identiteta i objašnjavam razloge i podrijetlo napada na njih, osobito na tradicionalnu obitelj i na nacionalnu državu.

Na kraju ukratko analiziram situaciju u hrvatskom obrazovnom sustavu i pokazujem kako i zašto ne ispunjava svoju očekivanu ulogu u formiranju i razvoju gore navedenih razina identiteta. Posebno su opisane i raspravljene posljedice totalitarnog nasljeđa i utjecaji globalizacije.

Ključne riječi: identitet, razina identiteta, uloga identiteta, društvene strukture, obrazovanje

Stipe Tadić*Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska***Vine Mihaljević***Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska***Neke religijske sastavnice hrvatskoga identiteta**

Početak ljudske kulture i tijekom povijesti, sve negdje do prosvjetiteljstva, odnos između religije i kulture bio je gotovo istoznačan. Naime, i religija i kultura svoje su ishodište, utemeljenje, stvaralaštvo, snagu, opravdanje i smisao nalazile u kultu. Složen kulturološko-povijesni odnos između kulture i religije, unatoč zajedničkom ishodištu (kult-urus, -a, -urum je ono što treba obrađivati, kljaštriti, njegovati, paziti itd.), krenuo je paralelnim, pa čak i suprotnim i suprotstavljenim smjerovima. Povijesna istraživanja kažu nam da se religijska posebnost rješava(la) u kulturnoj općenitosti tako da se danas govori samo o kulturi, društvu ili pak o kolektivnom mentalitetu.

Nacionalne kulture kao, uostalom, i nacionalni identiteti, višeslojan su društveni fenomen. To opće pravilo vrijedi, naravno, i za hrvatsku kulturu i za hrvatski identitet. Poglavitito stoga što su hrvatski identitet i hrvatska kultura niknuli, oblikovali se i rasli na prostoru obilježenu prožimanjem barem triju velikih kulturalnih cjelina. Na prostoru današnje Hrvatske, poglavito na njezinu mediteranskom dijelu, prije doseljenja Hrvata snažno je cvalo kršćanstvo, postavši sastavnim dijelom nacionalnoga identiteta, te se pretilo u nacionalnu kulturu i njezina pojavna očitovanja. Podjelama kršćanstva, najprije na istočno i zapadno, a zatim i zapadni raskol, hrvatska kultura i hrvatski nacionalni identitet ostaju obilježeni trajnim značajkama ponajprije zapadnoga (katoličkog!) kršćanstva, a zatim pravoslavnim i evangeličkim utjecajima. A kultura je zacijelo utjelovljenje duha, duhovne baštine i tradicionalne kulture i kulturalnog identiteta dominantno jednoga naroda.

U članku se analizira uloga religije i ponajprije religijske sastavnice u oblikovanju hrvatskoga nacionalnog kulturnog identiteta. Naime, hrvatski nacionalni identitet, kao i u većini zemalja u srednjoj i istočnoj Europi razvio se "mimo ili protiv" države. Naime, državne tvorevine u kojima su živjeli Hrvati nisu pogodovale nastanku i razvoju hrvatskog nacionalnog identiteta, niti (o)čuvanju tradicijske baštine Hrvata. Hrvatski je nacionalni i religijski identitet nastao i razvijao se "unatoč" nepovoljnim povijesnim i političkim okolnostima, na temelju odabranih elemenata etničke kulturne, religijske baštine i tradicije.

Središnje mjesto svakako pripada religiji, odnosno pripadanje Katoličkoj Crkvi, a time i zapadnoeuropskom kulturnome krugu i uljudbi. U Hrvatskoj se, kao i u većini srednjoeuropskih i istočnoeuropskih društava, nacionalni identitet formirao uz snažnu potporu religijskog pripadanja Katoličkoj Crkvi. Štoviše, moglo bi se reći da je ta činjenica, ako već nije determinirala hrvatski nacionalni identitet, onda mu je barem dala temeljno i trajno obilježje pripadanja zapadnoeuropskoj kulturnoj uljudbi.

U razdoblju komunizma Katolička Crkva u Hrvatskoj imala je stožernu ulogu u brizi za njegovanje i očuvanje hrvatskoga identiteta, što se nerijetko poistovjećivalo s hrvatstvom i katoličanstvom. Katolička Crkva u Hrvata imala je i neizravnu, ali bitnu ulogu u rušenju komunističkoga ateističkoga sustava, koji je imao ne samo neprijateljski, maligni stav prema religiji i Crkvi, nego je (bio) i neprimjeren zapadnoj uljudbi i kulturnoj tradiciji kojoj je hrvatski narod stoljećima pripadao.

Ključne riječi: kult, kultura, hrvatski identitet, religijske sastavnice, Katolička Crkva

Tuga Tarle

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Hibridizacija svijeta ili globalizacija dijaspore

Zahvaljujući tržišnoj ekonomiji postmoderne, koja je vođena potrebama gomilanja kapitala i jeftine radne snage u službi multinacionalnih kompanija, a na političkom polju – krizom nacionalnih država, gubljenjem njihova autoriteta i suvereniteta, svjedoci smo globalnih migracija stanovništva koje su poprimile razmjere neviđene u povijesti od velike seobe naroda. Miješanje kultura i tradicija, unifikacija jezika i mekdonaldizacija društva utječu na stvaranje novih anomičnih društvenih formacija. Propituju se teorije identiteta, rase i nacije, izučavaju se transnacionalni prostori i prepoznaju novi tipovi dijaspore. Paralelno s tim procesima hibridizacije svijeta stvaraju se kolonije postmodernih nomada, beskućnika, dok se moralne vrijednosti i humanost zatiru pod pritiskom sveprisutnog relativizma. Imperij provodi nove strategije kolonizacije. Globalizacija s jedne strane umnožava identitete, a s druge uzrokuje siromašenje kultura. Društvo se rasipa na sve sitnije jedinice. Dijeli se na sve manje partikule koje polažu svoje pravo na poziciju “dijaspora” i *drugosti* kao zavjetrine od totalnog otuđenja i dehumanizacije. Mnoštvenost *drugosti* globalizaciji uopće ne predstavlja problem sve dok se te drugosti ne odnose na pravo na nacionalnu državu. Kako u tom kaotičnom vremenu čuvati pravo na različitost, ne kao *drugost* izvrgnutu prijeziru Imperija, nego kao osobitost, autentičnost, kvalitetu, jezgrovit identitet, kao plod različitih tradicija otporan na pretapanja u retorti globalizacije, kao jedino uporište egzistencije, kao siguran i miran dom?

Ključne riječi: dom, globalizacija, dijaspora, hibridni identiteti, *drugost*

Ivan Tepeš

Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, Hrvatska

Odnos Vladka Mačeka prema hrvatskom pitanju i Jugoslaviji kroz djelovanje u organizacijama emigranata Srednje i Istočne Europe od 1947. Do 1964.

Vladko Maček, kao neosporni politički autoritet hrvatskog naroda 30-ih godina 20. stoljeća, rat je proveo u političkoj izolaciji, a slomom NDH u svibnju 1945. odlazi u političku emigraciju, gdje je proveo ostatak života do smrti u svibnju 1964. godine. Od 1945. do kolovoza 1947. boravio je u Parizu, a do 1964. stalno je bio nastanjen u Washingtonu. Sve vrijeme boravka u emigraciji bio je politički aktivan kao predsjednik Hrvatske seljačke stranke (HSS).

Prvu javnu izjavu Maček je dao u srpnju 1945. godine američkom listu *The New York Times*, u kojoj je oštro kritizirao novu jugoslavensku vlast. Tijekom boravka u Parizu Maček je koristio svoj politički autoritet iz predratnog razdoblja da bi se sastajao s inozemnim političarima i diplomatima te ih upoznavao sa svojim stavovima o rješavanju hrvatskog pitanja i situaciji u Jugoslaviji.

Dolaskom u Washington u kolovozu 1947. Maček se politički aktivirao u djelovanju Međunarodne seljačke unije (MSU), organizacije koja je bila sastavljena od izbjeglih čelnika seljačkih stranka iz zemalja srednje i istočne Europe koje su se našle pod utjecajem SSSR-a, a u kojima su vlast postupno preuzele komunističke partije. Maček je bio jedan od osnivača MSU-a i njegov potpredsjednik sve do smrti u svibnju 1964. godine. Maček je bio povezan i s američkom organizacijom pod imenom Nacionalni odbor za slobodnu Europu / Odbor za slobodnu Europu te je sudjelovao u njihovim inicijativama i aktivnostima u hladnom ratu, koje su za krajnji cilj imale rušenje komunizma iza tzv. željezne zavjese.

Kongresi i javne aktivnosti MSU-a bili su idealna pozornica za Mačeka jer je tim putem pred američku i međunarodnu javnost iznosio svoje poglede na rješavanje hrvatskog pitanja te upućivao kritike na komunizam općenito, ali i jugoslavenski režim, koji je nakon 1948. došao u sukob sa SSSR-om. Maček se zbog sukoba Tita i Staljina nakon 1948. našao u drukčijoj poziciji od ostalih predstavnika seljačkih stranaka iz srednje i istočne Europe, pa je stoga u svojim javnim nastupima nastojao argumentirano objašnjavati da nema razlike u komunističkom uređenju SSSR-a i njegovih satelita u odnosu na uređenje u Jugoslaviji, bez obzira na to što je sukob Tita i Staljina rezultirao izlaskom Jugoslavije iz "sovjetskog lagersa". Maček je zapadnu pomoć Jugoslaviji problematizirao objašnjavajući kako je pomoć Jugoslaviji zapravo pomoć učvršćenju jugoslavenskog režima, koji nije djelovao u skladu s demokratskim standardima.

Organizacije emigranata iz srednje i istočne Europe djelovale su pod financijskim i političkim pokroviteljstvom SAD-a te je zbog toga i njihova djelatnost bila sukladna vanjskopolitičkim pozicijama i interesima SAD-a. S obzirom da su organizacije političkih emigranata srednje i istočne Europe djelovale na modelu uspostave srednjoeuropske federacije država i naroda na području između Baltičkog, Jadranskog i Crnog mora, tako je i Maček kao jedno od rješenja hrvatskog pitanja vidio uklapanjem Hrvatske u takvu srednjoeuropsku federaciju.

Ključne riječi: Vladko Maček, Međunarodna seljačka unija, željezna zavjesa, hladni rat, Jugoslavija, hrvatsko pitanje

Dragan Todorović

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Nataša Simeunović Bajić

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Slike o Ciganima i Romima u Srbiji: dekonstrukcija novinskih naslova

Još 1922. godine Valter Lipman je u svojoj znamenitoj knjizi *Javno mnjenje* na vrlo jednostavan, a nadasve vrlo konkretan i jasan način, opisao kako se stvaraju "slike u našim glavama". Govoreći o tome da su jedine percepcije događaja u kojima nismo učestvovali one koje proizilaze iz naših mentalnih slika o tim događajima, on je vrlo rano uočio ne samo biološko-psihološku predispoziciju ljudskog bića, već je vrlo tačno objasnio kakve su posledice takvih percepcija u društvenoj stvarnosti. Više od toga, Lipman je predstavio kako se javno mnjenje oblikuje pod ogromnim uticajem stereotipa koji leže u osnovi svakog koda. Dosta kasnije, Džonatan Bignel je na temelju sosirovske tradicije razvio sistem medijske semiotike, koristeći i objašnjavajući u velikoj meri kodove kao društvenu dimenziju. Tako je analizirao novinske kodove zaključujući da tekstovi, koji sa čitaocima komuniciraju posredstvom istih, poseduju svojevrsni ideološki status, što znači da zapravo nikad ne mogu biti neutralni. Pozivajući se na ova dva autora, ali i druge iz oblasti medija i društva, ovaj rad ima cilj da utvrdi kakvi su nivoi reprezentovanja i značenjski aspekti u formiranju naslova u kojima se koriste dva imena: *Cigani* i *Romi*. Na koji način jezik postaje delatan u oslovljavanju jedne manjine? Kako su dogovoreni kodovi na osnovu kojih razumemo šta su Cigani, a šta Romi? Da li suštinski razumemo? U kojoj meri utiču novinski naslovi na stvaranje slika u našim glavama? Zašto se za isti tekst pojavljuju različiti naslovi u štampanim i onlajn izdanjima dnevnih novina? Da bismo pokušali da odgovorimo na ova pitanja, analiziraćemo naslove prateći period od nekoliko godina. U radu će se pre svega koristiti semiološka i diskurzivna analiza.

Ključne reči: novinski naslovi, slike, društvena stvarnost, Romi, Cigani, Srbija

Sonja Tošić Grlac

Međimurska županija, Čakovec, Hrvatska

Branko Sušec

Međimurska županija, Čakovec, Hrvatska

Povijest, stanje i perspektiva romske zajednice u Međimurju

Iznijet će se osnovni podaci o povijesti romske nacionalne manjine u Međimurju te opći statistički podaci o razvoju romske zajednice kroz vrijeme. Dat će se osvrt s obzirom na zakonsku regulativu, prava i obveze te uspostaviti paradigma života pripadnika romske nacionalne manjine s navedenim. Prikazat će se perspektiva života romske zajednice na području obrazovanja, stanovanja, socijalne zaštite, zapošljavanja i drugih područja u kojima postoje mogućnosti njihova napretka i što boljeg uključivanja u lokalnu zajednicu, pritom ne negirajući vlastiti identitet.

Ključne riječi: Romi u Međimurskoj županiji, način života, perspektive napretka.

Tanja Trošelj Miočević

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Katolička crkva i Hrvati izvan domovine

Autorica će u radu naglasak staviti na povijesni prikaz uloge i djelovanja katoličkih misija i župa među hrvatskim iseljenicima širom svijeta. Svjesna činjenica kako su migracijski procesi

društvena pojava s etničkim i vjerskim aspektima od velike važnosti, a prateći gibanja i upute univerzalne Crkve o vječnoj i sustavnoj brizi o iseljenicima, i Crkva u Hrvata postaje sve aktivnija i učinkovitija u pastoralnoj brizi za hrvatske iseljenike. Osim pastoralne brige hrvatski svećenici koji su vodili i vode katoličke misije i župe širom svijeta uz pomoć časnih sestara sistematski i sustavno su radili i rade na očuvanju hrvatske kulture i jezika, etničkih običaja kao i na izučavanju hrvatske povijesti. Na osnovi dosadašnjih istraživanja i dostupne literature autorica postavlja hipotezu kako je Crkva u Hrvata najviše doprinijela očuvanju hrvatskog nacionalnog, političkog, kulturnog i vjerskog identiteta među hrvatskim iseljenicima u svijetu.

Ključne riječi: Crkva, Hrvati, iseljeništvo, identitet, vjera

Marijanca Ajša Vižintin

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, Slovenija

Od tolerancije do međukulturnog odgoja i obrazovanja

Puka tolerancija prema djeci doseljenika nije dovoljna. Problematiziram stanje pri kojem su doseljenici doduše službeno uključeni u osnovnoškolsku i srednjoškolsku nastavu, ali su pasivni i nevidljivi. Međukulturni odgoj i obrazovanje predviđaju aktivno sudjelovanje na nastavi. Pored učenja jezika okoline i nastavnog jezika, što je važan temelj za uključivanje u društvo prijema, predviđen je i razvoj međukulturne sposobnosti svih stanovnika. Unutar nastavnog procesa razvijamo svijest da su se ljudi uvijek selili i da se i dan danas sele zbog raznih razloga. Na područjima na kojima nema rata najčešće su tzv. ekonomske migracije nakon kojih slijedi združivanje obitelji. U Sloveniji su doseljavanje i iseljavanje u razdoblju 2010.-2017. gotovo izjednačeni: 14.000 do 18.000 ljudi godišnje se kako doseljavalo tako i iseljavalo. Slična je i obrazovna struktura ljudi koji se doseljavaju i iseljavaju. Upoznavanje ljudi s iseljeničkim ili izbjegličkim iskustvom, u živo ili preko filmova, knjiga, na okruglim stolovima itd. značajno razvija našu međukulturnu sposobnost i ruši predrasude. U škole se mogu pozivati ljudi koji su se doselili ili iselili, da progovore o svojim osobnim iskustvima preseljenja, o kulturnom šoku, o dilemama vezanim za to kako očuvati materinji jezik, o tom kako i gdje naučiti jezik nove sredine, o beskonačnim birokratskim postupcima za reguliranje boravka i druge dokumentacije, o produljivanju radnih dozvola, o promjeni složenog identiteta, o uključivanju djeteta u novu školsku okolinu itd. Učitelji različitih školskih predmeta mogu pripremiti brojne međukulturne satove u suradnji s djecom i roditeljima doseljenika, s društvima doseljenika i s učiteljima materinjih jezika i kultura. I tako prelazimo od prividno tolerantnog društva do međukulturnog odgoja i obrazovanja.

Ključne riječi: tolerancija, međukulturni odgoj i obrazovanje, uključivanje, djeca doseljenika, djeca izbjeglica.

Danijel Vojak

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Komemorativno tkivo sjećanja ili o utjecaju diskursa kulture sjećanja na stradanje Roma u Drugom svjetskom ratu unutar romske zajednice u Republici Hrvatskoj

Romsko stanovništvo danas čini jednu od najstarijih i brojnijih manjinskih zajednica u Republici Hrvatskoj. Odnos većinskog stanovništva prema njima često je bio obilježen nasilnim sukobima, što je posebice bio diskurs prisutan u politici državnih i lokalnih vlasti. Nastojanje za asimilacijom Roma bilo je prisutno na hrvatskim područjima, posebice od XVII. st., a svoj vrhunac imalo je u genocidnoj politici ustaških vlasti prema njima za vrijeme Drugog svjetskog rata. Posljedice tog rata za romsko stanovništvo na hrvatskim područjima bile su posebno vidljive na njihovu demografskom stanju, kada je ono brojalo tek nekoliko stotina. Socijalističko razdoblje nije omogućavalo organiziranje posebnih komemoracija romskim žrtvama, koje su bile "utopljene" u službene komemoracije "žrtvama fašističkog terora". Unatoč tome, novoorganizirane romske organizacije počele su od 70-ih godina 20. stoljeća s pojedinačnim i nesustavnim komemorativnim obilježavanjima stradanja svojih sunarodnjaka. Osnivanjem Republike Hrvatske i dalje je pitanje komemoracije romskih žrtva bilo potisnuto na margine službenih obrazaca kulture sjećanja na žrtve u Drugom svjetskog ratu. Odnos prema ovome mijenja se tek početkom ovog stoljeća, kada Romima biva službeno priznat status nacionalne manjine, što je dodatno potaknulo njihovo civilno (nevladino) organiziranje. Posebno je značajno istaknuti ulogu romskog zastupnika Veljka Kajtazija u Hrvatskom saboru, koji je s nekoliko romskih nevladinih organizacija počeo od 2012. organizirati službene komemoracije romskim žrtvama. U izlaganju će se posebice osvrnuti na pitanja odnosa službenih hrvatskih vlasti prema pitanju komemoriranja romskih žrtava, istodobno se osvrćući i na utjecaj tih komemoracija na organiziranje i kulturno-političko djelovanje romskih organizacija.

Ključne riječi: Romi, Drugi svjetski rat, stradanje, komemoracije

Jure Vujić

Institut za geopolitiku i strateška istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Geopolitičke i filozofske dimenzije legitimacijskog diskursa migracija u suvremenom zapadnom imaginariju

Pitanje stranaca migranata ili, bolje rečeno, našeg odnosa s drugima, pitanje alteriteta eminentno je pitanje, ne samo demografsko i političko, već i filozofsko i antropološko pitanje. Poimanje i sama percepcija stranca migranta značajno je evoluirala i mijenjala je značenje i epistemološki status. Od rivalstva, straha, asimilacije ili pak utopijske egzaltacije, figura migranta u našem zapadnocentričnom imaginariju često je služila za projekciju i primjenu određenih društveno-političkih stavova glede migracije: od ksenofobije, mizantropije ili idealizacije, multikulturene integracije ili asimilacije, etnodiferencijalizma ili eurocentrizma pa sve do segregacije i etnoekskluzivizma. Promigracijski stavovi često su u službi suvremenog globalnog geokonstruktivizma koji se može usporediti s primjenom društvenog inženjeringa nad narodima, državama, prostorima, demografijom i ekonomijom, kao i metodologija upravljanja i društvene političke dominacije. Današnji migracijski fenomen u XXI. stoljeću ne slični nijednom drugom fenomenu, a suvremene se migracije razlikuju od prvog tipa migracije iz XX. stoljeća, ne samo u zapadnoj Europi, već i u cijelom svijetu. Početak trećeg milenija otvara i put novoj eri ili novoj generaciji migracijskog fenomena koji obilježavaju znatno više kaotične, nekontrolirane i fluidne migracije na globalnoj razini. Današnji migracijski fenomen proizvod je globalne realnosti kriznih žarišta, neoimperijalnih ratova, etničko-vjerske fragmentacije, porast nejednakosti i nestabilnosti u određenim svjetskim regijama, transnacionalnog terorizma i neuspjehe međunarodne solidarnosti. Na globalnoj razini povezana su tri fenomena: porast međunarodnih migracijskih tokova, kriza upravljanja tim porastom te porast rizičnosti tribalnog i etničkog društvenog zatvaranja (komunitarizam). Globalni migracijski fenomen postavlja pitanje svim nacijama svijeta o budućnosti njihova i povijesnog i kulturnog identiteta, što zadire u njihovu duboku politogenezu, sigurnosnu stabilnost i etničko-kulturnu koheziju. Stoga se ne treba isključivo ograničiti na simptome migracije vidljive na području društva, kulture – identitet i demografiju, već sagledavati i duboke filozofske i epistemološko-antropološke uzroke tog fenomena.

Zadaća ovog izlaganja i rada obuhvaća višeslojno pitanje interpretiranja migracijskih tokova kao sredstva suvremenog globalnog geokonstruktivizma, kao objekta ili čimbenika moći u okviru političko-filozofskog legitimacijskog diskursa te raščlaniti koje su kulturno-identitetske i društvene posljedice istog fenomena.

Ključne riječi: stranac, diskurs, imaginarij, geopolitika, migracije, globalizacija, identitet

Oliver Zambrano Alemán

Universidad Central de Venezuela, Caracas, Venezuela

Hrvatska dijaspora u Venezueli između 1948. i 2018. godine

Opći cilj ovog rada je proučiti odnos države i hrvatske dijasporu u Venezueli između 1948. i 2018. godine, te njihove veze i dinamike u globalnom dobu. Kako bi se cilj ispunio, napraviti će se kratak pregled političkih ideja koje su omogućile izgradnju sadašnje hrvatske države te nacionalnih i međunarodnih okolnosti koje su olakšale dolazak i konsolidaciju dijasporu na teritoriju Venezuele, a to su: venezuelanska imigracijska politika i međunarodni pravni okvir koji je bio na snazi u vrijeme kada su Hrvati bili prisiljeni napustiti svoju domovinu. Isto tako, pregledat će se dinamike prije i nakon samostalnosti, to jest za vrijeme Hladnog rata i do danas, naglašavajući povijesne događaje od velike važnosti kao što su sudjelovanje Hrvata Venezuele na Hrvatskom narodnom vijeću, njihove doprinose pri stjecanju nezavisnosti od 1991. do 1995. godine, te veze preko generalnog konzulata Republike Hrvatske u Venezueli prije nego što je konzularne aktivnosti preuzelo hrvatsko veleposlanstvo u Brazilu 2014. godine. Za kraj u radu će se ukratko spomenuti važni predstavnici hrvatske zajednice u Venezueli i njihov doprinos odnosima dviju država.

Ključne riječi: Venezuela, Hrvatska, dijaspora, veze, osobnosti.

Tomislav Žigmanov

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, Srbija

Darko Baštovanović

Hrvatsko nacionalno vijeće, Subotica, Srbija

Položaj hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i izazovi u procesu pristupanja Srbije Europskoj uniji

Hrvatska nacionalna manjina u Republici Srbiji, prema posljednjem popisu iz 2011., s 57 900 pripadnika predstavlja po brojnosti četvrtu manjinsku skupinu, za koju bi se trebalo pretpostaviti da svojim kulturološkim osobitostima i istim zaokruženim identitetskim obrascima i sastavnicama doprinosi razvoju srbijanskoga multietničkoga prostora te da predstavlja i sponu ka matičnoj joj domovini. Na položaj hrvatskoga naroda u Srbiji utječu različiti faktori demografske, povijesne, pravne i političke prirode čijom se analizom stječe predodžba o njezinu iznimno nepovoljnom položaju. Glavna vanjskopolitička odrednica svih srbijanskih vlada od listopadskih promjena 2000. do danas (u deklarativnom smislu) ostaje proces europskih integracija i na koncu punopravno članstvo Srbije u obitelji europskih država. Izazovi kao što su miješanje države u identitetska pitanja, veliko siromaštvo, nepovoljna demografska slika, nesudjelovanje u procesu donošenja odluka i društvena i politička isključenost iz struktura državnih tijela i društva opće te, na koncu, i odnosi matične i domicilne države, kao svojevrsni kompleksni faktor srbijansko-hrvatskih odnosa, dodatno otežavaju i usložnjavaju položaj hrvatske zajednice u uvjetima nekonsolidirane demokracije.

Ključne riječi: nacionalne manjine, Hrvatska, Srbija, europske integracije, multietničnost, identitet, asimilacija

Dražen Živić

Područni centar Vukovar Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, Vukovar, Hrvatska

Ivo Turk

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Demografska bilanca Hrvata u Republici Srbiji (2002. – 2016.)

Ukupna depopulacija dominantan je i kontinuiran dinamički demografski proces u hrvatskoj manjinskoj zajednici u Srbiji. Od popisa stanovništva 1961. do posljednjega, 2011. godine, ukupan broj Hrvata (osoba koje su se u popisima izjasnile Hrvatima) smanjen je za čak 69,4 %, pri čemu je stopa prosječne relativne godišnje promjene iznosila -1,88 %. Na pojavu i napose jačanje ukupne depopulacije utjecali su negativni trendovi u bioreprodukciji kao i u mehaničkom kretanju hrvatskoga stanovništva. S obzirom na predvidivi nastavak pada broja Hrvata u Srbiji i nakon popisa 2011. godine, predmet znanstvene analize u ovom radu je demografska bilanca hrvatske populacije u razdoblju od 2002. do 2016. godine. Svrha istraživanja je analiza javno dostupnih podataka popisne i vitalne statistike u tematiziranom razdoblju. Cilj istraživanja je utvrditi razinu prirodnoga pada i procijeniti grubu migracijsku bilancu te opisati i ocijeniti veličinu i strukturu demografske bilance kao jednog od indikatora sve nepovoljnijeg demografskog stanja u kojemu se nalaze Hrvati u Srbiji. Ujedno, želimo ukazati na izrazito nepovoljan dobno-spolni sastav kao dominantnu odrednicu opadajuće reprodukcije hrvatskoga stanovništva te objasniti kauzalni odnos na relaciji: demografsko starenje – prirodni pad stanovništva – negativna demografska bilanca (ukupna depopulacija). Na temelju podataka srpske vitalne statistike kao i podataka o doseljavanjima hrvatskih državljana u Hrvatsku iz Srbije, procijenit ćemo demografsku bilancu Hrvata za razdoblje 2011. – 2016. godine te utvrditi dosegnutu razinu suvremenih depopulacijskih trendova u prirodnom i mehaničkom kretanju stanovništva. Usporedit ćemo veličinu i strukturu demografske bilance Hrvata s etnički većinskim, kao i odabranim manjinskim stanovništvom u Srbiji.

Ključne riječi: Hrvati, demografska bilanca, natalitet, mortalitet, migracijska bilanca, Republika Srbija

Panel **Pozitivni primjeri migracija u Hrvatskoj**

Panelistice:

Violeta Blatančić

Tech Garden j.d.o.o., Šibenik, Hrvatska

Mateja Đaković

Business Depot d.o.o., Pleternica, Hrvatska

Anamarija Blažević

Grad Pakrac, Hrvatska

Moderatorica:

Sanela Dropulić

Virtualni ženski poduzetnički centar, Zagreb, Hrvatska

Panel *Pozitivni primjeri migracija u Hrvatskoj* okupit će tri žene koje su svaka na svoj način primjer uspjeha i pozitivnog učinka kada je migracija u pitanju. Dvije poduzetnice – jedna iz slavonskog mjesta Pleternice, druga iz Šibenika – morale su migrirati da bi uspjele u poduzetništvu. Riječ je o pozitivnoj priči i uspjehu kada se migracija događa u korist hrvatskog gospodarstva i podizanja standarda. U tom pravcu radi i gradonačelnica Pakraca Anamarija Blažević, koja je osigurala niz infrastrukturnih i sadržajnih okolnosti zbog čega se ljudi doseljavaju u Pakrac te prije svega pokreću svoje poslovne projekte.

Panel okuplja žene koje svojim djelovanjem čine bolju gospodarsku priču Hrvatske, na osnovama pozitivnih primjera migracija u Hrvatskoj.

Ključne riječi: migracije, pozitivni primjeri, gospodarstvo, poduzetništvo, grad, infrastruktura, panel, žene

Panel **Suvremeni hrvatski turizam – identitet i migracije (prilike i prijetnje)**

Panelisti:

Dijana Katica

Udruga za turizam i ruralni razvoj Klub članova Selo, Zagreb, Hrvatska

Ivo Bašić

Ministarstvo turizma, Zagreb, Hrvatska

Josip Mikulić

Katedra za turizam, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ante Grancarić

Swanky Travel & Destination Urban agencija, Zagreb, Hrvatska

Sanela Vrkljan

Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, Hrvatska

Moderatorica:

Dijana Katica

Panel *Suvremeni hrvatski turizam – identitet i migracije (prilike i prijetnje)* okupit će stručnjake iz četiri različita područja rada u turizmu (znanstvenog, nevladinog, vladinog i privatnog sektora) koji će svatko iz svoje sfere djelovanja objasniti prijetnje i mogućnosti razvoja suvremenog turizma u Hrvatskoj.

Turizam je multidisciplinarni skup djelatnosti koji u sebi integrira i identitet i migracije, a sadržava upravo čimbenike poput ekonomskih, socioloških i kulturnih s jedne te državnih propisa, subvencija, strategije razvoja i akcijskih planova s druge strane.

S jedne strane u suvremenom svijetu globalizacije javlja se potreba za očuvanjem identiteta hrvatskog naroda i njegove tradicije, dok s druge strane turizam teži zadovoljenju potreba stranih gostiju kao i svjetskim trendovima i standardima te na taj način prijeti i narušava tradicionalnu kulturu u svrhu ekonomskog opstanka turističkih poduzeća.

Rasprava bi se vodila u smjeru dovođenja u odnos suvremenog turizma kao čuvara i promotora identiteta hrvatskog naroda, odnosno mogućim prilikama za pozicioniranje Hrvatske kao prirodno i kulturološki očuvane destinacije, koja će u budućnosti privlačiti upravo svojom autentičnošću, tradicijom i gastronomijom, a u odnosu na migracijska kretanja (emigraciju domaćeg stanovništva u strane zemlje zbog ekonomskih razloga i sve veća potreba za stranom radnom snagom u turizmu), stroge državne propise i ekonomske učinke koji proizlaze iz njih.

Ključne riječi: turizam, gospodarstvo, identitet, kultura, tradicija, državni propisi, migracije, održivi ruralni razvoj, demografija, zapošljavanje, suvremeni trendovi

POPIS IZLAGAČA

Juan Ahlin

*Universidad Nacional de la Patagonia San Juan
Bosco, Comodoro Rivadavia, Argentina*

Anđelko Akrap

*Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,
Zagreb, Hrvatska*

Zvonimir Ancić

*Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb,
Hrvatska*

Sabrina Ardalan

Harvard Law School, Cambridge, MA, USA

Branka Arlović

Hrvatski Crveni križ, Zagreb, Hrvatska

Mato Arlović

*Ustavni sud Republike Hrvatske, Zagreb,
Hrvatska*

Pablo David Arrigada

Universidad de Buenos Aires, Argentina

Daniela Arsenović

*Departman za geografiju, turizam i
hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet
Univerziteta u Novom Sadu, Srbija*

Dragutin Babić

*Institut za migracije i narodnosti, Zagreb,
Hrvatska*

Matea Bačko

Zagreb, Hrvatska

Mario Bara

*Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb,
Hrvatska*

Antea Barišić

*Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Hrvatska*

Franjo Barišić

Grad Dubrovnik, Hrvatska

Petra Barišić

*Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Hrvatska*

Ivo Bašić

Ministarstvo turizma, Zagreb, Hrvatska

Darko Baštovanović

Hrvatsko nacionalno vijeće, Subotica, Srbija

Ivan Bekavac

Hrvatska liječnička komora, Zagreb, Hrvatska

Adrian Beljo

*Edward Bernays visoka škola za komunikacijski
menadžment, Zagreb, Hrvatska*

Marija Benić Penava

*Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju
Sveučilišta u Dubrovniku, Hrvatska*

Zlata Berkeš

*Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Hrvatska
Zajednica Mađara Pisanica, Općina Velika
Pisanica, Hrvatska*

Mirta Bijuković Maršić

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Hrvatska

Violeta Blatančić

Tech Garden j.d.o.o., Šibenik, Hrvatska

Anamarija Blažević

Grad Pakrac, Hrvatska

Tamara Bodor

Svjetski savez mladih Hrvatska, Zagreb,
Hrvatska

Željko Bogdan

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Hrvatska

Marijana Borić

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,
Zagreb, Hrvatska

Sanja Božić

Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u
Novom Sadu, Srbija

Ivan Bračić

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Erik Brezovec

Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji
Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Helena Burić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Krešimir Bušić

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Dario Butković

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u
Zagreb, Hrvatska

Tea Cacović

Znanstveni zavod, Hrvatski studiji Sveučilišta u
Zagrebu, Hrvatska

Irena Cajner Mraović

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

David Čiplić

Gospić, Hrvatska

Ivan Čulo

Institut Fontes Sapientiae, Zagreb, Hrvatska

Zvonimir Deković

Predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća
Crne Gore, Tivat, Crna Gora

Jelena Dinić

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Sanela Dropulić

Virtualni ženski poduzetnički centar, Zagreb,
Hrvatska

Vlatka Dugački

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb,
Hrvatska

Žarko Dugandžić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Bosna i Hercegovina

Jasminka Dulić

Sekcija za sociologiju, psihologiju i političke znanosti Hrvatskog akademskog društva, Subotica, Srbija

Mateja Đaković

Business Depot d.o.o., Pleternica, Hrvatska

Smiljana Đukičin Vučković

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Marina Đukić

Akademija za umjetnost i kulturu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska

Matías Figal

Consejo Nacional de Investigaciones Científicas y Técnicas (CONICET), Universidad de Buenos Aires, Facultad de Ciencias Sociales, Universidad Nacional de Tres de Febrero, Centro de Estudios sobre Genocidio), Buenos Aires, Argentina

Jovan Filipović

Fakultet organizacionih nauka Univerziteta u Beogradu, Srbija

Vladimir Filipović

Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Paula Gadže

Facultad de Filosofía, Universidad de Buenos Aires, Argentina

Krešimir Galin

Muzička akademija Sveučilišta u Zagreb, Hrvatska

Darko Gavrilović

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Mark Gjokaj

Podgorica, Crna Gora

Krešimir Gjuranović

Zagreb, Hrvatska

Iris Goldner Lang

Katedra za europsko javno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ante Grancarić

Swanky Travel & Destination Urban agencija, Zagreb, Hrvatska

Ivo Grgić

Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Boris Grgurević

Zagreb, Hrvatska

Darija Hofgräff

Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Hrvatska

Caroline Hornstein Tomić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Domagoj Hruška

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Krešimir Ivanda

Katedra za demografiju, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ljubica Ivanović Bibić

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

Šime Ivanjko

počasni konzul RH u Sloveniji

Anđelija Ivkov-Džigurski

Departman za geografiju, turizam i hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Goran Jarić

Odvjetničko društvo Mišević i Jarić, Osijek, Hrvatska

Igor Jelaska

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Josip Ježovita

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb, Hrvatska

Tvrtko Jolić

Institut za filozofiju, Zagreb, Hrvatska

Damir Josipović

Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, Slovenija

Natalija Jovanović

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Željana Jovičić

Ekonomski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Bosna i Hercegovina

Jugoslav Jovičić

Univerzitet u Travniku, Bosna i Hercegovina

Ana Judi Galić

Odsjek za statusna pitanja i informisanje iseljeničtva, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Borna Jurčević

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Josip Jurčević

Odsjek za povijest, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Katica Jurčević

Znanstveni zavod, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ljubo Jurčić

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Vjekoslava Jurdana

*Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti
Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska*

Tado Jurić

*Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb,
Hrvatska*

Danijel Jurković

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Suzana Jurković

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Ivica Katavić

*Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i
upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb,
Hrvatska*

Dijana Katica

*Udruga za turizam i ruralni razvoj Klub članova
Selo, Zagreb, Hrvatska*

Vera Klopčič

*Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana,
Slovenija*

Danijel Knežević

*Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i
upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb,
Hrvatska*

Mladen Knežević

*Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb,
Hrvatska*

Ljubica Kolarić Dumić

Društvo hrvatskih književnika, Zagreb, Hrvatska

Karlo Kolesar

*Edward Bernays visoka škola za komunikacijski
menadžment, Zagreb, Hrvatska*

Katarina Komaić

*Rochester Institute of Technology, Dubrovnik,
Hrvatska
Sveučilište u Dubrovniku, Hrvatska*

Tomislava A. Kosić

Sveučilište u Zürichu, Švicarska

Vlaho Kovačević

*Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Splitu, Hrvatska*

Sandra Kralj Vukšić

Slovački centar za kulturu, Našice, Hrvatska

Ivan Kraljević

*Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru, Bosna
i Hercegovina*

Radojka Kraljević

*Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb,
Hrvatska*

Davor Jaime Krellac García

*Universidad Mayor de San Simón, Sociedad
Croata de Socorros Mutuos, Oruro, Bolivia*

Luka Krstulović

*Svjetski savez mladih Hrvatska, Zagreb,
Hrvatska*

Viktorija Kudra Beroš

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Zoran Kurelić

Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Josip Lasić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Romana Lekić

Edward Bernays visoka škola za komunikacijski menadžment, Zagreb, Hrvatska

Vlatka Lemić

Hrvatski državni arhiv, Zagreb, Hrvatska

Natasha Kathleen Levak

Znanstveni zavod, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Kristian Lewis

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, Hrvatska

Šimun Lončarević

Svjetski savez mladih Hrvatska, Zagreb, Hrvatska

Vladimir Lončarević

Sustavni studij duhovnosti, Zagreb, Hrvatska

Maria Florencia Luchetti

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Tamara Lukić

Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Srbija

Tihomir Luković

Odjel za ekonomiju i poslovnu ekonomiju Sveučilišta u Dubrovniku, Hrvatska

Marina Lukšič Hacin

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, Slovenija

Vinicije B. Lupis

Područni centar Dubrovnik Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar, Dubrovnik, Hrvatska

Dario Magdić

Sektor za provedbu i nadzor programa i projekata Hrvata izvan RH, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb, Hrvatska

Liliana María Majic

Universidad Nacional de La Plata, Buenos Aires, Argentina

Krunoslav Malenica

Odsjek za sociologiju, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Marko Mandir

Hrvatskog kulturno društvo u Mariboru, Slovenija

Mijo Marić

*Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, Hrvatska
Udruga bosanskih Hrvata Prsten, Zagreb,
Hrvatska*

Darko Marinac

Zagreb, Hrvatska

Sergio Marinkovic Contreras

Universidad de Chile, Santiago, Chile

Marica Marinović Golubić

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb,
Hrvatska*

Ivan Markešić

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb,
Hrvatska*

Anđelko Markulin

Hrvatsko društvo Luksemburg, Luksemburg

Dragana R. Mašović

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Marija Matek

*Ured dobrodošlice, Središnji državni ured za
Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb,
Hrvatska*

Vesna Matić

*Udruga Majke hrvatskih sokolova, Zagreb,
Hrvatska*

Rebeka Mesarić Žabčić

*Institut za migracije i narodnosti, Zagreb,
Hrvatska*

Nikica Mihaljević

Zagreb, Hrvatska

Vine Mihaljević

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb,
Hrvatska*

Josip Mikulić

*Katedra za turizam, Ekonomski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska*

Jelena Milanković Jovanov

*Departman za geografiju, turizam i
hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet
Univerziteta u Novom Sadu, Srbija*

Anđelko Milardović

*Institut za migracije i narodnosti, Zagreb,
Hrvatska*

Sanja Mišević

*Odvjetničko društvo Mišević i Jarić, Osijek,
Hrvatska*

Dragana Mitrović

Centra za balkanske studije, Niš, Srbija

Ljubiša Mitrović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Nišu, Srbija

Nadia Molek

*Licenciada en antropología, doctoranda
(Instituto de Ciencias Antropológicas, Facultad
de Filosofía y Letras, Universidad de Buenos
Aires, Argentina
Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije
pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske
akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana,
Slovenija*

Boris Nikšić

*Institut za migracije i narodnosti, Zagreb,
Hrvatska*

Domagoj Novosel

*Sektor za demografski razvoj, Uprava za
demografski razvoj, obitelj, djecu i mlade,
Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i
socijalnu politiku, Zagreb, Hrvatska*

Ivica Nuić

*Klub poduzetnika Prsten, Udruga bosanskih
Hrvata Prsten, Zagreb, Hrvatska*

Croatiana Orešković

*Služba za pravni položaj, kulturu i obrazovanje
hrvatskog iseljeničtva, Središnji državni ured za
Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb,
Hrvatska*

Sara Paraga

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Jelena Pavičić Vukičević

Grad Zagreb, Hrvatska

Lana Pavić

*Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u
Zagrebu, Hrvatska*

Ante Pavlov

Hrvatska

Martin Pavlov

Hrvatska

Nina Pavlović

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Zoran Pavlović

*Pravni fakultet za privredu i pravosuđe
Univerziteta Privredna akademija u Novom
Sadu, Srbija*

Krešimir Peračković

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb,
Hrvatska*

Tijana Perić Diligenski

Institut za političke studije, Beograd, Srbija

Marina Perić Kaselj

*Institut za migracije i narodnosti, Zagreb,
Hrvatska*

Marin Perko

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Ivan Perkov

*Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji
Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska*

Stevan Petković

Univerzitet u Travniku, Bosna I Hercegovina

Božidar Petrač

Zagreb, Hrvatska

Mateja Petračić

Veleučilište Karlovac, Hrvatska

Ivana Petrović

Odsjek za engleski jezik i književnost, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

Dubravka Petrović Štefanac

Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve Hrvatske biskupske konferencije, Zagreb, Hrvatska

Jianphier Pletickosich López

Universidad Católica San Pablo, Arequipa, Perú

Nenad Pokos

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Matija Posavec

Međimurska županija, Čakovec, Hrvatska

Romana Pozniak

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb, Hrvatska

Ingrid Prkačin

Interna poliklinika Kliničke bolnice Merkur, Zagreb, Hrvatska

Barbara Prprović

Crveni križ Čakovec, Hrvatska

Mladen Puškarić

Odsjek za sociologiju, Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Juan Carlos Radovich

Universidad de Buenos Aires, Facultad de Filosofía y Letras; Instituto de Ciencias Antropológicas, Sección Antropología Social (ICA-SEANSO); Instituto Nacional de Antropología y Pensamiento Latinoamericano (INAPL), Buenos Aires, Argentina

Nada Raduški

Institut za političke studije, Beograd, Srbija

Ozana Ramljak

Studija filmskog, televizijskog i multimedijskog oblikovanja, Veleučilište Vern, Zagreb, Hrvatska

Darko Richter

Donji Laduč, Hrvatska

Jesenska Rici

CroCulTour, Hrvatsko društvo kulturnog turizma, Osijek, Hrvatska

Leandro Rossano Sukich

Universidad Nacional de Córdoba, Argentina

Aleksandra Rotar

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Mislav Rubić

Služba za migracije, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb, Hrvatska

Slaven Ružić

*Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar
Domovinskog rata, Zagreb, Hrvatska*

Anamaria Sabatini

*Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu,
Hrvatska*

Kemo Sarač

*Sektor za iseljništvo, Ministarstvo za ljudska
prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine,
Sarajevo, Bosna i Hercegovina*

Šenol Selimović

*Fakultet političkih znanosti Sveučilišta
u Zagrebu, Hrvatska*

Nataša Simeunović Bajić

Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Milan Sitarski

*Institut za društveno-politička istraživanja,
Mostar, Bosna i Hercegovina*

Anita Skelin Horvat

*Zavod za lingvistiku, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska*

Robert Skenderović

*Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i
Baranje Hrvatskog instituta za povijest,
Slavonski Brod, Hrvatska*

Jelena Slavić Miljenović

*Svjetski savez mladih Hrvatska, Zagreb,
Hrvatska*

Milica Solarević

*Departman za geografiju, turizam i
hotelijerstvo, Prirodno-matematički fakultet
Univerziteta u Novom Sadu, Srbija*

Cristina Solián

*Universidad Nacional de Rosario, Facultad de
Humanidades y Artes, Centro de Estudios
Antropológicos en Contextos Urbanos, CEACU,
Rosario, Argentina*

Cristian Sprljan

National University of Cordoba, Argentina

Isma Stanić

*Odsjek za privrednu, obrazovnu, naučnu i
kulturnu saradnju sa iseljništvom,
Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne
i Hercegovine, Sarajevo, Bosna i Hercegovina*

Gordan Stojović

Matica Crnogorska, Podgorica, Crna Gora

Marin Strmota

*Katedra za demografiju, Ekonomski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska*

Branko Sušec

Međimurska županija, Čakovec, Hrvatska

Jelena Šesnić

*Odsjek za anglistiku, Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska*

Nikola Šimunić

*Područni centar Gospić, Institut društvenih
znanosti Ivo Pilar, Gospić, Hrvatska*

Filip Škiljan

Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska

Ivona Škreblin Kirbiš

Zagrebačka škola ekonomije i managementa, Zagreb, Hrvatska

Zlatko Šram

Hrvatski centar za primijenjena društvena istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Stjepan Šterc

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Stjepan Šulek

Zagreb, Hrvatska

Marijan Šunjić

Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Stipe Tadić

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Vitomir Tafra

Visoka škola za ekonomiju, poduzetništvo i upravljanje Nikola Šubić Zrinski, Zagreb, Hrvatska

Tuga Tarle

Sveučilište u Zadru, Hrvatska

Ivan Tepeš

Hrvatska matica iseljenika, Zagreb, Hrvatska

Dragan Todorović

Departman za sociologiju, Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, Srbija

Sonja Tošić Grlac

Međimurska županija, Čakovec, Hrvatska

Tanja Trošelj Miočević

Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Ivo Turk

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Mladen Vedriš

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska

Marijanca Ajša Vižintin

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije pri Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Ljubljana, Slovenija

Danijel Vojak

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, Hrvatska

Sanela Vrkljan

Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, Hrvatska

Jure Vujić

Institut za geopolitiku i strateška istraživanja, Zagreb, Hrvatska

Oliver Zambrano Alemán

*Universidad Central de Venezuela, Caracas,
Venezuela*

Tomislav Žigmanov

*Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata,
Subotica, Srbija*

Dražen Živić

*Područni centar Vukovar Instituta društvenih
znanosti Ivo Pilar, Vukovar, Hrvatska*

